

วารสาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา Journal of Yala Rajabhat University

Print ISSN: 1905-2383, Online ISSN: 2651-0863

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2562 Vol. 14 No. 1 January-April 2019

Vol.14^{No.1}

ส ว พ. ช ต.

สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2562

Journal of Yala Rajabhat University

Vol.14 No.1 January-April 2019

Print ISSN: 1905-2383

e-ISSN: 2651-0863

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา Journal of Yala Rajabhat University

วัตถุประสงค์

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นเอกสารทางวิชาการ เผยแพร่ครั้งแรกในปี 2549 จัดทำโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา วารสารมีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีการจัดทำในรูปแบบของรูปเล่ม (Print ISSN: 1905-2383) และอิเล็กทรอนิกส์ (e-ISSN: 2651-0863) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ ในลักษณะของบทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research article) บทความปริทัศน์ (Review article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ ศึกษาศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กาประเมินบทความ

บทความทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ท่าน โดยประเมินแบบ Double-Blinded review (ปิดชื่อผู้แต่งและผู้ทรงคุณวุฒิ)

ภาษาที่รับตีพิมพ์

ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

กำหนดออก

1. วารสารตีพิมพ์ 3 ฉบับต่อปี ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม

2. ตีพิมพ์บทความ 15-20 เรื่อง/ฉบับ

ค่าใช้จ่ายสำหรับกระบวนการพิจารณาบทความ

บทความภาษาไทย จำนวน 2,000 บาท

บทความภาษาอังกฤษ จำนวน 3,000 บาท

ติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

133 ถนนเทศบาล 3 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000

โทรศัพท์/โทรสาร: 073-299-635 มือถือ 091-862-6900

อีเมล : ejournal@yru.ac.th

กองบรรณาธิการ

เจ้าของ สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ โยธาทิพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกสรี ลัดเลีย

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวัลย์ แก้วตาทิพย์

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
ชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศาสตราจารย์ ดร.พศิน แดงจวง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศาสตราจารย์ ดร.รัตติยา สาและ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ศาสตราจารย์อำนวยการ ยศโยธธา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสังการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.จรูญ แก้วเอี่ยม

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญหทัย ใจเปี่ยม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภลักษณ์ สีนธนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

เจ้าหน้าที่งานวารสาร

นางสาวพิตรีนา ดาราแม

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Editorial Board

Publisher Sounther Border Research and Development Institute

Executive Board

Asst. Prof. Dr.Sombat Yothathip	President of Yala Rajabhat University
Asst. Prof. Dr.Kessaree Ladlia	Vice President

Editor-in-Chief

Asst. Prof. Dr.Wilaiwan Kaewtathip	Director of Southern Border Research and Development Institute
------------------------------------	---

Editorial Board

Prof. Dr. Krongchai Hattha	Prince of Songkla University
Prof. Dr. Phasina Tangchuang	Chiang Mai University
Prof. Dr. Rattiya Saleh	Thaksin University
Prof. Amnuay Yussayotha	Songkla Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Jarunee Kao-ian	Yala Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawangdee	Mahidol University
Assoc. Prof. Dr. Wanchai Dhammasaccakarn	Prince of Songkla University
Assoc. Prof. Dr. Subin Yurarach	Sripatum University
Asst. Prof. Dr.Kwanhathai Jaipiam	Rajamangala University of Technology Srivijaya
Asst. Prof. Dr. Suppaluk Sintana	Yala Rajabhat University

Assistant Editor

Miss Fitrina Daramae	Yala Rajabhat University
----------------------	--------------------------

สารบัญ Contents

บทความวิจัย (Research Article)

- พิมพ์ปวิณ์ สุวรรณโณ และปราณี หล้าเบญจสะ.....1-10
 ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน ของนักศึกษาชั้น
 ปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
 Effects of a Flipped-Classroom Model With Research-Based Learning of the Fourth Year
 Students at Yala Rajabhat University
- วิวัฒน์ ถาวรฤทธิ์ วิจิต เรืองแป้น ศศิธร พังสุบรรณ และวารุณี หะยิมะสาและ.....11-22
 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ เพื่อใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่นบริเวณ
 รอยต่อเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานี
 The Development of Utilization Management Model Based on Biodiversity at the Border of the
 Sai Khao Waterfall National Park, Pattani Province
- จำเนียร ไตรมาตร อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ ชูชีพ พุทธประเสริฐ และเกียรติสุดา ศรีสุข.....23-34
 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือ
 ตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 Research and Development of the School-based Management Model for Small Size Schools in
 the Upper Northern Region under the Office of the Basic Education Commission
- กฤติยา ชูสงค์ กล้า สมตระกูล และปรารภ แก้วเศษ.....35-44
 โนราและหนังตะลุง : การพัฒนาการจัดการและการถ่ายทอดของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา
 Nora and Nang Talung: Developing Management and Transmission of Local Artist Training
 Centers in Songkhla Province
- พาโชค พรหมศร สมเกียรติ คชนวิวัฒน์ และวรวิช โกวิทยากร.....45-52
 กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
 The Effective Marketing Strategy of Emulsion Paint in Vientiane, Lao People's Democratic
 Republic
- ธัญญาพร ก่องจันทร์, สมทรง สิทธิ.....53-61
 ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถ ในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
 สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
 The Results of Using the Instructional Model on General Education for Enhancing the Creative
 Problem Solving Abilities of Students in Higher Education

สารบัญ (ต่อ)

พิณพนธ์ คงวิจิตร อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์ และสิทธิกร สุมาลี.....	62-72
การพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา	
Development of ASEAN's Folktale Book to Promote the Multi – Cultural Attitudes of Secondary School Students	
บรรจง ทองสร้าง นิคม ชูศิริ ประสงค์ เกษราธิคุณ และทวีศักดิ์ พุฒสุขชี.....	73-84
ภูมิศาสตร์บรรพกาลของคาบสมุทรสทิงพระ ภาคใต้ ประเทศไทย	
Paleogeography of Sating-Pra Peninsula, Southern Thailand	
สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์.....	85-95
การตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องในภาษาไทย : การศึกษากลวิธีทางภาษา และข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจ	
The Responding to Refuse a Request in Thai: A Study of Linguistics Strategies and Native Speakers' Motivational Concerns	
รุติยะห์ หะ นิเลาะ แวอุเซ็ง และอับดุลฮาหมัด เอ็งเปีย.....	96-107
องค์ประกอบปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	
Situational Factors that Affecting Active Learning Behavior of Islamic Studies' Student Program in Higher Education of Three Southern Border Provinces of Thailand	
สุภาวดี แหยมคง, Nguyen Ngoc Tuan และมัทนียา สารกุล.....	108-118
การศึกษาลักษณะภายนอกที่ใช้ในการคัดเลือกและอนุรักษ์พันธุ์กรรมของกระบือปลักด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรในอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม	
A Study of Phenotypic Traits using for the Genetic Selection and Conservation of Swamp Buffalo with Knowledge Local Wisdom of Farmers in Si Songkhram District, Nakhon Phanom Province	
ณรงค์ พันธุ์คง และณมน จีรังสุวรรณ.....	119-129
การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ	
A Development ICT Competency Indicator for Academic Personnel in Rajabhat Universities	
ปราโมทย์ พัทธนิ, อับดุลเลาะ การินา.....	130-137
อิมามอัชชาฟีอีและพัฒนากิจการฟื้นฟูอิสลาม	
Imam al-Shafi'iy and Development of Islamic revival	

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ (Academic Article)

เกิดพงศ์ จิตรหลัง.....	138-148
------------------------	---------

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในศตวรรษที่ 21

The Desirable Characteristics of Teachers in 21st Century

นวรรตน์ ไชยมภู, ดวงใจ เปลี่ยนบำรุง, กิตติพร เนารัสุวรรณ.....	149-159
--	---------

การเรียนรู้แบบเชิงรุก : การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในศตวรรษที่ 21

Active Learning: Problem-Based Learning in the 21st Century

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

เสกสรรค์ สนวา, สุพัฒนา ศรีบุตรดี.....	160-162
---------------------------------------	---------

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

Human Resource Development

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์.....	163-166
--------------------------	---------

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ สำหรับผู้จัดการในสายงานในทศวรรษหน้า

Human Resource Management for Line Managers in the Next Decade

ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน
ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Effects of a Flipped-Classroom Model With Research-Based Learning of the Fourth Year
Students at Yala Rajabhat University

พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโน* และปราณี หล้าเบญญะ

Phimpawee Suwanno* and Pranee Lumbensa

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000

Faculty of Education, Yala Rajabhat University, Tambol Sateng, Amphor Muang, Yala Province 95000. Thailand.

*Corresponding Author, e-mail: phimpawee.s@yru.ac.th

(Received: June 6, 2017; Revised: August 3, 2017; Accepted: August 20, 2017)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 37 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดทักษะการวิจัย และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการหาค่าขนาดอิทธิพล ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001และมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.68 ทักษะการวิจัยของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐานอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ห้องเรียนกลับด้าน การเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการวิจัย ความพึงพอใจ

Abstract

The research was a Pre-experimental research by one group pretest - posttest design. The objective of this research was to investigate the effects of a Flipped-Classroom Model with Research-Based Learning. The samples were selected from 37 undergraduate students enrolled in Research Education Subject in the 1st semester, academic year 2015, Faculty of Education, Yala Rajabhat University. The data were collected by Cluster random sampling. The instruments used in this research were: the learning management plans by Flipped-Classroom Model with Research-Based Learning, the achievement test, the research skills test and students' satisfaction questionnaire. The arithmetic means, standard deviation, t-test, and effect size were the parameters used for statistical analysis. The findings of the

research were as follows: 1) The student's achievement after learning by a Flipped-Classroom Model using Research-Based Learning were higher than before learning significance at the .001 level, Effect size at the 1.68. 2) The students' research skills after learning by a Flipped-Classroom Model Using Research-Based Learning were past 50 percent criteria, statistically significant at 0.05 levels. and 3) The students' satisfaction on learning by a Flipped-Classroom Model with Research-Based learning score at a higher level.

Keywords: Flipped-Classroom Model, Research -based learning, Achievement, Research skills, Satisfaction

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในยุคปฏิรูปการเรียนรู้มีแนวทางการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน มุ่งพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียนแต่ละคนให้เกิดพลังที่สร้างสรรค์บนพื้นฐานของการเปลี่ยนผ่านทางการศึกษาในกระแสสังคมโลกาภิวัตน์ (The academic Department of the Ministry of education, 2000) ผู้สอนต้องปรับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นผู้แสวงหาความรู้อยู่เสมอ แต่ปัญหาการจัดการศึกษาที่พบในปัจจุบัน พบว่าผู้สอนมักใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย มุ่งเน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ ขาดเทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ขาดปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ดังนั้น แนวทางการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เป้าหมายหลักของผู้สอนจึงมุ่งเน้นไปที่การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (Keefe, 2007)

การเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผ่านการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านรูปแบบและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพรูปแบบหนึ่งก็คือ การเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) Panich (2013) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านไว้ว่า เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ยกระดับคุณภาพของความเป็นครู ครูจะไม่สอนแบบถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์โดยตรง แต่ให้ลูกศิษย์เรียนรู้โดยลงมือทำ "Learning by Doing" ที่จะช่วยให้เด็ก "รู้จัก และ รู้จริง" โดยครูทำหน้าที่เป็น "ครูฝึก หรือ เป็นโค้ช" ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ส่วนการเรียนรู้ในห้องเรียนปกตินั้นจะเป็นการเรียนรู้แบบสืบค้นความรู้และทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่ม โดยครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะ การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านนั้นจะมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเองตามทักษะความรู้ความสามารถทางการเรียนของแต่ละคน จากมวลประสบการณ์ที่ครูจัดให้ผ่านสื่อเทคโนโลยีไอซีที (Information and Communication Technology) หลากหลายประเภทในปัจจุบันและเป็นลักษณะการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียนอย่างอิสระทั้งด้านความคิดและวิถีปฏิบัติ อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ยังเป็นการยกระดับการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อให้สามารถใช้เวลามากขึ้นในการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนแทนการบรรยายหน้าชั้นเรียนอย่างเดียว ซึ่งกระบวนการเรียนและการบ้านทั้งหมดจะ "พลิกกลับ" สิ่งที่เคยเป็นกิจกรรมในชั้นเรียนจะถูกทำที่บ้านผ่านทางวิดีโอที่ครูสร้างขึ้น และสิ่งที่เคยทำที่บ้าน จะถูกนำมาทำในชั้นเรียน โดยการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านนั้นสามารถประยุกต์กับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ได้หลากหลาย (Bergmann & Sams, 2012)

รูปแบบหนึ่งที่สนับสนุนแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง Sinarat (2012) ได้เสนอแนวคิดหลักของการสอนที่เน้นการวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning: RBL) ไว้ 2 ประการคือ ประการแรกคือ เนื้อหาที่ได้จากการวิจัย โดยผู้สอนอาจจะหาเนื้อหามาให้ศึกษาจากงานวิจัยต่างๆ ซึ่งจะมีคำตอบแล้ว แต่ยังไม่แน่ใจหรือยังสงสัย เมื่อยังสงสัยก็จะมีคำถามทิ้งไว้สำหรับให้ทำการวิจัยค้นคว้าต่อไป ฉะนั้นในแง่ของการสอนในเชิงวิจัยนั้น สิ่งที่ได้จากผลการวิจัยจะเป็นคำตอบส่วนหนึ่งและนำไปสู่คำถามต่อไปอีกส่วนหนึ่ง ส่วนการสอนกระบวนการวิจัยนั้น เป็นกระบวนการที่ผู้สอนนำคำตอบของการวิจัยมาวิเคราะห์จนกระทั่งตั้งคำถามให้ผู้เรียนไปหาคำตอบเอง ผู้เรียนจะได้กระบวนการวิจัยไปพร้อมกัน ผู้เรียนรู้จักที่จะตั้งคำถาม ยกประเด็นปัญหาและวิธีที่จะได้มาซึ่งคำตอบการวิจัย ลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการวิจัย Bunterm (2012) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ พบว่าแม้จะเป็นเพียงการทำวิจัยเล็ก ๆ ในชั้นเรียนแต่ประสบการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Khammani (2012) ที่กล่าวว่า การที่ผู้เรียนสามารถเลือกประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจมาทำวิจัยรวมไปถึงการมีกิจกรรมนำเสนอผลการวิจัย การรับฟังข้อเสนอแนะจากอาจารย์ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น ถือว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน มีบทบาทสำคัญอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่แท้จริง

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนรายวิชาการวิจัยทางการศึกษาให้กับนักศึกษาได้พยายามจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ การสอนแบบบรรยายไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการวิจัยของผู้เรียน ผู้เรียนจะได้เพียงความรู้ในเนื้อหาวิชาและความเข้าใจในหลักการทำวิจัยเบื้องต้น แต่ขาดทักษะหรือความสามารถในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยที่ถูกต้อง ซึ่งรายวิชาการดังกล่าวจะมีเนื้อหาค่อนข้างมากและมีระดับความยากของเนื้อหาพอสมควร จากประสบการณ์การสอนที่ผ่านมาพบว่าถึงแม้ว่าผู้เรียนจะเรียนจบคอร์สแล้วก็ยังไม่สามารถทำวิจัยได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือทำได้ไม่ดีพออย่างความเข้าใจในกระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องมีการทบทวน ซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาของวิชาและต้องใช้เวลาศึกษาพร้อมๆ กับการลงมือปฏิบัติ เพื่อสร้างประสบการณ์การทำวิจัยให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนจึงจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาอย่างแท้จริง และสามารถที่จะทำวิจัยได้อย่างถูกต้อง สามารถนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เกิดคุณลักษณะใฝ่รู้ เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Life –Long Education) สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะนำการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐานร่วมกับเทคนิคห้องเรียนกลับด้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่กำลังเรียนรายวิชาการวิจัยทางการศึกษา เพื่อมุ่งหวังให้นักศึกษาฝึกทักษะการวิจัยสามารถที่จะทำวิจัยในชั้นเรียนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียน ที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน
2. เพื่อประเมินทักษะการวิจัยของนักศึกษาที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักศึกษาที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐานมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการวิจัยผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Research) แบบ One Group Pretest - Posttest Design

Pre-test	Treatment	Post-test
O ₁	X	O ₂

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการวิจัยทางการศึกษา (Education Research) รหัสวิชา 1104302 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 13 ห้อง จำนวน 365 คน แยกตามสาขาวิชาดังนี้ คณิตศาสตร์ 24 คน วิทยาศาสตร์ทั่วไป 33 คน ภาษาอังกฤษ 44 คน ภาษาไทย 37 คน สังคมศาสตร์ 30 คน การศึกษาปฐมวัย 68 คน (2 ห้อง) การสอนอิสลามศึกษา 29 คน พลศึกษาและสุขศึกษา 19 คน การประถมศึกษา 22 คน ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีการศึกษา 28 คน และสาขาคอมพิวเตอร์ 31 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ลงทะเบียนเรียน รายวิชาการวิจัยทางการศึกษา รหัสวิชา 1104302 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) 1 ห้องเรียน จำนวน 37 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน จำนวน 4 แผน ได้แก่ แผนการเรียนรู้ที่ 1 การกำหนดปัญหาการวิจัย แผนการเรียนรู้ที่ 2 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แผนการเรียนรู้ที่ 3 ตัวแปร สมมติฐานการวิจัย และแผนการเรียนรู้ที่ 4 การออกแบบการวิจัย นำแผนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน การวัดและประเมินผล ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00 แสดงว่าแผนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการวิจัยทางการศึกษา มีลักษณะเป็นข้อสอบปรนัย 5 ตัวเลือก ตรวจให้คะแนนแบบ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน สร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร จำนวน 40 ข้อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำข้อสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence: IOC) คัดเลือกข้อที่ผ่านเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไป ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบเพื่อนำไปทดลองใช้ (Try -out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ วิธีคำนวณหาความยากง่าย (p) โดยการหาค่าสัดส่วนของผู้ตอบถูก พิจารณาค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20 ถึง .80 ค่าอำนาจจำแนก (B) โดยใช้วิธีของ Brennan (1974 อ้างถึงใน Srisa-ard, 2010) เป็นการหาค่าอำนาจจำแนกแบบอิงเกณฑ์ โดยใช้สัดส่วนของผู้รอบรู้-ไม่รอบรู้ พิจารณาค่าที่ผ่านเกณฑ์ B-Index ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ผลการหาคุณภาพของแบบทดสอบ พบว่า แบบทดสอบมีค่า IOC ที่ผ่านเกณฑ์อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 จำนวน 30 ข้อ นำไปทดลองใช้ ได้ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (B) คัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ ได้จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.52-0.74 และค่าอำนาจจำแนก 0.30-0.74 นำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาความสอดคล้องภายใน

ของข้อสอบ (Internal Consistency) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนทั้งฉบับ ด้วยวิธีของ Kuder-Richardson (KR-20) ผลพบว่า แบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .789

3. แบบทดสอบวัดทักษะการวิจัย มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบอัตนัย (Essay) จำนวน 1 ข้อ เรื่อง การเขียนเค้าโครงการวิจัย (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) กำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนนแบบรูปรีคแบบองค์รวม หากคุณภาพข้อสอบแบบอัตนัย โดยใช้สูตรของ Whitney & Sabers (1970) พบว่า ข้อสอบอัตนัย มีค่าความยากเท่ากับ 0.45 และมีค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.54 แสดงว่า ข้อสอบอัตนัยที่สร้างขึ้นเป็นข้อสอบยากปานกลาง มีค่าอำนาจค่อนข้างสูง ถือว่าเป็นข้อสอบที่ใช้ได้

4. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สาขาวิชา ระดับผลการเรียน ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ความเหมาะสมด้านเนื้อหา และเวลา ภาพรวมของการเรียนรู้ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ (คำถามปลายเปิด) ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของแบบสอบถาม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ดังนี้

1. ก่อนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนได้ปฐมนิเทศนักศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อสร้างความเข้าใจในรูปแบบการเรียนการสอน
2. ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการวิจัยทางการศึกษา
3. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน จำนวน 4 แผนเป็นเวลา 9 สัปดาห์ ๆ ละ 4 คาบ ๆ ละ 50 นาที
4. ทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการวิจัยทางการศึกษา และแบบทดสอบวัดทักษะการวิจัย

5. หลังดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยให้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยนำคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน ที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาวิเคราะห์ด้วยใช้สถิติการทดสอบค่าที แบบ t-test for dependent สูตรของ Ferguson (1981) และหาค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ใช้สูตรของ Furr (2008)
2. การประเมินทักษะการวิจัยของผู้เรียน นำคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดทักษะการวิจัย มาวิเคราะห์ด้วยใช้สถิติการทดสอบค่าที แบบ Mean One-Sample t-test
3. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน ได้จากการทำแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยนำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผล

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน พบว่า นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.42 ซึ่งมีขนาดใหญ่มาก (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่เรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน

ทดสอบ	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>S.D.</i>	$\bar{D}$	<i>S.D.</i>	<i>t</i>	<i>p</i> -value	<i>d</i>
ก่อนเรียน	37	8.30	2.88	4.86	3.43	8.640***	.000	1.42
หลังเรียน	37	13.16	2.67					

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. การประเมินทักษะการวิจัยของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน พบว่า นักศึกษามีคะแนนทักษะการวิจัยผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการวิจัย เทียบกับเกณฑ์ผ่านร้อยละ 50

	Test Value	$\bar{X}$	<i>S.D.</i>	<i>t</i>	<i>p</i> -value
ทักษะการวิจัย	10	10.84	2.35	2.167*	.037

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, *S.D.* = .72) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจใน 3 อันดับแรก คือ กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สามารถต่อยอดองค์ความรู้ และสื่อที่ใช้ประกอบการเรียนมีความเหมาะสม ตามลำดับ สำหรับข้อที่มีความพึงพอใจอยู่ใน 3 อันดับหลัง คือ รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดเวลา การมีอิสระในการเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนขึ้น (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	<i>S.D.</i>	แปลผล
1	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น	4.11	.91	มาก
2	กิจกรรมการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนมีวิธีการคิดที่แตกต่างไปจากเดิม	4.08	1.01	มาก
3	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ	4.35	.82	มาก
4	กิจกรรมการเรียนรู้สามารถทำให้ผู้เรียนต่อยอดองค์ความรู้ได้	4.41	.83	มาก
5	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	4.46	.84	มาก
6	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนขึ้น	4.00	1.10	มาก
7	รูปแบบการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา	3.76	1.16	มาก
8	รูปแบบการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน	3.86	.95	มาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
9	สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.40	.96	มาก
10	ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น สามารถทำวิจัยได้	4.32	.91	มาก
	รวม	4.40	.72	มาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการวิจัยทางการศึกษา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ผลที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการหาขนาดอิทธิพล (Effect Size) เพื่อศึกษาขนาดอิทธิพลของตัวแปรต้น (รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน) ที่มีต่อตัวแปรตาม (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการวิจัยของนักศึกษา) ว่ามากน้อยเพียงใด โดย Sukamolson (2010) กล่าวว่า การใช้ค่าขนาดอิทธิพลเป็นการเพิ่มนัยสำคัญในทางปฏิบัติ (Practical Significance) หรือเป็นการให้ความสำคัญทางผลการวิจัยที่ได้ต่อการนำไปใช้ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ ที่มักให้ความสำคัญเฉพาะด้านนัยสำคัญทางสถิติ (Statistical Significance) เท่านั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า มีค่าขนาดอิทธิพลขนาดใหญ่มาก โดยมีค่าเท่ากับ 1.42 ซึ่งเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์แปลผลของ Cohen (1988) ที่กล่าวว่าหากค่าขนาดอิทธิพลมากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 แสดงว่าตัวแปรต้นมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอยู่ในระดับใหญ่มาก แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้การวิจัยเป็นฐานมีผลต่อคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านจะมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนตามทักษะ ความรู้ความสามารถ สถิติปัญญาของผู้เรียนแต่ละบุคคล (Individualized Competency) ผู้เรียนจะได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ลงมือปฏิบัติสืบค้น ทำการศึกษาค้นคว้า จนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยหลายท่าน อาทิเช่น Morrasi (2013) ได้ศึกษาผลการเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบย้อนกลับร่วมกับห้องเรียนแบบกลับด้านบนเครือข่ายสังคม (Social Network) ในรายวิชาการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน งานวิจัยของ Yuchai (2013) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน งานวิจัยของ Johnson (2013) ได้ศึกษาการรับรู้ของนักเรียนในห้องเรียนกลับด้าน พบว่า วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านเป็นกลยุทธ์การสอนที่สามารถลดภาระของการเรียนการสอนได้โดยตรง และทำให้นักเรียนมีเวลาในการลงมือปฏิบัติได้มากขึ้น ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนสามารถเรียนแบบออนไลน์ได้ และทำให้ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นมากกว่าการสอนแบบดั้งเดิม

2. ทักษะการวิจัยของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เรียนใช้ผลการวิจัยในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เป็นผู้อ่านงานวิจัย ศึกษาค้นคว้างานวิจัยด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเป็นผู้บริโภคงานวิจัย ได้ลงมือปฏิบัติวิจัยด้วยตัวเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ชี้แนะ ช่วยให้ผู้เรียนดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังที่ Pitiyanuwat & Bunterm (2012) กล่าวว่าไว้ว่า การสอนที่ใช้การวิจัยเป็นกระบวนการเรียนการสอนเนื้อหาวิชา เรื่องราว กระบวนการ ทักษะอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ “วิธีการ

เรียนและวิธีการแสวงหาความรู้” มากกว่าเรียน “ตัวความรู้หรือเนื้อหาวิชาที่สำเร็จรูป” เพราะเนื้อหาวิชามีมาก การสอนโดยเน้นกระบวนการวิจัย เป็นการนำขั้นตอนการวิจัยมาปรับใช้ในการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง (Khammani, 2012) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tobua (2013) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดและการวิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาตนเองด้านสมรรถนะการวิจัยของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการในการทำงาน เนื่องจากการประเมินตนเองและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนส่วนใหญ่มีสมรรถนะการวิจัยอยู่ในระดับดีมาก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Moeller (2014) ได้ศึกษาเรื่องการใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างทักษะและความเข้าใจในเรื่องเครื่องปั้นดินเผา ผลการวิจัย พบว่า การสอนด้วยวิธีห้องเรียนกลับด้านเป็นการเปลี่ยนวิธีการสอนแบบดั้งเดิมในรายวิชาประวัติศาสตร์เครื่องปั้นดินเผาที่เน้นการสอนบรรยายในชั้นเรียนและให้การบ้านไปทำที่บ้าน ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนโดยครูทำวิดีโอสาธิตวิธีการปั้นเครื่องปั้นดินเผาบันทึกไว้ให้นักเรียนไปศึกษาที่บ้าน จากนั้นเมื่อถึงชั่วโมงเรียนครูจะถามคำถาม ให้นักเรียนตอบ และสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคนจากการได้ศึกษาวิดีโอที่บ้าน หลังจากนั้นครูจะให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง และมีการสรุป อภิปรายเนื้อหาที่ได้เรียนมาทั้งหมด ปรากฏว่าผลคะแนนด้านทักษะและความเข้าใจเพิ่มขึ้นจากที่เคยเรียนด้วยวิธีการสอนแบบเดิม

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = .72) ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีวิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองส่งผลทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและเกิดความรู้ที่คงทนถาวร นอกจากนี้แล้ววิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เป็นวิธีการสอนที่ให้บริการที่แตกต่างออกไปจากการเรียนแบบเดิม ที่ครูเป็นผู้บรรยายเนื้อหา เปลี่ยนมาทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ ชี้แนะ และมีการเรียนรู้ผ่านการใช้สารสนเทศเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งผู้เรียนมีความคุ้นเคยอยู่แล้ว การเรียนรู้โดยใช้สื่อ ICT ทำให้ผู้เรียนมีความสะดวกสบายในการเข้าเรียนมากขึ้นและยังได้เรียนรู้นอกห้องเรียนก่อนจะมีการได้เรียนในห้องเรียน ทำให้นักเรียนมีเวลาในการลงมือปฏิบัติ ทดลอง และทำแบบฝึกหัดได้มากกว่า Khammani (2012) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เป็นการทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ใหม่ หรือคำตอบที่เชื่อถือได้ โดยใช้กระบวนการวิจัย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการกำหนดปัญหา ขั้นตอนวิเคราะห์ปัญหา ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นสรุปผลการวิจัย การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน สามารถพัฒนาทักษะการวิจัยของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ lamumnaisuk (2013) ได้ศึกษาการสร้างสื่อบนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์พกพา เรื่องการเคลื่อนไหวในระบบดิจิทัลเบื้องต้นที่ใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีผลคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลจากการประเมินความสามารถในการทำงานของผู้เรียนเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้พบว่าอยู่ในเกณฑ์ดี ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อบนคอมพิวเตอร์พกพาเรื่องการเคลื่อนไหวในระบบดิจิทัลเบื้องต้นที่ใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับมาก

สรุป

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน ในการสอนรายวิชาการวิจัยทางการศึกษา กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎี Constructionism ที่พัฒนาขึ้นโดย Professor Seymour Papert แห่ง M.I.T (Massachusetts Institute of Technology) ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จึงทำให้

ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 สำหรับค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการวิจัย ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1.1 การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน เหมาะสำหรับผู้เรียนที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี เช่น มีคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่สามารถใช้งานกับอินเทอร์เน็ตได้ และมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน เป็นวิธีที่สะดวกทั้งสำหรับครูผู้สอนและผู้เรียน ครูผู้สอนจะได้เตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และผู้เรียนจะได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทำความเข้าใจในเนื้อหาก่อนล่วงหน้า การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีนี้จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนจะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สื่อการเรียนรู้ เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน เพราะผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สื่อที่ดีจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จึงควรมีการพัฒนาสื่อวัตกรรมการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว

2.2 ควรมีการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน เน้นการจัดแผนการเรียนรู้ ให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

2.3 ควรมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาการวิจัยทางการศึกษาให้สูงขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณบัณฑิตศึกษาประจำปี 2560 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

เอกสารอ้างอิง

Bergmann, J. & Sams, A. (2012). *Flip your classroom: Reach every student in every class every day*.

Alexandria, VA: International Society for Technology in Education.

Bunterm, T. (2012). Research-based Learning. *Journal of education Khon kaen Univesity*, 27(2), 64-76.
(in Thai)

Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the behavioral sciences*. (2nded.). Hillsdale,
New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Furr, M. (2008). *Summary of Effect Size and their Links to Inferential Statistics* [Online]. Retrieved
November 10, 2017, from: <http://psych.wfu.edu/furr/EffectsSizeFormulas.pdf>.

Ferguson, G. A. (1981). *Statistical Analysis in Psychology and Education*. (5th ed.). Singapore: McGraw-Hill, Inc.

lamumnuausuk, L. (2013). *Creating media on mobile computer to be subject to the introduction of digital animation using flipped classroom as a teaching method*. Master of Science in Industrial Education. King Mongkut's University of Technology Thonburi. (in Thai)

- Johnson, G.B. (2013). *Student Perception of The Flipped Classroom*. Thesis of Master of Art in The college of Graduate Student. The University of British Columbia.
- Keefe, J. W. (2007). What Is Personalization?. *The Phi Delta Kappan*, 89(3), 217-223.
- Khammani, T. (2012). *Teaching science: knowledge for the learning process effective*. (18 ed.) Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Moeller, P. (2014). *Using a flipped learning approach to strengthen pottery skills & Comprehension*. Master of Science in Education – Fine Arts. University of Wisconsin-River Falls.
- Morrasi, C. (2013). *Learning Achievements from the Backward Design Instruction and Flipped Classroom on Social Network for the Course in Problem Analysis and Solution for Grade 5 Students*. Master of Science in Industrial Education. King Mongkut's University of Technology Thonburi. (in Thai)
- Panich, V. (2013). *Teachers to create Flipped Classroom*. Bangkok: S R Printing Mass Product. (in Thai)
- Pitiyanuwat, S. & Bunterm, T. (2012). Research-Based Learning In Paitoon Sinararat, *Research-Based Instruction, 8-19*. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Sinararat, P. (2012). Research-Based Teaching. In Paitoon Sinararat, *Research-Based Instruction, 1-7*. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Srisa-ard, B. (2010). *Preliminary research*. (Edition 8). Bangkok: Suweeriyasan. (in Thai)
- Sukamolson, S. (2010). Effect Size: Practical Significance. *Pasaa Paritat Journal*, 25, 26-38. (in Thai)
- The academic Department of the Ministry of education. (2000). *The reforms focus on students learning the most important: the guidelines into practice*. Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao. (in Thai)
- Tobua, S. (2013). The Experience Learning through Reflective Thinking and Research based Learning for Developing the Research Competencies. *Journal of Faculty of applied arts*, 6(2), 31-40. (in Thai)
- Whitney, D. R. & Sabers, D. L. (1970). "Improving Essay Examination III. Use of Item Analysis", *Technical Bulletin* 11. Mimeographed. Iowa City: University Evaluation and Examination Service.
- Yuchai, S. (2013). *A study of learning achievement of Prathomsuksa 5 students using The Flipped Classroom Model*. Bangkok: Assumption College. (in Thai)

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการ เพื่อใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่น
บริเวณรอยต่อเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานี

The Development of Utilization Management Model Based on Biodiversity at the
Border of the Sai Khao Waterfall National Park, Pattani Province

วิวัฒน์ ถาวโรฤทธิ์* วิชิต เรืองแป้น ศศิธร พังสุบรรณ และวารุณี หะยิมะสาและ

Wipat Thavarorith* Vichit Rueangpan Sasithorn Pangsuban and Warunee Hajimasalaeh

คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 133 ถนนเทศบาล 3 อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา 95000
Faculty of Science Technology and Agriculture, Yala Rajabhat University 133 Tesaban 3 Road, Muang, Yala 95000. Thailand.

*Corresponding Author, e-mail: wipat.th@gmail.com

(Received: November 29, 2017; Revised: February 9, 2018; Accepted: February 20, 2018)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการบริหารจัดการ เพื่อใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่น บริเวณรอยต่อเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานีในอนาคต โดยใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและบริบทของชุมชน จำนวน 24 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม มีการตรวจสอบรูปแบบ รับรองผลการวิจัยและพิจารณาความเหมาะสมในการนำไปใช้โดยใช้วิธีการสัมมนาแบบอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 9 คน ซึ่งในที่สุดมีฉันทามติเห็นชอบร่วมกันว่าเป็นรูปแบบที่มีหลักเกณฑ์และมีแนวโน้มความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 100 ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม ควรสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรร่วมระหว่างชาวบ้าน หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชนร่วมกันรับผิดชอบในการบริหารจัดการ โดยโครงสร้างหลักของรูปแบบมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1. ความหลากหลายทางชีวภาพกับการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่เป็นไปได้ แนวคิดเพื่อกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ การลดความสูญเสียจากการใช้ประโยชน์ ความคิดเห็นด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ และการเพิ่มคุณค่าประโยชน์ ส่วนที่ 2. รูปแบบการจัดการ ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดหลักการเพื่อใช้ประโยชน์ แนวทางและวิธีการ การกำหนดวิสัยทัศน์และวิธิดำเนินการ ส่วนที่ 3. จัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การตรวจสอบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหาแนวทางแก้ไขอุปสรรค การปรับความคิดขัดแย้ง สำรวจความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้ประโยชน์ รูปแบบการจัดการ

Abstract

The purpose of this research was to develop the utilization management model based on biodiversity at the edge border of the Sai Khao Waterfall National Park, Pattani province in the future by applying EDFR technique (Ethnographic Delphi Future Research). The samples in this study consisted of 24 experts in biodiversity resource and community context selected by purposive sampling. Interview and

rating scale questionnaires were used as research tools in order to find the most likely tendency and conceptual congruence between expert groups for summarizing and visualizing in the future. The model was examined by connoisseurship with 9 experts of stakeholders. The tendency is very corresponding and there is a conceptual consensus, that is a form of normative and conceivable possibility that can be used at 100 percentage. The results revealed that the corporate organization should be established between local people, public and private sector for management responsibility. The model structure consists of three sections. Part 1. Biodiversity and utilization compose of possible forms of utilization, scope of utilization, loss reduction, feedback on the utilization and value added. Part 2. Management model consist of defining objectives, determine the principles to exploit, approaches and methods, determining vision and how to operation. Part 3. Establishing organization to take responsibility. Participation in activities, detecting obstacles and find solutions, conflict adjustment, explore comments and suggestions to solve problems and develop sustainable.

Keywords: Biodiversity, Utilization, Management model

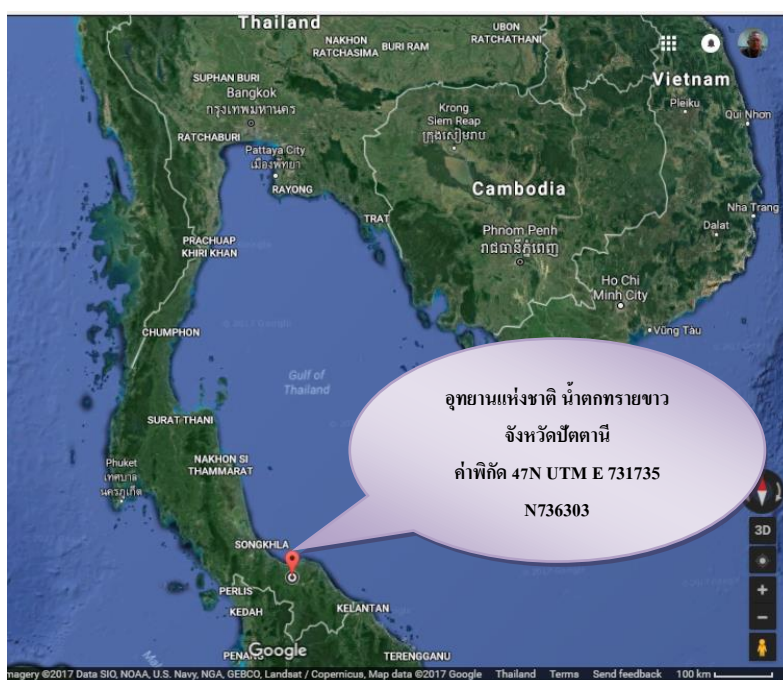
บทนำ

ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพมากเป็นอันดับที่ 16 ของโลก จากรายงานของ UNEP World Conservation Monitoring Centre 2004 (UNEP-WCMC, 2010) เช้าอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพเมื่อ ปี พ.ศ. 2546 เป็นสมาชิกถาวรในเดือน มกราคม พ.ศ. 2547 หลังจากเข้าให้สัตยาบันแล้ว ได้พัฒนากฎหมายและกำหนดนโยบายของรัฐบาลเพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับข้อกำหนดในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างต่อเนื่องดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และแผนแม่บทด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ บังคับใช้ ปี พ.ศ. 2558-2564 ได้กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจตลอดจนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของสหประชาชาติ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ 20 เป้าหมายหลัก (Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020 and 20 Aichi Biodiversity Targets) โดยมีวิสัยทัศน์กำหนดว่า ภายในปี 2564 ประชาชนจะมีชีวิตอยู่อย่างสอดคล้องปรองดองกับธรรมชาติ รัฐบาลและทุกภาคส่วนร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนการปกป้อง คุ้มครอง อนุรักษ์ ปันฟู และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน (Office of natural resource and environmental policy and planning, 2007)

ความหลากหลายทางชีวภาพมีคุณค่าและสำคัญต่อความอยู่รอดของมนุษย์ โดยใช้ประโยชน์เป็นปัจจัยสี่ คือ อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัยและเครื่องนุ่งห่ม วัฒนธรรมสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย การบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพภายในประเทศ มีผลกระทบต่อความยากจนหรือมั่งคั่ง ตลอดจนความมั่นคงทางด้านอาหารของคนในประเทศ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงกำหนดให้มีในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีการปรับแผนทุก 5 ปี นับตั้งแต่ฉบับที่ 1 ปี พ.ศ. 2504-2509 และในฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 (Office of the national economic and social development board, 2017) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน แต่การบริหารจัดการเพื่อการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบ กฎหมายขาดประสิทธิภาพการบังคับใช้ การจัดสรรทรัพยากรไม่เป็นธรรมทำให้เกิดการไม่ไว้วางใจในการบริหารจัดการของภาครัฐ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงเพื่อใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างเกื้อกูล มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงให้กับฐาน

ทรัพยากรธรรมชาติทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นแนวทางส่งเสริมหลักการอนุรักษ์ให้กับพื้นที่ที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงนิเวศเช่นพื้นที่ระหว่างป่าหรือพื้นที่รอยต่อตามแนวเขตการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติกับชุมชน เป็นต้น

อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวมีพื้นที่ 43,482 ไร่ ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาที่สลับซับซ้อน เป็นบริเวณที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง มีกลุ่มของพืชพรรณที่สำคัญได้แก่ ไม้ยาง สะตอเหียง หยี ตะเคียนทอง ตะเคียนชันตาแมว รวมทั้งสัตว์ป่า ได้แก่ เสือผา หมูป่า ตะพาบน้ำ จึงนับว่าเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะในป่าดิบชื้นทั้งในที่ราบเชิงเขาและภูเขา (Office of National Park, 2013) และบริเวณรอบอุทยานเป็นแหล่งชุมชน มีพื้นที่เป็นพื้นที่ถาวรเดิม มีเรือนสวไร่มาเป็นมรดกจากบรรพบุรุษ พื้นที่บางส่วนเชื่อมต่อติดกับเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้มีผู้คนเข้ามาใช้ประโยชน์จากนิเวศบริการในบริเวณเขตรอยเชื่อมต่อ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามสภาพสังคม-วัฒนธรรม และวิถีชีวิตคนชนบทที่ผูกพันกับความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ จากการสำรวจศึกษาเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าไม่มีรูปแบบการจัดการในการใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน จึงเป็นความเสี่ยงที่อาจเกิดความเสียหายจากภัยคุกคามของมนุษย์ ที่เห็นประโยชน์ส่วนตนเป็นอันดับแรก ทำให้ผู้วิจัยศึกษาหาข้อมูลเบื้องต้นในการจัดการ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและแนวทางการจัดการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย ลดความยากจนของคนในชุมชนด้วยอาศัยความหลากหลายทางชีวภาพ การเพิ่มความรู้และการศึกษาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในอนุภูมิภาค

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงตำแหน่งอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานี
ที่มา (ดัดแปลงจาก Google Maps, 2017)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยบริเวณเขตรอยต่อของพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติ น้ำตกทรายขาวจังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เทคนิควิธีการวิจัยอนาคตแบบ EDFR ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่าง เทคนิค EFR (Ethnographic Futures Research) กับ Delphi เข้าด้วยกัน โดยรอบแรกของการวิจัยแบบ EDFR จะใช้การสัมภาษณ์แบบ EFR ที่ปรับปรุงแล้ว ส่วนการวิจัย EDFR รอบที่ 2 และรอบที่ 3 เป็นแบบ Delphi (Poonpattarachewin, 2008)

1. แบบแผนของการวิจัย

แบบแผนของการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ เป็นการศึกษานวนคิด ทฤษฎีและงานวิจัย เรื่องการสร้างและพัฒนา รูปแบบ ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ วิเคราะห์สาระมาตรฐานการอนุรักษ์และการใช้อย่างยั่งยืน ยุติธรรม ตลอดจนแนวคิด เกี่ยวกับการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพตามนโยบายของภาครัฐ โดยประชาชนมีส่วนร่วม นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ที่มีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นผู้ให้ความคิดเห็น ในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะ ประกอบรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีการตรวจสอบคุณภาพและหาค่า IOC (Index of Congruence) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้เหมาะสม นำรูปแบบที่ปรับปรุงแล้ว นำไปใช้ในขั้นตอนที่ 2 ด้วยเทคนิคการวิจัยอนาคต

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิค EDFR หรือเทคนิคการวิจัยอนาคต ซึ่งเป็นระเบียบวิธีการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับอนาคต ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นการดูแนวโน้มหรือความน่าจะเป็นในอนาคต โดยผู้เชี่ยวชาญและมีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบ เป็นการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบที่ได้จากการพัฒนา พร้อมทั้งเกณฑ์การปฏิบัติตามรูปแบบที่พัฒนาแล้ว เป็นการทวนสอบอีกครั้ง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 9 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มเดิมเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมหรือยืนยันสรุปเป็นฉันทามติ

2. ตัวอย่างในการวิจัย

ตัวอย่างในการวิจัยเป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 24 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการ เกี่ยวข้องกับนโยบายและปฏิบัติการด้านป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6 สาขาปัตตานี จำนวน 8 คน ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเกี่ยวข้องกับนโยบายและปฏิบัติการด้านกำกับดูแลด้านกฎหมายและการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นชาวบ้านท้องถิ่นตำบลทรายขาว มีภูมิปัญญา มีงานอาชีพ เป็นผู้มีความรู้ในท้องถิ่น เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพในเขตพื้นที่ตำบลทรายขาว จังหวัดปัตตานี จำนวน 8 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อรายงานการวิจัย ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิค EDFR ดังนี้

1) การสัมภาษณ์ด้วยเทคนิค EDFR รอบที่ 1 เป็นการนำเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาแล้วจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้ แบบสอบถามรอบที่ 1 จะเป็นแบบปลายเปิด นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นประเด็นต่างๆ เขียนแนวโน้มในแบบสอบถามหรือเครื่องมือสำหรับทำเดลฟาย เพื่อกำหนดกรอบของปัญหาในรอบต่อไป

2) การสัมภาษณ์ด้วยเทคนิค EDFR รอบที่ 2 ใช้คำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 1 จัดทำเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ให้ผู้เชี่ยวชาญออกความเห็นในลักษณะการจัดลำดับความสำคัญในคำถามแต่ละข้อ รวมทั้งระบุเหตุผลที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยลงในช่องว่างท้ายข้อคำถาม เขียนคำแนะนำเพิ่มเติมได้

3) การสัมภาษณ์ด้วยเทคนิค EDFR รอบที่ 3 ได้จากคำตอบ แบบสอบถาม EDFR รอบที่ 2 โดยจัดทำเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่าเช่นกัน ขั้นตอนนี้เป็นกรนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และนำผลจากการตอบแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน แล้วทำการจำแนกข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปเป็นฉันทามติ (Consensus)

ในการทำ EDFR ทั้งรอบที่ 2 และ 3 ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับรู้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสถิติ ซึ่งเป็นของกลุ่มโดยรวม โดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ หรือค่า IR (Interquartile Range) ของกลุ่ม ผวนวเข้าด้วยกันกับคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญเองจากนั้นจึงขอ ให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบแล้วตอบใหม่ คำตอบอาจต่างจากเดิมหรือยืนยันคำตอบเดิม

4) การเขียนภาพอนาคต โดยการนำผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยถือตามเกณฑ์ที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง มีค่ามัธยฐาน (Median) ที่ 3.5 ขึ้นไป และความสอดคล้องของคำตอบพิจารณาจาก Interquartile Range (Q3-Q1) มีค่าไม่เกิน 1.5 การเขียนภาพอนาคตจะเขียนให้คนทั่วไปอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์รอบที่ 1 มาสังเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องและเป็นเหตุเป็นผล มากล้นองค์ความรู้ให้ได้รูปแบบ การบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากหลากหลายทางชีวภาพ ของชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยบริเวณเขตรอยต่อของพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติ น้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานี ในอนาคต จัดกระทำข้อมูลและแจกแจงความถี่ ทำตารางนำเสนอเพื่อดำเนินการขั้นตอนที่ 2 ต่อไป แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามรอบที่ 2 มาทำการวิเคราะห์ค่ามัธยฐาน ฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์เป็นรายข้อ แล้วเลือกแนวโน้มที่มีค่า มัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์สำหรับการแปลผลแต่ละข้อ ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

4.1 ค่ามัธยฐาน (ค่าที่แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อข้อความ ว่ามีแนวโน้มของโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากและน้อย ตามลำดับ)

- 1) ค่าระหว่าง 4.50-5.00 แสดงว่าข้อความนั้นโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นมากที่สุด
- 2) ค่าระหว่าง 3.50-4.49 แสดงว่าข้อความนั้นโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นมาก
- 3) ค่าระหว่าง 2.50-3.49 แสดงว่าข้อความนั้นโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นปานกลาง
- 4) ค่าระหว่าง 1.50-2.49 แสดงว่าข้อความนั้นโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นน้อย
- 5) ค่าระหว่าง 1.00-1.49 แสดงว่าข้อความนั้นโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นน้อยที่สุด

4.2 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (ค่าความต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ที่ 3)

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ของแนวโน้มใดมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแนวโน้มสอดคล้องกัน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ใดมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแนวโน้มนั้นไม่สอดคล้องกัน

4.3 ค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน

การตีความหมาย ผู้วิจัยกำหนดว่า ถ้าค่าของความต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับ มัธยฐานมีค่าไม่เกิน 1.0 จะถือว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน

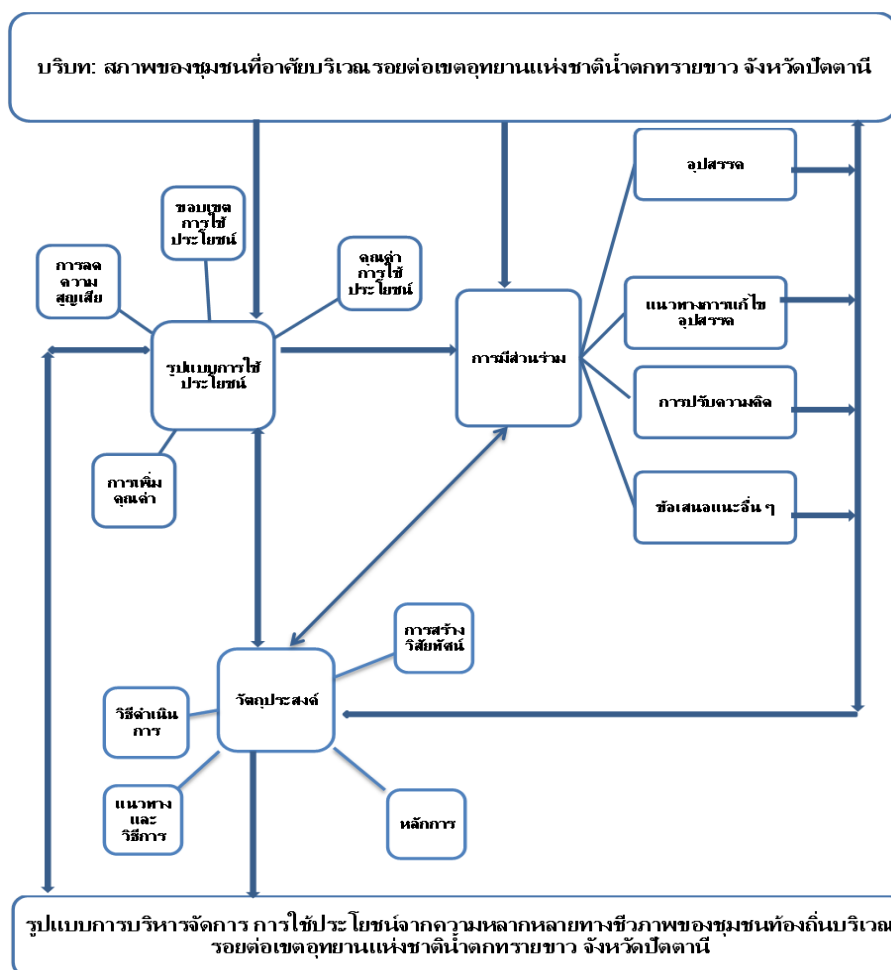
4.4 การพิจารณาความสอดคล้อง

ข้อความที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความต่างระหว่างฐานนิยมกับ มัธยฐานไม่เกิน 1.00 ข้อความนั้นมีความสอดคล้องกัน และข้อความมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 แต่ค่าความต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานเกิน 1.00 หรือในทางกลับกัน ข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน

ผล

1. ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กรร่วมระหว่างชาวบ้าน หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชนร่วมกันรับผิดชอบในการบริหารจัดการ โดยโครงสร้างหลักของรูปแบบมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือส่วนที่ 1. ความหลากหลายทางชีวภาพกับการใช้ประโยชน์ประกอบด้วยรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่เป็นไปได้ แนวคิดเพื่อกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ การลดความสูญเสียจากการใช้ประโยชน์ ความคิดเห็นด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ และการเพิ่มคุณค่าประโยชน์ ส่วนที่ 2. รูปแบบการจัดการประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดหลักการเพื่อใช้ประโยชน์ แนวทางและวิธีการ การกำหนดวิสัยทัศน์และวิธิดำเนินการ ส่วนที่ 3. จัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การตรวจสอบปัจจัยที่เป็นอุปสรรค หาแนวทางแก้ไขอุปสรรค การปรับความคิดขัดแย้ง สำรวจความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืน สรุปเป็นโมเดล ดังภาพที่ 2 สำหรับแนวโน้มแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการของผู้เชี่ยวชาญดังแสดงในตารางที่ 1

2. ผลยืนยันการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่นบริเวณรอยต่อเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานี ในอนาคตพบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่าน ตรวจสอบรูปแบบแล้วมีฉันทามติเห็นสอดคล้องและยืนยันว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมมีหลักเกณฑ์นำไปใช้ปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 100

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่นบริเวณรอยต่อเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานีในอนาคต

ตารางที่ 1 แนวโน้ม แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่น บริเวณรอยต่อเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานี ของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อคิดเห็น	มัธยฐาน	ฐานนิยม	พิสัยควอไทล์	ความเป็นไปได้ของแนวโน้ม	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1. ความหลากหลายทางชีวภาพกับการใช้ประโยชน์					
1.1 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่เป็นไปได้					
1) ป่าไม้ให้ความชุ่มชื้น เป็นแหล่งน้ำ อุบโภาค บริโภาค	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) เป็นแหล่งอาหาร หน่อไม้ ผักพื้นบ้าน สมุนไพร	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
3) การใช้ประโยชน์เชิงอนุรักษ์ เป็นทรัพยากรสำรอง	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
1.2 กำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์					
1) มีเขตพื้นที่ชัดเจน เขตอุทยาน เขตพื้นที่แนวกันชน	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) กำหนดชนิดพืช สัตว์ ที่ใช้ประโยชน์ ได้หรือไม่ได้	4	4	0.25	มาก	สอดคล้อง
3) ให้มีการใช้เชิงอนุรักษ์	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
1.3 การลดการสูญเสีย จากการใช้ประโยชน์					
1) กำหนดเกณฑ์การใช้ประโยชน์แบบการอนุรักษ์	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) มีการดูแลรักษาบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) ทำฝายกั้นน้ำ	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
1.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์					
1) เป็นแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) รักษาสมดุลระบบนิเวศ	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) ดูดซับสารทำให้น้ำสะอาด ลดภัยธรรมชาติ	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
4) ใช้ในพิธีกรรม ความเชื่อ ความศรัทธาวัฒนธรรม	4	4	1.25	มาก	สอดคล้อง
1.5 การเพิ่มคุณค่าการใช้ประโยชน์					
1) มีมาตรการเพื่อใช้ประโยชน์ ให้ชัดเจน	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) กำหนดเขต ป่าปลูกป่า อนุรักษ์ ปกป้อง พื้นฟู	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) จัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
2. รูปแบบการจัดการ					
2.1 วัตถุประสงค์					
1) เพื่อศึกษาข้อมูลการใช้ประโยชน์	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) วางแผนใช้ประโยชน์แบบมีส่วนร่วม	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) เพื่อกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์ อนุรักษ์ วิจัย	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2.2 การกำหนดหลักการเพื่อการใช้ประโยชน์					
1) จัดพื้นที่สงวนรักษาป่า น้ำตก แมลงผสมเกสรพืช	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) จัดพื้นที่จำเพาะเพื่อการอนุรักษ์	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
3) จัดพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ สร้างสวนป่า เขตรอยต่อ	4	4	1.25	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อคิดเห็น	มัธยฐาน	ฐานนิยม	พิสัยควอไทล์	ความเป็นไปได้ของแนวโน้ม	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
2.3 แนวทางและวิธีการ					
1) วางแผนการใช้ให้พื้นฟูปริมาณและคุณภาพ	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
2) พืช สัตว์หายาก ใกล้สูญพันธุ์ ต้องดูแลเข้มงวด	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
3) กำหนดหลักการเคารพกติกาการปกป้อง อนุรักษ์	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
2.4 แนวคิดด้านวิสัยทัศน์					
1) ภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้น อยากรู้และทำได้จริง	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
2) เป็นที่ต้องการของ ชุมชนและ หน่วยราชการ	4	4	0.5	มาก	สอดคล้อง
3) มีองค์กรหลักรับผิดชอบดำเนินการ	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
2.5 วิธีดำเนินการ					
1) สร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลุกจิตสำนึก	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกำหนดมาตรการ กติกา	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
3) มีการระดมความคิดเห็นให้รางวัล ทำผิดมีการลงโทษ	4	4	1.25	มาก	สอดคล้อง
3. จัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบ					
3.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการใช้ประโยชน์					
1) นโยบายของรัฐบาล	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ปฏิบัติงานที่	5	4	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) ความต้องการของคนในชุมชน	4	4	0.5	มาก	สอดคล้อง
3.2 การแก้ปัญหาการใช้ประโยชน์					
1) พัฒนาทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ว่างเปล่า ป่าชุมชน	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) ศึกษาวิจัยชีวิต ในระบบนิเวศบริเวณรอยเชื่อมต่อ	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
3) ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ แนวเขตอุทยาน	4	5	1.25	มาก	สอดคล้อง
3.3 การปรับความคิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง					
1) จัดตั้งองค์กรจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) สืบหาความรู้ ปัญหา แก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) สร้างวิสัยทัศน์ ให้การศึกษา ปรับทัศนคติ	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
3.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม วางแผน การพัฒนา					
1) การวางแผนการใช้ประโยชน์ร่วมกัน	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) กำหนดนโยบาย การใช้บง ประเมินผล ร่วมกัน	4	4	1.25	มาก	สอดคล้อง
3) สนับสนุนการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ	4	4	0.25	มาก	สอดคล้อง
3.5 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืน					
1) สืบหา เก็บข้อมูลพื้นฐานเพื่อวิจัยและพัฒนา	5	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน วิทยาศาสตร์แก้ปัญหา	4	4	1	มาก	สอดคล้อง
3) มีหน่วยอบรม และเผยแพร่ความรู้	4	4	1	มาก	สอดคล้อง

อภิปรายผล

รูปแบบการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่น บริเวณรอยต่อเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานีในอนาคต พบว่ามี 15 องค์ประกอบ สามารถสรุปได้เป็นประเด็นหลัก 3 เรื่อง คือ เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพกับการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ เรื่องโครงสร้างของรูปแบบการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และเรื่องการจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมตามรูปแบบดังนี้

1. ความหลากหลายทางชีวภาพกับการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ประกอบด้วย รูปแบบการใช้ประโยชน์ แนวคิดเพื่อกำหนดขอบเขต การลดการสูญเสียจากการใช้ประโยชน์ (Liu & Cui, 2009) ศึกษาพบว่าความคิดเห็นด้านการใช้ประโยชน์และการเพิ่มคุณค่าการใช้ประโยชน์ของระบบนิเวศรอยต่อซึ่งเชื่อมระหว่างสองหรือมากกว่าสองชุมชนของสิ่งมีชีวิต โดยพิจารณาจากสังคมพืช ความหลากหลายของชีวิตอาจเหมือนกันกับจากสองชุมชน เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยได้รับอิทธิพลจากกระบวนการของธรรมชาติและกิจกรรมของมนุษย์ ที่ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ ที่เห็นได้ชัดคือรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของสังคมพืช นอกจากนี้แล้วสิ่งมีชีวิตในบริเวณดังกล่าวยังมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร การหมุนเวียนของน้ำ สารอาหาร จึงเป็นที่ยู่ออาศัยที่สำคัญของสัตว์ป่า (McArthur & Sanderson, 1999) และเป็นบริเวณที่ได้รับการผลักดันให้เกิดสิ่งมีชีวิตสปีชีส์ใหม่ อีกทั้งยังใช้เป็นดัชนีชี้วัดของการเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Change) รวมทั้งใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาในการแบ่งเขตชีวภูมิศาสตร์อีกด้วย (Kark & Rensburg, 2006) สอดคล้องกับการศึกษาของ nanthapanich (2007) ที่ได้วิจัยเชิงสำรวจ ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์เศรษฐกิจในป่าชุมชนดงชุมคำ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อการจัดการในการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน พบแมลง 17 ชนิด มีแมลงที่สูญพันธุ์แล้ว 2 ชนิด คือ แมงหามผีและด้กแกป่า แมลงใกล้สูญพันธุ์ 1 ชนิด คือ แมลงทับ พืชอาหารพบ 17 ชนิด กลุ่มพืชสมุนไพร 23 ชนิด เห็ด 21 ชนิด ปลา 21 ชนิด สัตว์พบ 11 ชนิด ต้นไม้พบ 22 ชนิด และถั่ววัลย์พบ 9 ชนิด พืชและสัตว์เศรษฐกิจยังมีให้ชุมชนท้องถิ่นใช้เป็นอาหาร จำหน่ายเพิ่มรายได้ จึงควรส่งเสริมให้ชุมชนเห็นความสำคัญ ร่วมกันอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และจากการศึกษาของ Chairounguang (2007) เรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรีพบว่า ในการศึกษาควรมีการกำหนดขอบเขตและแนวทางด้านการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม

2. รูปแบบการจัดการ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ มีโครงสร้างประกอบด้วยกำหนัดวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ หลักการเพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ แนวทาง วิธีการ วิสัยทัศน์และการดำเนินการ ซึ่งในเรื่องของรูปแบบนี้ Keeve (1988) กล่าวว่ารูปแบบที่ดีควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา และ Miyakawa (2007) กล่าวว่ารูปแบบที่ดีประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร และสามารถนำไปสู่การทำนายผลได้ มีรูปแบบอธิบายนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ของเรื่องที่ศึกษาได้ ทั้งนี้รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีเรื่องนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Boonkiatsakul (2008) ที่พบว่าความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์พืชอาหารธรรมชาติในป่าเมี่ยงเป็นผล ทำให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาหารและรายได้ของชาวบ้านปางมะโอ ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญต่อวิถีชีวิต ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เข้ามา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมทั้งนี้บ้านปางมะโอ ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และระบบนิเวศที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพโดยความสัมพันธ์ในการเชื่อมโยงนั้นมีส่วนทำให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชน ส่งผลให้พืชอาหารป่ายังคงดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาที่มีการนำความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างไปใช้เพื่อประเมินรูปแบบสอดคล้องกับผลการศึกษาแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อทดสอบและประเมินผลรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วยกำหนัดปรับเปลี่ยนแนวคิด สร้างหลักสูตรเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ตรง มุ่งสู่การพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองพบว่า ผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (Pengpinit et al., 2016)

3. การจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม มีโครงสร้างประกอบด้วยปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคแนวทางในการแก้ปัญหา แนวทางเพื่อปรับความคิดของผู้เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม สำรวจข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง องค์กรที่กล่าวถึงอาจเป็นกลุ่มผู้สนใจ อาสาสมัคร ชมรมหรือมูลนิธิ ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ปฏิบัติการประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรค แนวทางในการแก้ปัญหา แนวทางเพื่อปรับความคิดของผู้เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ กิจกรรมในการทำงานแก้ปัญหาและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม แนวคิดนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chairounguang (2007) เรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดราชบุรี พบว่ามีการกำหนดขอบเขตด้านการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ เสนอให้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรเครือข่ายเฝ้าระวังการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและด้านการมีส่วนร่วม ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ratchawet (2015) เรื่องการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งพบว่าแนวทางเพื่อการดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการ และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงโดยกิจกรรมของชุมชนแบบมีส่วนร่วมนำความร่วมมือไปสร้างเป็นเครือข่ายในการจัดการและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพต่อไป

สรุป

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องตรงกัน ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่น บริเวณรอยต่อเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานี ในอนาคต โดยเห็นสมควรให้มีองค์กรจัดตั้งโดยมีโครงสร้างและหน้าที่ชัดเจน อาจเป็นกลุ่มสนใจ อาสาสมัคร ชมรม มูลนิธิ ประกอบด้วยชาวบ้านในท้องถิ่นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานรัฐและเอกชน บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม มีความชัดเจนในรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่เป็นไปได้จากบริบทสภาพสังคม โครงสร้างหลักของรูปแบบที่สำคัญมี 3 ส่วน ส่วนแรกคือความหลากหลายทางชีวภาพกับการใช้ประโยชน์ประกอบด้วย รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่เป็นไปได้ แนวคิดเพื่อกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ การลดความสูญเสียจากการใช้ประโยชน์ ความคิดเห็นด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ และการเพิ่มคุณค่าประโยชน์ ส่วนที่สองคือรูปแบบการจัดการซึ่งประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดหลักการเพื่อใช้ประโยชน์ แนวทางและวิธีการ การกำหนดวิสัยทัศน์และวิธิดำเนินการ ส่วนที่สามเป็นการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การตรวจสอบปัจจัยที่เป็นอุปสรรค หาแนวทางแก้ไขอุปสรรค การปรับความคิดขัดแย้ง สำรวจความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับการกำหนดนโยบายควรมีการเสริมแรงในการดำเนินการที่มีผลสำเร็จ โดยการมอบรางวัลหรือของขวัญให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีการขับเคลื่อน ปฏิบัติกิจกรรมจนบรรลุผลสำเร็จ การสร้างทัศนคติให้มั่งคั่งการปลูกและปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบ ทั้งส่วนบุคคลและภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งนี้ให้คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว และไม่ดูตายเมื่อเกิดความเสียหาย อีกทั้งจัดให้มีแผนปฏิบัติงานทั้งระยะสั้น ระยะยาว ทั้งแผนขององค์กรจัดตั้งและการประสานแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งเรื่องงานและงบประมาณ มีการตรวจสอบและการประเมินผลความสำเร็จ เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์ในการทำงานแบบต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำไปประยุกต์ใช้

รูปแบบการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพที่ได้จากการวิจัย เป็นข้อค้นพบที่สามารถนำโครงสร้างของรูปแบบไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ได้เช่นการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน การใช้ประโยชน์จากพืชอาหารในท้องถิ่น เป็นต้น ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานบริบทของชุมชน เป็นความต้องการที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นที่แตกต่างกันด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การนำข้อค้นพบจากการวิจัยใช้เป็นนวัตกรรมในการแก้ปัญหาการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนท้องถิ่นบริเวณรอยต่อเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว จังหวัดปัตตานี หรืออุทยานแห่งชาติอื่นในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือจังหวัด ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของชาวบ้านและท้องถิ่นเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- Boonkiatsakul, C. (2008). *Local Knowledge on Conservation and Utilization of Natural Food Biodiversity in Tea Gardens: A Case Study of Pang Ma-O Village, Mae Na Subdistrict, Chiang Dao District, Chiang Mai Province*. Degree Master of Science (Sustainable Land Use and Natural Resource Management) [Online]. Retrieved January 21, 2017, from: <http://cmuir.cmu.ac.th/jspui/handle/6653943832/35586>. (in Thai)
- Chairounguang, S. (2007). *Management of Natural Resources and Environment of Sub-District Administration Organization in Ratchaburi*. Ratchaburi: Muban Chombueng Rajabhat University [Online]. Retrieved January 21, 2017, from: <http://tdc.walai.net/docview.aspx?tdcid=9684>. (in Thai)
- Google Maps.(2017). sai khao waterfall map [Online]. Retrieved September 21, 2017, from: <https://www.google.co.th/maps/@9.8898328,102.0512511,1181902m/data=!3m1!1e3>. (in Thai)
- Kark, S. & Rensburg, B. J. (2006). Ecotone: Marginal or Central Areas of Transition. *Israel Journal of ecology and evolution*, 52, 29-53.
- Keeve, P. J. (1988). *Model and Model Building Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Liu, H. & Cui, H. (2009). Patterns of Plant Biodiversity in The Woodland-Steppe Ecotone in Southeastern inner Mongolia. *Contemporary problems of ecology*, 2(4), 322-329.
- McArthur, E. D. & Sanderson, S. C. (1999). *Ecotones: Introduction, scale and big Sagebrush example*. USDA forest service proceeding RMRS-P. 1999; 11: 3-8. [Online]. Retrieved January 20, 2016, from: https://www.fs.fed.us/rm/pubs/rmrs_p011.pdf.
- Miyakawa, T. (2007). *Basics Econometric*. (Kongsak Santiprouk, Translator). Bangkok: Roujang publishing. (in Thai).
- Nanthapanich, H. (2007). *alternative bio-resource conservation management and sustainability utilization in Dounkunkum Commuity Forest Tumkae Subdistrict, Trakan phutphon District, Ubon ratchathani Province*. Ubon ratchathani: Ubon ratchathani Rajabhat university [Online]. Retrieved January 21, 2017, from: http://www.ubru.ac.th/Research/Hathaichanak_2550/ title.pdf. (in Thai)
- Office of National Park. (2013). *The Sai Khao Waterfall* [Online]. Retrieved september 21, 2017, from: http://park.dnp.go.th/visitor/nationparkshow.php?PTA_CODE=9137. (in Thai)
- Office of Natural Resource and Environmental Policy and Planning. (2007). *Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020 and the Aichi Targets* [Online]. Retrieved January 21, 2017, from: http://chm-thai.onep.go.th/chm/sp_2011-2020.html. (in Thai).

- Office of The National Economic and Social Development Board. (2017). *National Economic and Social Development Plan No. 11, 2012-2016* [Online]. Retrieved January 21, 2017, from: http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=develop_issue. (in Thai)
- Pengpinit, T., Ponvaingpon, P. & Watthong, P. (2016). A Model of The Environmental Management and Development of The Biodiversity of The Local Philosopher Networks in The Northeast. *Research and Development Journal Loei Rajabhat University*, 11(special), 51-57. (in Thai).
- Poonpattarachewin, C. (2008). The Future of Action Research: Ethnographic Delphi Future Research: (EDFR). *Journal of educational administration*, 1(2), 19-31. (in Thai).
- Ratchawet, A. (2015). The Biodiversity Management with A Sufficient Economical Based, Mueang District, Mae Hong Son Province. *Journal Of Graduate Research Chiangmai*, 6(2), 78-91. (in Thai)

การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขต
ภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Research and Development of the School-based Management Model for Small Size
Schools in the Upper Northern Region under the Office of
the Basic Education Commission

จำเนียร ไตรมาตร อนรรักษ์ ปัญญานวัฒน์ ชูชีพ พุทธประเสริฐ และเกียรติสุดา ศรีสุข*
Jamnian Trimat, Anurak Panyanuwat, Choocheep Puthaprasert and Kiatsuda Srisuk*

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
Faculty of Education, Chiang Mai University, Suthep Sub-district, Muang District, Chiang Mai 50200. Thailand.

*Corresponding Author, e-mail: khrunian@live.com

(Received: August 19, 2016; Revised: November 17, 2016; Accepted: November 29, 2016)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้างรูปแบบและศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 969 คน ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แบ่งเป็น 2 ตอน คือ (1) สร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แหล่งข้อมูล ได้แก่ งานวิจัย บทความ หนังสือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหา และ (2) ตรวจสอบรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านสามสบ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินรูปแบบ และประเมินผลการใช้รูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการศึกษาปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่ามี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ หลักการ ระบบและกลไก ยุทธศาสตร์ กระบวนการ/กิจกรรม การประเมินรูปแบบ และเป้าหมายสำคัญปลายทาง ส่วนผลการตรวจสอบรูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า ผลการประเมินรูปแบบและผลการประเมินการใช้รูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สถานศึกษาขนาดเล็ก เขตภาคเหนือตอนบน

Abstract

The purposes of this research were to study the school-based management conditions and problems, to create the school-based management model for small size schools and to study the results of using model. The methodology was divided into 3 phases. Phase 1 was the study of the school-based management conditions and problems. The data were collected from 969 samples, which were the

administrators, teachers and school committee from the schools in upper northern region. Phase 2 was the creation of the model, divided into 2 parts. The first was the creation of model. The resources were research reports, articles, textbooks, and electronic media. The tool was the content analysis. The second was the checking of model. The tools were two sets of questionnaires for checking the model. The information for the model creation was provided by 11 experts. Phase 3 was the study of results of trying the model. The populations were administrators, teachers and school committee of Ban Sam Sob School, Mae Cham District, Chiang Mai Province. The tools were the evaluation forms for the model and testing result evaluation. The data were analyzed in terms of mean and standard deviation. It was found that the conditions were in high level and the problems were in medium level. In addition, the using of the model showed that the model consists of 7 contents, which were model's objectives, principles, system and mechanism, strategies, process/activity, evaluation, and successive condition. The quality of the standard of the model evaluated was in high level. It was also found that the results of the checking the model was at a high level. For the trying of using the school-based management model, the results of evaluation of the model and the evaluation of the using the model was at high level.

Keywords: School-based management, Small size schools, Upper northern region

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพคน เพราะการศึกษาเป็นรากฐานในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม การจัดการศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Office of the Education Council, 2008) เมื่อศึกษาผลการประเมินภายนอกของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้และยังไม่ได้มาตรฐาน (Office for National Education Standards and Quality Assessment, 2009) สอดคล้องกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พบว่า ในโรงเรียนขนาดเล็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ (Office of the Basic Education Commission, 2007) ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาสำคัญคือผู้บริหารส่วนใหญ่ขาดทักษะในการบริหารจัดการ การใช้ข้อมูลสารสนเทศ และการนำผลจากการประเมินมาใช้ในการพัฒนาครูผู้สอนขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลา เต็มความสามารถ หลักสูตรไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีครูและบุคลากร งบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีมีจำนวนจำกัด สภาพอาคารเก่าชำรุดทรุดโทรม และนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน ชุมชนองค์กรต่างๆ ไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน (Office of the Basic Education Commission, 2006)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจในมาตรา 39 ที่มุ่งให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาโดยตรงและมาตรา 40 ระบุว่าให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และในการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษานั้นเป็นแนวคิดในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) เป็นการกระจายการบริหารและการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สถานศึกษาที่มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการด้านวิชาการ การเงิน บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยมีตัวแทนครู ชุมชนผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกันในการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด (Nopparak et al., 2012)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แม้จะเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาแต่การบริหารในรูปแบบดังกล่าวยังพบปัญหา ได้แก่ บุคลากรต้องใช้เวลาในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติ ความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ขาดความรู้ในการบริหารโรงเรียนและไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ขาดความเป็นอิสระในการตัดสินใจ เนื่องจากส่วนกลางยังไม่ได้กระจายอำนาจให้แก่โรงเรียนอย่างแท้จริง ไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน (Masjitt, 2007) การศึกษาความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานพบว่า เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน ขวัญและกำลังใจดีขึ้น เป็นการระดมด้านการเงินและด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำใหม่ๆ เพิ่มปริมาณและคุณภาพในการติดต่อสื่อสาร สร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ ทำให้มีแนวทางที่ถูกต้องและใช้งบประมาณโดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยชุมชนมีส่วนร่วม (Office of the Education Council, 2006) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาครู บุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกโรงเรียน ผู้เรียนได้เรียนตามความถนัดและความสนใจ โดยยึดหลักการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารและคุณภาพของผู้เรียน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่สามารถรองรับการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด และเป็นการกระจายอำนาจของสถานศึกษาไปยังคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้รับผิดชอบงานหรือโครงการต่าง ๆ ในสถานศึกษา ซึ่งผลการศึกษาจะทำให้ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งในด้านคุณภาพการบริหารจัดการ คุณภาพครู คุณภาพนักเรียน ส่งผลให้สถานศึกษาขนาดเล็กสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดีและมีความสุข และเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6,087 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 969 คน กำหนดวิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-State Random Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) โรงเรียนขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบนจำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน มีเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 23 เขต
- 2) สุ่มเลือกเขตพื้นที่การศึกษามาจังหวัดละเขต ได้จำนวน 8 เขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้วิธีจับฉลาก
- 3) สุ่มเลือกโรงเรียนตามสัดส่วนของจำนวนโรงเรียนในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 323 โรงเรียน เลือกผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละ 3 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 3 ฉบับ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 18 ข้อ ด้านการบริหารงานบุคคล จำนวน 12 ข้อ ด้านการบริหารงบประมาณจำนวน 14 ข้อ และด้านการบริหารงานบุคคล จำนวน 17 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง นำไปทดลองใช้ (Try out) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาด้วยวิธีการของ Cronbach (1970) อ้างถึงใน Srisuk (2009) และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

เก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยคือ 1.00–1.49, 1.50–2.49, 2.50–3.49, 3.50–4.49, และ 4.50–5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีปัญหา/มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด, น้อย, ปานกลาง, มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผลงานวิจัย บทความ หนังสือ ตำราและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และองค์ความรู้ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ครอบคลุมองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงเพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรมเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์รูปแบบ และนำผลการศึกษาในระยะที่ 1 มาสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการบริหารการศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 11 คน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินเพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards) และมาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy Standards) และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง นำไปทดลองใช้ และหาค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาด้วยวิธีของ Cronbach และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย คือ 1.00–1.49, 1.50–2.49, 2.50–3.49, 3.50–4.49, และ 4.50–5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปทดลองใช้กับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านสามสบ อำเภอแม่แจ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เป็นเวลา 1 ภาคเรียน มีขั้นตอนดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านสามสบ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แบบประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และแบบประเมินรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง นำไปทดลองใช้ และหาค่าความเชื่อมั่น และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีเกณฑ์แปลความหมายของค่าเฉลี่ยคือ 1.00–1.49, 1.50–2.49, 2.50–3.49, 3.50–4.49 และ 4.50–5.00 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด, น้อย, ปานกลาง, มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ผล

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำเสนอตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวม

รายการ	ระดับการปฏิบัติ			ระดับปัญหา		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผลค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผลค่าเฉลี่ย
1. ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.45	.38	ปานกลาง	3.65	.21	มาก
2. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.52	.27	มาก	3.31	.25	ปานกลาง
3. ด้านการบริหารงบประมาณ	3.60	.21	มาก	3.19	.20	ปานกลาง
4. ด้านการบริหารทั่วไป	3.70	.25	มาก	3.23	.27	ปานกลาง
เฉลี่ยโดยรวม	3.57	.19	มาก	3.35	.18	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.57 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารทั่วไป มีค่าเฉลี่ย 3.70 ด้านการบริหารงบประมาณ มีค่าเฉลี่ย 3.60 และด้านการบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ย 3.52 ส่วนด้านการบริหารงานวิชาการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.45 และผลการศึกษาปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานพบว่า โดยภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.35 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ มีปัญหายอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.65 รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ย 3.31 ด้านการบริหารทั่วไป มีค่าเฉลี่ย 3.23 และด้านการบริหารงบประมาณ มีค่าเฉลี่ย 3.19 ซึ่งมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม

รายการ	ระดับการปฏิบัติ			ระดับปัญหา		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผลค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผลค่าเฉลี่ย
1. ด้านการกำหนดนโยบายพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา	3.34	.23	ปานกลาง	3.03	.16	ปานกลาง
2. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา	3.49	.48	ปานกลาง	3.12	.28	ปานกลาง
3. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.02	.37	มาก	2.99	.22	ปานกลาง
4. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	4.12	.29	มาก	3.02	.27	ปานกลาง
5. ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.78	.32	มาก	3.96	.31	มาก
6. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.54	.16	มาก	3.48	.27	ปานกลาง
7. ด้านการบริหารงบประมาณ	3.55	.23	มาก	3.77	.18	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	ระดับการปฏิบัติ			ระดับปัญหา		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผลค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผลค่าเฉลี่ย
8. ด้านการบริหารทั่วไป	3.60	.29	มาก	3.52	.24	มาก
เฉลี่ยโดยรวม	3.68	.19	มาก	3.36	.14	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.68 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.12 ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.02 และด้านการบริหารงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการกำหนดนโยบายพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.34 ซึ่งมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง และผลการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.36 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ มีปัญหอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.96 รองลงมาคือ ด้านการบริหารงบประมาณ มีค่าเฉลี่ย 3.77 และด้านการบริหารทั่วไป มีค่าเฉลี่ย 3.52 ซึ่งมีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.99

ผลการศึกษาปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า มีปัญหาในด้านการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การส่งเสริม พัฒนาครูในการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐาน การจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน การนิเทศการเรียนการสอน ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่ ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานและปัญหาด้านการบริหารงบประมาณ ได้แก่ การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี ผู้วิจัยจึงได้นำไปใช้ในการกำหนดรายละเอียดในองค์ประกอบของรูปแบบ

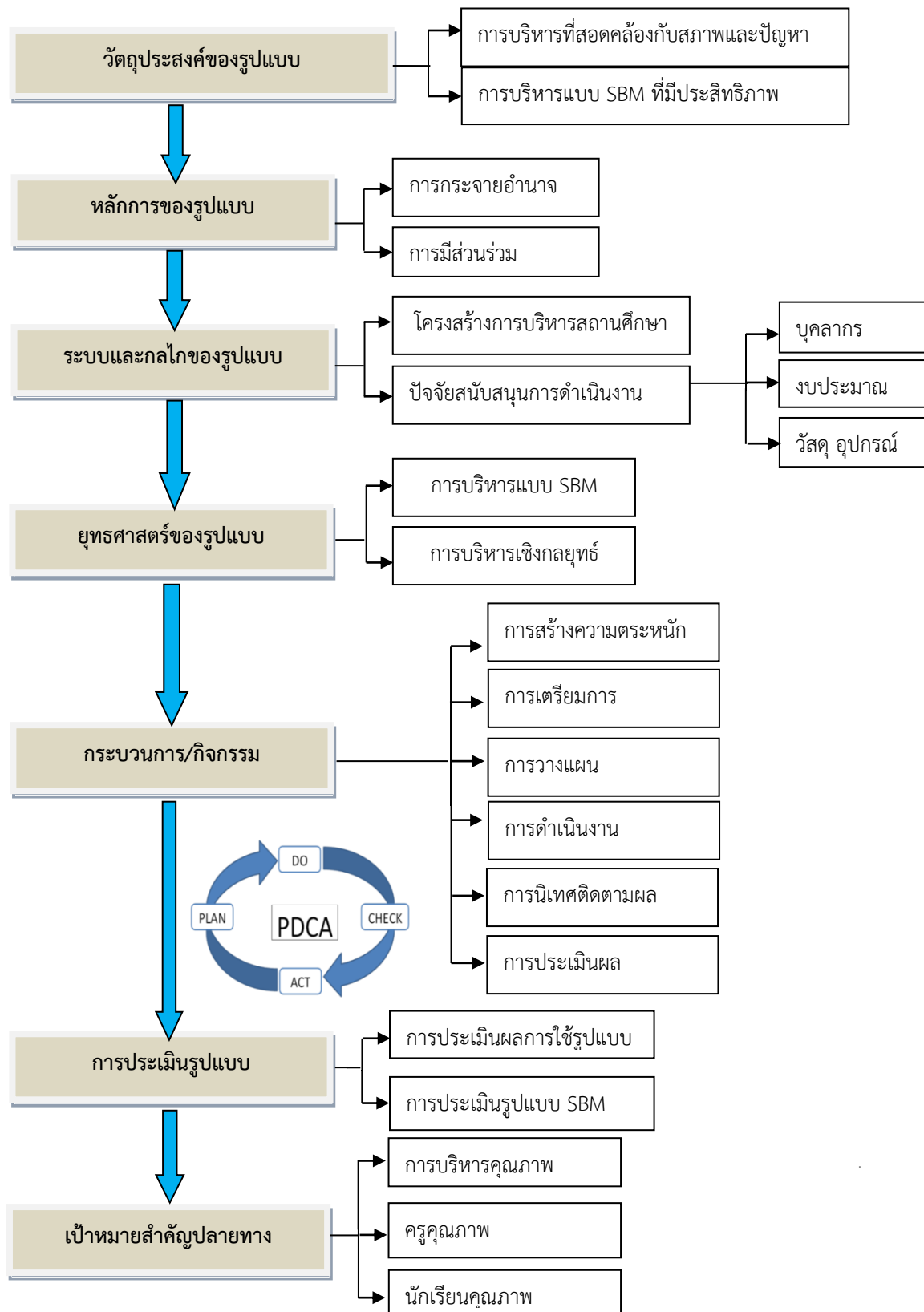
2. การสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้วิจัยสังเคราะห์รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ แนวคิดและหลักการของรูปแบบ ระบบและกลไกของรูปแบบ ยุทธศาสตร์ของรูปแบบ กระบวนการและกิจกรรม การประเมินรูปแบบ และเป้าหมายสำคัญปลายทาง

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.48 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.51 รองลงมาคือ ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 4.50 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความเป็นไปได้ และด้านความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ย 4.47

มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำเสนอเป็นภาพจำลอง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีองค์ประกอบสำคัญคือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อมุ่งให้มีการบริหารจัดการสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของสถานศึกษา และเพื่อให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) หลักการของรูปแบบ ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ และหลักการ มีส่วนร่วม 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ ได้แก่ โครงสร้างการบริหารของสถานศึกษา และการจัดปัจจัยสนับสนุน 4) ยุทธศาสตร์ของรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบผู้บริหารและครูเป็นผู้นำ และการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5) กระบวนการ/กิจกรรม ได้แก่ ขั้นการสร้างความรู้ ขั้นเตรียมการ ขั้นการวางแผนการดำเนินงาน ขั้นการดำเนินงาน ขั้นการนิเทศและติดตาม และขั้นการประเมินผล 6) การประเมินรูปแบบ ได้แก่ การประเมินผลการใช้รูปแบบ และการประเมินรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และ 7) เป้าหมายสำคัญปลายทาง ได้แก่ การบริหารจัดการคุณภาพ ครูคุณภาพ และนักเรียนคุณภาพ

3. การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารคุณภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.44 ด้านครูคุณภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.39 และด้านนักเรียนคุณภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.34 ส่วนผลการประเมินรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.40 ซึ่งผลการประเมินผ่านเกณฑ์ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านยุทธศาสตร์ของรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.57 รองลงมาคือ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านเป้าหมายสำคัญปลายทาง มีค่าเฉลี่ย 4.47 ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ย 4.43 และด้านระบบและกลไกของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ย 4.39

อภิปรายผล

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูออกแบบและการจัดการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐาน และมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของ Seesang (2007) Sangnapaboworn (2007) Phuvipadawat et al. (2011) และผลการศึกษาปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ครูไม่ครบชั้น ไม่ครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูมีภาระงานอื่นมาก และจัดกิจกรรมไม่เป็นไปตามที่หลักสูตรสถานศึกษา มีปัญหาด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้เรียนมีความรู้แตกต่างกัน ขาดแหล่งเรียนรู้และสื่อการสอน ปัญหาด้านปัจจัย ได้แก่ สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษา ปัญหาด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจ ขาดการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานในองค์กร นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบปัญหาการบริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ปัญหาความสามารถของครูในการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐาน การจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ปัญหาการนิเทศการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Office of the Educational Council (2006)

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบสำคัญ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ หลักการของรูปแบบ ระบบและกลไกของรูปแบบ ยุทธศาสตร์ของรูปแบบ กระบวนการ/กิจกรรม การประเมินรูปแบบ และเป้าหมายสำคัญปลายทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aunban (2012) ที่ทำวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านกาสร้างเสริมสุขภาพของนักศึกษาพยาบาล พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบสำคัญ 7 องค์ประกอบ คือ เป้าหมายการพัฒนา ขอบเขตการพัฒนา โครงสร้างการบริหาร ยุทธศาสตร์ การพัฒนาโครงสร้างการพัฒนา หน่วยการพัฒนา และ เป้าหมายสำคัญ และสอดคล้องกับ Masjitt (2007) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับ

การพัฒนาแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย หลักการพื้นฐาน ได้แก่ วัตถุประสงค์ หลักการ และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ โครงสร้างระบบบริหาร ได้แก่ ปัจจัย ขอบข่าย กระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มาตรการกำกับติดตาม คุณภาพผลผลิต และขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ การเตรียมการ การดำเนินงาน การประเมินผล การสรุปและรายงานผล และผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards) และมาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy Standards) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง มีความเพียงพอ และมีความเป็นประโยชน์ สอดคล้องงานวิจัยของ Phuvipadawat et al. (2011) และ Thipwaree et al. (2016) ที่ประเมินคุณภาพของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบโดยภาพรวมของทุกด้านอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นการบริหารโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียกับสถานศึกษา

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านครูคุณภาพ และด้านนักเรียนคุณภาพ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่สร้างขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ตรวจพิจารณาแล้วว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง และมีประโยชน์ในการนำมาใช้ในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับ Phuvipadawat et al. (2011) และผลการประเมินรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า องค์ประกอบด้านยุทธศาสตร์ของรูปแบบซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Masjitt (2007)

สรุป

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาในการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า รูปแบบที่สร้างขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ หลักการ ระบบและกลไกของ ยุทธศาสตร์ กระบวนการ/กิจกรรม การประเมินรูปแบบ และเป้าหมายสำคัญปลายทาง

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน โดยผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับมาตรฐานของรูปแบบ ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม

มาตรฐานด้านความถูกต้อง มาตรฐานด้านความเพียงพอ และมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการบริหารจัดการคุณภาพ รองลงมาคือ ด้านครูคุณภาพ และด้านนักเรียนคุณภาพ ซึ่งมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการประเมินรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านยุทธศาสตร์ของรูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ได้แก่ ด้านเป้าหมายสำคัญปลายทาง ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และด้านระบบและกลไกของรูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมุ่งเน้นการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมในการบริหาร สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและปัญหาของสถานศึกษา

1.2 สถานศึกษาควรพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความรู้ และความเข้าใจในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้

2.1 สถานศึกษาที่จะนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ ควรผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องจะต้องเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา

2.2 รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคุณภาพในการบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การใช้ครูภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษารูปแบบในการกระจายอำนาจกระทรวงศึกษาธิการไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

3.2 ควรศึกษารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- Aunban, P. (2012). *Model for health promotion leadership development of nursing students in nursing College under Praboromrajchanok institute, The Ministry of Public Health*. PhD's Thesis. Chiang Mai University. (in Thai)
- Masjitt, S. (2007). *A Development of School-Based Management Model for Basic Education Institutions in the Educational Inspection Area XI*. PhD's Thesis. Prince of Songkha University. (in Thai)
- Nopparak, S., Mejang, S., Panitplinchai, T., Wattanatorn, A. & Panawong, C. (2012). School Based Development Model for Teachers and Administrators in Small-sized Schools: a Case of Phitsanulok Province. *Journal of Education Naresuan University*, 16(4), 141-154. (in Thai)

- Office for National Education Standards and Quality Assessment. (2009). *The Suggestions for the Development of 3 levels of Educational Standard Quality*. Bangkok: Office for National Education Standards and Quality Assessment. (in Thai)
- Office of the Basic Education Commission. (2006). *The Strategy for Developing Small-Sized Schools*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission of Thailand.
- Office of the Basic Education Commission. (2007). *Guidelines of the decentralized administration and educational management for the Educational Service Area Office and School Committee According to the Ministry Rules*. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Limited. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2006). *Indicator of School-based Management*. Bangkok: Office of the Educational Council.
- Office of the Education Council. (2008). *State of Thai Education 2014*. Bangkok: Prikwarn Graphic Company, Ltd.
- Phuvipadawat, S., Puthaprasert, C., Chiengchee, T., Phuvipadawat, P., Samuttai, R., Govittayangkull, P., et al. (2011). *Research and Development of a Model School-based Teacher and Administrator Development in Chiang Mai and Chiang Rai's Small-sized Schools*. Bangkok: Office of the Educational Council. (in Thai)
- Sangnapaboworn, W. (2007). *The Development of the Instruction of Small Size Schools*. Bangkok: Office of the Educational Council. (in Thai)
- Seesang, S. (2007). *The Development of the Model of the Administration for Promoting the Educational Quality in Small Size School under the Nakhon Sawan Educational Service Area Office 3*. Nakhon Sawan: Rimping Karnpim Limited Partnership . (in Thai)
- Srisuk, K. (2009). *Research Methodology*. Chiang Mai : Krong Chang Press Office.
- Thipwaree, P., Atisabda, W., Churngchow, C. & Plungsuwan, S. (2016). The Development Model of Innovative Leadership for Institute of Physical Education Administrators. *Journal of Yala Rajabhat University*, 11(1), 62-63. (In Thai)

โนราและหนังตะลุง : การพัฒนาการจัดการและการถ่ายทอดของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา Nora and Nang Talung: Developing Management and Transmission of Local Artist Training Centers in Songkhla Province

กฤติยา ชูสงค์* กล้า สมตระกุล และปรารภ แก้วเศษ

Krittiya choosing*, Kla Somtrakool and Prarop Keawsad

สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University Talad Sub-district, Mueang District,

Mahasarakham Province. 44000. Thailand.

*Corresponding Author, e-mail: krittiya2822@gmail.com

(Received: September 7, 2017; Revised: November 2, 2017; Accepted: November 12, 2017)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพ ปัญหาการจัดการ การถ่ายทอดและแนวทางในการพัฒนาการจัดการ และการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างจากหัวหน้าและคณะกรรมการศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการประชุมเชิงปฏิบัติการถึงสภาพปัญหาการจัดการและแนวทางในการพัฒนาของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 32 คน ได้แก่ ศิลปินโนราและหนังตะลุง หัวหน้าและคณะกรรมการศูนย์ฝึกพื้นบ้าน นักวิชาการ ผู้บริหารและผู้นำชุมชน ผลวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านที่ยังคงดำเนินการในพื้นที่วิจัยมีเพียง 2 ศูนย์ คือ ศูนย์ฝึกโนราและศูนย์ฝึกหนังตะลุงลำดวน ศ.อัมเท่ง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ปัญหาของศูนย์ฝึกคือ หน่วยงานและคนในชุมชนไม่ให้ความสนใจและสนับสนุนศิลปะการแสดงพื้นบ้านในท้องถิ่นอย่างจริงจัง และผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการถึงแนวทางในการพัฒนาการจัดการของศูนย์ฝึกคือ หัวหน้าของศูนย์ฝึกจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงาน หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนและส่งเสริมศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้งด้านทรัพยากรและงบประมาณ ด้านการถ่ายทอดควรจัดทำเป็นหลักสูตรระยะสั้นอยู่ในการเรียนการสอนของสถานศึกษา และศิลปินพื้นบ้านควรถ่ายทอดความรู้โดยยึดขนบธรรมเนียมการแสดงแบบดั้งเดิมเพื่อให้คุณค่าทางภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่สืบต่อไป

คำสำคัญ : โนราและหนังตะลุง การพัฒนาการจัดการ การถ่ายทอด ศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน

Abstract

This research aimed to study the current state of management issues in the transmission and guidelines for the development in management and transfer of knowledge of Nora folk art and Shadow play at the Folk Artiste Training Centers in Songkhla. Data were collected using such instruments as structured in-depth interview schedule derived from the chiefs and members of local Artiste Training Centers committee, participatory observation form and workshops on the current state of management problems and guidelines for the development of the local Artiste Training Centers. The sample used in the study included a total of 32 people, consisting of nora performers, shadow play puppeteers, chiefs of

Training Centers, scholars, community administrators and community leaders. The results of the study revealed that at present only two centers were in operation in the area, namely, the Manora Training Center and Lamduan, student of Imtheng Shadow Play Training Center in Bang Klam District, Songkhla Province. The common problems faced by the training centers included less attention paid by related agencies and people in the community in the support of local folk performing arts and this fact led to the inactivity of the centers. Workshops organized to find guidelines for the development of management of the training centers indicated the following. The chiefs of the training centers must be ethical in administering the work. Both the public and private sector agencies should support and promote the performing arts, both in terms of resources and budget. Transmission of knowledge should be provided as a short-term course taught in the educational institution. Folk artistes should transfer their knowledge based on the original traditions so that the local wisdom of traditional performances shall preserved.

Keywords: Nora and Nang Talung, Developing management, Transmission, Local training center

บทนำ

โนราและหนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวใต้โดยเฉพาะชาวลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่าเป็นถิ่นกำเนิดของโนราและหนังตะลุงจำนวนมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการแสดงดังกล่าวยังคงแสดงกันอย่างกว้างขวางในภาคใต้ เนื่องจากโนราและหนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่นำเอาศิลปะวิทยาการหลายๆแขนงมาประกอบกันได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดคุณค่ามากมายหลายด้านในสังคมชาวใต้ โนราและหนังตะลุงในฐานะสื่อพื้นบ้าน นอกจากทำหน้าที่ให้ความบันเทิงและการประกอบพิธีกรรมให้กับชุมชนแล้วยังมีบทบาทหน้าที่ทางสังคมหลายประการ เช่น เป็นเสมือนตัวแทนของระบบสัญลักษณ์ทางสังคมที่สะท้อนออกมาให้เห็นตามความเชื่อ และเสมือนเป็นเครื่องควบคุมทางสังคม รักษาบรรทัดฐานทางสังคมรวมถึงการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสม (Yhoothong, 2014)

โนราและหนังตะลุงมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางสังคมสำหรับคนได้มายาวนาน ก่อนจะมีระบบการศึกษา ประชาบาลและการละเล่นหรือความบันเทิงสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทแทนในยุคหลัง นับตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2504 (Yhoothong, 2016) ด้วยสภาพของสังคมไทยที่เปลี่ยนไปในยุคปัจจุบัน อิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นกับการแสดงโนราและหนังตะลุง จะเห็นได้ว่าคณะโนราและหนังตะลุงในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนพัฒนารูปแบบการแสดงโดยการนำเอาสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประกอบการแสดงหนังตะลุง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงแบบสมัยก่อนก็เปลี่ยนจากเครื่องห้า (กลอง ทับ โหม่ง ฉิ่ง ปี่) มีการนำเครื่องดนตรีสากล เช่น กลองชุด กีตาร์ เบส คีบอร์ด ฯลฯ เข้ามาผสมทำให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้น ควน ทวนยก, สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2559

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของศิลปะการแสดงพื้นบ้านทำให้หลายๆหน่วยงานเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังค่อยๆ เลือนหายไป รจนา ศรีใส, สัมภาษณ์วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2558 สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของการฟื้นฟู อนุรักษ์และแนวทางการแก้ปัญหาของการดำรงอยู่ของศิลปะการแสดงพื้นบ้านในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงจัดทำ โครงการ “การสร้างเครือข่ายชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูชีวิตศิลปะการแสดงโนราและหนังตะลุงลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” ในปีพ.ศ. 2548 เพื่อจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่รวบรวมศิลปินพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้งหมดจำนวน 33 ศูนย์ ตั้งอยู่ใน 12 อำเภอ ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านโนราและหนังตะลุงให้แก่เยาวชนและผู้สนใจ (Office of Arts and Cultural Songkhla Rajabhat University, 2005)

แต่ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้หลายแห่งได้ยุติกิจกรรมและปิดศูนย์การเรียนรู้ เนื่องมาจากการขาดบริหารจัดการที่ดีของชุมชน อีกทั้งยังขาดความช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากชุมชนเองและจากภาครัฐ ทำให้ศิลปินพื้นบ้านชาดขวัญและกำลังใจที่จะดำเนินการต่อ ประเสริฐ รักช่วงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 27 มีนาคม 2558 และยิ่งปัจจัยจากภายนอกที่ทำให้เยาวชนในท้องถิ่นหันไปหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมองศิลปะท้องถิ่นว่าล้าเป็นเรื่องล้าสมัย จึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง หากเยาวชนไม่หันมาสานต่อภูมิปัญญาของท้องถิ่นซึ่งเป็นรากเหง้าของความเป็นชาวใต้สิ่งเหล่านี้ก็จะค่อยๆ เลือนหายไปตามกาลเวลา การสร้างทายาททางภูมิปัญญาจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาด้านการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน จังหวัดสงขลา เพื่อให้ศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านเป็นพื้นที่ของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผลจากการศึกษาวิจัยทำให้เห็นถึงสภาพและปัญหา แนวทางการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงเพื่อนำไปพัฒนาศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านต่อไป การศึกษาวิจัยในหัวข้อวิจัยเรื่อง โนราและหนังตะลุง: การพัฒนาการจัดการและการถ่ายทอดของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา ศึกษาวิจัยในพื้นที่อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา จำนวน 2 ศูนย์ ได้แก่ 1) ศูนย์ฝึกโนรา 2) ศูนย์ฝึกหนังตะลุงลำดวน ศ.อิมแท่ง ผลจากการศึกษาจะทำให้เกิดองค์ความรู้และแนวทางในการพัฒนาการจัดการศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน ซึ่งผู้วิจัยจะนำองค์ความรู้มาพัฒนาศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา และนำไปใช้ในการพัฒนาศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านศูนย์อื่นๆ ให้คงอยู่ในท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อส่งเสริมศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงให้คงอยู่คู่กับท้องถิ่นชาวใต้และประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาด้านการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสาร ในประเด็นการจัดตั้งและรวบรวมข้อมูลของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา จากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ในประเด็นประวัติการก่อตั้งศูนย์ รายชื่อคณะกรรมการบริหาร ด้านการบริหารจัดการด้านการถ่ายทอดความรู้ แบ่งระเบียบวิธีวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สํารวจและศึกษาสภาพและปัญหาของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน จำนวน 2 ศูนย์ ได้แก่

1) ศูนย์ฝึกโนรา ตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หัวหน้าและกรรมการศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน จำนวน 6 คน ศิลปินโนรา จำนวน 4 คน นักวิชาการ จำนวน 3 คน ผู้บริหารและผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

2) ศูนย์ฝึกหนังตะลุงลำดวน ศ.อิมแท่ง ตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หัวหน้าและกรรมการศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน จำนวน 6 คน ศิลปินหนังตะลุง จำนวน 4 คน นักวิชาการ จำนวน 3 คน ผู้บริหารและผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางในการพัฒนา การจัดการและการถ่ายทอดของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Focus group) ผู้เข้าร่วม ได้แก่ ศิลปินพื้นบ้านโนราและหนังตะลุง ผู้นำชุมชน นักวิชาการ

ผู้บริหารงานด้านวัฒนธรรม ในประเด็นการหาแนวทางในการพัฒนา การจัดการและการถ่ายทอดของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้าน ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นข้อมูลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการและการถ่ายทอดของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา และศูนย์อื่นๆ ในภาคใต้ต่อไป

ผล

ผลการวิจัยเรื่อง โนราและหนังตะลุง: การพัฒนาการจัดการและการถ่ายทอดของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา ได้ค้นพบตามความมุ่งหมายของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. สภาพของการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลได้ดังนี้

1) ศูนย์ฝึกโนรา อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

ศูนย์ฝึกโนรา ก่อตั้งโดยนายจวบ พันศิริ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เริ่มทำการสอนรำโนราที่โรงเรียนบ้านบางกล่ำ ตอนเย็นหลังเลิกเรียน โดยใช้บริเวณลานโล่งหน้าบ้านเป็นสถานที่สอน ต่อมาได้สร้าง(หน้า)โรงโนราถาวร ใช้สอนแทนโรงโนรา ปัจจุบันได้ใช้สถานที่ศาลาอเนกประสงค์ของเทศบาลตำบลท่าช้างจัดตั้งเป็นศูนย์ฝึกโนรา โดยเทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา สนับสนุนอุปกรณ์และงบประมาณ ปัจจุบันศูนย์ฝึกโนรายังคงฝึกสอนศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราเรื่อยมา มีเยาวชนและผู้สนใจเข้าร่วมฝึกกับศูนย์เป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี เริ่มต้นจากไม่ถึง 10 คน ปัจจุบันมีเพิ่มขึ้นเป็น 50-80 คน

การจัดการ ด้านการจัดการของศูนย์ฝึกโนราตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา จัดตั้งขึ้นในรูปแบบขององค์กรที่ไม่เป็นทางการ เป็นองค์กรที่จัดตั้งหรือรวมกลุ่มกันของนายจวบ พันศิริ ครูและนักเรียนที่สนใจศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนรา มิได้หวังให้เกิดรายได้และผลกำไรจากการรวมกลุ่มและดำเนินกิจกรรม การดำเนินงานการจัดตั้งได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชน และภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างที่สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการของศูนย์ฝึกโนราในโครงการส่งเสริมเด็กและเยาวชนเรียนรู้ภาคฤดูร้อนเป็นประจำอย่างต่อเนื่องทุกปี ศูนย์ฝึกโนราจึงยังคงมีการดำเนินกิจกรรม

วิธีการถ่ายทอดความรู้ วิธีการถ่ายทอดความรู้ของนายจวบ พันศิริ จะใช้วิธีการสอนโดยการใช้หลักความเมตตา เพราะนายจวบ พันศิริเป็นคนที่มีนิสัยสุภาพ อ่อนโยน พูดจาไพเราะ เมื่อเด็กๆ ทำไม่ได้ก็จะคอยบอก คอยแนะนำอย่างละเอียดเหมือนเป็นลูกหลานของตนเอง การฝึกจะเริ่มต้นจากการเรียนรู้เรื่องพื้นฐานของโนรา การใช้มือ เท้า การเคลื่อนไหวร่างกาย การรำ เริ่มตั้งแต่ ท่าออกจากม่าน ท่าสอดสร้อยชาย ขวอ ฉากนั่ง ท่าค้ำบับ ท่าหงส์ร้อยชาย ขวอ ท่าฉาก ท่าขึ้นนอน และคอยปรับแต่งแต่ละท่าให้ถูกต้องและสวยงามยิ่งขึ้น วิธีการสอนของนายจวบ พันศิริไม่ได้สอนการรำโนราอย่างเดียว แต่มักจะสอดแทรกหลักคุณธรรมและจริยธรรมด้วยทำให้เด็กๆ ที่มาเรียนรำโนราจะมีความรักและความผูกพันมากกว่าครูกับศิษย์ สอดคล้องกับทฤษฎีการถ่ายทอดการเรียนรู้ของ (Kammanee, 2005) ใช้วิธีสอนโดยการสาธิต ให้นักเรียนได้เห็นการปฏิบัติจริงและให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการสาธิต การสอนแบบสาธิตด้วยวิธีการ ผู้สอนเป็นผู้สาธิต และให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม

2) ศูนย์ฝึกหนังตะลุงลำดวน ศ.อิมเพ่ง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

ศูนย์ฝึกหนังตะลุงลำดวน ศ.อิมเพ่ง เริ่มเปิดสอนหนังตะลุงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยนายดวน อารมณฤทธิ์ เป็นผู้ก่อตั้ง สถานที่สอนครั้งแรกคือบริเวณบ้าน ใช้เวลาสอนในช่วงเย็นถึงพลบค่ำ หลังจากเด็กเลิกเรียน เริ่มแรกของการสอนฝึกหัดหนังตะลุงไม่มีอุปกรณ์ดนตรีที่ใช้ในการฝึกเลยได้นำเอาวัสดุอุปกรณ์ที่เหลือใช้มาดัดแปลงเป็นเครื่องดนตรีสำหรับให้เด็กๆ ได้ฝึก เช่น แกลลอน กะละมังเก่า ฯลฯ มาใช้แทนเครื่องดนตรีจริง ต่อมานายดวนจึงได้ปรึกษารื้อกับกรรมการหมู่บ้าน เพื่อคิดหารายได้มาจัดซื้ออุปกรณ์ในการฝึกของศูนย์ฝึกหนังตะลุง และยังได้เงินสนับสนุนจากหนังอิมเพ่ง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) ปีพ.ศ. 2540 เป็นจำนวน 17,500 บาท ในการสร้างโรงหนังตะลุงไว้ใช้ฝึกหัดหนังตะลุง ต่อมาปี

พ.ศ. 2548 ได้จัดตั้งเป็นศูนย์ฝึกหนังตะลุงลำดวน ศ.อิมเท่ง โดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สนับสนุนงบประมาณจำนวน 10,000 บาท โดยใช้สถานที่ศาลาอเนกประสงค์ของเทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา จัดตั้งเป็นศูนย์ฝึกหนังตะลุง ปัจจุบันก็ยังคงดำเนินการฝึกหัดเรื่อยมาและมีจำนวนเยาวชนเข้าฝึกเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี เริ่มต้นจากไม่ถึง 10 คน ปัจจุบันมีเพิ่มขึ้นเป็น 40-60 คน

ภาพที่ 1 วิธีการฝึกหัดรำโนรา

ที่มา : ภาพถ่ายผู้วิจัย เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2556

ภาพที่ 2 การแสดงโนราบนเวทีจริง

ที่มา : ภาพถ่ายผู้วิจัย เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2557

การจัดการ ด้านการจัดการของศูนย์ฝึกหนังตะลุงลำดวน ศ.อิมเท่ง จัดตั้งขึ้นในรูปแบบขององค์กรที่ไม่เป็นทางการ คือเป็นองค์กรที่จัดตั้งจากพื้นฐานความชื่นชอบและความสามารถในการแสดงหนังตะลุงของนายดวน อารมณ์ฤทธิ์ และการรวมกลุ่มของศิลปินพื้นบ้านโนราและหนังตะลุง การร่วมมือของภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐจัดตั้งขึ้น ควบคุมโดยนายดวน อารมณ์ฤทธิ์ ทำหน้าที่บริหารจัดการด้านการรับงานหนังตะลุง การถ่ายทอดความรู้ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง ตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลาในการดำเนินการของศูนย์ฝึกหนังตะลุงในโครงการส่งเสริมเด็กและเยาวชนเรียนรู้ภาคฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี

วิธีการถ่ายทอดความรู้ วิธีการถ่ายทอดความรู้ของนายดวน อารมณ์ฤทธิ์ จะใช้วิธีการสอนแบบวางตัวเป็นเพื่อน มิได้ใช้วิธีการวางตัวเป็นครู เพื่อมิให้เด็กเกร็งและกลัวๆ กลัวๆ ทำให้ไม่มีสมาธิในการฝึกหัดและจะจดจำได้ช้า แรกเริ่มการฝึกหัดไม่มีอุปกรณ์ก็ใช้วิธีการสอนปากเปล่า ทำจังหวะเสียงด้วยปาก ต่อมาใช้วัสดุอุปกรณ์ที่อยู่ใกล้ตัวมาช่วยสอนแทนเครื่องดนตรี เช่น แกลลอนใช้แทนทับ กะละมังเก่าๆ ใช้แทนกลอง จนกระทั่งมีเครื่องดนตรีครบนายดวน อารมณ์ฤทธิ์จะสังเกตว่าเด็กคนไหนถนัดหรือมีความสามารถในเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นไม่เหมือนกัน แล้วจึงจะจับแยกให้ตามความถนัดของแต่ละคน เครื่องดนตรีทั้งหมดมี 5 ชิ้น ได้แก่ ทับ กลอง โหม่ง ฉิ่ง และปี่ เด็กแต่ละคนก็จะชอบไม่เหมือนกัน เมื่อได้เครื่องดนตรีแต่ละคนแล้วจะทำให้การฝึกหัดง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการถ่ายทอดการเรียนรู้ของ (Kammanee, 2005) ใช้วิธีสอนโดยการสาธิต มุ่งให้นักเรียนได้เห็นการปฏิบัติจริงโดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและนักเรียนได้ประสบการณ์ตรง การสอนแบบสาธิตด้วยวิธีการ ผู้สอนเป็นผู้สาธิต

3) ศูนย์ฝึกโนราสภาวัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

ศูนย์ฝึกโนราสภาวัฒนธรรมท้องถิ่น เริ่มต้นจากการฝึกหัดรำโนราให้กับเด็กๆ ภายในชุมชน โดยโนราเชียร หรือนายวิเชียร นพรัตน์ เป็นผู้ฝึกสอนรำโนราตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2548 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 10,000 บาท จัดตั้งเป็นศูนย์ฝึกโนราสภาวัฒนธรรม

ท้องถิ่น มีนายชิต ไชยพูล เป็นผู้ดำเนินงานและดูแล ปัจจุบันศูนย์ฝึกโนราแห่งนี้ได้ยุติกิจกรรมลงแล้ว เนื่องจากขาดศิลปินพื้นบ้านโนราที่มีความเชี่ยวชาญและจริงจังในการสืบสานศิลปะการแสดงโนรา

ภาพที่ 3 การฝึกหัดเครื่องดนตรีพื้นบ้าน

ที่มา : ภาพถ่ายผู้วิจัย เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2556

ภาพที่ 4 การฝึกหัดเซตหนังตะลุง

ที่มา : ภาพถ่ายผู้วิจัย เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2556

4) ศูนย์ฝึกหนังตะลุงชุมชนที่ 1 ตำบลรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

ศูนย์ฝึกหนังตะลุงก่อตั้งโดยนายคิม ประทุมวรรณ โดยเริ่มทำการสอนศิลปะการแสดงพื้นบ้านหนังตะลุงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 และในปี พ.ศ. 2548 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาจำนวน 10,000 บาท จัดตั้งเป็นโรงฝึกหนังตะลุงชุมชนที่ 1 แต่ปัจจุบันได้ยุติกิจกรรมแล้ว เนื่องจากนายคิม ประทุมวรรณมีอายุมาก สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง อีกทั้งขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและชุมชน

2. ปัญหาของการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของศูนย์ฝึกศิลปพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา สรุปได้ดังนี้

ปัญหาของการจัดการ

- 1) ผู้ดำเนินการหรือหัวหน้าของศูนย์ฝึกบางแห่งไม่เป็นที่เคารพและน่าเชื่อถือของคนในชุมชน จึงขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรมระหว่างชุมชนกับศูนย์ฝึกศิลปพื้นบ้าน
- 2) หน่วยงานภาครัฐไม่ให้การสนับสนุน เมื่อมีการประชุมแม้จะมีการนำเสนอเรื่องของศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้งโนราและหนังตะลุงก็เพิกเฉย เพราะเห็นว่าเป็นวาระที่ไม่จำเป็นสำหรับวิถีการดำเนินชีวิต นโยบายส่วนใหญ่เป็นเรื่องพื้นฐานของชีวิตที่หน่วยงานคิดว่าจำเป็นมากกว่า
- 3) คนในชุมชนไม่สนใจในเรื่องของศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้งหนังตะลุงและโนรา ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการทำมาหากินเลี้ยงปาก เลี้ยงท้อง มองว่ากิจกรรมการแสดงศิลปะพื้นบ้านทำให้เสียเวลาจึงไม่สนับสนุนให้บุตรหลานได้เข้ามาสัมผัสกับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน
- 4) ไม่มีเวทีจริงให้กับเด็กๆ ที่จะออกแสดงผลงาน เพราะขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งในและนอกชุมชน

ปัญหาของการถ่ายทอด

- 1) ศูนย์ฝึกศิลปพื้นบ้านบางแห่งไม่มีผู้ถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านอย่างจริงจังและต่อเนื่องทำให้กิจกรรมของศูนย์ฝึกขาดช่วงและลดหายไป
- 2) เด็กๆ จะมีความชื่นชอบและให้ความสนใจมากกว่าวัยผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่จะเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา แต่เมื่อจบชั้นประถมศึกษาเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาต้องแยกย้ายไปเรียนต่างถิ่นทำให้ไม่เข้ามาฝึกต่ออีก เด็กๆ เหล่านี้ก็ร้างและออกแสดงตามงานต่างๆ ได้แล้วทำให้ขาดช่วงไป

3) อุปกรณ์ในการสอนมีไม่เพียงพอในการฝึกหัด เช่น จอหนัง เครื่องดนตรี รูปหนัง เพราะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการจัดซื้อ

4) ปัญหาการเดินทางไปฝึกหัดที่ศูนย์ฝึก เมื่อเลิกจากการฝึกหัดแล้วผู้สอนจะต้องทำหน้าที่ไปส่งที่บ้าน เพราะเป็นเวลากลางคืน บางคนระยะทางไกลจึงทำให้เกิดปัญหาในการรับส่ง

5) การฝึกหัดหนึ่งครั้งต้องใช้เวลานาน ผู้ฝึกต้องมีความอดทนและความพยายามเป็นอย่างมาก แต่เด็กสมัยนี้มีความอดทนน้อยทำให้ไม่อยากฝึกหัดหนึ่งครั้งลง จำนวนคนที่ฝึกหัดหนึ่งครั้งลงจึงน้อยลง

ปัญหาหลักในภาพรวมก็คือ ปัจจุบันผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจในศิลปะการแสดงแขนงนี้ จึงทำให้ขาดแคลนคนรุ่นใหม่ที่จะทำหน้าที่ถ่ายทอดและสืบสานศิลปะการแสดงดังกล่าว การสร้างความตระหนักให้ทุกภาคส่วนเห็นคุณค่าและหันเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน อนุรักษ์ และสืบสาน จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการแก้ปัญหาในลักษณะที่ยั่งยืน

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุง ของศูนย์ฝึกศิลปพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา

แนวทางการพัฒนาการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของศูนย์ฝึกศิลปพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา ซึ่งวิเคราะห์ได้จากการทำการสนทนากลุ่มการประชุมเชิงปฏิบัติการ มีดังต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาการจัดการ

- 1) หน่วยงานภาครัฐควรไปเยี่ยมชมศูนย์ฝึกโนราเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจของผู้สอนผู้เรียนและชุมชน
- 2) กิจกรรมของศูนย์ฝึกต้องทำให้มีผลงานอย่างแท้จริงจึงจะเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ
- 3) ควรสนับสนุนให้มีการประกวดแข่งขันโนราและหนังตะลุงเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะ

แนวทางการพัฒนาการถ่ายทอด

1) ผู้ดำเนินการจัดการและศิลปพื้นบ้านต้องมีใจรัก มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเสียสละทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจในการรักษาศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้คงอยู่

2) ควรร่วมกับสถานศึกษาจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียน การสอนศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุง และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนการนำผลงานของศูนย์ฝึกศิลปพื้นบ้านได้ออกสู่สายตาประชาชน

3) การถ่ายทอดความรู้ต้องรักษาขนบธรรมเนียมของการแสดงพื้นบ้านไว้เพื่อให้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงมีการพัฒนาทั้งทางด้านการจัดการและการถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน

การสร้าง ความตระหนักในคุณค่าของศิลปะแขนงดังกล่าว จึงควรเริ่มจากการทำให้ทุกภาคส่วนของชุมชนเห็นคุณค่าของโนราและหนังตะลุงในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าจากบรรพบุรุษ เมื่อชุมชนได้ก็ตามมีการก่อตั้งศูนย์ฝึกศิลปพื้นบ้านขึ้นมา ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการหรือสนับสนุนการอนุรักษ์และสืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้านแขนงดังกล่าวให้เกิดความยั่งยืนสืบไป

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง โนราและหนังตะลุง : การพัฒนาการจัดการและการถ่ายทอดของศูนย์ฝึกศิลปพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ตามความมุ่งหมายของการวิจัย นำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพของการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของศูนย์ฝึกศิลปพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา

ปัจจุบันศูนย์ฝึกศิลปปินพื้นบ้านที่ยังคงดำเนินการฝึกอบรมศิลปปินพื้นบ้านโนราและหนังตะลุง ในพื้นที่วิจัยมีเพียง 2 ศูนย์ได้แก่ ศูนย์ฝึกโนรา อำเภอบางกล่ำ และศูนย์ฝึกหนังตะลุงลำตวน ศ.อัมเท่ง อำเภอบางกล่ำ การเกิดขึ้น การตั้งอยู่ และการหยุดดำเนินการของศูนย์ฝึกขึ้นอยู่กัหลายปัจจัย ปัจจัยหลักๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม-วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น การตระหนักในคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนนั้นๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใดศูนย์ฝึกศิลปปินพื้นบ้านดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับการเกิดและคงอยู่ของศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ซึ่ง (Saihoo,1987) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนรวมกลุ่มกันกำหนดขึ้น ซึ่งเกิดขึ้นมาจากความรู้ ความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ ความพอใจ ค่านิยม จึงเกิดสิ่งที่เรียกว่า วัฒนธรรม สิ่งเหล่านั้นนำมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปคนในชุมชนไม่พอใจในเงื่อนไขที่เคยกำหนดร่วมกันไว้ ไม่สนใจและดูแลอย่างจริงจัง สิ่งเหล่านั้นก็จะหายสาบสูญไปตามกาลเวลา ศูนย์ฝึกศิลปปินพื้นบ้านที่ไม่มีการดำเนินกิจกรรมแล้วก็เกิดขึ้นจากการไม่เห็นความสำคัญของศิลปะการแสดงพื้นบ้านของคนในชุมชน

ศูนย์ฝึกโนราและหนังตะลุงปัจจุบันที่ยังคงดำเนินกิจกรรมอยู่มีสภาพที่เหมือนกัน คือ หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนให้ความร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ฝึกศิลปปินพื้นบ้าน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลท่าช้าง ได้สนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดทำโครงการส่งเสริมเยาวชนของศูนย์ฝึกโนรา อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา และศูนย์ฝึกหนังตะลุงลำตวน ศ.อัมเท่ง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ถือเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นส่วนศูนย์ฝึกโนราและหนังตะลุง ศูนย์ฝึกโนราสภาววัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา และศูนย์ฝึกหนังตะลุงชุมชนที่ 1 อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา ปัจจุบันที่ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมพบว่า บทบาทของหัวหน้าศูนย์ฝึกมีความสำคัญยิ่งในการดำเนินงานของศูนย์ เมื่อขาดผู้นำกิจกรรมต่างๆ จึงยุติลง สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยม ซึ่งถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานโดย (Keawthep,1991) กล่าวว่า การทำงานเป็นระบบใหญ่ระบบหนึ่ง ต้องประกอบด้วยการทำงานอย่างสัมพันธ์กันของระบบย่อยต่างๆ กิจกรรมและทุกการปฏิบัติการต่างๆ ในศูนย์ฝึกศิลปปินพื้นบ้านกับชุมชนต่างเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันและต่างก็ทำหน้าที่ของกันและกันเพื่อรักษาและสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงให้ยังคงคู่ชุมชนด้วยการร่วมกันสร้างทายาทในการสืบสานและอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของท้องถิ่นไว้ การทำกิจกรรมต่างๆ ต้องพึ่งพาอาศัยประสานงานกัน หากศูนย์ฝึกขาดความร่วมมือและการประสานงานจากคนในชุมชนหรือหน่วยงานสภาพของศูนย์ฝึกศิลปปินพื้นบ้านก็ไม่สามารถดำรงคงอยู่ได้เปรียบเหมือนกับศูนย์ฝึกโนราสภาววัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา และศูนย์ฝึกหนังตะลุงชุมชนที่ 1อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลาที่ต้องยุติบทบาทการดำเนินกิจกรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงไป การบริหารจัดการและการถ่ายทอดความรู้ของศูนย์ฝึกศิลปปินพื้นบ้านที่ยังคงดำเนินการอยู่ มีลักษณะเป็นองค์กรที่ไม่เป็นทางการ ผู้ก่อตั้งก่อตั้งขึ้นด้วยใจรักในศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงต้องการที่จะอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะแขนงนี้แก่ลูกหลานและเยาวชนคนรุ่นใหม่ ทุนทรัพย์ส่วนใหญ่จึงเป็นของผู้ดำเนินการ ศูนย์ มีการบริจาคทุน วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือจากองค์กรภาคเอกชนและภาครัฐบ้างเป็นครั้งคราว

2. ปัญหาของการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของศูนย์ฝึกศิลปปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา

ปัญหาและอุปสรรคของศูนย์ฝึกศิลปปินพื้นบ้านโนราและหนังตะลุง คือ คนในชุมชนไม่ให้ความสนใจและสนับสนุนศิลปะการแสดงพื้นบ้านในท้องถิ่นทำให้ศิลปปินพื้นบ้านขาดขวัญและกำลังใจในการสร้างงานการแสดงพื้นบ้าน มีเพียงกลุ่มคนจำนวนน้อยมากในชุมชนที่ยังคงยึดมั่นเพื่อที่จะสานต่อศิลปะการแสดงพื้นบ้านของท้องถิ่น แม้เพียงเป็นแค่คนกลุ่มน้อยแต่เป็นกลุ่มที่เข้มแข็งจึงสามารถทำให้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านยังคงดำรงอยู่ได้คู่กับชุมชน อีกทั้งศูนย์ฝึกยังขาดการสนับสนุนทุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์ จากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนอีกด้วย ด้านการถ่ายทอดยังขาดศิลปปินพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญและใจรัก

อย่างแท้จริง และศิลปินส่วนใหญ่มีอายุมาก การถ่ายทอดความรู้จึงใช้เวลานานในแต่ละขั้นตอนทำให้เยาวชนเกิดความเบื่อหน่ายมองว่าเป็นเรื่องล้าสมัย

สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง โนรา : การอนุรักษ์ การพัฒนาและการสืบสานศิลปะการแสดงภาคใต้ (Aupatumnarakorn, 2009) พบว่าปัญหาของการถ่ายทอดของศิลปินโนรารุ่นเก่าจะหวงวิชาจะไม่ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ใดง่ายๆ ยากแก่การฝึก นอกจากนี้คนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะสืบทอดเนื่องจากการรำโนราไม่มีขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี การสืบทอดต้องใช้ความอดทนสูง อีกทั้งศิลปินที่มีความเชี่ยวชาญมีอายุมาก สุขภาพไม่แข็งแรงเข้าสู่วัยชรา ผู้แสดงโนราที่มีความสามารถลดน้อยลงไปหาผู้สืบทอดได้ยาก รวมถึงภาครัฐไม่ค่อยสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการสืบทอดการแสดงโนรา ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเหมือนกับปัญหาการถ่ายทอดของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านโนราและหนังตะลุง

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการและการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงของศูนย์ฝึกศิลปินพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา

แนวทางในการพัฒนาการจัดการที่วิเคราะห์ได้จากการสนทนากลุ่มและการประชุมเชิงปฏิบัติการ ความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่มีความคิดเห็นค่อนข้างตรงกันว่า หน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่างๆ ควรเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนด้านทรัพยากรและงบประมาณ รวมถึงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ฝึกให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น หัวหน้าศูนย์ฝึกต้องมีลักษณะของผู้นำที่ดีมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ เสียสละ และกตัญญูจึงจะสามารถเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน การเข้าร่วมทำประชาคมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเพื่อให้มีการนำกิจกรรมของศูนย์ไปจัดกิจกรรมการแสดง การสร้างรายได้เสริมให้กับผู้ปกครอง เช่น ร้อยชุดลูกบิดโนรา แกะรูปหนังตะลุง เป็นต้น การส่งเสริมและสร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ศิลปินควรรวมกลุ่มเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างน้อยปีละครั้ง และควรจัดทำเป็นหลักสูตรระยะสั้นอยู่ในการเรียนการสอนของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

แนวทางในการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุง ควรยึดขนบธรรมเนียมการถ่ายทอดแบบดั้งเดิม การร่วมกับสถานศึกษาจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนระยะสั้นหรือระยะยาว เพื่อปลูกจิตสำนึกให้รักและหวงแหนศิลปะการแสดงพื้นบ้าน หน่วยงานหรือชุมชนเมื่อมีกิจกรรมควรให้เยาวชนได้ออกแสดงเพื่อให้เกิดประสบการณ์จริง ส่งเสริมการเข้าร่วมประกวดแข่งขันเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะและการจัดกิจกรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นๆ

แนวทางการพัฒนาที่กล่าวมานี้มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัย เรื่องแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาโนราในจังหวัดนครศรีธรรมราช (Changsan, 2013) ผลการศึกษาพบว่า การอนุรักษ์โนรานั้น ควรอนุรักษ์ทั้งรูปแบบการแสดง ศิลปินอาชีพ ศิลปินเยาวชน รวมถึงผู้ชม ส่วนแนวทางการพัฒนา ต้องพัฒนาโครงสร้างการแสดงที่เข้าใจง่าย การแต่งกายให้สวยงามทันสมัยขึ้น และพัฒนาให้เป็นแบบเรียนของสถานศึกษาเพื่อให้เยาวชนได้ศึกษาและอนุรักษ์ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะแนวทางของการวิจัยครั้งต่อไปใน 3 ประเด็นหลักๆ ดังนี้

1. ศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราและหนังตะลุงควรที่จะสร้างทายาททางมรดกวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นหลังเป็นสิ่งที่ต้องเร่งทำ เพราะยุคปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น บทบาทของศิลปะการแสดงพื้นบ้านจึงถูกละเลยไป การศึกษาเพื่อให้เกิดกลยุทธ์ในการรักษาศิลปะการแสดงพื้นบ้านไว้จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

2. ศึกษารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาของโนราและหนังตะลุงตามขนบนิยมการแสดงตามแบบแผนอย่างเคร่งครัดเพื่อมิให้เกิดการผิดเพี้ยนของรูปแบบการแสดงโนราและหนังตะลุง อีกทั้งยังส่งผลดีต่อผู้รับการถ่ายทอด และเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการแสดงที่ถูกต้อง

3. ควรศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติของศิลปินพื้นบ้านเป็นเอกสาร การบันทึกทำรำ บันทึกการเล่นหนังตะลุง ข้อมูลการถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งเป็นศิลปินของท้องถิ่น รวบรวมจัดทำเป็นฐานข้อมูล เอกสารองค์ความรู้ของท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- Aupatumnarakorn, B. (2009). *Nora: the Preservation Development and Inheritance of the Southern Thailand Performing Arts*. Ph.D. Cultural Science. Mahasarakham University. (in Thai)
- Changsan, T. (2013). Guidelines for Conserving and Developing Likae Paa in Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 8(1), 84-87. (in Thai)
- Kammanee, T. (2005). Teaching science. (4th). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Keawthep, K. (1991). *The Communist Existence, Procedure of resist and development*. Bangkok: Catholic Bishops Conference of Thailand. (in Thai)
- Office of Arts and Cultural Songkhla Rajabhat University. (2005). *Project "Establishing cooperative community networking to promote Nora and Shadow Puppets performances in the Songkhla Basin"*. Songkhla: Songkhla Rajabhat University. (in Thai)
- Saihoo, P. (1987). *"The Direction to Support and Publicize Local Culture," To Promote and Publicize Local Thai Culture*. Bangkok: Printing Guru Council. (in Thai)
- Yhoothong, J. (2014). "Nhang Tha-Lung (The Shadow Puppetery) of the South of Thailand : Root and Cruible "Self of Thai Southerner". *Walailak Abode of Culture Journal*, 14(2), 29. (in Thai)
- Yhoothong, J. (2016). The adaptation of Nhang Tha-Lung play in a Changing situation. *Rusamilae Journal*, 37(3), 1.

บุคลากรกรม

- ควน ทวนยก (ผู้ให้สัมภาษณ์). กฤติยา ชูสงค์ (ผู้สัมภาษณ์). สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2559.
- ประเสริฐ รักวังศ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). กฤติยา ชูสงค์ (ผู้สัมภาษณ์). บ้านเลขที่ 2 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2558.
- รจนา ศรีใส (ผู้ให้สัมภาษณ์). กฤติยา ชูสงค์ (ผู้สัมภาษณ์). สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2558.

กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

The Effective Marketing Strategy of Emulsion Paint in Vientiane,

Lao People's Democratic Republic

พาโชค พรหมศร* สมเกียรติ คชนวิวงศ์ และวรวิช โกวิทยากร

Parchoke pommasorn*, Somkier Kojchavivong and Vorawit Kowithayakorn

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

North Eastern University, Mittraphap Road, Nai Muang Sub-district, Muang District, Khon Kaen, 40000, Thailand.

*Corresponding Author, e-mail: phachoke747@gmail.com

(Received: October 29, 2016; Revised: December 20, 2016; Accepted: May 5, 2017)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมตรวจสอบและยืนยันกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลของธุรกิจสีทาอาคารในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มกับกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจสีทาอาคาร ทั้งสิ้น 16 คน วิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ในข้อเสนอหลักๆ 2 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ ควรเริ่มตั้งแต่การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและผังบริหาร กำหนดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างบุคคลและทรัพยากรที่เชื่อมโยงระหว่างงานต่างๆ เพื่อให้เกิดการจัดสรรการใช้ทรัพยากรได้มีประสิทธิภาพสูงสุด และกลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาด ควรมีการปรับสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่ มีการสร้างสรรค์กิจกรรม และตระหนักถึงการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันก็ควรพัฒนาการสื่อสารการตลาดโดยไม่ใช้สื่อ ผ่านกิจกรรมหลากหลายวิธีการ อาทิ การสาธิตคุณสมบัติและวิธีการใช้สินค้า การจัดแสดงสินค้า การใช้คู่มือ การให้ของแถม การใช้แอสเอ็มพี และการลดราคาสินค้า เป็นต้น

คำสำคัญ : กลยุทธ์ ประสิทธิภาพ ธุรกิจสีทาอาคาร นครหลวงเวียงจันทน์

Abstract

The purpose of this research study is to study and finding solutions to improving the effective marketing strategy for paints business, in the area of Vientiane, Lao People's Democratic Republic (Lao PDR). By using qualitative research format, the results of analysis show the effective marketing strategy for paints business in the area of Vientiane, Lao PDR, in 2 main aspects. The first one is management strategy, by promoting an improvement of organizational and board structure, setting an official relationship between individuals and resources linking between events, in order to achieve the most efficient allocation of resources. The second is Marketing Mix Strategy, by an adjustment for livable environment, invention of activities, while being aware of health and environmental progress. At the same

time improves marketing communications without the use of media via a variety of methods such as a demonstration of the benefits and usage of the product, an exhibition, coupon usage, giveaways, use of stamps and discounts, etc.

Keywords: Strategy, Effective, Paints business, Vientiane.

บทนำ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นประเทศที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างรวดเร็ว ทำให้มีนักธุรกิจ นักลงทุนเข้าไปทำธุรกิจที่ประเทศลาวมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย นับเป็นนักลงทุนต่างประเทศที่เข้าไปลงทุนในประเทศลาวเป็นอันดับสามรองจากนักลงทุนจากประเทศจีนและเวียดนาม ส่งผลให้มีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งในส่วนที่กำลังดำเนินการ และโครงการที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่ ๆ หรือการปรับปรุงตัวอย่างเช่นกรณีการเตรียมการเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ 25 หรือเวียงจันทน์เกมส์ ได้มีการก่อสร้างโรงแรมและเรือนพักเพิ่มขึ้นอย่างมาก เพื่อรองรับกลุ่มลูกค้าทั้งในส่วนของนักท่องเที่ยวและนักกีฬา (Matichon Daily, 2007a) นอกจากนี้การขยายตัวของเมืองและการยกระดับมาตรฐานการครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดสิ่งปลูกสร้างประเภทคอนโดมิเนียม อพาร์ทเมนต์ รวมถึงบ้านที่อยู่อาศัย และอีกหลาย ๆ โครงการทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ อันเป็นสัญญาณของการขยายตัวในธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับ สปป.ลาว ยังขาดแคลนระบบสาธารณูปการขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ทำให้ประเทศต้องเร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ทั้งด้านการคมนาคมขนส่งและการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับการค้าและการลงทุนที่กำลังขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Matichon Daily, 2007b)

การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมของ สปป.ลาว ทำให้ธุรกิจภาคอุตสาหกรรมก่อสร้าง นับเป็นภาคธุรกิจหนึ่งที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง และสินค้าอุตสาหกรรมก่อสร้างจากประเทศไทยได้รับความนิยม จากผู้บริโภคในประเทศลาวเป็นอย่างมาก เพราะมีความเชื่อมั่นในเรื่องคุณภาพ โดยเฉพาะธุรกิจสีทาอาคาร (Emulsion Paint) ถูกจัดอยู่ในกลุ่มสินค้าวัสดุและก่อสร้างที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ เพราะมีความจำเป็นต้องนำเข้ากลุ่มสินค้าประเภทนี้มาพัฒนาด้านภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างของประเทศ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงยอดขายสีทาอาคารในสปป.ลาว พบว่า พื้นที่ที่มียอดขายมากที่สุด ได้แก่ นครหลวงเวียงจันทน์ ที่มียอดขายสูงถึง 79 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ภาคใต้ และภาคเหนือ มียอดขาย 24 ล้านบาท และ 21 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 20 และร้อยละ 17.5 ตามลำดับ ซึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ได้แก่ สี น้ำพลาสติก สีน้ำมัน และสีทาไม้ (Beger, 2013)

อย่างไรก็ตาม ยิ่งอุตสาหกรรมก่อสร้างมีการขยายการเติบโตมากเพียงใด ธุรกิจสีทาอาคารก็ย่อมขยายตามไปด้วย ในทิศทางเดียวกัน ผู้ประกอบกิจการธุรกิจสีทาอาคารก็ย่อมมุ่งหวังผลกำไรที่เกิดจากผลการดำเนินงานของธุรกิจตนเอง จึงจำเป็นต้องกักตุนสินค้าให้เพียงพอับความต้องการของตลาด ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าว ถือเป็นกรยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากความล้มเหลวทางเศรษฐกิจได้ตลอดเวลา เพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนา กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพของธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว อนึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากนักกลุ่ทุนที่ทำธุรกิจสีทาอาคารในประเทศลาว เนื่องจากยังไม่เคยมีการศึกษาหรือทำวิจัยในเรื่องนี้มาก่อน ผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเข้ามาลงทุนทำธุรกิจสีทาอาคารในประเทศลาว เพื่อนำไปใช้ให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้ (Key informants) แบบเฉพาะเจาะจง (Purpose random sampling) ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ ประกอบด้วย หน่วยงานรัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสีทาอาคารในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ตัวแทนจากกรมโยธาธิการและผังเมือง ตัวแทนจากสมาคมสถาปนิก ตัวแทนจากสมาคมวิศวกร ตัวแทนจากผู้ผลิตสีทาอาคาร เป็นต้น ตลอดจนผู้ประกอบการธุรกิจสีทาอาคารในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ซึ่งในนครหลวงเวียงจันทน์มีผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนไว้กับบริษัทสเบียร์จำนวน 238 ราย (The Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2014) อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ดำเนินการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 13 ราย โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพและปัญหาของการตลาดสีทาอาคารในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว และสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group interview) เพื่อยืนยันกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลของสีทาอาคารในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) (Creswell, 2009) โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลใน 3 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) การแสดงข้อมูล (Data display) แล้วจึงหาข้อสรุป (Conclusion) ตีความ (Interpretation) และตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำตรงของผลการวิจัย (Verification) เพื่อหาข้อสรุปกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลของสีทาอาคารในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว (Hair et al., 2010)

ผล

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบกิจการ และตัวแทนของหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสีทาอาคารในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งสามารถสรุปเป็นกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ได้ดังนี้

1. กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ ควรเริ่มตั้งแต่การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและผังบริหาร ซึ่งเป็นกระบวนการกำหนดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างบุคคลและทรัพยากรที่เชื่อมโยงระหว่างงานต่างๆ เพื่อกำหนดการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้โครงสร้างองค์กรควรเป็นโครงสร้างแบบง่าย สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อม อำนาจและการตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหารสูงสุด เป็นผู้ดำเนินการเป็นการรวมอำนาจสู่ศูนย์กลาง

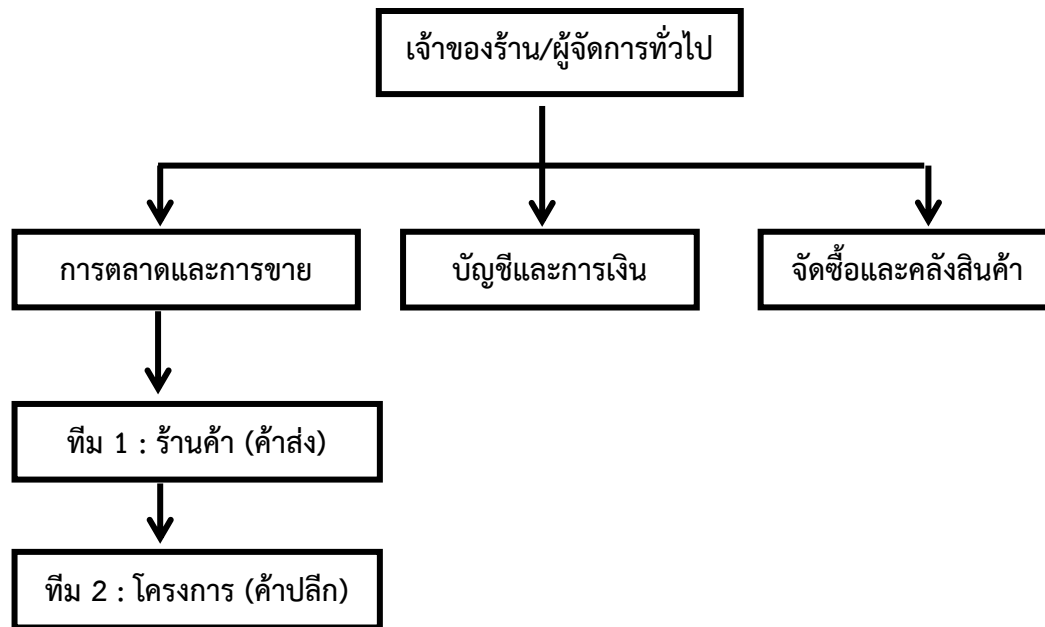
อย่างไรก็ตามคุณลักษณะของบุคลากรตามโครงสร้างองค์กร ดังภาพที่ 1 เป็นการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้เหมาะสม สอดคล้องกับการกำหนดโครงสร้างขององค์กร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสื่อสารให้สามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน สามารถจำแนกได้ดังนี้

(1) เจ้าของร้านหรือผู้จัดการทั่วไป รับผิดชอบในการบริหารงาน ตัดสินใจ กำหนดแนวทางและนโยบายในการดำเนินธุรกิจ วางแผนจัดสรรทรัพยากรทางด้าน คัดเลือก ดูแล ผู้รับเหมาทาสี วัสดุอุปกรณ์ในการทาสี ตลอดจนการวางแผนการตลาด ค่าตอบแทนพนักงานพิจารณาจากยอดขาย

(2) ฝ่ายการตลาดและการขาย รับผิดชอบในเรื่องการตลาด การบริการการขาย ให้คำแนะนำสินค้ากับผู้บริโภค ควบคุมคุณภาพการบริการให้ตรงความต้องการต่อผู้บริโภค โดยอาจจำแนกเป็น 2 ทีม ที่ดูแลการค้าที่แตกต่างกัน โดยทีมแรกดูแลการขายกับลูกค้าที่เป็นร้านค้า ซึ่งเป็นการขายแบบส่ง และอีกทีมที่สองคือ ทีมดูแลการขายกับผู้บริโภคที่เป็นเจ้าของบ้าน เจ้าของโครงการ และผู้รับเหมาทั่วไป ซึ่งถือเป็นลักษณะแบบการขายปลีก

(3) ฝ่ายบัญชีและการเงิน รับผิดชอบในเรื่องการทำบัญชีแยกประเภท ทำเอกสารเบิกงวดลูกค้า พร้อมเก็บค่างวดตามระยะเวลาที่กำหนด ดูแลค่าตอบแทนของพนักงานและสวัสดิการ เงินเดือนพนักงาน พิจารณาการขึ้นเงินเดือนในแต่ละปี ปั่นผลกำไรพิจารณาจากยอดขาย

(4) ฝ่ายจัดซื้อและคลังสินค้า รับผิดชอบในเรื่องการจัดซื้อสินค้า อุปกรณ์ในการทาสี ประมาณการใช้และคำนวณต้นทุนของวัสดุ ตลอดจนดูแลความเหมาะสมของอาคารสถานที่ในการจัดเก็บสินค้า

ภาพที่ 1 โครงสร้างองค์กรและผังการบริหารจัดการ

นอกจากนี้ กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ ยังควรคำนึงถึง การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (Customer relationship management: CRM) โดยการพัฒนาจาก

1) คิดค้นและพัฒนาสิทธิพิเศษใหม่ๆ ให้ตรงความต้องการของลูกค้าขึ้นได้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ด้วยรางวัล (Reward model) โดยอาศัย Sales Promotion เป็นเครื่องมือ ซึ่งสิทธิพิเศษต่างๆ จะมีระยะเวลากำหนดทุกๆ 3 เดือน จะมีการปรับเปลี่ยนสิทธิพิเศษบางรายการหรือทั้งหมด เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกว่ามีสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ เป็นการกระตุ้นให้ลูกค้าติดตามความเคลื่อนไหวของสิทธิพิเศษอยู่ตลอดเวลา ในส่วนของการประชาสัมพันธ์สิทธิพิเศษต่างๆ จะประชาสัมพันธ์ผ่านทาง Social Media อย่าง Facebook Twitter และ Web site ของบริษัทซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมาก แต่จะเน้นหนักที่ Social Media เนื่องจากมีโอกาสในการพบเห็นสูงกว่า Web site ของบริษัท นอกจากนี้จะทำการประชาสัมพันธ์ผ่านทาง E-mail เพราะสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากกระแสมนิยม Smartphone ทำให้ลูกค้าส่วนใหญ่เชื่อมต่อ Internet อยู่ตลอดเวลา การ Check E-Mail จึงเป็นเรื่องง่าย

2) การสร้างความสัมพันธ์โดยใช้ Sales Promotion เป็นเครื่องมือ เป็นเพียงการสร้างความสัมพันธ์ในระยะสั้น ดังนั้นจึงเสนอให้จัดแคมเปญ เพื่อแลกกับสิทธิพิเศษและของรางวัลต่างๆ ซึ่งจะปรับเปลี่ยนไปตามเทศกาลหรือกระแสนิยมต่างๆ ซึ่งจะจัดตลอดทั้งปี ในส่วนของการประชาสัมพันธ์แคมเปญ จะประชาสัมพันธ์ผ่านทาง Social Media อย่าง Facebook Twitter และ Web site ของบริษัท ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมากในปัจจุบันและมีต้นทุนที่ต่ำ นอกจากนี้ยังควรทำประชาสัมพันธ์ผ่านทาง E-mail เพราะสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและมีต้นทุนที่ต่ำเช่นกัน

2. กลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาด

กลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาด มีที่ควรพิจารณาใน 2 ประเด็น ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานที่แตกต่างกัน แต่สนับสนุนต่อด้านส่วนประสมทางการตลาด ดังนี้

ประเด็นแรก คือ กลยุทธ์การปรับสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่ โดยผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม พร้อมติดประกาศให้คนทำงานทุกคนรับทราบกฎระเบียบในการทำงานที่เอื้อต่อสุขภาพและความปลอดภัย เช่น ห้ามสูบบุหรี่ และห้ามดื่มสุราในสถานที่ทำงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนทำงานทุกคน ในการพัฒนาสถานที่ทำงานให้เป็นสถานที่ทำงานที่น่าอยู่ น่าทำงาน เช่น สนับสนุนให้เกิดกลุ่มกิจกรรมหรือชมรมต่างๆ ร่วมกันพัฒนาสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดีและความปลอดภัย รวมทั้งการควบคุมมลพิษด้านต่างๆ จากกระบวนการทำงาน เพื่อไม่ส่งผลกระทบต่อคนทำงานและชุมชนโดยรอบ จัดกิจกรรมหรือโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมสุขภาพด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของสถานที่ทำงานนั้นๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนทำงานทุกคน เช่น โครงการ 5 ส โครงการสถานที่ทำงานปลอดมลพิษ โครงการอาหารเพื่อสุขภาพ โครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ตลอดจนประสานงานกับหน่วยบริการสุขภาพเพื่อร่วมกันดำเนินการส่งเสริมให้คนทำงานมีสุขภาพที่ดี ทั้งกายและใจ และมีการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน หากพบปัญหาต้องดำเนินการแก้ไขและทบทวนตลอดเวลา เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่สอง คือ กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดโดยไม่ใช้สื่อ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจในยุคที่มีการแข่งขันสูงเช่นปัจจุบัน ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการทำตลาดมากยิ่งขึ้น จุดประสงค์ของการนำ กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดโดยไม่ใช้สื่อ มาใช้เพื่อทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจในตัวสินค้ามากขึ้น โดยการเสนอผลประโยชน์พิเศษให้กับลูกค้าเป็นครั้งคราว เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดความต้องการสินค้าในช่วงเวลานั้น อย่างไรก็ตามเทคนิคในกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดโดยไม่ใช้สื่อ มีหลากหลายวิธีการ อาทิ

(1) การสาธิตคุณสมบัติและวิธีการใช้สินค้า มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจในตัวสินค้า ซึ่งหากเป็นสินค้าชิ้นไม่ใหญ่มาก ผู้ขายสามารถนำไปสาธิตให้ลูกค้าทราบตามจุดต่าง ๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า หรือสถานที่ที่สะดวกได้ แต่หากสินค้ามีชิ้นใหญ่ ก็อาจใช้วิธีการเชิญชวนลูกค้าให้เข้ามาชมสินค้าในโรงงานแทน

(2) การจัดแสดงสินค้า (Exhibition) ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่มีความนิยมสูงในปัจจุบัน เพราะสามารถเข้าถึงลูกค้าได้ง่าย และลูกค้าสามารถเลือกชมสินค้าที่นำมาแสดงได้โดยง่าย

(3) การใช้คูปอง (Coupon) ถือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการขายที่นิยมใช้แพร่หลายวิธีหนึ่ง เพราะวิธีนี้ลูกค้าที่ได้รับจะถือว่าเป็นการให้ส่วนลดอย่างหนึ่ง โดยลูกค้าสามารถนำคูปองที่แจกให้ไปแลกซื้อสินค้าในราคาพิเศษ วิธีนี้จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการซื้อสินค้ามากขึ้น เพราะได้ราคาถูก โดยอาจทำให้ลูกค้าที่เคยซื้อสินค้าอยู่แล้ว มีความต้องการสินค้าเพิ่ม หรืออาจได้ลูกค้าใหม่ ๆ เข้ามาเพราะมองว่าเป็นราคาพิเศษได้

(4) การให้ของแถม (Premium) มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ลูกค้าเกิดการยอมรับในตัวสินค้ามากขึ้น ซึ่งจะเห็นผลในเวลาอันสั้น โดยอาจเป็นลักษณะการให้สินค้าอื่น ๆ ที่ผู้ประกอบการขายในร้าน หรือผลิตขึ้นฟรี

(5) การใช้แสตมป์การค้า (Trading Stamp) การส่งเสริมการขายวิธีนี้ จะกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดการซื้อซ้ำได้ โดยลูกค้าอาจเกิดความต้องการสะสมแสตมป์ไว้แลกของที่ต้องการ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถขายของได้มากขึ้น และอาจมีลูกค้าประจำกลุ่มหนึ่ง โดยผู้ประกอบการสามารถกำหนดเงื่อนไขสินค้าที่ลูกค้าสามารถแลกซื้อได้ตามความเหมาะสม

(6) การลดราคาสินค้า (Price-Off) การส่งเสริมการขายด้วยการลดราคาสินค้า เพื่อจูงใจให้ลูกค้ามาซื้อสินค้าในช่วงเวลานั้น เป็นกลยุทธ์การกระตุ้นความต้องการของลูกค้า ซึ่งมักได้ผลในระยะเวลานั้น ผู้ประกอบการสามารถ

นำสินค้าที่ต้องการมาจัดรายการพิเศษตามช่วงเวลา หรือวัน ให้ลูกค้าได้เลือกซื้อได้ แต่วิธีการนี้หากนำมาใช้บ่อย อาจทำให้ลูกค้าเกิดความไม่แน่ใจในตัวสินค้าได้ ฯลฯ

อภิปรายผล

การวิจัย กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ได้รับการสนับสนุนจากนักลงทุนที่ทำธุรกิจสีทาอาคารในประเทศลาว เนื่องจากเป็นประเด็นปัญหาที่ยังไม่เคยมีการทำมาก่อน ประกอบกับสถานการณ์ภาคอุตสาหกรรมก่อสร้าง ใน สปป.ลาว เอง มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้ประกอบการกิจการธุรกิจสีทาอาคารก็ย่อมมุ่งหวังผลกำไรที่เกิดจากผลการดำเนินงานของธุรกิจตนเอง จึงจำเป็นต้องกักตุนสินค้าให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าว ถือเป็นการยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากความล้มเหลวทางเศรษฐกิจได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับการศึกษาของ Khawla-ead (2006) เรื่อง การประกันความเสี่ยงราคาของอุตสาหกรรมยางไทย ที่ชี้ให้เห็นว่า การซื้อขายยางพาราในยุคที่มีความเสี่ยงสูงจำเป็นต้องทราบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจประกันความเสี่ยงราคา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการยางพาราจากอุตสาหกรรมยางธรรมชาติ และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง มีระดับการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงและทัศนคติที่หลากหลาย มีผลกระทบต่อการตัดสินใจใช้ตลาดซื้อขายล่วงหน้าของผู้ประกอบการยางพารา การวิจัยนี้สรุปได้ว่าการตัดสินใจประกันความเสี่ยงราคาขึ้นอยู่กับปัจจัยที่หลากหลาย และควรจะมีการตรวจสอบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกันความเสี่ยงของ อุตสาหกรรมอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ควรมีการสำรวจกลุ่มตัวอย่างอื่น ในช่องทางการตลาดเดียวกัน เช่น เกษตรกร พ่อค้าคนกลาง ผู้ส่งออกและผู้บริโภคเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ จึงดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว โดยมุ่งหวังว่าจะลดความเสี่ยงในเชิงธุรกิจ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ ทั้งที่เป็นหน่วยงานรัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสีทาอาคารในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจนผู้ประกอบการธุรกิจสีทาอาคารในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ได้ข้อเสนอกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ใน 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่

(1) กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ ควรเริ่มตั้งแต่การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและผังบริหาร ซึ่งเป็นกระบวนการกำหนดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างบุคคลและทรัพยากรที่เชื่อมโยงระหว่างงานต่างๆ เพื่อกำหนดการใช้ทรัพยากรได้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้โครงสร้างองค์กรควรเป็นโครงสร้างแบบง่าย สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อม อำนาจและการตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหารสูงสุด เป็นผู้ดำเนินการเป็นการรวมอำนาจสู่ศูนย์กลาง นอกจากนี้ กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ ยังควรคำนึงถึง การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (CRM) โดยการพัฒนาจากการคิดค้นและพัฒนาสิทธิพิเศษใหม่ๆ ให้ตรงความต้องการของลูกค้าขึ้นตัวอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์โดยใช้ Sales Promotion เป็นเครื่องมือ สอดคล้องกับ

(2) กลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย การปรับสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่ มีการสร้างสรรค์กิจกรรม และตระหนักถึงการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม หากพบปัญหาต้องรีบแก้ไข และทบทวนตลอดเวลา เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็ควรพัฒนาการสื่อสารการตลาดโดยไม่ใช้สื่อผ่านกิจกรรมหลากหลายวิธีการ อาทิ การสาธิตคุณสมบัติและวิธีการใช้สินค้า การจัดแสดงสินค้า (Exhibition) การใช้คูปอง (Coupon) การให้ของแถม (Premium) การใช้ส่วนลดการซื้อ และการลดราคาสินค้า (Price-Off) เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chujittrakul (2012) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสีทาอาคารจากบริษัทคอมแพคอินดัสทรีส์ จำกัด ของผู้บริโภคระดับร้านค้าในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร ที่ทำการศึกษาจากร้านค้าวัสดุก่อสร้างที่ซื้อสีทาอาคารจากบริษัทคอมแพคอินดัสทรีส์ จำกัด ในเขตบางบอน กรุงเทพฯ 92 ร้านค้า และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถดถอยเชิงพหุ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการศึกษาพบว่า (1) การตัดสินใจซื้อสีทาอาคารจากบริษัทคอมแพคอินดัสทรีส์

จำกัด ของผู้บริโภค ระดับร้านค้าในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) ปัจจัยทางการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสีทาอาคารจากบริษัทคอมแพค อินดัสทรีส์ จำกัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านผลิตภัณฑ์ของบริษัท มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก (3) ร้านค้าที่มีระยะเวลาเป็นลูกค้าบริษัท คอมแพค อินดัสทรีส์ จำกัด แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อสีทาอาคาร ในด้านการประเมินทางเลือก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (4) ปัจจัยทางด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโดยมีอิทธิพลในการพยากรณ์การตัดสินใจซื้อสีทาอาคารจากบริษัทคอมแพคอินดัสทรีส์ จำกัด คิดเป็นร้อยละ 44.1

สรุป

กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว พบ 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ ควรเริ่มตั้งแต่การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและผังบริหาร ซึ่งเป็นกระบวนการกำหนดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างบุคคลและทรัพยากรที่เชื่อมโยงระหว่างงานต่างๆ เพื่อกำหนดการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้โครงสร้างองค์กรควรเป็นโครงสร้างแบบง่าย สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อม อำนาจและการตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหารสูงสุด เป็นผู้ดำเนินการเป็นการรวมอำนาจสู่ศูนย์กลาง นอกจากนี้ กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ ยังควรคำนึงถึง การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (CRM) โดยการพัฒนาจากการคิดค้นและพัฒนาสิทธิพิเศษใหม่ๆ ให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าชั้นดีอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์โดยใช้ Sales Promotion เป็นเครื่องมือ และ (2) กลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย การปรับสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่ มีการสร้างสรรค์กิจกรรม และตระหนักถึงการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม หากพบปัญหาต้องรีบแก้ไขและทบทวนตลอดเวลา เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็ควรพัฒนาการสื่อสารการตลาดโดยไม่ใช้สื่อ ผ่านกิจกรรมหลากหลายวิธีการ อาทิ การสาธิตคุณสมบัติและวิธีการใช้สินค้า การจัดแสดงสินค้า การใช้คู่มือ การให้ของแถม การใช้แอสเซมบลีการคำ และการลดราคาสินค้า เป็นต้น อย่างไรก็ตามการศึกษานี้มีข้อจำกัดคือ ศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการที่ต้องดำเนินธุรกิจสีทาอาคารในนครเวียงจันทน์ ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ต่อธุรกิจสีทาอาคาร ในนครหลวงเวียงจันทน์อย่างครบถ้วน อาทิ บริษัทนำเข้า ร้านค้าผู้ค้าปลีก ตลอดจนกลุ่มลูกค้า อย่างผู้รับเหมาก่อสร้าง หรือประชาชนผู้ใช้สีทาอาคาร เป็นต้น นอกจากนี้ ควรศึกษาถึงการวิเคราะห์กลุ่มเป็นแบบกลุ่มพหุของกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลของธุรกิจสีทาอาคารในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ตลอดจนควรศึกษาถึงโมเดลกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิผลของธุรกิจสีทาอาคารในแขวงอื่นๆ ของ สปป.ลาว ร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Beger. (2013). *Strategic Marketing Beger' Emulsion Paint in LAO PDR. Annual 2013* [Online]. Retrieved August 20, 2015, from: <http://www.beger.co.th/aboutus>. (in Thai)
- Chujittrakul, S. (2012). *Factors affecting the decision to purchase the building from the paint company's compact Industries Limited: Consumer-level stores in BangBon, Bangkok*. Master's Thesis. Phranakhon Rajabhat University. (in Thai)
- Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. California: Sage.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspectives*. (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

- Khawla-ead, S. (2006). Price-Risk Hedging of Thai Rubber Industries. *Journal of Yala Rajabhat University*, 1(1), 39-45. (in Thai)
- Matichon Daily. (2007a). Milestones "Lao" in the "Vientiane Games". *Matichon Daily*, (16 Feb 2007), 23. (in Thai)
- Matichon Daily. (2007b). SEA Games 25th Laos would help Thailand's three things. *Matichon Daily*, (21 March 2007), 23. (in Thai)
- The Office of Small and Medium Enterprises Promotion. (2014). *A List of Operators Registered with The Beger' Emulsion Paint, in Vientiane, LAO PDR*. Bangkok: The Office of Small and Medium Enterprises Promotion (OSMEP). (in Thai)

ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถ
ในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

The Results of Using the Instructional Model on General Education for Enhancing
the Creative Problem Solving Abilities of Students in Higher Education

ธัญญาพร ก่องขันธุ์* และสมทรง สิทธิ

Thanyaporn Kongkhan* and Somsong Sitti

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

Faculty of Education at Mahasarakham University, Talad Sub-district, Muang District, Mahasarakham, 44000, Thailand.

*Corresponding Author, e-mail: thanya_kku@hotmail.co.th

(Received: May 8, 2017; Revised: July 26, 2017; Accepted: July 29, 2017)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์กับแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาคหกรรม จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มทดลอง และนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ และแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ที่สอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์สูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ รูปแบบการเรียนการสอน วิชาศึกษาทั่วไป

Abstract

The purposes of this research were to compare of creative problem solving ability of students through the instructional model on general education for enhancing the creative problem solving abilities and conventional Methods. Sampling group of this research consisted of 30 students majoring in Home Economics as the experimental group and 30 students majoring in Business Computer as the control group. The instruments consist of plan of learning management for enhancing the creative problem solving abilities and the creative problem solving abilities test. The results of the study reveal that: The creative problem solving ability of the group of students who were taught through this instructional model was higher than those who participated in regular class with the statistical significance at .01 level.

Keywords: Creative problem solving abilities, Instructional model, General Education

บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้มีการนำหลักคิดเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thailand Qualifications Frameworks) มาใช้ในปัจจุบันโดยมีการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) ซึ่งเป็นความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ และใช้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่าง ๆ ในการคิดวิเคราะห์ และการคิดแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน จะเห็นว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการคิดเป็นอย่างยิ่ง จากข้อเท็จจริงที่ว่า คุณภาพของคนเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษา และคุณภาพการศึกษาที่ดีจะต้องมีการพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิด (Tatpong, 2011) ประกอบกับสังคมในยุคศตวรรษที่ 21 ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านวิทยาการ และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว คนในสังคมจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้แบบใหม่ ตั้งแต่ขณะอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้ก้าวทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในการเตรียมความพร้อมเพื่อให้คนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ และมีความสุขนั้น จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานสำหรับอนาคต ในการจัดเรียนการสอนปัจจุบันจึงต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ประสบการณ์จริงโดยผ่านการฝึกปฏิบัติงานจากสภาพแวดล้อมการทำงานจริง มากกว่าที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม (Suthamdee & Suthamdee, 2017)

จากการประเมินผลสภาพปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของผู้เรียนและผู้สอน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558พบว่า ส่วนมากใช้การสอนแบบบรรยายและเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นหลัก การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนยังมีน้อย ผู้สอนมีการพิจารณาประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของผู้เรียนน้อย ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองค่อนข้างน้อยเนื่องจากส่วนใหญ่จะเรียนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ วิธีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนยังไม่ค่อยเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ความคิดหรือผลงานของผู้เรียนยังไม่มีหลากหลายและแปลกใหม่ ผู้เรียนให้ข้อเสนอแนะด้านความต้องการในการจัดการเรียนการสอนว่า ควรมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการทำกิจกรรมกลุ่ม ทุกคนมีบทบาทและหน้าที่ ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียนรู้ โดยผู้สอนเป็นผู้คอยชี้แนะ ให้คำแนะนำ มีสื่ออุปกรณ์ หรือทรัพยากรการเรียนรู้และมีบรรยากาศการเรียนการสอนที่อิสระเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ส่วนด้านความต้องการของผู้สอนได้เสนอแนะว่าควรมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีขั้นตอนและเป้าหมายที่ชัดเจน มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจตระหนักถึงความสำคัญปัญหา เน้นให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และควรมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าบทบาทผู้เรียนและผู้สอนควรเป็นอย่างไร มีการสะท้อนผล การเรียนรู้ของตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ และนำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย (Kongkhan, 2015)

จากข้อมูลสภาพ ปัญหา และความต้องการการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ข้างต้นนั้น เนื่องจากวิชาศึกษาทั่วไปเป็นวิชาที่มีเนื้อหาค่อนข้างมาก ผู้สอนจึงใช้การบรรยายร่วมกับการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์และไม่มีระบบการจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนจึงไม่สามารถพัฒนาความสามารถในด้านนี้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นการฝึกการรู้จักคิดและรู้จักการใช้สมอง และเป็นทักษะที่มุ่งพัฒนาสติปัญญา และยังถือว่าเป็นหนึ่งในทักษะศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนทุกคนต้องมี การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยมความรู้ ความเข้าใจในสภาพการณ์ของสังคมได้ดีอีกด้วย (Lowriendee, 2010)ในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นมักจะพบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาส่วนตัว ปัญหาในการทำงาน ปัญหาทางสังคม เป็นต้น และมีความซับซ้อนของปัญหามากยิ่งขึ้น ดังนั้น การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) จึงเป็นแนวทางที่ควรพัฒนาคนอย่างเต็มที่ตามศักยภาพประการหนึ่ง เพราะผู้ที่อยู่รอดได้ในสังคมอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์อย่างสูงในการคิด

แก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับทักษะสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนจะต้องมีทักษะการสร้างสรรค์ (Creativity) และการแก้ปัญหา (Problem Solving) เพราะเป็นทักษะเพื่อการดำรงชีวิต (Survival Skills) ที่จำเป็นสำหรับอนาคตของผู้เรียน เพื่อการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยและการดำรงชีวิตต่อไป

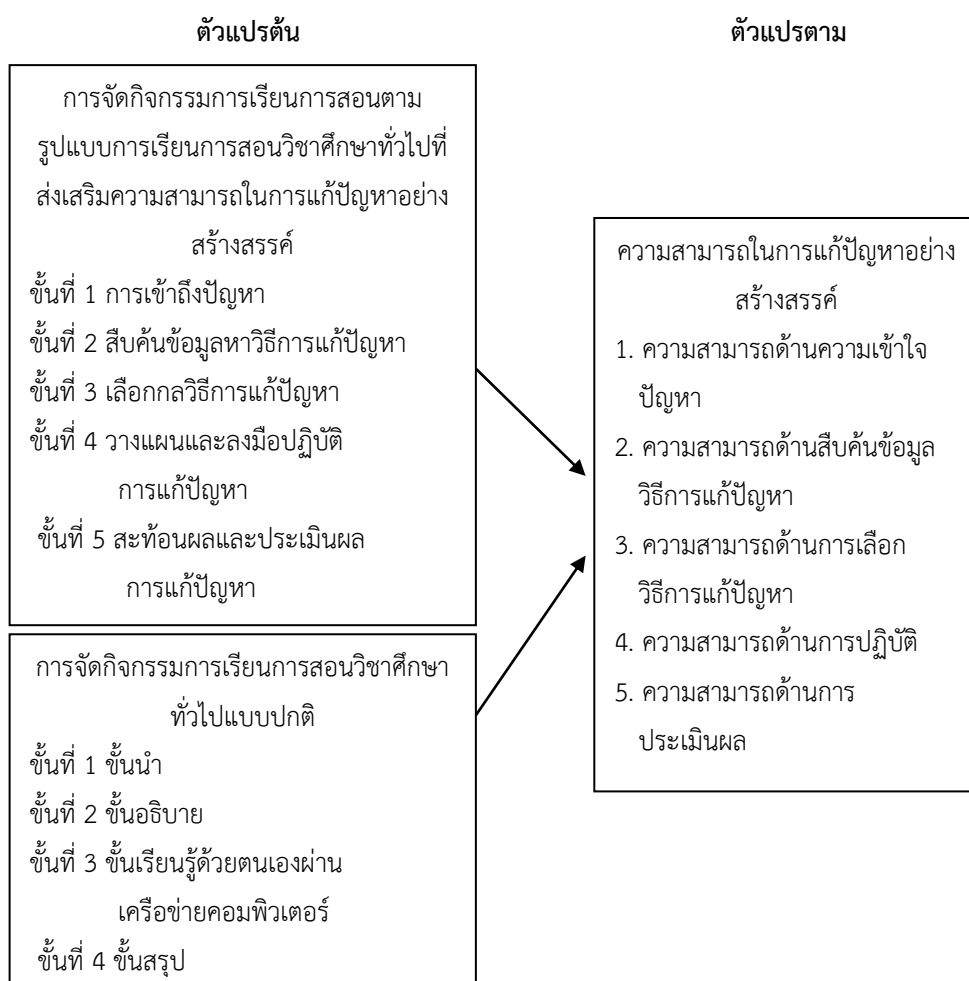
จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ โดยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานกรอบแนวคิดทฤษฎี หลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ และแนวคิดการดำเนินการวิจัย มาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์กับการสอนแบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชามนุษย์กับสังคม ปีการศึกษา 2/2559 จำนวน 4 กลุ่มเรียน สาขาวิชาคหกรรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชาฟิสิกส์เคมี สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวมทั้งหมด 135 คน โดยได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้พื้นฐานด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนจำนวน 4 กลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ วัดความสามารถ 5 ด้าน แล้วทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนสอบ โดยใช้ One-way ANOVA ซึ่งผลจากการทดสอบ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนสอบของผู้เรียนโดยใช้ One-way ANOVA

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	1881.190	627.063	83.231	.000*
ภายในกลุ่ม	131	986.914	7.534		
รวมทั้งหมด	134	2868.104			

*p<.05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนสอบของผู้เรียนโดยใช้ One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนจำนวน 4 กลุ่ม พบว่า ผู้เรียนทั้ง 4 กลุ่มมีอย่างน้อย 1 คู่ ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์แตกต่างกัน ซึ่งต้องทำการทดสอบรายคู่เพื่อกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาคหกรรม จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มทดลอง(Experimental group) และ นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจเป็นกลุ่มควบคุม(Control group) ซึ่งได้จากการทดสอบรายคู่ ปรากฏผลดังตาราง ที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบรายคู่จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนจำนวน 4 กลุ่ม

กลุ่มผู้เรียน		Mean	S.D.	Sig.	95% Confidence Interval	
Tukey HSD		Difference			Lower Bound	Upper Bound
คหกรรม	คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	-.400	.709	.942	-2.24	1.44
	ฟิสิกส์เคมี	-6.796	.688	.000	-8.59	-5.01
	ภาษาจีน	3.136	.659	.000	1.42	4.85
คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	คหกรรม	.400	.709	.942	-1.44	2.24
	ฟิสิกส์เคมี	-6.396	.688	.000	-8.19	-4.61
	ภาษาจีน	3.536	.659	.000	1.82	5.25
ฟิสิกส์เคมี	คหกรรม	6.796	.688	.000	5.01	8.59
	คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	6.396	.688	.000	4.61	8.19
	ภาษาจีน	9.932	.637	.000	8.28	11.59

ตารางที่ 2 (ต่อ)

กลุ่มผู้เรียน		Mean	S.D.	Sig.	95% Confidence Interval	
Tukey HSD		Difference			Lower Bound	Upper Bound
ภาษาจีน	คหกรรม	-3.136	.659	.000	-4.85	-1.42
	คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	-3.536	.659	.000	-5.25	-1.82
	ฟิสิกส์เคมี	-9.932	.637	.000	-11.59	-8.28

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบรายคู่เพื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนจำนวน 4 กลุ่ม พบว่า ผู้เรียนสาขาวิชาคหกรรมและสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน จึงเลือกใช้นักศึกษาสาขาวิชาคหกรรมและนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยใช้วิธีการจับสลาก ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มที่ได้มานั้น ให้เป็นกลุ่มทดลอง(Experimental group) และกลุ่มควบคุม (Control group)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ตามรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีขั้นตอนในการหาคุณภาพ ดังนี้

- 1) ศึกษารายละเอียดหลักสูตร และเอกสาร ตำรา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้
- 2) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผนฯละ 4 ชั่วโมง ให้ครอบคลุมและตรงประเด็นตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมของรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- 3) นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ
- 4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนกับวัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ผลการพิจารณาพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความเหมาะสม และปรับปรุงระยะเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมได้อย่างเต็มที่

5) ปรับปรุงข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวแล้วนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มเป้าหมาย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ (Effective) ของค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนจากใบงานกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด และค่าเฉลี่ยร้อยละของแบบทดสอบหลังจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งจากผลการทดลองได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.18/83.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้เป็นเครื่องมือการวิจัย

2. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาศึกษาทั่วไปแบบปกติ มีขั้นตอนในการหาคุณภาพ ดังนี้

- 1) ศึกษารายละเอียดหลักสูตร และเอกสาร ตำรา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้
- 2) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผนฯละ 4 ชั่วโมง ให้ครอบคลุมและตรงประเด็นตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมของรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบปกติ
- 3) นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ

4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนกับวัตถุประสงค์ สารการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ผลการพิจารณาพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนวิชาชีพศึกษาทั่วไปแบบปกติ มีความเหมาะสม และปรับปรุงข้อคำถามในใบงานให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5) ปรับปรุงข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวแล้วจึงนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้เป็นเครื่องมือการวิจัย

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน มีขั้นตอนในการหาคุณภาพ ดังนี้

1) ศึกษาตำรา เอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการและวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

2) สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์แบบอัตนัยโดยกำหนดเป็นสถานการณ์ปัญหา 5 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์จะมีข้อย่อยจำนวน 5 ข้อ ซึ่งวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ทั้ง 5 ด้าน คือ ความสามารถด้านความเข้าใจปัญหา ความสามารถด้านสืบค้นข้อมูลวิธีการแก้ปัญหา ความสามารถด้านการเลือกวิธีการแก้ปัญหา ความสามารถด้านการปฏิบัติ และความสามารถด้านการประเมินผล รวมทั้งหมดจำนวน 25 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นรูบิคสกอว์ (Scoring Rubric) ตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

3) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

4) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อหาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบโดยใช้สูตร ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (Tayraukham, 2008) ซึ่งได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและวัตถุประสงค์ทุกข้อ

5) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ไปทดลองใช้ (try-out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 42 คน เพื่อหาคุณภาพของข้อสอบอัตนัยโดยคำนวณจากสูตรของวินีและซาเบอร์ (Whitney & Sabers) โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีอำนาจจำแนก (Index of Discrimination) ค่าดัชนีความยาก (Index of Difficulty) และใช้หลักการ 27% คะแนนในกลุ่มสูงกลุ่มต่ำ ทดสอบหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 ขึ้นไป (Saiyot & Saiyot, 2000)

ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อสอบครั้งนี้ได้คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย(p) ตั้งแต่ 0.45-0.68 และคัดเลือกค่าอำนาจจำแนก(r) ตั้งแต่ 0.21 -1.00 จำนวน 25 ข้อ ซึ่งแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีของโลเวลท์ (Lovett) (ChouvalitTumrung, 1995) เท่ากับ 0.71

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนทำการทดลองผู้วิจัย ชี้แจง หลักการ เหตุผลและประโยชน์ของการวิจัยให้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย พร้อมทั้งทำความเข้าใจวิธีการกับนักศึกษาเกี่ยวกับแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการเรียนการสอน การวัดประเมินผล เพื่อให้ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด

2. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนวิชาชีพศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา กับนักศึกษาสาขาวิชาคหกรรมซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง และดำเนินการทดลองใช้

รูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบปกติ สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา กับนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุม

3. ผู้วิจัยทดสอบผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบปกติ โดยใช้นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่สร้างขึ้นประเมินผู้เรียนหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test กรณีกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test independent)

ผล

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์กับการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบปกติ

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่สอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์กับการสอนแบบปกติ

การทดสอบ	จำนวน(n)	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	t	Sig.
กลุ่มทดลอง	30	50	38.60	1.476	43.272	.000**
กลุ่มควบคุม	30	50	20.03	1.829		

**p<.01

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้เรียนที่สอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สูงกว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ผู้เรียนที่สอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สูงกว่าผู้เรียนที่สอนวิชาศึกษาทั่วไปแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากผู้สอนได้กำหนดสถานการณ์ปัญหาโดยคำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันและสอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชา เพื่อผู้เรียนจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั้นเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง การลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและร่วมมือเรียนรู้กับผู้อื่นในการค้นหา สังเกต วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ สร้างแนวคิด ด้วยประสบการณ์ของตนเองอย่างหลากหลาย เพื่อนำข้อมูลนั้นมาประกอบทำกิจกรรมตามขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดแนวคิดที่หลากหลายรูปแบบ หลากหลายข้อมูล และมีแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป พร้อมกับมีเหตุผล นอกจากนั้นแล้วผู้สอนมีการกระตุ้นและเสริมแรงให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ โดยให้ใช้มุมมองที่หลากหลายและค้นหาความรู้อย่างอิสระ รวมทั้งจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ให้มีความอิสระ ความยุติธรรม ความเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ประกอบกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอน ซึ่งได้แก่ ขั้นที่ 1 การเข้าถึงปัญหา ขั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูลหาวิธีการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 เลือกกลวิธีการแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 วางแผนและ

ลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา ขั้นที่ 5 สะท้อนผลและประเมินผลการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่ค่อยๆให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดที่ละเอียดขั้นตอนตามขั้นตอนการเรียนการสอน เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างความคิดสร้างสรรค์ และการคิดวิจารณ์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนได้วิธีการแก้ปัญหาที่มีความแปลกใหม่ มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Liamthaisong (2011) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการคิดแก้ปัญหาของนิสิตระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่านิสิต ที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Cojorn (2011) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาแบบการเรียนรู้อารมณ์คิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่องสารและสมบัติของสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการเรียนรู้อารมณ์ CPS (Creative Problem Solving) สามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ และเป็นรูปแบบการเรียนรู้ ที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้กับห้องเรียนที่นักเรียนมีระดับความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกันได้

สรุป

ความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ สูงกว่านักศึกษาสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ สามารถพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถดังกล่าวได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรเลือกสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักเห็นความสำคัญและเข้าใจในสถานการณ์ปัญหามากยิ่งขึ้น

1.2 ควรจัดแบ่งเวลาให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ เพราะบางกิจกรรมเวลาในคาบเรียนอาจไม่เพียงพอ เช่น การลงมือปฏิบัติ และสะท้อนผลการทำกิจกรรม

1.3 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง เพื่อให้ทราบจุดเด่นและจุดด้อย ของตนเอง เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนางานตนเองและงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ไปใช้ในการฝึกอบรมหรือจัดการเรียนการสอน ในองค์กรต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการเรียนการสอนของสถานศึกษา และองค์กรต่างๆ เป็นการเรียนรู้ให้เกิดความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ๆ

2.2 ควรศึกษาตัวแปรที่อาจมีผลกระทบต่อความสามารถในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น สาขาวิชาที่เรียน ความถนัดเฉพาะด้าน อาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

เอกสารอ้างอิง

Cojorn, K. (2011). *A Development of the Creative Problem Solving Learning Model on Matter and Properties of Matter for Seventh Grade Students. Dissertation. Doctoral of Education Thesis. Science Education, Srinakharinwirot University. (in Thai)*

- Chouvalittumrung, C. (1995). *"Quality Inspection of Instrument: Criteria Reference", To create Instrument Research*. Bangkok: Education Program in Measurement and Evaluation Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Kongkhan, T. (2015). Research report: *study the conditions problems and needs of teaching and learning on general education*. Phitsanulok: Pibulsongkram Rajabhat University. (in Thai)
- Liamthaisong, K. (2011). *Developing a Web-based Instruction Blended Learning Model Using the Creative Problem –Solving Process Developing Creative Thinking and Problem –Solving Thinking of Undergraduate Students*. Doctor of Philosophy Thesis. Educational Technology and Communications, Mahasarakham University. (in Thai)
- Lowriendee, W. (2010). *Supervision of Instruction*. Natkhon Pathom: Silpakorn University Printinghouse. (in Thai)
- Saiyot, L. & Saiyot, A. (2000). *Educational Research Techniques*. Bangkok: Suveriyasarn. (in Thai)
- Suthamdee, C. & Suthamdee, J. (2017). Conceptual Framework of Human Resource Development of an Organization in the 21st Century. *Journal of Yala RajabhatUniversity*, 12(Special Issue), 168-184. (in Thai)
- Tattong, K. (2011). *Teaching Thinking: Learning Management for Thinking Development*. Bangkok: Petchkasem Printing. (in Thai)
- Tayraukham, S. (2008). *Research Methods for Humanities and Social Sciences*. Kalasin: Prasan Printing. (in Thai)

การพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา
Development of ASEAN's Folktale Book to Promote the Multi – Cultural Attitudes
of Secondary School Students

พินพนธ์ คงวิจิตร* อุดมลักษณ์ กูลศรีโรจน์ และสิทธิกร สุมาลี
Pinpon Kongwijit, Udomluk Koolsriroj and Sitthikorn Sumalee

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ 50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University 50 Ngam Wong Wan Rd, Ladyaow Chatuchak Bangkok 10900

*Corresponding Author, e-mail: phinphoneduc@gmail.com

(Received: March 28, 2017; Revised: May 14, 2017; Accepted: May 15, 2017)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอาเซียนในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา 2) พัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านที่ส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา และ 3) ประเมินหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่มีต่อการส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ตัวอย่างในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนศรีอยุธยา จำนวน 48 คน เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการคัดเลือกนิทานพื้นบ้านอาเซียน แบบวิเคราะห์พหุวัฒนธรรมอาเซียนจากนิทานพื้นบ้าน แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียน แบบวัดเจตคติต่อพหุวัฒนธรรม และแบบสัมภาษณ์ครูและนักเรียนเกี่ยวกับการใช้หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่า t-test (dependent samples) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) นิทานพื้นบ้านสะท้อนวัฒนธรรมร่วมอาเซียน คือ การเป็นสังคมเกษตรกรรม มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับสายน้ำและยึดมั่นในความดี 2) หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 บทได้แก่ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้านกลุ่มไท-กะได นิทานพื้นบ้านกลุ่มจีน-ทิเบต นิทานพื้นบ้านกลุ่มออสโตรเอเชียติก นิทานพื้นบ้านกลุ่มออสโตรนีเซียน และแตกต่างหรือข่างคล้าย: ปรัชญาวัฒนธรรมจากนิทานพื้นบ้านอาเซียน โดยแต่ละบทมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การเขียนอธิบายทางวัฒนธรรม คำถามท้ายบทและกิจกรรมเสนอแนะ 3) หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และสามารถพัฒนาเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาหนังสือ นิทานพื้นบ้านอาเซียน พหุวัฒนธรรม เจตคติ นักเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) to analyze of ASEAN's Folktale as intermediaries in multicultural learning of secondary school students 2) to develop ASEAN's folktale book that promote the Multi – Cultural Attitudes of secondary school students and 3) to assess of ASEAN's folktale book on the secondary school students' Multi – Cultural Attitudes. The samples used in the research were 48 Mathayomsuksa 4/1 students in the second semester of academic year 2016, Sri Ayudhya school. The

research tools consisted of an interview form for expert on the selection of ASEAN's folktales, ASEAN's folktales analysis form, an interview form for expert interviews on the development of ASEAN's folktale book, the multi – cultural attitudes measurement form, and an interview form for teachers and students on the use of ASEAN's folktale book. The collected data were analyzed using content analysis, Arithmetic mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and t-test (dependent samples). The results of the research are as follow; 1) ASEAN's folktales present the agricultural society, the faith in supernatural, the relationship with the water and the adherence to good. 2) The developed ASEAN's folktales book has 6 chapters: General knowledge of folktales, Tai-Kadai folktales, Chinese-Tibetan folktales, Austroasiatic folktales, Austronesian folktales, and Differences or similarities: reviewing cultural from ASEAN's folktales reveals that in each chapter, learning objectives are inhered, cultural are described, questions and suggestions are equipped. 3) The developed ASEAN's folktales books are in high qualities and be able to promote multi – cultural attitudes of secondary school students in the statistically significant at the .05 level.

Keywords: Development of book, ASEAN's folktale, Multi – cultural, Attitudes, Secondary students

บทนำ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations) หรืออาเซียน (ASEAN) เป็นประชาคมพหุวัฒนธรรมหนึ่งที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกร่วมกับประเทศอื่น ๆ อีก 9 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา บรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว เวียดนาม สิงคโปร์และอินโดนีเซียด้วยเหตุที่ ประชาคมอาเซียนเป็นการรวมกลุ่มประเทศที่มีลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนั้นการมีเจตคติ ที่ดีต่อพหุวัฒนธรรม จึงมีความจำเป็นในการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน ดังที่ Paige et al. (2014) กล่าวว่า เจตคติที่ดีต่อพหุวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนและการถ่ายโอนความรู้ระหว่างวัฒนธรรมของตนเองกับวัฒนธรรมอื่น นำไปสู่การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ต่อบุคคลต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

อย่างไรก็ดี งานวิจัยส่วนหนึ่งสะท้อนว่าเจตคติต่อการเป็น ประชาคมอาเซียนซึ่งเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของคนไทยยังอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เช่น งานวิจัยของ Thongthai (2013) ที่พบว่านักศึกษาปริญญาโทบัณฑิตศึกษามีเจตคติต่อการทำงานในประชาคมอาเซียนในระดับปานกลาง และงานวิจัยของงานวิจัยของ Niyomtam & Thongthai (2015) ที่พบว่านักศึกษาปริญญาบัณฑิตศึกษามีเจตคติต่ออาเซียนในระดับปานกลางด้วยเช่นกัน ปัญหาข้างต้น ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการเรียนรู้ข้อมูลที่มีอคติบางอย่างจากโรงเรียน ดังผลการวิจัยของ Chutintaranon et al. (2009) ที่พบว่าแบบเรียนไทยมีอิทธิพลที่ทำให้คนไทยมีเจตคติที่ไม่ดีต่อชนชาติอื่น เพราะเนื้อหาในแบบเรียนส่วนหนึ่ง มีการยกย่องชนชาติตนเองว่าเหนือกว่าชนชาติอื่น ๆ ดังนั้นการพัฒนาเจตคติที่ดีต่อพหุวัฒนธรรมอาเซียนสำหรับคนไทย จึงควรเริ่มปลูกฝังผ่านการจัดการเรียนรู้ในระดับโรงเรียน

การใช้นิทานพื้นบ้านอาเซียนเป็นแนวทางหนึ่งที่ครูภาษาไทย สามารถใช้ในการพัฒนาเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนได้ เนื่องจากนิทานพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมที่ใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้และพัฒนาเจตคติต่อวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ดังที่ Nimmanhaemin (2008) กล่าวว่า นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องราวที่สืบทอดกันมาในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเนื้อเรื่องของนิทานจะแสดงให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ ดังนั้น นิทานพื้นบ้านอาเซียน จึงสามารถใช้เป็นสื่อกลางที่ทำให้นักเรียนเข้าใจข้อมูลทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมในอาเซียน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเจตคติที่ดีต่อพหุวัฒนธรรมได้ต่อไป

Isarangkura Na Ayudhaya (2011) กล่าวว่า การเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลาย จะนำไปสู่การเกิดความชื่นชม (Appreciation)

การใช้นิทานพื้นบ้านในฐานะที่เป็นสื่อในการพัฒนาเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมอาเซียนนั้น จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียน แต่เมื่อศึกษางานวิจัยที่ใช้วรรณกรรมหรือนิทานเป็นสื่อในการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมในประเทศไทยพบว่ายังไม่ปรากฏงานวิจัย ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อการรวมกลุ่มประชาคม ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีการพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่มีคุณภาพเป็นอันดับแรก เนื่องจากหนังสือจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจต่อพหุวัฒนธรรมอาเซียนที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ นำไปสู่การสร้างเจตคติที่ดีต่อพหุวัฒนธรรม ยิ่งไปกว่านั้น Wonglaeka (2011) ยังกล่าวว่า หนังสือยังคงเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษายุคปัจจุบันอีกด้วย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สำรวจหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนในประเทศไทย พบว่า หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนจัดทำขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ยังเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างจำกัด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าต้องมีการพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเจตคติที่ดีต่อพหุวัฒนธรรมของของนักเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจในการคัดเลือกและวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอาเซียน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกอันนำไปสู่การพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ทั้งนี้ เพื่อเตรียมเยาวชนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนที่ดีคือเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจต่อความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม มีเจตคติที่ดีและสามารถปฏิบัติตนเพื่อดำรงชีวิตในประชาคมอาเซียนได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอาเซียนในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านที่ส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่มีต่อการพัฒนาเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา นี้ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือระยะที่ 1 พัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียน และระยะที่ 2 การประเมินหนังสือนิทานพื้นบ้านที่มีต่อการพัฒนาเจตคติของนักเรียนมัธยมศึกษา รายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัยในระยะนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 แบ่งประเทศในอาเซียนโดยใช้เกณฑ์ด้านภาษาเป็นตัวแบ่งวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Goodenough (1964) ที่กล่าวว่าคนที่พูดภาษาแบบเดียวกัน จะมีวัฒนธรรมเหมือนกัน จึงสามารถแบ่งประเทศในอาเซียนได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มไท-กะได คือ ประเทศไทย ประเทศลาว 2) กลุ่มออสโตรเอเชียติก คือ ประเทศกัมพูชา ประเทศเวียดนาม 3) กลุ่มจีน – ทิเบต คือ ประเทศพม่า และ 4) กลุ่มออสโตรนีเซียน คือ ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศบรูไน ประเทศฟิลิปปินส์

1.2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อคัดเลือกนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่สะท้อนวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มประเทศที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษา

1.3 วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอาเซียนที่คัดเลือก โดยใช้แบบวิเคราะห์พหุวัฒนธรรมจากนิทานพื้นบ้านอาเซียน ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมของ Mio et al. (2006) โดยได้รับการตรวจพิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เป็น 1

1.4 นำผลการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอาเซียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาความถูกต้องและปรับแก้จนได้ข้อมูลที่ต้องการที่สุด

1.5 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งมีวุฒิการศึกษาด้านภาษาไทย ด้านภาษาหรือด้านหลักสูตรและการสอน และมีประสบการณ์การทำงานด้านภาษาไทยไม่น้อยกว่า 5 ปี เกี่ยวกับการพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียน เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาเป็นหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียน ซึ่งมุ่งพัฒนาเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียน

2. การประเมินหนังสือนิทานพื้นบ้านที่มีต่อการพัฒนาเจตคติของนักเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัยในระยะนี้ ผู้วิจัยใช้การประเมินทั้งการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญและการประเมินโดยการทดลองใช้ มีขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 พัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญคือแบบประเมินหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียน ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และพัฒนาประเด็นประเมินตามแนวคิดการประเมินหนังสือเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมของ Gopalakrishnan (2011) จำนวน 15 ข้อ ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่าแต่ละข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) เป็น 1 ทุกข้อ ทั้งนี้ ประเด็นที่ใช้ในการประเมินหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนมีจำนวนเป็น 3 ด้าน คือ ด้านภาษา ประกอบด้วย 1) ใช้ภาษาที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง 2) ความถูกต้องด้านการพิมพ์ 3) การเลือกใช้คำเพื่อการสื่อความหมาย 4) ภาษาที่ใช้เป็นตัวอย่างการเขียนได้ 5) การใช้ภาษาสอดคล้องกับนักเรียนมัธยมศึกษา ด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 1) การเชื่อมโยงความรู้เข้ากับสภาพสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน 2) ให้แนวทางการดำรงชีวิตที่เป็นประโยชน์ 3) ส่งเสริมความเข้าใจพหุวัฒนธรรมในเชิงบวก 4) การอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ 5) ความถูกต้องของเนื้อหาและด้านภาพประกอบ ประกอบด้วย 1) ภาพประกอบส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจพหุวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ 2) ขนาดของภาพประกอบ 3) ความสวยงามของภาพประกอบ 4) ภาพประกอบสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนมัธยมศึกษา 5) ความสอดคล้องระหว่างภาพกับเนื้อเรื่อง

2.2 นำหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งสำเร็จการศึกษาด้านภาษาไทย ด้านภาษาหรือด้านหลักสูตรและการสอน และมีประสบการณ์ทำงานด้านการสอนภาษาไทยไม่น้อยกว่า 10 ปี ตรวจพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะโดยใช้แบบประเมินหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่พัฒนาขึ้นในข้อ 2.1 แล้วนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2.3 พัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินโดยการทดลองใช้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์ครูและนักเรียนเกี่ยวกับการใช้หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียน ซึ่งสร้างขึ้นตามแนวคิดการประเมินหนังสือเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมของ Gopalakrishnan (2011) โดยคำถามแต่ละข้อในแบบสัมภาษณ์ ล้วนมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) เป็น 1 ทุกข้อ และ 2) แบบวัดเจตคติต่อพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ท โดยมีข้อคำถาม 30 ข้อที่พัฒนาขึ้นตามองค์ประกอบความเข้าใจพหุวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Mio et al. (2006) โดยคำถามแต่ละข้อในแบบวัดมีคุณภาพคือมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 และเมื่อทดลองใช้ (Try Out) พบว่า นักเรียนเข้าใจข้อคำถามเป็นอย่างดี สามารถทำแบบวัดได้ภายในเวลาที่กำหนด โดยเมื่อคำนวณค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach Alpha Coefficient) พบว่าแบบวัดเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .80

2.4 กำหนดตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองโดยการเลือกอย่างเจาะจงคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ จำนวน 48 คน เนื่องจากโรงเรียนนี้มีวิชานิทานพื้นบ้าน

อาเซียนเป็นรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา อีกทั้ง เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งจัด
ชั้นเรียนแบบคณะกรรมการ ทำให้ตัวอย่างมีความหลากหลาย

2.5 วัดเจตคติต่อพฤติกรรมของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยก่อนการทดลอง โดยใช้แบบวัดเจตคติพหุ
วัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้น

2.6 นำหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนไปทดลองใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้วิชานิทานพื้นบ้านอาเซียน
เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์

2.7 วัดเจตคติต่อพฤติกรรมของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยหลังการทดลอง โดยใช้แบบวัดเจตคติพหุ
วัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้น

2.8 สัมภาษณ์ครูและนักเรียนเกี่ยวกับการใช้หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียน

2.9 นำคะแนนเจตคติก่อนและหลังการใช้หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา
ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่า t-test (Dependent Samples) และนำข้อมูลจาก
แบบสัมภาษณ์ครูและนักเรียนเกี่ยวกับการใช้หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนมาวิเคราะห์เนื้อหา

2.10 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผล

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อพฤติกรรมของนักเรียน
มัธยมศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. ผลการคัดเลือกนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่สามารถใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้พฤติกรรมของนักเรียน
มัธยมศึกษา สรุปได้ว่านิทานพื้นบ้านกลุ่มไท-กะได คือ เรื่องขุนช้างขุนแผนกับแบ่งหิ้งแบ่งไห นิทานพื้นบ้านกลุ่มออสโตร
เอเชียติก คือ เรื่องคนहुตึงกับกำเนิดฝน นิทานพื้นบ้านกลุ่มจีน – ทิเบต คือ เรื่อง แบ่งหิ้งแบ่งไหกับกำเนิดกรุงพนมเปญ
นิทานพื้นบ้านกลุ่มออสโตรนีเซียน คือ เรื่องกระบวยใหญ่ในท้องฟ้าและมาลินกุนดง ผลการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอาเซียน
ข้างต้นพบว่า นิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ผ่านการคัดเลือก ล้วนสะท้อนภาพวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศนั้น ๆ ทุกเรื่องและเมื่อ
พิจารณาวัฒนธรรมร่วมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านพบว่าประชาคมอาเซียนมีวัฒนธรรมร่วมกัน 4 ด้าน คือการเป็นสังคม
เกษตรกรรม มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับสายน้ำและยึดมั่นในความดี รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 วัฒนธรรมร่วมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอาเซียน

ภาพสะท้อน วัฒนธรรม	กลุ่มประเทศ	นิทานพื้นบ้าน	ตัวอย่างข้อความในนิทาน	หมายเหตุ
การเป็นสังคม เกษตรกรรม	ไท-กะได	ท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง	“เมื่อตีเมืองปะกันสำเร็จ ก็จัดการแบ่ง ทรัพย์สิน สวสนม ข้าทาสบริวารและไร่นา”	สะท้อนภาพการทำ นา
	จีน-ทิเบต	คนहुตึง	“กระดังผัดข้าวทุกใบมีลักษณะกลมทั้งนั้น แหละ มีแต่กระบุงใส่ข้าวเปลือกเท่านั้นที่เป็น รูปสี่เหลี่ยม”	สะท้อนภาพอุปกรณ์ ที่ใช้ประกอบ การทำนา
	ออสโตร เอเชียติก	แบ่งหิ้ง แบ่งไห	“ข้าวเป็นอาหารที่มีค่าที่สุดในพระ ราชอาณาจักร อีกทั้ง ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก”	สะท้อนภาพการปลูก และบริโภคข้าว

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ภาพสะท้อนวัฒนธรรม	กลุ่มประเทศ	นิทานพื้นบ้าน	ตัวอย่างข้อความในนิทาน	หมายเหตุ
	ออสเตรเลียเซียน	กระบวยใหญ่ในท้องฟ้า	“ลูกชายรับปาก พร้อมกับฉวยกระบวย ซึ่งทำจากกะลามะพร้าวแล้วรับวิ่งออกไป”	สะท้อนภาพวัสดุอุปกรณ์ซึ่งมาจากภาคเกษตรกรรม
	ไท-กะได	ขุนช้างขุนแผน	“บัวคลีร่วมมือกับพ่อคิดกำจัดขุนแผน ขุนแผนรู้ทันแผนการ จึงลอบผ่าท้องนางบัวคลี แล้วนำเด็กในท้องไปทำกุมารทอง”	การทำกุมารทองเป็นไสยดำอย่างหนึ่ง
	จีน-ทิเบต	กำเนิดฝน	“เชื่อกันว่าท้าวสักกเทวราชองค์นี้เป็นผู้ปกครองสวรรค์เป็นองค์แรก”	ท้าวสักกเทวราชหรืออินต๊ะจาบิง เป็นเทพที่ชาวพม่านับถือมาก
	ออสเตรเลียเอเซียติก	กำเนิดกรุงพนมเปญ	“ยายเพ็ญลงไปทำน้ำ พลันเห็นต้นตะเคียนขนาดใหญ่ลอยเข้ามาใกล้กับทำน้ำ ยายเพ็ญเห็นดังนั้น ก็รีบวิ่งไปชักชวนเรียกเพื่อนบ้านให้มาช่วยลากเอาต้นตะเคียนนั้น”	ต้นตะเคียนเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์
	ออสเตรเลียเซียน	กระบวยใหญ่ในท้องฟ้า	“เขามองขึ้นไปบนท้องฟ้า แล้วตั้งจิตอธิษฐาน “ โอ้วพระเจ้า ได้โปรดประทานน้ำสักกนิคหนึ่ง แก่แม่ของเราเพื่อดื่มกินด้วยเถิด ” ”	เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนท้องฟ้า
มีความสัมพันธ์กับสายน้ำ	ไท-กะได	ขุนช้างขุนแผน	“เถรवादแค้นพลายชุมพล จึงปลอมตัวเป็นจระเข้ไล่กัดกินคน”	สะท้อนภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนกับแหล่งน้ำ
	จีน-ทิเบต	กำเนิดฝน	“นางนกระเรียนไม่ควรจิกกินชีวิตของเหล่าแมลงและปลาเล็กต่าง ๆ”	สะท้อนภาพความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ
	ออสเตรเลียเอเซียติก	กำเนิดกรุงพนมเปญ	“ยายเพ็ญมีนิวาสสถานอยู่ริมฝั่งแม่น้ำจตุรมุข”	ความนิยมปลูกบ้านริมน้ำ
	ออสเตรเลียเซียน	มาลินกุนดง	“มาลินกุนดง...ชอบออกทะเลเพื่อหาปลามากินหรือแบ่งขาย”	อาชีพประมง
ยึดมั่นในความดี	ไท-กะได	ท้าวฮุ่งท้าวเจือง	“วิญญาณของท้าวฮุ่งไปเกิดในเมืองพรหม”	ทำดีแล้วจะได้อยู่ในภพภูมิที่ดี

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ภาพสะท้อนวัฒนธรรม	กลุ่มประเทศ	นิทานพื้นบ้าน	ตัวอย่างข้อความในนิทาน	หมายเหตุ
ยึดมั่นใน ความเป็นธรรม	จีน-ทิเบต	กำเนิดฝน	“เมื่อมาฆะเสียชีวิตลง ได้ไปเกิดเป็นท้าว สักกเทวราชปกครองสรวงสวรรค์ ดินแดน ซึ่งเต็มไปด้วยมวลหมู่ของผู้ที่เคยทำความ ดีไว้มากตั้งแต่ครั้งเป็นมนุษย์”	ทำดีแล้วจะได้ อยู่ ในภพภูมิ ที่ดี
	ออสเตรีย-เอเชียติก	กระบวยใหญ่ใน ท้องฟ้า	“ลูกเอ๋ย เจ้าช่างเป็นเด็กดีเหลือเกิน” หญิงชรากล่าว “แม่เจ้า พระเจ้าเป็นผู้ ช่วยเหลือเรา”	ทำดี ย่อมไม่ตกอับ
	ออสเตรีย-นิเซียน	มาลินกุนดัง	“มาลินกุนดังรู้สึกสำนึกผิดต่อแม่ แต่สาย ไปเสียแล้ว”	เน้นสอนเรื่อง ความกตัญญู

1. ผลการพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาพบว่า หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนพัฒนาขึ้นประกอบด้วยบทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน บทที่ 2 นิทานพื้นบ้านกลุ่ม ไท-กะได บทที่ 3 นิทานพื้นบ้านกลุ่มจีน-ทิเบต บทที่ 4 นิทานพื้นบ้านกลุ่มออสเตรีย-เอเชียติก บทที่ 5 นิทานพื้นบ้านกลุ่ม ออสเตรีย-นิเซียน และบทที่ 6 แตกต่างหรือช่างคล้าย : ปรัชญาวัฒนธรรมจากนิทานพื้นบ้านอาเซียน โดยแต่ละบทมีการกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ การเขียนอธิบายทางวัฒนธรรม คำถามท้ายบท และกิจกรรมเสนอแนะ

2. ผลการประเมินหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่พัฒนาขึ้นมี คุณภาพในระดับดีมาก ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.061) และเมื่อนำไปทดลองใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่าครูและ นักเรียนต่างเห็นว่าหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพ และผลการประเมินโดยการทดลองใช้มีผลการ ทดลอง ซึ่งมาจากการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมโดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่ม ตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Sampla t-test) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เจตคติต่อพหุวัฒนธรรมก่อนและหลังการใช้หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียน

การวัด \ ค่าสถิติ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	48	3.7417	.38913	-3.510	.001*
หลังเรียน	48	3.9139	.23184		

* p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนาเรื่องการพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา มีประเด็นอภิปรายได้ดังนี้

1. อภิปรายผลการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอาเซียนในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เมื่อพิจารณานิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ได้รับการคัดเลือกพบว่านิทานพื้นบ้านดังกล่าว สามารถใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้วัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาได้ เนื่องจากนิทานที่ได้รับการคัดเลือกส่วนใหญ่เป็นนิทานพื้นบ้านประเภทนิทานประจำถิ่นซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในพื้นที่นั้น ๆ โดยบ่งบอกชื่อตัวละครและสถานที่ชัดเจน ด้วยเหตุที่นิทานประเภทนี้สืบทอดโดยคนท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้เรื่องราวหรือการแต่งเติมเรื่องราวใด ๆ ล้วนเกิดขึ้นภายในบริบทของสังคมดังกล่าว เมื่อผู้อ่านได้เรียนรู้นิทานพื้นบ้านข้างต้น ก็ย่อมทำให้รับรู้ภาพสะท้อนสังคมผ่านนิทานได้ดี สอดคล้องกับพันธกิจของวรรณกรรมประการหนึ่ง ดังที่ Jitjumnong (2013) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดจากความคิดของมนุษย์ในบริบทเวลา สถานที่และสังคมนั้น ๆ นิทานพื้นบ้านที่มีลักษณะเป็นนิทานประจำถิ่นนี้ จึงสะท้อนภาพวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ออกมาอย่างชัดเจน

ภาพสะท้อนวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านแต่ละเรื่อง ล้วนแสดงให้เห็นวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้เป็นอย่างดี เช่น การนับถือพระพุทธศาสนาของคนกลุ่มจีน-ทิเบตวัฒนธรรมการแต่งงานของคนกลุ่มไท-กะได วัฒนธรรมการสร้างศาสนสถานของคนกลุ่มออสโตรเอเชียติก เป็นต้น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาวัฒนธรรมร่วมที่ปรากฏในการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านพบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ เช่น ค่านิยมเรื่องการยึดมั่นในความดีนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panyawutthikrai (2013) ที่พบว่า นิทานพื้นบ้านอาเซียนทุกประเทศเน้นการทำดีโดยเฉพาะเรื่องการช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคนอาเซียนให้ความสำคัญกับการเป็นคนดี โดยค่านิยมในการทำความดีที่พบโดยทั่วไปในอาเซียนนี้ อาจเกิดจากการบูรณาการทางวัฒนธรรม ดังงานงานวิจัยของ Tepsing & Bunprakarn (2016) ที่พบว่าดินแดนที่ติดต่อกัน จะมีการบูรณาการทางวัฒนธรรมต่อกัน เช่น ชุมชนโละจูด จังหวัดนราธิวาสที่มีวัฒนธรรมบางประการคล้ายวัฒนธรรมมาเลเซียซึ่งอยู่ติดกัน การรับรู้องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่ถูกต้องผ่านนิทานพื้นบ้านนี้ จะทำให้ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่หลากหลาย จะนำไปสู่มีเจตคติ (Attitude) ที่ดีในลำดับต่อไป

ยิ่งไปกว่านั้น นิทานที่ได้รับการคัดเลือกส่วนใหญ่ยังมีตัวละครเอกเป็นคนดีและได้รับการยกย่อง เช่น ท้าวฮุ่งท้าวเจืองเป็นวีรบุรุษสองริมฝั่งโขง มาลินกุนดงเป็นเด็กกตัญญู มาฆะจากเรื่องกำเนิดฝนเป็นผู้ปฏิบัติธรรมเป็นนิตย เจ้าชายเต็ดจากเรื่องแบ่งทั้งแบ่งให้ใส่เป็นผู้ที่เฉลียวฉลาดและมีวิสัยทัศน์ เป็นต้น จุดเด่นของตัวละครเอกเหล่านี้ ยังมีส่วนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาอีกด้วยดังที่ Intanin (2003) กล่าวว่า นักเรียนมัธยมศึกษาจะไม่ชอบการสั่งสอนโดยตรง หนังสือที่นักเรียนอ่านจึงควรสอดแทรกคำสอนที่มีคุณค่า โดยให้นักเรียนคล้อยตามและเลียนแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของตัวละคร

ด้วยเหตุนี้ นิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ได้รับการคัดเลือกจึงมีความเหมาะสมทั้งในฐานะของการเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งเป็นปัจจัยในการมีเจตคติที่ดีต่อพหุวัฒนธรรม และในฐานะของการเป็นสื่อกลางในการสอนคุณธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาด้วยเช่นกัน

2. อภิปรายผลการพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านที่ส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผู้วิจัยพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งกำหนดให้พัฒนาขึ้นตามแนวคิดภาษากับวัฒนธรรม คือ ใช้เกณฑ์ด้านภาษาเป็นตัวแบ่งวัฒนธรรม การใช้เกณฑ์ด้านภาษานี้มีความเหมาะสมมาก เพราะจะสามารถแบ่งประเทศในอาเซียนได้เพียง 4 กลุ่ม สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ที่ว่าสมองจะเรียนรู้ภาพรวมได้ดีกว่ารายละเอียดปลีกย่อย และยังสอดคล้องกับการศึกษาวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจำกัดได้ด้วยเขตประเทศตามแผนที่รัฐศาสตร์

แม้ผลการศึกษานิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ได้รับการคัดเลือก จะพบว่านิทานพื้นบ้านสะท้อนภาพวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มประเทศเป็นอย่างดี แต่เมื่อพิจารณาด้านบทบาทในการส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมพบว่ายังปรากฏอยู่อย่างจำกัด สาเหตุส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะลักษณะของนิทานพื้นบ้านซึ่งดำเนินเรื่องอย่างง่าย ๆ มุ่งเล่าเรื่องในลักษณะที่ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไรและผลเป็นอย่างไรเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในการพัฒนาหนังสือ ผู้วิจัยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเพิ่มเติมรายละเอียดประกอบต่าง ๆ เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือ โดยมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อพหุวัฒนธรรมมากขึ้น ได้แก่ การตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ การถามคำถามท้ายบท การเลือกภาพประกอบ การเขียนอธิบายทางวัฒนธรรม และการเพิ่มเติมบทที่ 6 แตกต่างหรือคล้ายคลึง: ปรัชญาวัฒนธรรมจากนิทานพื้นบ้านอาเซียน รายละเอียดดังนี้

การตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้และการถามคำถามท้ายบท ผู้วิจัยได้พิจารณาขั้นตอนในการพัฒนาเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมพบว่า ต้องเริ่มจากการตระหนักในวัฒนธรรมของตนเองก่อน จึงจะตระหนักในวัฒนธรรมของสังคมอื่นได้ (Mio et al., 2006) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงออกแบบหนังสือ โดยให้ผู้อ่านได้เรียนรู้วัฒนธรรมอื่น ๆ ผ่านมิติมุมมองของวัฒนธรรมไทยผ่านกระบวนการจุดประสงค์การเรียนรู้และคำถามท้ายบทของทุกบท กล่าวคือ จุดประสงค์การเรียนรู้จะเน้นให้ผู้อ่านเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมที่พบจากนิทานพื้นบ้านอาเซียนเรื่องนั้น ๆ และคำถามท้ายบทก็จะมีคำถามที่พัฒนาการคิดของผู้อ่านว่าวัฒนธรรมที่พบในนิทานพื้นบ้านอาเซียนนั้นๆ เหมือนหรือแตกต่างกับวัฒนธรรมไทยหรือไม่ อย่างไรก็ตามการเข้าใจความเหมือนและความต่างนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาเจตคติต่อพหุวัฒนธรรม

การเลือกภาพประกอบผู้วิจัยเน้นคัดเลือกภาพที่แสดงถึงความงามทางวัฒนธรรม ตลอดจนภาพที่นักเรียนอาจไม่มีประสบการณ์เดิม (Prior Knowledge) เช่น ภาพนัต ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวมลายู ภาพพิธีทรงร่างเนียะตาของชาวกัมพูชา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเจตคติต่อพหุวัฒนธรรม

การเขียนอธิบายทางวัฒนธรรม เนื่องจากการอ่านนิทานพื้นบ้านผู้อ่านจะได้รับภาพสะท้อนวัฒนธรรมผ่านภาษา แต่ก็ไม่ใช่ข้อมูลทางวัฒนธรรมโดยละเอียด ผู้วิจัยจึงต้องเขียนอธิบายองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมขยายความจากนิทานพื้นบ้านนั้น ๆ เช่น นิทานพื้นบ้านมลายูเรื่องคนहुตึงมีการกล่าวถึงหญิงสาวนุ่งทอผ้าได้ถนุบ้าน นิทานพื้นบ้านเรื่องกำเนิดกรุงพนมเปญ กล่าวถึงการถมดินให้สูงก่อนสร้างศาสนสถาน เป็นต้น ตัวอย่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องเขียนขยายความเกี่ยวกับการทอผ้าและการแต่งกาย วัฒนธรรม การสร้างศาสนสถานประกอบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจวัฒนธรรมอาเซียนมากขึ้น ซึ่งจะส่งเสริมการมีเจตคติที่ดีต่อพหุวัฒนธรรม

การเพิ่มเติมบทที่ 6 แตกต่างหรือคล้ายคลึง: ปรัชญาวัฒนธรรมจากนิทานพื้นบ้านอาเซียนผู้วิจัยใช้บทนี้เป็นบทสรุปของหนังสือนิทานพื้นบ้าน โดยรายละเอียดของบทนี้ มุ่งเน้นการชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมของอาเซียนอาจมีความแตกต่างกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ลงไปถึงแก่นแท้แล้ว กลับมีความเหมือนกัน เช่น การนับถือในเรื่องกำเนิดผืน การนับถือร่างทรงเนียะตาในเรื่องกำเนิดกรุงพนมเปญ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนท้องฟ้าในเรื่องกระบวยใหญ่ในท้องฟ้า ก็ล้วนมีแก่นแท้เดียวกันคือการเคารพบูชาในสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นต้น เนื้อหาของบทนี้ จึงมุ่งสร้างเจตคติที่ดีต่อพหุวัฒนธรรมผ่านการอธิบายให้เข้าใจว่าคนอาเซียนไม่ได้แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง หากแต่มีบางอย่างที่เป็นจุดร่วมระหว่างกัน

การพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนในการวิจัยครั้งนี้ จึงไม่ใช่เพียงการรวบรวมนิทานพื้นบ้านอาเซียนเท่านั้น หากแต่ผู้วิจัยได้เน้นการเพิ่มเติมรายละเอียดที่นอกเหนือไปจากตัวบทนิทานพื้นบ้าน ซึ่งล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมอาเซียนทั้งสิ้น

1. อภิปรายผลการประเมินหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่มีต่อการส่งเสริมเจตคติต่อพหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผลการประเมินหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีคุณภาพในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านภาพประกอบ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้วิจัยพยายามเลือกภาพประกอบที่สวยงามและสื่อความหมายที่ทำให้

ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้น เช่น ภาพเทวีศรีในเรื่องมาลินกุนดัง ภาพกลุ่มดาวกระบวยใหญ่ในเรื่องกระบวยใหญ่ในท้องฟ้า เป็นต้น ภาพประกอบที่สวยงามนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถดึงดูดใจนักเรียนให้มาอ่านหนังสือได้ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์พบว่านักเรียนที่ทดลองใช้หนังสือชื่นชอบความสวยงามของหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณานิทานในหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ล้วนมีเนื้อหาที่ตอบสนองต่อองค์ประกอบการเรียนรู้พุทธวัฒนธรรม ดังนั้น หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนนี้ จึงสามารถใช้เป็นสื่อกลางในการให้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องแก่นักเรียนนำไปสู่การพัฒนาเจตคติต่อพุทธวัฒนธรรมได้ในท้ายที่สุด

สรุป

นิทานพื้นบ้านอาเซียนเป็นมรดกทางภาษาและวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและล้นสะท้านภาพวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี การพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนในงานวิจัยนี้ จึงมุ่งพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ให้ข้อมูลทางวัฒนธรรม เพราะความเข้าใจต่อวัฒนธรรมที่ถูกต้องนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมเจตคติต่อพุทธวัฒนธรรมของนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียนที่มีความสุข

นิทานในหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ ยังมีเนื้อหาที่ตอบสนองต่อองค์ประกอบการเรียนรู้พุทธวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Mio et al. (2006) ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เช่น มีการกล่าวถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในเรื่องขุนช้างขุนแผน ภาพสะท้อนระบอบการปกครองในอดีตในเรื่องท้าวฮุ่งท้าวเจือง เป็นต้น
2. ด้านสภาพสังคมและการปกครอง เช่น มีการกล่าวถึงวัฒนธรรมการแต่งงานในเรื่องท้าวฮุ่งท้าวเจือง วัฒนธรรมการทอผ้าและเกษตรกรรมในเรื่องคนहुตัง เป็นต้น
3. ด้านความเชื่อและค่านิยมหลัก เช่น มีการกล่าวถึงค่านิยมในการบริโภคข้าวในเรื่องแบ่งหิ้งแบ่งห่อใส่ ความเชื่อทางไสยศาสตร์ในเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นต้น
4. ด้านวิถีปฏิบัติ เช่น มีการกล่าวถึงการยกย่องสตรีในเรื่องกำเนิดกรุงพนมเปญ การปฏิบัติตนต่อนักบวชในเรื่องคนहुตัง เป็นต้น
5. ด้านการแบ่งแยก เช่น มีการกล่าวถึงโทษของการแบ่งแยกฐานะทางสังคมในเรื่อง มาลินกุนดัง เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ หนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนมีรายละเอียดที่สอดคล้ององค์ประกอบการเรียนรู้ พุทธวัฒนธรรม ดังนั้น เมื่อผู้อ่านเรียนรู้เนื้อหาในหนังสือจนจบเล่มจึงทำให้เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อพุทธวัฒนธรรมได้ในท้ายที่สุด

ยิ่งไปกว่านั้น นอกจากหนังสือนิทานพื้นบ้านอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จะสามารถส่งเสริม เจตคติที่ดีต่อพุทธวัฒนธรรมได้แล้ว ยังเป็นสื่อในการพัฒนานักเรียนมัธยมศึกษาให้เป็นพลเมืองอาเซียนที่มีคุณภาพได้อีกด้วย ดังผลการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับการใช้หนังสือนิทานพื้นบ้านที่ว่านิทานในหนังสือสามารถใช้เป็นสื่อกลางในการพัฒนานักเรียนในประชาคมอาเซียนได้โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะเด็กไทยประการหนึ่งในประชาคมอาเซียน

แม้ผู้วิจัยจะพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แต่ในความเป็นจริง หนังสือเล่มนี้สามารถอ่านได้ในทุกช่วงวัย และยังสามารถใช้เป็นหนังสือประกอบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อีกด้วย โดยเฉพาะสถานศึกษาที่เปิดสอนในรายวิชานิทานพื้นบ้านอาเซียน ซึ่งเป็นวิชาที่มีประโยชน์ต่อนักเรียนในยุคแห่งประชาคมอาเซียนนี้

ทั้งนี้ การพัฒนาเจตคติต่อพุทธวัฒนธรรมต้องใช้ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงพอสมควร ดังที่ Uwanoo (2003) กล่าวว่าการศึกษาเจตคติต้องอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ ดังนั้น การพัฒนาเจตคติต่อพุทธวัฒนธรรมอาเซียน จึงควรมีการระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น ทางการศึกษาอาจมีการพัฒนาหนังสือนิทานพื้นบ้านโดยใช้เกณฑ์แบ่งกลุ่ม

ประเทศด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่เกณฑ์ด้านภาษา เช่น เกณฑ์ด้านชาติพันธุ์ เกณฑ์ด้านพันธุศาสตร์ เป็นต้น ตลอดจน ควรส่งเสริมให้มีการบูรณาการสาระการเรียนรู้เรื่องอาเซียนศึกษาในวิชาต่าง ๆ เพื่อร่วมกันเป็นแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาคนไทยในการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Chutintaranon, S., Phongphat, R., Prompunya, N., Prompunya, M., Chumkran, K., Buakhamsri, T., et al. (2009). *The Nationalism of Thai Textbooks*. Bangkok: Matichon. (in Thai)
- Goodenough, W. H. (1964). Cultural Anthropology and Linguistics. In D. Hymes. (ed.), *Language in Culture and Society* (124-158). New York: Harper and Row.
- Gopalakrishnan, A. (2011). *Multicultural Children's Literature*. California: SAGE.
- Intanin, P. (2003). *Better Reading*. Chonburi: Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University. (in Thai)
- Isarangkura Na Ayudhaya, W. (2011). ASEAN Studies Curriculum: The Important Concepts. In *Youth Preparing for ASEAN Communities*, July 30-31, 2011. Bangkok: Social Study Teachers Association. (in Thai)
- Jitjumnong, D. (2013). *The Introduction to Literature Criticism*. Bangkok: Praphansan. (in Thai)
- Mio, J. F., Hackett, L. B. & Tumambing, J. (2006). *Multicultural Psychology: Understanding our Diverse Communities*. Boston: McGrawHill.
- Nimmanhaemin, P. (2008). *Folktale Study*. (3rd ed.). Bangkok: Faculty of Art, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Niyomtam, O. & Thongthai, V. (2015). The attitude towards ASEAN community by students at Rajamangala University of Technology Lanna Tak. *Journal of Humanities and Social Sciences, Burapha University*, 23(41), 273-290. (in Thai)
- Paige, R. M., Jorstad, H., Siaya, L., Klein, F. & Colby, J. (2014). *Culture Learning in Language Education: A Review of the Literature* [Online]. Retrieved April 20, 2016, from: <http://www.carla.umm.edu/culture/Resources/litreview.pdf>.
- Panyawutthikrai, P. (2013). Life Opening Neighbor Reading. In *Thailand Conference on Reading 2013*, March 21-22, 2013. Bangkok: TK Park.
- Tepsing, P. & Bunprakarn, K. (2016). Local Wisdoms in Thailand-Malaysia Border Culture: A Case Study of Lohjood Community, Narathiwat Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 11(1), 19-38. (in Thai)
- Thongthai, C. (2013). *Perception and Attitude Affecting Readiness Entry into ASEAN Economic Community of Graduate Students at Srinakarinwirot University*. Master's Thesis. Srinakarinwirot University. (in Thai)
- Uwanno, T. (2003). *Attitude: Major Theoretical Approaches*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Wonglaeka, F. (2011). *Textbooks: The Important Assistant for Student's Qualities Development* [Online]. Retrieved November 24, 2015, from: social.obec.go.th/node/99. (in Thai)

ภูมิศาสตร์บรรพกาลของคาบสมุทรสทิงพระ ภาคใต้ ประเทศไทย Paleogeography of Sating-Pra Peninsula, Southern Thailand

บรรจง ทองสร้าง* นิคม ชูศิริ ประสงค์ เกษราธิคุณ และทวีศักดิ์ พุฒสุขชี

Banchong Tongsang*, Nikom Chusiri, Prasong Kessaratikoon and Thaweesak Putsukee

สาขาการพัฒนายั่งยืน วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา 90000

Department of Sustainable Development, International Collage, Thaksin University, Songkhla, 90000. Thailand.

*Corresponding Author, e-mail: btongsang@yahoo.com

(Received: April 4, 2017; Revised: May 13, 2017; Accepted: May 15, 2017)

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาอายุของคาบสมุทรสทิงพระ โดยการกำหนดอายุของบรรพชีวิน และตะกอนดิน ด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อน และเทคนิคเรดิโอคาร์บอน ผลการศึกษาพบว่าอัตราการสะสมตัวของตะกอนเฉลี่ยด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อนในช่วง $3,548 \pm 149$ ปี ถึง $1,761 \pm 72$ ปี และในช่วง $3,110 \pm 256$ ปี ถึง $1,672 \pm 67$ ปี เท่ากับ 1.780 มิลลิเมตรต่อปี และ 1.664 มิลลิเมตรต่อปี ตามลำดับ ผลการศึกษาอัตราการสะสมตะกอนเฉลี่ยด้วยเทคนิคเรดิโอคาร์บอน ในช่วง $3,410 \pm 160$ ปี ถึง $2,350 \pm 540$ ปี เท่ากับ 0.858 มิลลิเมตรต่อปี อัตราการถอยกลับของน้ำทะเลในแนวระดับในระยะ 194 เมตรจากสันทรายหลักไปทางตะวันออก เท่ากับ 92.03 มิลลิเมตรต่อปี การขึ้นระดับของน้ำทะเลในช่วง 3,700 – 2,700 ปี สอดคล้องกับอายุของบรรพชีวินบนสันทรายหลักที่มีความลึก 4.20 เมตร กำหนดอายุได้ $3,730 \pm 180$ ปี ผลการกำหนดอายุของทะเลสาบสงขลาโดยการกำหนดอายุของบรรพชีวินชั้นบนสุดด้วยเทคนิคเรดิโอคาร์บอน พบว่าอยู่ในช่วง $2,350 \pm 540$ ปี สอดคล้องกับผลการกำหนดอายุของตะกอนดินด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อนที่ตำแหน่งเดียวกัน คือ $2,403 \pm 113$ ปี และสอดคล้องกับอายุบรรพชีวินชั้นบนสุดของสันทรายเข็ญใหญ่-นครศรีธรรมราช กำหนดอายุได้ $2,380 \pm 300$ ปี อายุของบรรพชีวินทางฝั่งตะวันตกของสันทรายหลัก มีค่าสูงกว่าทางฝั่งตะวันออกแสดงว่า เมื่อสันทรายของคาบสมุทรสทิงพระ สูงกว่าระดับน้ำทะเล พื้นที่ฝั่งตะวันตกเกิดระบบนิเวศน้ำจืดขึ้นก่อนฝั่งตะวันออก จนสัตว์ทะเลไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ในขณะที่ฝั่งตะวันออกยังคงระบบนิเวศน้ำเค็มอยู่จนปัจจุบัน

คำสำคัญ : คาบสมุทรสทิงพระ บรรพชีวิน เทคนิคเรดิโอคาร์บอน เทคนิคเรืองแสงความร้อน

Abstract

This research aims to dating Sating-Pra peninsula from fossils and sediments by thermoluminescence and radiocarbon techniques. The study indicated that the average rate of accumulation of sediments by thermoluminescence technique during the time $3,548 \pm 149$ years to $1,761 \pm 72$ years and $3,110 \pm 256$ years to $1,672 \pm 67$ years were 1.780 mm. per year and 1.664 mm. per year, respectively. The average rate of accumulation of sediment by radiocarbon technique during the time $3,410 \pm 160$ years to $2,350 \pm 540$ years was 0.858 mm. per year. The average retreat rate of sea level from the main sand dune to the east was 92.030 mm. per year. The stand of the sea level during the 3700-2700 year, corresponding to the age of fossils at a depth of 4.20 m. was $3,730 \pm 180$ years. The age

of Sating-Pra peninsula by dating of fossils on the top layer by radiocarbon, this was a last time before the sea retreated was $2,350 \pm 540$ years. According to the age of the sediments at the same location was $2,403 \pm 113$ years and the age of fossils on the top layer at Chian-Yai district, Nakhon Si Thammarat province was $2,380 \pm 300$ years. Age of fossils on the West side of the main sand dunes was higher than the East Coast. These results showed that, when the sand dunes of the Sating-Pra peninsula setting above sea level, the freshwater ecosystems were developed on west coast before east coast. While the East Coast marine ecosystems continue until the sea retreated to the current sea level.

Keywords: Sating-Pra peninsula, Fossil, Radiocarbon technique, Thermoluminescence technique

บทนำ

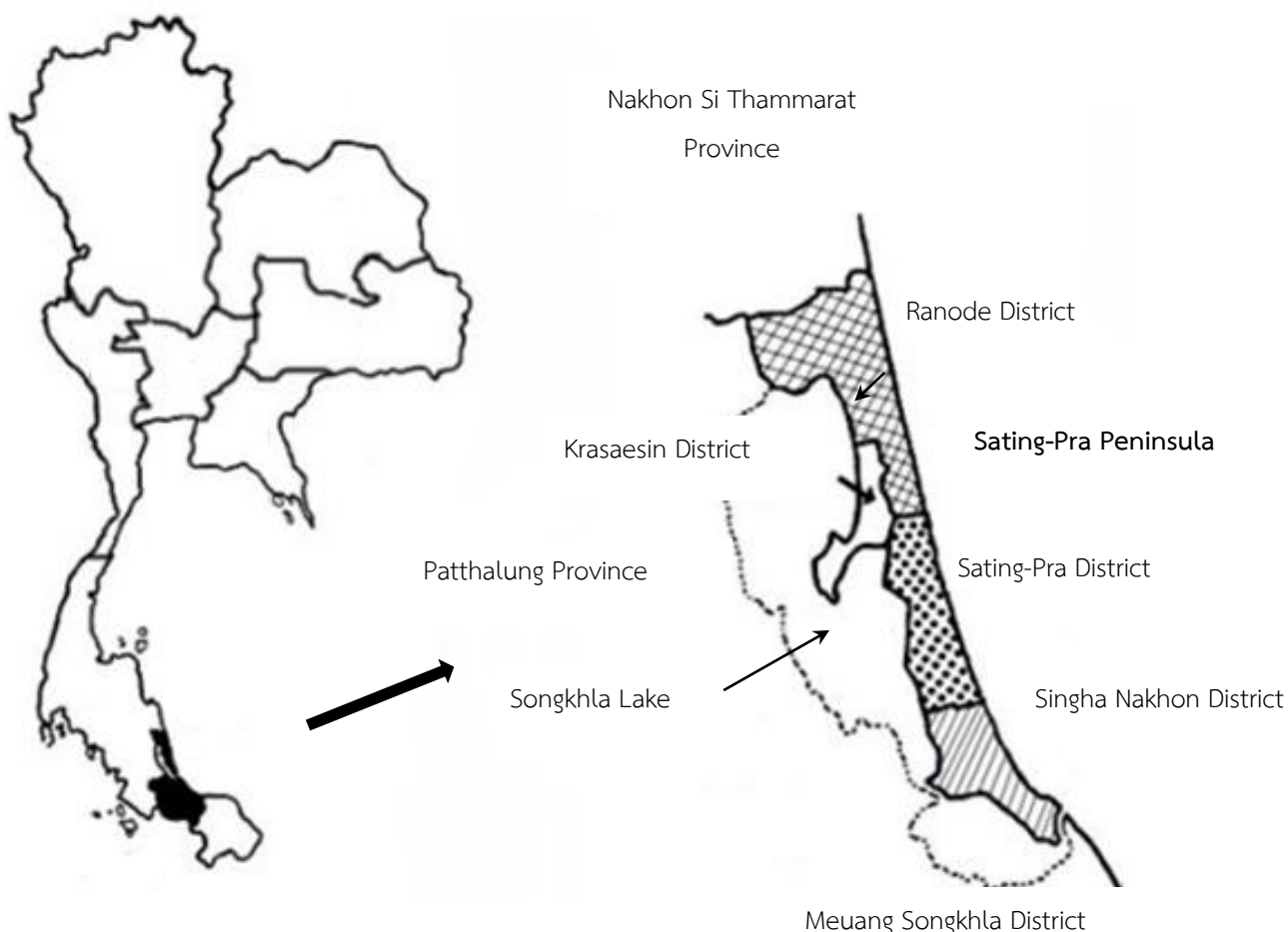
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ 8,729 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นดิน (รวมเกาะ) 7,687 ตารางกิโลเมตร พื้นน้ำทะเลสาบ 1,042 ตารางกิโลเมตร ความยาวในแนวเหนือ-ใต้ 150 กิโลเมตร ความกว้างแนวตะวันออก-ตะวันตก 65 กิโลเมตร พื้นที่ทางตะวันออกเป็นชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ทางตะวันตกจดเทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นสันปันน้ำระหว่างฝั่งตะวันออกกับตะวันตกของคาบสมุทร ความสูงเฉลี่ยประมาณ 1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง (Mean Sea Level: MSL) และลดระดับลงทางทิศตะวันออกจดทะเลสาบ ทิศใต้เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาสันกาลาศีรี รอยต่อประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย เทือกเขาบรรทัดและเทือกเขาสันกาลาศีรี เป็นแหล่งต้นน้ำหลักของทะเลสาบสงขลา ทางด้านตะวันออกของเทือกเขาบรรทัดเป็นพื้นที่ราบลุ่มกับเนินเขาเตี้ยๆ ถัดลงเป็นที่ราบขนาดใหญ่ล้อมรอบด้วยทะเลสาบ พื้นที่นี้เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำที่พัดพาลงมาจากพื้นที่ภูเขาเป็นหลัก (Hydro and Agro Informatics Institute, 2012)

ธรณีสัณฐานลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นแหล่งสะสมตะกอนในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน 2 แบบ คือ การสะสมตะกอนตามอิทธิพลของคลื่นและน้ำขึ้น-น้ำลง โดยมีเทือกเขาบรรทัดและสันทรายขนาดใหญ่เป็นปัจจัยทำให้เกิดความแตกต่างโดยชายฝั่งด้านตะวันออกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคลื่นและกระแสน้ำชายฝั่ง เป็นตัวกลางทำให้เกิดสันทรายและพื้นที่ลุ่มน้ำขัง (Lagoon Plains) โดยตะกอนสะสมจากตะวันตกเฉียงเหนือไปตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งต่างจากด้านตะวันตกของเทือกเขา ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ชายฝั่งที่ได้รับอิทธิพลจากการกระทำของคลื่นและกระแสน้ำชายฝั่ง จึงทำให้เกิดการสะสมตัวในแนวตะวันตก เบี่ยงจากแนวทั่วไปเนื่องจากสภาพภูมิประเทศบังคับ ต่อมาภายหลังเกิดสันทรายขนาดใหญ่สะสมตัว ปิดทางไหลของน้ำที่ออกสู่อ่าวไทยจึงเกิดเป็นทะเลสาบ (Chaimanee & Tiypirach, 1983) การสะสมตัวของตะกอนดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการกำหนดอายุการได้รับแสงครั้งสุดท้ายของตะกอน ก่อนที่จะถูกตะกอนใหม่มาทับถมได้ เช่น ตะกอนที่พบในชั้นน้ำแข็งที่ประเทศโปรตุเกสกำหนดอายุด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อนได้ $10,600 \pm 1,600 - 16,600 \pm 2,500$ ปี (Vieira et al. 2001) หรือการกำหนดอายุของหอยทะเลโบราณบริเวณชายฝั่งแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ด้วยเทคนิคเรดิโอคาร์บอนพบว่ามียายุในช่วง $7,740 \pm 80 - 7,650 \pm 70$ ปี (Rick et al. 2005)

คาบสมุทรสทิงพระ (Sating-Pra Peninsula)

คาบสมุทรสทิงพระ (Sating-Pra Peninsula) คือ พื้นที่อำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ อำเภอกระแสสินธุ์ และอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา พื้นที่ประมาณ 800 ตารางกิโลเมตร คาบสมุทรมีลักษณะแคบยาว โดยมีความยาวตามแนวเหนือ-ใต้ ประมาณ 70 กิโลเมตร และความกว้างตามแนวตะวันออก-ตะวันตกอยู่ในช่วง 5-13 กิโลเมตร ทางทิศตะวันตกเป็นที่ราบริมทะเลสาบ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ +0.5 เมตร ทิศตะวันออกเป็นสันทรายวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ยกตัวสูง

เป็นเนินคั่นกับที่ราบริมทะเล (Hydro and Agro Informatics Institute, 2012) โดยสันทรายขนาดใหญ่สุด คือ สันทรายที่ตั้งตามแนวทางหลวงหมายเลข 408 และเชื่อมต่อกับแนวสันทรายในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชทางด้านเหนือ

ภาพที่ 1 พื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ
(ที่มา : Neamsuwan et al., 2012)

ลักษณะภูมิประเทศของคาบสมุทรสทิงพระเป็นที่ราบ ด้านตะวันออกเป็นชายฝั่งทะเลอ่าวไทย มีลักษณะเป็นชายหาด ที่มีแนวโน้มการทับถมของทรายชายฝั่งและขยายตัวออกตลอดเวลา ด้านตะวันออกของคาบสมุทรสทิงพระติดกับทะเลสาบ ลักษณะชายฝั่งมีการตื้นเขิน มีความลาดเอียงจากด้านตะวันออกและลดระดับลงมาทางตะวันตก โดยมีเนินเขาหลายเนิน เช่น เขาเกาะใหญ่ เขาตะโหนด เขาแหลมควายราบ เราวัดปูน เขาโน เขาผี (เขาเศรษฐี) เขาพะโคะ ที่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 10 เมตร พื้นที่ที่เป็นเนินหินกรวดมน (Vittayarat, 1995) ลักษณะของคาบสมุทรสทิงพระเป็นที่ลุ่มสลับที่ตอนที่อยู่ประกอบด้วยสันทราย (Sand Dunes) หลายแนววางตัวในทิศเหนือ-ใต้ ตัวสันทรายเป็นที่ตั้งของที่อยู่อาศัย และที่ลุ่มระหว่างสันทรายเป็นพื้นที่น้ำท่วมถึงสามารถปลูกข้าวและพืชพันธุ์ได้ ดังนั้นจึงเหมาะที่จะตั้งชุมชนถาวร (Sedentary Settlement) แต่เนื่องจากพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระติดกับทะเลน้ำเค็ม และไม่มีภูเขาเป็นแหล่งผลิตฝนซึ่งให้น้ำจืด จึงต้องขุดสระน้ำเพื่อการกักเก็บไว้อุปโภคและบริโภค ลักษณะทางธรณีของคาบสมุทรสทิงพระ เป็นตะกอนทะเลสาบทรายแป้งและดินเหนียว ตะกอนชายฝั่งทะเลที่เกิดจากอิทธิพลของน้ำขึ้น น้ำลง ทรายละเอียดของที่ราบลุ่มน้ำขึ้นถึง ที่ลุ่มขึ้น

และ ที่ลุ่มน้ำซัง ป่าชายเลนและชะวากทะเล และตะกอนชายฝั่งทะเลโดยอิทธิพลของคลื่น ททราย และทรายปนกรวดของหาด สันดอน สันทราย และเนินทราย (Department of Mineral Resources, 2007)

คาบสมุทรสทิงพระเกิดจากกระแสน้ำชายฝั่งพัดพาตะกอนทรายก่อเป็นสันบนแกนดินเหนียวปะการัง สันทรายสูงจากระดับน้ำทะเลไม่มากนักโดยสันทรายที่เกิดก่อน ถูกเกลี่ยโดยกระบวนการทางธรรมชาติให้ลดระดับลง และการลดลงของระดับน้ำทะเลเป็นอีกสาเหตุหนึ่งซึ่งช่วยให้เกิดการก่อตัวของสันทราย โดยเมื่อ 50,000 ปีที่แล้วหลังการถอยกลับของน้ำแข็งยุคสุดท้าย การสะสมตัวของน้ำแข็งขั้วโลกทำให้ระดับน้ำทะเลลดลง ทำให้พื้นที่ชายฝั่งตะวันออกตั้งแต่ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ถึงบริเวณคาบสมุทรสทิงพระ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่เกิน 4 เมตร โดยมีสันทรายใหญ่สุดอยู่ 2 แนว คือ แนวสันทรายนครศรีธรรมราช และสันทรายระโนด-สทิงพระ สันทรายนี้มีส่วนกว้างสุดอยู่ที่บริเวณอำเภอสทิงพระ (Vittayarat, 1983) จุดสูงสุดของสันทรายหลักอยู่ด้านตะวันออกของจุดกึ่งกลางของสันทราย ทำให้ความลาดเอียงเฉลี่ยของด้านตะวันออกสูงกว่าด้านตะวันตก และเนื่องจากการขยายตัวของชุมชน โดยเฉพาะการทำนาทำไร่ทำให้สันทรายเดิมด้านตะวันออกบริเวณติดกับชาวฝั่งทะเลอ่าวไทย ถูกทำลายลงมากโดยเฉพาะในเขตอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยในแต่ละพื้นที่สันทรายแต่ละแนวมีความสูงเมื่อเทียบกับระดับน้ำทะเลปานกลางแตกต่างกัน

จากหลักการการเกิดทะเลสาบพิจารณาได้ว่า การสะสมตัวของตะกอนทรายและบรรพชีวินทางฝั่งตะวันตกของสันทรายหลักต้องเกิดขึ้นก่อนฝั่งตะวันออก เนื่องจากอิทธิพลการถอยร่นของระดับน้ำทะเลตั้งแต่สมัยโฮโลซีนตอนกลาง ดังนั้นบรรพชีวินของสัตว์น้ำเค็มชั้นบนสุดทางฝั่งตะวันตกจึงควรมีอายุสูงกว่าฝั่งตะวันออกของคาบสมุทรสทิงพระ รวมถึงการได้รับแสงครั้งสุดท้ายของตะกอนทราย ควรเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับอายุของบรรพชีวิน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะภูมิศาสตร์บรรพกาลของคาบสมุทรสทิงพระจากข้อมูลอายุของบรรพชีวินโดยใช้เทคนิคเรดิโอคาร์บอน และตะกอนดินด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อน

วิธีดำเนินการวิจัย

เก็บตัวอย่างของบรรพชีวินสัตว์ทะเลและตะกอนทราย จากตำแหน่งขุดค้นตามชั้นความลึก โดยตัวอย่างตะกอนทรายเก็บตัวอย่างภายใต้สภาพแวดล้อมของแสงที่ไม่เกินความถี่ของแสงสีแดง จำนวน 4 ตำแหน่ง ดังนี้

1. พิกัด N 0659123 0826160 (STWat) บ้านจะทิ้งพระ หมู่ที่ 4 ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา (ตำแหน่งขุดค้นบนสันทรายหลัก)
2. พิกัด N 0658568 0827566 (STMH) บ้านมัจฉา หมู่ที่ 7 ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา (ตำแหน่งขุดค้นด้านตะวันออกของสันทรายหลัก)
3. พิกัด N 0646123 0851483 (RDRO) บ้านโรง ตำบลโรง อำเภอกะระเสสินธุ์ จังหวัดสงขลา (ตำแหน่งขุดค้นด้านตะวันตกของสันทรายหลัก)
4. พิกัด P 0632066 0902650 (CHBK) บ้านสระโพธิ์ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านกลาง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช (ตำแหน่งขุดค้นด้านตะวันออกของสันทรายหลักในเขตลุ่มน้ำปากพนัง)

ตำแหน่งที่ 1 และ 2 เก็บตัวอย่างบรรพชีวินและตะกอนดินตามชั้นความลึกตำแหน่งที่ 3 และ 4 เก็บตัวอย่างบรรพชีวินชั้นบนสุด

Anadara granosa *Turritella terebra* *Strombus cf. vittatus* *Turricula javana* *Placamen calophyium*

Glossaulas didyma *Rock banacle* *Florimetus coarctata* *Turritella duplicate* *Gadila sp.*

ภาพที่ 2 ตัวอย่างบรรพชีวินที่พบ

การกำหนดอายุของบรรพชีวินใช้เครื่องมือของห้องปฏิบัติการสถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) จังหวัดนครนายก โดยการคำนวณอายุใช้สมการที่ 1

$$t = 8033 \ln \frac{A_0}{A} \quad (1)$$

เมื่อ	t	คือ	อายุของบรรพชีวิน (ปี)
	A_0	คือ	กัมมันตภาพที่เวลาเริ่มต้น (เบ็กเคอเรล : Becquerel)
	A	คือ	กัมมันตภาพที่เวลา t ใดๆ (เบ็กเคอเรล : Becquerel)

การกำหนดอายุตะกอนทรายด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อน คือ การระบุเวลาการได้รับแสงครั้งสุดท้ายของตะกอนทรายก่อนที่ตะกอนชั้นบนจะมาถึงถมจนตะกอนชั้นล่างไม่ได้รับแสง จึงทำให้กระบวนการรับและปลดปล่อยอิเล็กตรอนในโครงสร้างผลึกหยุดลง เมื่อนำตะกอนทรายมาให้ความร้อนที่อุณหภูมิมากกว่า 300 องศาเซลเซียส สเปกตรัมที่ปล่อยออกมาสามารถระบุได้ว่าตัวอย่างตะกอนทรายนั้นได้รับแสงครั้งสุดท้ายเมื่อเวลาผ่านมาแล้วกี่ปี โดยการคำนวณอายุใช้สมการที่ 2

$$T = \frac{\text{Paleodose}}{\text{dose rate}} \quad (2)$$

เมื่อ	T	คือ	ระยะเวลาที่ตัวอย่างได้รับแสงครั้งสุดท้ายจนถึงปัจจุบัน (ปี)
	Paleodose	คือ	ปริมาณอิเล็กตรอนที่ถูกกระตุ้นให้ไปอยู่ในสถานะที่สูงกว่าเนื่องมาจากถูกกระตุ้นด้วยรังสีของธาตุกัมมันตรังสีรอบข้าง (Gy: Gray)
	dose rate	คือ	อัตราการแผ่รังสีต่อปีของธาตุกัมมันตรังสี (mGy/y: milligram/year)

ผล

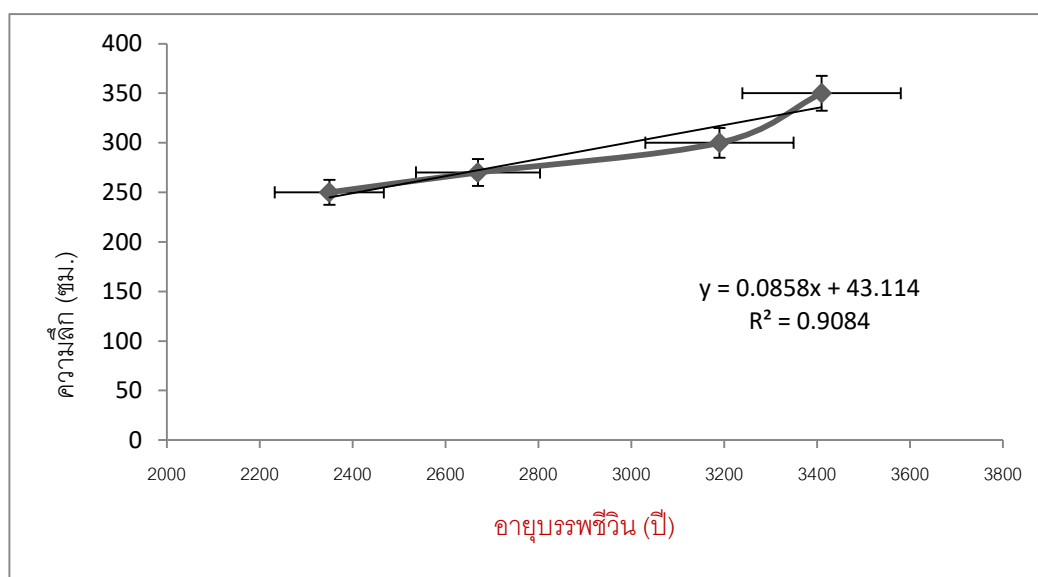
ผลการกำหนดอายุของบรรพชีวินจำพวกหอยทะเลน้ำเค็ม จากตำแหน่งชุดคั่นทั้ง 4 ตำแหน่งบนคาบสมุทรสทิงพระด้วยเทคนิคเรดิโอคาร์บอน ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลอายุของบรรพชีวินหอยทะเล ที่กำหนดด้วยเทคนิคคาร์บอน

No.	Code		Depth (cm)	Fossils	PMC	Age (year, B.P.)
	Area	Lab.				
1	STMH 1	IHLC3945	250	Shell	74.64 ± 4.86	2350 ± 540
2	STMH 2	IHLC3946	270	Shell	71.76 ± 2.93	2670 ± 250
3	STMH 3	IHLC3947	300	Shell	67.22 ± 1.40	3190 ± 170
4	STMH 4	IHLC3948	350	Shell	65.43 ± 1.27	3410 ± 160
5	STWat	IHLC3952	420	Shell	62.82 ± 1.40	3730 ± 180
6	CHBK	IHLC3949	60	Shell	74.36 ± 2.72	2380 ± 300
7	RDRO	IHLC3950	200	Shell	52.72 ± 1.52	5140 ± 230

หมายเหตุ PMC หมายถึง Percent Modern Carbon หรือ ร้อยละของคาร์บอนที่กำหนดไว้ในปี ค.ศ. 1950
B.P. หมายถึง Before Present หรือ ปีก่อนปีปัจจุบัน หรือก่อนปี ค.ศ. 1950 ซึ่งเป็นช่วงของการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้ปริมาณคาร์บอน 14 เบาลง

นำผลการกำหนดอายุของบรรพชีวินจำพวกหอยทะเลน้ำเค็ม จากตำแหน่งชุดคั่นทั้ง 4 ตำแหน่งบนคาบสมุทรสทิงพระด้วยเทคนิคเรดิโอคาร์บอน ไปหากราฟความสัมพันธ์ระหว่างชั้นความลึกกับอายุ ได้ผลดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุของบรรพชีวินกับชั้นความลึกที่ พิกัด N 0658568 0827566

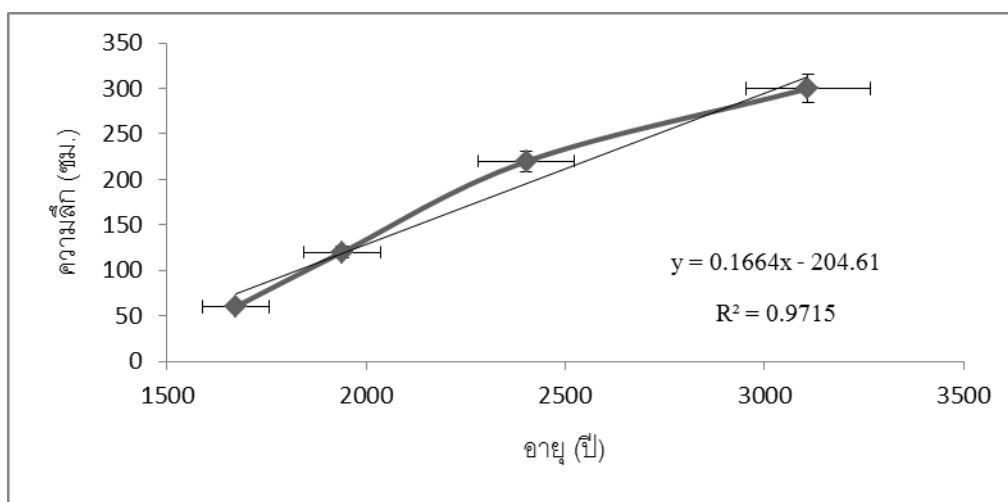
ผลการกำหนดอายุของตะกอนทราย จากตำแหน่งจุดคั่นทั้ง 2 ตำแหน่งบนคาบสมุทรสทิงพระด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อน ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลอายุของตะกอน ที่กำหนดด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อน

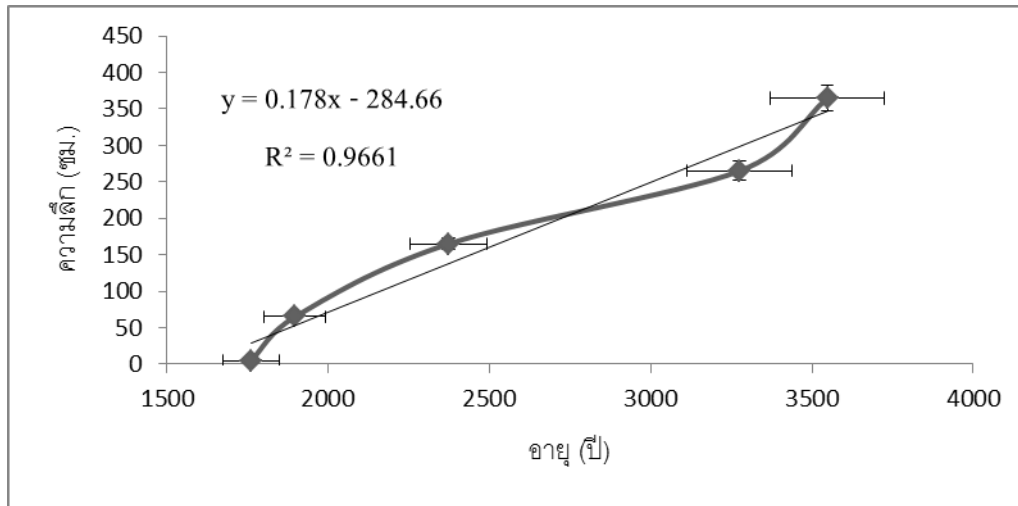
No.	Code		Depth (cm)	AD(mGy/a)	PD(Gy)	TL Age(a)
	Area	lab.				
1	STMH 1	A1072	60	1.70	2.845	1672 ± 67
2	STMH 2	A1075	120	3.02	5.857	1940 ± 93
3	STMH 3	A1076	220	2.25	5.401	2403 ± 113
4	STMH 4	A1079	300	3.02	9.392	3110 ± 256
5	STWat 1	A1073	5	1.75	3.087	1761 ± 72
6	STWat 2	A1074	65	1.71	3.251	1897 ± 80
7	STWat 3	A1077	165	2.82	6.688	2373 ± 114
8	STWat 4	A1078	265	1.75	5.741	3275 ± 157
9	STWat 5	A1080	365	1.75	6.218	3548 ± 149

หมายเหตุ AD หมายถึง Annual Dose หรือ ปริมาณรังสีที่ได้รับในรอบปี
PD หมายถึง Paleodose หรือ ปริมาณอิเล็กตรอนที่ถูกกระตุ้นให้ไปอยู่ในสถานะที่สูงกว่า
เนื่องจากถูกกระตุ้นด้วยรังสีของธาตุกัมมันตรังสีรอบข้าง
TL หมายถึง Thermoluminescence หรือ การเรืองแสงความร้อน

นำผลการกำหนดอายุของตะกอนทราย จากตำแหน่งจุดคั่นทั้ง 2 ตำแหน่งบนคาบสมุทรสทิงพระด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อน ไปหากราฟความสัมพันธ์ระหว่างชั้นความลึกกับอายุ ได้ผลดังภาพที่ 4 และ 5

ภาพที่ 4 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุตะกอนและชั้นความลึก พิกัด N 0658568 0827566

ภาพที่ 5 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุตะกอนและชั้นความลึก พิกัด N 0659123 0826160

อภิปรายผล

1. ระดับน้ำทะเลปานกลางของตำแหน่งจุดค้นบนคาบสมุทรสทิงพระ เทียบกับหตุมาตรฐานของกรมที่ดิน 101382 พิกัด เส้นรุ้ง 7 องศา 28 ลิปดา 36.16586 ฟลิปดาเหนือ และ เส้นแวงที่ 100 องศา 26 ลิปดา 28.42384 ฟลิปดา ตะวันออก พิกัด UTM ที่ N 826406.348 E 6590 13.735 ตั้งอยู่ขอบสนามด้านทิศใต้ โรงเรียนบ้านในเมือง ตำบลละทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 5.04203 เมตร เมื่อเทียบระดับไปยังตำแหน่งจุดเจาะที่พิกัด N 0659123 0826160 ได้ 3.835 เมตร และพิกัด N 0658568 0827566 ได้ 3.119 เมตร ตามลำดับ โดยที่พิกัด N 0659123 0826160 ลบความสูงของชั้นดินด้านบนที่เป็นดินถมใหม่ความหนา 0.55 เมตร ดังนั้น จึงสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 3.285 เมตร ซึ่งสูงกว่าพิกัด N 0658568 0827566 อยู่ 0.166 เมตร สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพเนื่องจากพิกัด N 0659123 0826160 อยู่บนสันทรายหลักของคาบสมุทรสทิงพระ ในขณะที่พิกัด N 0658568 0827566 อยู่ห่างไปทาง ตะวันออกของสันทรายหลักในระยะประมาณ 144 เมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ลาดเอียงลงทางตะวันออก ตามแนวชายฝั่งของอ่าวไทย โดยความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางของทั้ง 2 ตำแหน่ง สอดคล้องกับผลการรายงานของประเสริฐ วิทยาธร (Vittayarat, 1983) ที่ระบุว่า บริเวณคาบสมุทรสทิงพระอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางไม่เกิน 4 เมตร และสอดคล้องกับพื้นที่ภาคกลาง ตอนล่างที่อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 2-4 เมตร (Tepwimolphetkul, 2013) ซึ่งเป็นพื้นที่ชายฝั่งที่ได้รับอิทธิพลจาก น้ำทะเลในลักษณะเดียวกัน

2. พิจารณาอัตราการทับถมเฉลี่ยของตะกอนทรายบนคาบสมุทรสทิงพระ โดยการกำหนดอายุจากเทคนิคเรืองแสง ความร้อน ที่พิกัด N 0658568 0827566 ในช่วงเวลา $3,110 \pm 256$ ปี ถึง $1,672 \pm 67$ ปีก่อนปัจจุบัน และ พิกัด N 0659123 0826160 ในช่วงเวลา $3,548 \pm 149$ ปี ถึง $1,761 \pm 70$ ปีก่อนปัจจุบัน ตามสมการแสดงความสัมพันธ์ในภาพที่ 4 และ 5 เท่ากับ 1.664 มิลลิเมตรต่อปี และ 1.780 มิลลิเมตรต่อปี ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกัน

จากการศึกษาอายุตะกอนที่สะสมตัวในทะเลสาบ ด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อนที่ระดับความลึก 3.5 เมตรพบว่า มีอายุอ่อนกว่า 2,000 ปี ถึง 50,000 ปี โดยที่ผิวท้องทะเลสาบมีอัตราการสะสมตะกอน 4.4-2.0 มิลลิเมตรต่อปี และที่ระดับ ลึกมีอัตราการสะสมตะกอน 0.374-0.386 มิลลิเมตรต่อปี (Vudhchartvanich, 2006) สอดคล้องกับการหาอัตราการ ตกตะกอนด้วยวิธีวัดรังสีไอโซโทปซีเซียม-137 ที่พบว่าอัตราการตกตะกอน เฉลี่ยที่ 5.0 ± 2.1 มิลลิเมตรต่อปี (Damrongritthamat, 2005)

จากผลอัตราการตกตะกอนพบว่าใต้พื้นคาบสมุทรสทิงพระมีอัตราการตกตะกอนต่ำกว่าในท้องทะเลสาบ เนื่องจากการทับถมของตะกอนใต้พื้นคาบสมุทรสทิงพระเกิดขึ้นในช่วงที่น้ำทะเลเย็นปกคลุมคาบสมุทร ดังนั้นการถ่ายเทตะกอนจากแนวเทือกเขาด้านตะวันตกกับอ่าวไทย ยังเป็นไปในระบบทะเลเปิด แต่เมื่อสันทรายคาบสมุทรสทิงพระโผล่ขึ้นพ้นจากน้ำทะเล ทำให้ตะกอนไม่สามารถถ่ายเทออกอ่าวไทยได้สะดวก จึงตกลงในแอ่งทะเลสาบในอัตราที่สูงกว่าตอนมีสภาพเป็นทะเลเปิด

3. จากตารางที่ 1 อายุของบรรพชีวินชั้นบนสุดที่พิกัด N 0659123 0826160 และ N 0658568 0827566 เท่ากับ $3,730 \pm 180$ ปี และ $2,350 \pm 540$ ปี โดยมีระยะห่างไปทางตะวันออก เท่ากับ 194 เมตร ดังนั้นอัตราการถอยกลับของน้ำทะเลในแนวระดับในระยะดังกล่าวเท่ากับ 140 มิลลิเมตรต่อปี

4. ผลการกำหนดอายุของบรรพชีวินชั้นบนสุดด้วยเทคนิคเรดิโอคาร์บอน ที่พิกัด N 0659123 0826160 เท่ากับ $2,350 \pm 540$ ปี ซึ่งสอดคล้องกับอายุของบรรพชีวินชั้นบนสุดที่พิกัด P 0632066 0902650 เท่ากับ $2,380 \pm 300$ ปี โดยทั้งสองพิกัดตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของสันทรายหลักสทิงพระและสันทรายนครศรีธรรมราช ดังตารางที่ 1 นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับอายุของตะกอนทรายที่พิกัด N 0659123 0826160 และพิกัด N 0658568 0827566 ที่ระดับความลึกใกล้เคียงกัน ที่กำหนดด้วยเทคนิคเครื่องแสงความร้อน คือ $2,403 \pm 113$ ปี และ $2,373 \pm 114$ ปีตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ข้อมูลอายุที่สอดคล้องกันนี้ชี้ให้เห็นว่า คาบสมุทรสทิงพระน้ำทะเลเข้าท่วมครั้งสุดท้ายในช่วงเวลา $2,403 \pm 113$ ปี – $2,350 \pm 540$ ปี ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเวลาที่น่าทะเลเข้าท่วมในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลาง ก่อนที่น้ำทะเลจะถอยร่นจนเกิดแผ่นดินที่สามารถตั้งชุมชนมนุษย์ขึ้นได้ โดยพบการตั้งชุมชนเริ่มแรกของมนุษย์ในวัฒนธรรมทวารวดีเมื่อประมาณ 2,000 ปีที่ผ่านมา (Tepwimolphetkul, 2013) โดยภายหลังจากน้ำทะเลลดระดับลงจาก พ.ศ. 200 เป็นต้นมาทำให้เกิดแผ่นดินของคาบสมุทรสทิงพระ จนอย่างช้าถึงปี พ.ศ. 692 คาบสมุทรสทิงพระสามารถตั้งชุมชนการค้าขึ้นได้ดังปรากฏในจดหมายเหตุปโตเลมีที่ ปรากฏชื่อเมืองท่า “เปอริมาลา” และ “อ่าวเปอริมาลา” (Perimula and Perimulikos Gulf) ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู (Wheatley, 1961)

จากการพิจารณาตำแหน่งที่ปรากฏในบันทึกดังกล่าวพบว่า ตั้งอยู่บนคาบสมุทรสทิงพระ (Pongpaiboon, 1995) และเมืองท่าพัฒนาจนสามารถตั้งชุมชนการค้าได้ดังปรากฏหลักฐานเอกสารของจีนพบว่า เมืองท่าสทิงพระมีการค้าขายกับจีนและเมืองอื่นๆอย่างกว้างขวางในช่วง พ.ศ. 960-1280 ในสมัยราชวงศ์ซ่งของจีน (Colless, 1989) และสอดคล้องกับคาบสมุทรสทิงพระที่ปรากฏชุมชนเริ่มแรกบริเวณถ้ำคูหา ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ ในวัฒนธรรมพราหมณ์-ฮินดู เมื่อพุทธศตวรรษที่ 12 (Wallipodom, 1995) ซึ่งเป็นชุมชนเริ่มแรกที่เกิดขึ้นพร้อมกับเมืองโบราณยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี (Udomlamun et al., 2017) ซึ่งเป็นหลังวัฒนธรรมทวารวดี การก่อตัวของพื้นคาบสมุทรสทิงพระให้พร้อมสำหรับการตั้งชุมชน เกิดขึ้นหลังพื้นที่ภาคกลางแถบที่ตั้งของเมืองโบราณในช่วง 4,000-2,500 ปี (Hutangkura, 2014) และสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าเมื่อ 4,000 ปีก่อน พื้นที่คาบสมุทรสทิงพระเป็นชายฝั่งทะเลที่มีสังคมพืชโกงกาง และในช่วงเวลา 2,500-2,200 ปีก่อน ยังไม่ปรากฏระบบเกษตรที่ต้องอาศัยน้ำจืดในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ (Allen, 1989) เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระยังมีสภาพเป็นทะเล สอดคล้องกับผลการกำหนดอายุของบรรพชีวินชั้นบนสุดของคาบสมุทรสทิงพระ

5. บรรพชีวินชั้นบนสุดที่พิกัด N 0646123 0851483 ทางฝั่งตะวันตกของสันทรายหลักของคาบสมุทรสทิงพระที่หล่นระดับลงทะเลสาบ กำหนดอายุด้วยเทคนิคเรดิโอคาร์บอน ได้ $5,140 \pm 230$ ปี ดังตารางที่ 1 สอดคล้องกับผลการกำหนดอายุของบรรพชีวินเปลือกหอยทะเลที่พิกัด N 0647185 0861978 กำหนดอายุได้ในช่วง $6,540 \pm 340$ ปี ถึง $7,030 \pm 360$ ปี ที่พิกัด N 0653765 0840884 กำหนดอายุได้ในช่วง $4,918 \pm 540$ ปี ถึง $6,260 \pm 550$ ปี ที่พิกัด N 0642627 0861386 กำหนดอายุได้ในช่วง $4,980 \pm 250$ ปี ถึง $5,390 \pm 260$ ปี และบรรพชีวินไม้ที่พิกัด N 0638240 0868179 กำหนดอายุได้ $7,720 \pm 420$ ปี พิกัดทั้งหมดอยู่ทางตะวันตกของสันทรายหลักของคาบสมุทรสทิงพระ (Tongsang et al.,

2012) และสอดคล้องกับอายุของบรรพชีวินหอยทะเลและฟันปลาที่พบ บ้านบ่อล้อย อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่กำหนดอายุได้ $6,100 \pm 290$ ปี (Jamnongtai & Meesuk, 2001)

ข้อมูลอายุของบรรพชีวินที่พิกัดทางตะวันตกของสันทรายที่ลาดลงทะเลสาบพบว่า มีอายุมากกว่า 5,000 ปี ซึ่งสูงกว่าฝั่งตะวันออก ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าก่อน (ประมาณ) 2,500 ปีก่อนสันทรายสทิงพระจะกั้นอ่าวเป็นทะเลสาบนั้น ระบบน้ำในอ่าวเป็นอิทธิพลของน้ำจืดจากทางตะวันตก ทำให้สัตว์ทะเลไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยในช่วงนั้นหอยน้ำจืดยังไม่พัฒนาจนอาศัยอยู่ในอ่าวได้ เนื่องจากไม่พบบรรพชีวินในชั้นดังกล่าว ในขณะที่ไหล่ลาดทางด้านตะวันออกยังคงเป็นนิเวศระบบน้ำเค็ม

6. บรรพชีวินชั้นบนสุดที่พิกัด N 0659123 0826160 กำหนดอายุได้ $3,730 \pm 180$ ปี ดังตารางที่ 1 สอดคล้องกับการลดลงของระดับน้ำทะเลจากระดับสูงสุดที่ 4-5 เมตร เมื่อ 5,700 ปีก่อนลงมาถึงที่ระดับประมาณ 2 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และคงระดับอยู่จาก 2,700-3,700 ปีก่อนที่จะลดลงถึงระดับปัจจุบันเมื่อ 1,500 ปีก่อน (Hattha, 1988)

การคงระดับอยู่ในระยะเวลา 1,000 ปี ทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตจำพวกหอยทะเลดำรงชีวิตอยู่ได้ และเมื่อน้ำทะเลเริ่มลดระดับลงจาก 2 เมตร ทำให้ที่ต่ำแห่งดังกล่าวเปลี่ยนสภาพทางธรรมชาติโดยเฉพาะการก่อตัวของสันทรายใต้น้ำ จนสัตว์ทะเลไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้และเป็นยุคสุดท้ายของสัตว์ทะเลที่พิกัดดังกล่าว โดยในช่วงเวลาของการคงระดับน้ำทะเลที่ 2 เมตร อยู่ 1,000 ปีนั้น ทำให้เกิดสัตว์ทะเลจำพวกหอยเกิดขึ้นและตายทับถมอยู่ในชั้นบนสุดก่อนที่จะเปลี่ยนลักษณะทางกายภาพจากทะเลมาเป็นคาบสมุทรสทิงพระเช่นในปัจจุบัน

สรุป

บริเวณคาบสมุทรสทิงพระในช่วงเวลา 3,750-2,350 ปี ยังมีสภาพเป็นทะเลน้ำเค็ม โดยทะเลอ่าวไทยกับทะเลสาบสงขลาในขณะนั้นยังเป็นห้วงน้ำที่เชื่อมต่อกัน ดังนั้นในช่วงเวลาดังกล่าวจึงยังไม่เกิดทะเลสาบสงขลา ผลการหาอัตราการทับถมของตะกอนเฉลี่ยด้วยเทคนิคเรืองแสงความร้อน ในช่วงเวลา 3,548-1,761 ปี และ 3,110-1,672 ปีก่อนปัจจุบัน เท่ากับ 1.780 และ 1.664 มิลลิเมตรต่อปี ตามลำดับ ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าคาบสมุทรสทิงพระมีสภาพเป็นทะเลน้ำเค็มครั้งสุดท้ายเมื่อ 2,350 ปีเป็นอย่างน้อย ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานทางโบราณคดีที่พบชุมชนเริ่มแรกที่มนุษย์เข้ามาตั้งถิ่นฐานบนคาบสมุทรสทิงพระบริเวณเขาควหา ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1200 – พ.ศ. 1400 ดังนั้นคาบสมุทรสทิงพระใช้เวลาในการสะสมตะกอนจนไหล่พื้นน้ำเป็นคาบสมุทรอยู่ในช่วงเวลาประมาณ พ.ศ. 210 – พ.ศ. 1400 หรือประมาณ 1,190 ปี ผลของการเกิดคาบสมุทรสทิงพระทำให้เกิดทะเลสาบสงขลาแบบลากูน โดยทะเลฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรสทิงพระ (ทะเลสาบ) เกิดระบบนิเวศน้ำจืดก่อนฝั่งตะวันออกในช่วง 3,730-2,350 ปีที่ผ่านมา

เอกสารอ้างอิง

- Allen, J. (1989). Agriculture, Hydraulics, and Urbanism at Satingpra. *Asian Perspectives*, 2(28), 163-177.
- Chaimanee, N. & Tiyaipirach, S. (1983). On the Coastal Morphology of Songkhla Province Southern Thailand. *Geomorphology and Quaternary Geology of Thailand Conference*. October 28-29, 1983. Bangkok: Thailand. (in Thai)
- Colless, B. (1989). Satingpra in Sung Dynasty Records. *Archipel*, 37, 31 – 42.
- Department of Mineral Resources. (2007). *Geological Map of Songkhla Province*. Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment. (in Thai)

- Damrongritthamat, T. (2005). *Sedimentation rate in Songkhla lake by measuring Cs-137*. Masters Thesis. Prince of Songkla University. (in Thai)
- Hattha, K. (1988). Observations and Studies on the Morphological Changes of Coastal Areas of Southern Thailand. *Journal of Geography*, 13, 24-29. (in Thai)
- Hydro and Agro Informatics Institute. (2012). *Implementation of Data Collection for Development of 25 Watershed Data Warehouse and Drought Flooding Model*. Bangkok: ASDECON Corporation. (in Thai)
- Hutangkura, T. (2014). A New Interpretation of the Boundary of Dvaravati Shoreline on the Lower Central Plains. *Damrong Journal*, 13(1), 12-44. (in Thai)
- Jamnongtai, J. & Meesuk, A. (2001). *Shells and Serration in Late Holocene from Chien Yai District. Nakhon Sri Thammarat*. Bangkok: Department of Mineral Resources. (in Thai)
- Neamsuwan, O., Singdam, P., Yingcharoen, K. & Sengnon, N. (2012). A Survey of Medicinal Plants in Mangrove and Beach Forest from Sating Phra Peninsula, Songkhla Province, Thailand. *Journal of Medicinal Plants Research*, 6(2), 2421-2437.
- Pongpaiboon, S. (1995). *Songkhla Lake Basin in the East, in Historical Terms*. Songkhla: Office of Sating-Pra District. (in Thai)
- Rick, C., Vellanoweth, L. & Erlandson, M. (2005). Radiocarbon Dating and the "Old Shell" Problem: Direct Dating of Artifacts and Culture Chronologies in Coastal and Other Aquatic regions. *Journal of Archeological Science*, 32, 1641-1648.
- Tepwimolphetkul, S. (2013). Changes in geomorphology in the lower central plain of Thailand caused by the late Holocene marine regression. *Damrong Journal*, 12(2), 37-56. (in Thai)
- Tongsang, B., Ruangdit, S. & Fongsuwan, C. (2012). *The Study of Physical Evolution of Songkhla Lake Basin and Sating-Pra Peninsula from Ancient Maps and the Era Prediction from Fossils by C-14 Technique*. Songkhla: Songkhla Rajabhat University.
- Udomlamun, S., Maso, Z., Wutthiwong, V., Rungrut, S., Wongkamhang, C. & Chaelee, S. (2017). The Establishment of the Community Participation in the Development Ancient Remains: Case Study in Ban Ja-le Ancient Remains, Yarang District, Pattani Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 12 (Special Issue), 56-72.
- Vieira, G., Ferreira, A. B., Mycielska-Dowgiallo, E., Woronko, B. & Olszak, I. (2001). *Thermoluminescence Dating of Fluvio-glacial Sediments (Serra da Estrela, Portugal)*. V REQUI/ I CQPLI. Julho 23-27, 2001. Lisboa: Portugal.
- Vittayarat, P. (1983). *History and Archeology of Sating-Pra Peninsula*. Songkhla: The Institute for Southern Thai Studies. (in Thai)
- Vittayarat, P. (1995). *Geography of Sating-Pra Peninsula*. Songkhla: Office of Sating-Pra District. (in Thai)
- Vudhchartvanich, S. (2006). *Survey for Management of Mineral Resources in Middle Songkhla Lake Basin*. Bangkok: Department of Mineral Resources. (in Thai)

- Wallipodom, S. (1995). *The Early Modern Community in the Vicinity of Sating-Pra Peninsula and Nearby*.
Bangkok: Amarin Printing & Publishing Public Company Limited.
- Wheatley, P. (1961). *The Golden Khersonese*. Hong Kong: Cathay Press.

การตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องในภาษาไทย : การศึกษากลวิธีทางภาษา
และข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจ

The Responding to Refuse a Request in Thai: A Study of Linguistics Strategies and
Native Speakers' Motivational Concerns

สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์

Sittitam Ongwuttawat

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาวัฒนธรรมตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต จังหวัดปทุมธานี 12121

Faculty of liberal arts, Thammasat University, Rangsit, Pathumthan, 12121. Thailand.

Corresponding Author, e-mail: sittitam209@hotmail.com

(Recieved: April 26, 2017; Revised: May 30, 2017; Accepted: Jun 1, 2017)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องและข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องตามแนวคิดวิชาปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory Pragmatics) โดยใช้แบบสอบถามประเภท Discourse Completion Test (DCT) จากกลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลากหลายคณะและหลากหลายชั้นปีจำนวน 100 คน และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่าผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องมากกว่ากลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมา ส่วนข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องมี 2 ส่วน คือ 1.ข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยในส่วนที่เป็นวัตถุประสงค์ของการสนทนา และ2.ข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยในส่วนที่เป็นบริบทของการสนทนา โดยการรักษาความสัมพันธ์ของคู่สนทนาเป็นข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยส่วนใหญ่คำนึงถึงมากที่สุดในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง พฤติกรรมทางภาษาดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม 3 ประการ ได้แก่ 1. การมีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพา (An interdependent view of self) 2.ความเป็นสังคมแบบอิงกลุ่ม (Collectivism) และ3.ความเป็นวัฒนธรรมบริบทสูง (High context culture)

คำสำคัญ : กลวิธีทางภาษา การตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องของคู่สนทนาในภาษาไทย ข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจ
ภาษากับวัฒนธรรม วิชาปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย

Abstract

This research article aims to study linguistic strategies that Thai people adopted to respond to refuse a request, as well as to study native speakers' motivational concerns while performing the act. The results indicate that Thai speakers adopted mitigating strategies more frequently than bold-on record strategies. An analysis of native speaker' motivational concerns reveals that there are two types of motivational concerns-1) motivational concerns relating to the purpose of conversation 2) motivational

concerns relating to the context of conversation. It found that Thai speakers place a priority on keeping relationship with the interlocutor. This linguistics behavior might be motivated by three sociocultural factors: 1. an interdependent view of self 2. Collectivism and 3. High context culture.

Keywords: Linguistic strategy, The responding to refuse a request in Thai,
Native speaker' motivational concern, Language and culture, Emancipatory Pragmatics

บทนำ

ในบรรดาการปฏิสัมพันธ์หลากหลายประเภท การตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องนับเป็นการปฏิสัมพันธ์ลักษณะหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา เนื่องจากการการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มักเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน อีกทั้งเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ผู้พูดจำเป็นต้องเลือกว่าจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาอย่างไรในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องของคู่สนทนา

ในวัฒนธรรมไทย คนไทยมักไม่แสดงความซุ่มซ่อนหรือตรงไปตรงมาเมื่อถูกปฏิเสธการขอร้องจากคู่สนทนาเพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่หลีกเลี่ยงการแสดงออกให้เห็นถึงความโกรธ ความไม่พอใจ และความรำคาญ คนไทยจึงมักแก้ไขความขัดแย้งด้วยการประนีประนอม ระวังอารมณ์และการมีใจสงบ (Klusner, 1981) สังเกตได้จากการที่เรามีสำนวน “น้ำซุ่นไว้ใน น้ำใสไว้นอก” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้เราจะรู้สึกไม่พึงพอใจ เราก็ไม่อาจแสดงออกมาให้ใครรู้ นอกจากนี้คนไทยยังมีวิธีการจัดการกับความขัดแย้งโดยวิธีประนีประนอมเพื่อไม่ให้กระทบจิตใจของผู้อื่น ดังในสำนวน “บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น” เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าคนไทยจะเห็นว่าการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องของคู่สนทนาด้วยความซุ่มซ่อนหรือตรงไปตรงมาจะเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น แต่การตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจว่าเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่คนไทยต้องตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง คนไทยจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาอย่างไรในการปฏิสัมพันธ์

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ายังไม่มีงานวิจัยใดที่ศึกษาการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องในภาษาไทย ดังนั้นในบทความวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องโดยมุ่งพิจารณาที่มุมมองเจ้าของภาษาและปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งมีคำถามการวิจัยว่า ผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาอย่างไรในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องของคู่สนทนาและเมื่ออยู่ในสถานการณ์การตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยใดบ้างในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง
2. เพื่อศึกษาข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องในภาษาไทยและข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจนี้เป็นไปตามแนวทางที่เรียกว่า “Emancipatory Pragmatics” หรือ “วจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย”¹

¹ ผู้วิจัยเรียก “Emancipatory Pragmatics” ว่า “วจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย” ตาม Panpothong (2012)

แนวคิดวิจารณ์ปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory Pragmatics) คิดขึ้นโดย Hanks et al. (2009) เป็นแนวคิดที่เกิดมาจากความร่วมมือของนักวิชาการหลากหลายแขนงสาขาทั้งนักภาษาศาสตร์ นักมานุษยวิทยา นักสังคมวิทยา ตลอดจนนักวิทยาศาสตร์ปริชานที่มีความมุ่งมั่นและยึดอุดมการณ์เดียวกัน คือ การวิเคราะห์ภาษาโดยไม่ละเลยสามัญสำนึก (common sense) ของเจ้าของภาษาในสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ

แนวคิดดังกล่าวพยายามเสนอและตั้งคำถามว่า ทฤษฎีทางวิจารณ์ปฏิบัติศาสตร์ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย (Established framework) สามารถอธิบายการปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมที่มีโครงสร้างและระบบวิธีคิดแตกต่างจากสังคมตะวันตก ซึ่งเป็นสังคมของเจ้าของทฤษฎีได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และการพรรณนาปรากฏการณ์ทางภาษาต่างๆ ที่เกิดขึ้นควรพิจารณาจากมุมมองเจ้าของภาษาหรือปัจจัยทางวัฒนธรรมในสังคมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนให้มีการสร้างกรอบการวิเคราะห์วิธีการปฏิสัมพันธ์ที่ถ่วงรอนมาจากความคิดหรือค่านิยมของสังคมนั้นๆ

ในบทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องในภาษาไทยตามแนววิจารณ์ปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory Pragmatics) โดยมุ่งพิจารณาปรากฏการณ์ทางภาษาดังกล่าวจากมุมมองเจ้าของภาษาและปัจจัยในสังคมวัฒนธรรมตามแนวทางที่วิจารณ์ปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory Pragmatics) เสนอไว้

วิธีดำเนินการวิจัย

ในส่วนวิธีดำเนินการวิจัยสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. สืบสวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการสืบสวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเลือกใช้แนวทาง Emancipatory Pragmatics หรือวิจารณ์ปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อยในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องกับข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึง และจากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่พบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาดังกล่าวกับข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึง

2. เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้บอกภาษาจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในระดับปริญญาตรีหลากหลายคณะและหลากหลายชั้นปีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวน 100 คน

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ก. เครื่องมือที่ศึกษากลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง และ

ข. เครื่องมือที่ศึกษาข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. เครื่องมือที่ศึกษากลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหรือที่เรียกว่า Discourse Completion Test (DCT)² เป็นเครื่องมือในการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในระดับปริญญาตรีจากหลากหลายคณะและหลากหลายชั้นปีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวน 100 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งสถานการณ์การตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องในแบบสอบถามออกเป็น 3 สถานการณ์เพื่อให้มีความหลากหลาย ได้แก่ 1.สถานการณ์ที่เพื่อนของท่านกล่าวปฏิเสธท่านในการขอยืมหนังสือสำหรับประกอบการทำรายงานปลายภาค 2.สถานการณ์ที่เพื่อนของท่านกล่าวปฏิเสธท่านในการขอร้องให้ไป

² ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเช่นเดียวกับ Yaowaritttha (2011) แต่ดัดแปลงให้เข้ากับกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องเนื่องจาก “การใช้แบบสอบถามทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนวิธีหนึ่ง” (Yaowaritttha, 2011) อีกทั้งยังช่วยทำให้ผู้วิจัยทราบเจตนาของกลุ่มตัวอย่างและควบคุมปัจจัยที่ต้องการศึกษาได้เป็นอย่างดี

เป็นเพื่อนทำธุระสำคัญที่สถานทูต และ 3.สถานการณ์ที่เพื่อนของท่านกล่าวปฏิเสธท่านในการขอยืมเงินเพื่อนำไปใช้ผ่าตัดเนื้องอกอวัยวะสำคัญ

ตัวอย่างแบบสอบถามกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

สถานการณ์ที่เพื่อนของท่านกล่าวปฏิเสธท่านในการขอยืมหนังสือสำหรับประกอบการทำรายงานปลายภาค

-หากเพื่อนของท่านกล่าวปฏิเสธท่านในการขอยืมหนังสือสำหรับประกอบการทำรายงานปลายภาค ท่านจะทำอย่างไร

- ☐ ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง โดยพูดว่า.....
- ☐ ไม่ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง เพราะ
- ☐ ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องโดยใช้วิธีอื่น คือ

ข.เครื่องมือที่ศึกษาข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงในการใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลทั้งจากการใช้แบบสอบถามเพื่อต้องการทราบข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงในการใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาหลากหลายคณะและหลากหลายชั้นปีในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวน 100 คน (กลุ่มเดียวกับส่วนที่ 1) และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างอีกจำนวนทั้งสิ้น 30 คน

ตัวอย่างแบบสอบถามข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงในการใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

ในขณะที่ท่านกล่าวตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องในสถานการณ์ต่างๆ ท่านคำนึงถึงปัจจัยใดบ้าง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ปัจจัย)

.....

.....

4. เก็บข้อมูลจากเครื่องมือที่สร้างขึ้น
5. วิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง โดยในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจะได้ศึกษาเฉพาะในส่วนที่เป็นกลวิธีทางภาษาซึ่งกลุ่มตัวอย่างเลือกตอบในอัตราส่วนร้อยละ 87.47 เท่านั้น ไม่รวมถึงการศึกษาคำตอบของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกตอบในช่องคำตอบ “ไม่ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง” ที่ปรากฏในอัตราส่วนร้อยละ 8.24 และ “ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องโดยใช้วิธีอื่น” ที่ปรากฏในอัตราส่วนร้อยละ 4.29 และ 2.วิเคราะห์ข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

ขณะที่การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามที่เป็น “ถ้อยคำ” มาวิเคราะห์ เริ่มจากการนำคำตอบมาจำแนกเป็นถ้อยคำ โดยพิจารณาจาก 1. การเว้นวรรคของผู้ตอบแบบสอบถามแทนจังหวะหยุดระหว่างถ้อยคำ และ 2. เนื้อความที่สมบูรณ์ของแต่ละถ้อยคำ และเมื่อผู้วิจัยแบ่งคำตอบที่ได้เป็นถ้อยคำแล้ว จึงนำถ้อยคำดังกล่าวมาวิเคราะห์ว่าเป็นกลวิธีทางภาษาแบบใด โดยพิจารณาทั้งรูปภาษาและเนื้อความของถ้อยคำนั้น และอาศัยแนวคิดด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นเกณฑ์

6. เรียบเรียงผลการวิจัย
7. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผล

ในหัวข้อผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง และ 2. ข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

จากการศึกษาข้อมูลคำตอบของกลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยพบว่ากลวิธีทางภาษาที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 1.1 กลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมา
- 1.2 กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรง

ในแต่ละกลวิธีมีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมา

กลวิธีทางแบบตรงไปตรงมา ในที่นี้ หมายถึง กลวิธีการใช้ถ้อยคำของผู้พูดอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการตกแต่งถ้อยคำ หรือใช้ถ้อยคำที่ไม่สามารถตีความเป็นเจตนาอื่นได้เมื่อผู้ฟังตอบปฏิเสธการขอร้องผู้พูด

กลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมาที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องสามารถเรียงลำดับกลวิธีที่ปรากฏค่าความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1.1.1 การแสดงความไม่พอใจ

การแสดงความไม่พอใจ หมายถึง การที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำแสดงความไม่พอใจอย่างตรงไปตรงมา เมื่อผู้ฟังตอบปฏิเสธการขอร้อง มักปรากฏค่าที่แสดงความไม่พอใจในถ้อยคำ

- แก้นี้มันซิ้งกตัวแม่เลยจริงๆ ยืมแค่นี้ก็ไม่ได้ (1)
- ทูเรศ ไปเป็นเพื่อนแค่นี้เองก็ไปไม่ได้ (2)

จากตัวอย่างที่ (1)-(2) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องอย่างตรงไปตรงมาโดยการแสดงความไม่พอใจ ซึ่งปรากฏค่ากริยาแสดงความไม่พอใจ “ซิ้งก” และ “ทูเรศ” ในตัวอย่างที่ (1) และ(2) ตามลำดับ

1.1.2 การแสดงการขู่

การแสดงการขู่ หมายถึง การที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำตอบรับการปฏิเสธการขอร้องอย่างตรงไปตรงมา เพื่อขู่ถ้าผู้ฟังไม่ยอมกระทำตามสิ่งที่ผู้พูดขอร้อง ผู้พูดจะกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ฟัง มักปรากฏค่าเชื่อมแสดงเงื่อนไข “ถ้า” หรือ “หาก” เป็นต้น

- ถ้าแกไม่ให้ชั้นยืม ชั้นจะไม่ให้แกลอกการบ้านอีกแล้วเว้ย (3)
- หากแกไม่ช่วยคราวนี้ ชั้นคงเสียความรู้สึกกับแกไปเลย (4)

จากตัวอย่างที่ (3)-(4) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมาโดยการแสดงการขู่ ซึ่งปรากฏค่าเชื่อมแสดงเงื่อนไข “ถ้า” และ “หาก” ในตัวอย่างที่ (3) และ(4) ตามลำดับ

1.2 กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรง

กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรง ในที่นี้ หมายถึง กลวิธีการใช้ถ้อยคำที่ผู้พูดไม่ได้แสดงการตอบรับการปฏิเสธการขอร้องของผู้ฟังโดยตรงไปตรงมา แต่ใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความรุนแรงหรือใช้ถ้อยคำที่ต้องอาศัยการตีความ

กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องสามารถเรียงลำดับกลวิธีที่ปรากฏค่าความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1.2.1 การกล่าวเพื่อไม่ให้กังวล

การกล่าวเพื่อไม่ให้กังวล หมายถึง การที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำเพื่อไม่ให้ผู้ฟังเกิดความกังวลที่ไม่สามารถกระทำตามสิ่งที่ผู้พูดขอร้อง

- ไม่ต้องคิดมากนะแก ขึ้นไปเองได้ ไกลแค่นี้เอง (5)
- อย่าซีเรียส เดี่ยวชั้นจะลองคุยเรื่องผ้าตัดกับแม่เอง... (6)

จากตัวอย่างที่ (5)-(6) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธแบบลดน้ำหนักความรุนแรงโดยการกล่าวเพื่อไม่ให้ผู้ฟังเกิดความกังวลที่ไม่สามารถกระทำตามสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างขอร้อง (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา)

1.2.2 การให้เหตุผล

การให้เหตุผล หมายถึง การที่ผู้พูดใช้กลวิธีการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องโดยให้เหตุผลแก่ผู้ฟังว่าเพราะเหตุใดเมื่อผู้ฟังปฏิเสธการขอร้องแล้วจึงมีความสำคัญหรือความจำเป็นกับผู้พูด มักปรากฏคำเชื่อม “เพราะ” ในถ้อยคำ

- มันจำเป็นมากแหละแก เพราะหมอบอกว่ามันเป็นอวัยวะสำคัญ (7)
- มีผลเลยนะเว้ย เพราะหนังสือเล่มนี้รวมข้อมูลที่จะทำ

รายงานปลายภาคทั้งหมด (8)

จากตัวอย่างที่ (7)-(8) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธแบบลดน้ำหนักความรุนแรงโดยการให้เหตุผลซึ่งปรากฏคำเชื่อม “เพราะ” ทั้งในตัวอย่างที่ (7) และ (8)

1.2.3 การขอคำแนะนำ

การขอคำแนะนำ หมายถึง การที่ผู้พูดขอคำแนะนำจากผู้ฟังถึงวิธีการหรือแนวทางการช่วยเหลืออื่นเมื่อผู้ฟังตอบปฏิเสธการขอร้อง

- แล้วแกพอบอกชั้นหน่อยนะว่าที่ห้องสมุดไหนมีให้ยืมอีกบ้างอะ (9)
- เราต้องทำอะไรบ้างอะพอไปถึงสถานทูตแล้ว... (10)

จากตัวอย่างที่ (9)-(10) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธแบบลดน้ำหนักความรุนแรงโดยขอคำแนะนำการยืมหนังสือและการติดต่อสถานทูตจากผู้ฟังในตัวอย่างที่ (9) และ (10) ตามลำดับ

1.2.4 การแสดงการต่อรอง

การแสดงการต่อรอง หมายถึง การที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำแสดงการต่อรองสิ่งที่ผู้พูดขอร้องผู้ฟังเมื่อผู้ฟังตอบปฏิเสธการขอร้องดังกล่าว

- แกจะว่าอะไรมัยยะ คือชั้นจะขอยืมแกซักสามสัปดาห์ ไม่ยืมทั้งหมดก็ได้ (11)
- กูจำเป็นจริงๆ ขอยืมครึ่งหนึ่งก่อนได้มัยยะ (12)

จากตัวอย่างที่ (11)-(12) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธแบบลดน้ำหนักความรุนแรงโดยการแสดงการต่อรองการยืนยันหนังสือสำหรับทำรายงานประจำภาคและการยืนยันเงินสำหรับผ่าตัดอวัยวะสำคัญในตัวอย่างที่ (11) และ (12) ตามลำดับ

1.2.5 การกล่าวขอร้องซ้ำ

การกล่าวขอร้องซ้ำ หมายถึง การที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำกล่าวขอร้องซ้ำเมื่อผู้ฟังตอบปฏิเสธการขอร้องแล้วในครั้งแรก มักปรากฏคำขยาย “อีก” อีกที อีกหน หรือ “อีกครั้ง” ในถ้อยคำ

- **ขออีกทีนะแก** ชั้นจำเป็นต้องใช้จริงๆ ได้โปรด (13)

- **อีกครั้งนะมึง** กูต้องเอาเงินไปหาหมอจริงๆ ช่วยกูหน่อย (14)

จากตัวอย่างที่ (13)-(14) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธแบบลดน้ำหนักความรุนแรงโดยการกล่าวขอร้องซ้ำ ซึ่งปรากฏคำขยาย “อีกที” และ “อีกครั้ง” ในตัวอย่างที่ (13) และ (14) ตามลำดับ

1.2.6 การแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจ

การแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจ หมายถึง การที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจเมื่อผู้ฟังตอบปฏิเสธการขอร้อง มักปรากฏคำกริยา “สงสัย” “งง” หรือ “ไม่เข้าใจ” ในถ้อยคำ

- **ชั้นสงสัยแกจิงว่าทำไมคราวนี้แกถึงให้ชั้นยืมไม่ได้อะ** (15)

- **ชั้นงงอะ** ทุกทีแกให้ชั้นยืมตลอด คราวนี้แกต้องมีความจำเป็นแน่นๆเลย (16)

จากตัวอย่างที่ (15)-(16) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธแบบลดน้ำหนักความรุนแรงโดยการแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจ ซึ่งปรากฏคำกริยา “สงสัย” และ “งง” ในตัวอย่างที่ (15) และ (16) ตามลำดับ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปอัตราส่วนความถี่ของกลวิธีทางภาษาทั้งกลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมาและกลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงความถี่ของกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

กลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมา (ครั้ง / ร้อยละ)	กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรง (ครั้ง / ร้อยละ)
1. การแสดงความไม่พอใจ (67 ครั้ง / ร้อยละ 9.58) 2. การแสดงการขู่ (54 ครั้ง/ร้อยละ 7.72)	1.การกล่าวเพื่อไม่ให้กังวล (147 ครั้ง / ร้อยละ 21.03) 2.การให้เหตุผล (110 ครั้ง / ร้อยละ 15.73) 3.การขอคำแนะนำ (95 ครั้ง /ร้อยละ 13.59) 4.การแสดงการต่อรอง (84 ครั้ง / ร้อยละ 12.01) 5.การกล่าวขอร้องซ้ำ (73 ครั้ง / ร้อยละ 10.44) 6.การแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจ (69 ครั้ง/ร้อยละ 9.87)
121 ครั้ง / ร้อยละ 17.30	578 ครั้ง / ร้อยละ 82.67
699 ครั้ง / ร้อยละ 100	

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้พูดภาษาไทยอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องของคู่สนทนา ผู้พูดภาษาไทยจะเลือกใช้กลวิธีแบบลดน้ำหนักความรุนแรงมากกว่ากลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมา ดังจะเห็นได้

จากการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงในอัตราส่วนถึงร้อยละ 82.67 ขณะที่เลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมาในอัตราส่วนเพียงร้อยละ 15.94 ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า หลีกเลี่ยงการทำทนายโดยตรง หลีกเลี่ยงการแสดงออกให้เห็นถึงความโกรธ ความไม่พอใจ และความรำคาญ อีกทั้งคนไทยมักแก้ไขความขัดแย้งด้วยการประนีประนอม ระวังอารมณ์และการมีใจสงบ (Klusner,1981)

1. ข้อความที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

ผลการศึกษาพบข้อความที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องทั้งในส่วนที่เป็นวัตถุประสงค์ของคู่สนทนาและข้อความที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยในส่วนที่เป็นบริบทของการสนทนาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงความถี่ของข้อความที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

1. ข้อความที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยในส่วนที่เป็นวัตถุประสงค์ของการสนทนา (ครั้ง/ร้อยละ)	2.ข้อความที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยในส่วนที่เป็นบริบทของการสนทนา	
	2.1 บริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้พูดและ/หรือคู่สนทนา (ครั้ง/ร้อยละ)	2.2 บริบทที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การสนทนา (ครั้ง/ร้อยละ)
1) การรักษาความสัมพันธ์ของคู่สนทนา 171 ครั้ง/ร้อยละ 15.86	1) สถานภาพและ/หรือบทบาทของผู้พูดและคู่สนทนา 110 ครั้ง/ร้อยละ 10.20	1) การมีหรือไม่มีบุคคลที่สามในขณะสนทนา 91 ครั้ง/ ร้อยละ 8.44
2) การทำให้คู่สนทนาเข้าใจอย่างตรงไปตรงมา 25 ครั้ง/ร้อยละ 2.32	2) ความเกี่ยวข้องและ/หรือความสัมพันธ์ในอดีตระหว่างผู้พูดกับคู่สนทนา 96 ครั้ง/ร้อยละ 8.91	2) ลักษณะและ/หรือระดับความรุนแรงของเรื่องที่ขอร้อง 80 ครั้ง/ร้อยละ 7.42
	3) ความอาวุโสของผู้พูดและคู่สนทนา 91 ครั้ง/ร้อยละ 8.44	3) ลักษณะและ/หรือระดับความรุนแรงของถ้อยคำในผลการสนทนาก่อนหน้าของผู้พูดและ/หรือคู่สนทนา 73 ครั้ง/ ร้อยละ 6.77
	4) ความสนิทระหว่างผู้พูดและคู่สนทนา 86 ครั้ง/ร้อยละ 7.98	4) โอกาสและ/หรือบรรยากาศขณะที่ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง 65 ครั้ง/ร้อยละ 6.02
	5) ลักษณะนิสัยของคู่สนทนา 71 ครั้ง/ร้อยละ 6.59	5) ภาพรวมของสถานการณ์การสนทนา 54 ครั้ง/ร้อยละ 5.01
	6) ท่าทีของคู่สนทนาในขณะที่สนทนา 65 ครั้ง/ร้อยละ 6.02	
196 ครั้ง/ ร้อยละ 18.18	519 ครั้ง/ร้อยละ 48.14	363 ครั้ง/ร้อยละ 33.67
	882 ครั้ง/ร้อยละ 81.81	
	1,078 ครั้ง/ร้อยละ 100.00	

จากตารางจะเห็นว่าข้อคำนึงที่เป็นเหตุฉุกเฉินหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องมีทั้งในส่วนที่เป็นวัตถุประสงค์ของการสนทนาและส่วนที่เป็นบริบทของการสนทนา โดยการรักษาความสัมพันธ์ของคู่สนทนาเป็นปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงมากที่สุดโดยปรากฏในอัตราส่วนถึงร้อยละ 15.86 ทั้งนี้อาจสรุปได้ว่าข้อคำนึงที่เป็นเหตุฉุกเฉินหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องสัมพันธ์กับกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยส่วนใหญ่มักเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงเมื่อต้องตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเห็นว่าพฤติกรรมทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงมากกว่ากลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมาและคำนึงถึงปัจจัยในการรักษาความสัมพันธ์ของคู่สนทนาเป็นสำคัญในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องดังผลการวิจัยในหัวข้อข้างต้นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม 3 ประการ ดังนี้

(1) การมีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพา (An interdependent view of self)

Markus & Kitayama (1991) กล่าวว่าในวัฒนธรรมเอเชียมีแนวคิดเรื่องตัวตน (self) แตกต่างกับวัฒนธรรมอเมริกันจะมีมุมมองตัวตนแบบอิสระ (an independent view of self) ส่วนสังคมญี่ปุ่นจะมีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพา (an interdependent view of self)

ทั้งนี้ Markus & Kitayama อธิบายว่าคนที่มุมมองตัวตนแบบอิสระจะมองว่าตนเองมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างและเป็นอิสระจากบุคคลอื่น ในขณะที่คนที่มุมมองตัวตนแบบพึ่งพาจะมองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคมและตัวตนของเรากับบุคคลอื่นมีความเกี่ยวข้องกัน

Markus & Kitayama ชี้ให้เห็นว่าคนในสังคมที่มีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพาจะได้รับการปลูกฝังให้ประพฤติตนตามที่สังคมหรือกลุ่มกำหนดและคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่นเป็นสำคัญ ลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้คนในสังคมที่มีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพาให้ความสำคัญพอ่อนนุ่ม ไม่กระทำให้คู่สนทนาที่มีความรู้สึกที่ไม่ดีโดยตรงไปตรงมาเพื่อรักษาความเป็นกลุ่มหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไว้

ดังนั้นการที่กลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยพยายามที่จะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องของคู่สนทนาจึงสอดคล้องกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมเรื่องการมีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพาเนื่องจากถ้าผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงกับผู้ฟังที่ย่อมจะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของสังคมดังกล่าว

(2) ความเป็นสังคมแบบอิงกลุ่ม (Collectivism)

Hofstede (1984, 1987) เสนอว่าสังคมที่ดำรงอยู่ในแต่ละวัฒนธรรมอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1. สังคมแบบอิงกลุ่ม (collectivism) หรือสังคมที่สมาชิกในสังคมต่างให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันเป็นพวกพ้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และ 2. สังคมแบบอิงบุคคล (individualism) หรือสังคมที่สมาชิกในสังคมให้ความสำคัญกับการอยู่อย่างเป็นปัจเจก และให้ความสำคัญการอยู่แบบตัวคนเดียวมากกว่าการรวมกลุ่มเป็นพวกพ้อง

ทั้งนี้ Hofstede และนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาหลายท่าน เช่น Triandis (1995) Mulder (1996) Pongsapich (1998) จัดให้สังคมไทยมีลักษณะเป็นสังคมแบบอิงกลุ่ม กล่าวคือ คนที่อยู่ในสังคมที่มีลักษณะเช่นนี้จะให้ความสำคัญกับกลุ่มและต้องการการยอมรับจากกลุ่ม เนื่องจากเห็นว่าการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพาอาศัยกันเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการแสดงพฤติกรรมของคนในสังคมแบบอิงกลุ่มจึงมักจำคำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่นเป็นสำคัญ

ดังนั้นการที่กลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยพยายามเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องด้วยกลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงจึงสอดคล้องกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมเรื่องความ

เป็นสังคมแบบอิงกลุ่มเนื่องจากสังคมอิงกลุ่มเป็นสังคมที่ผู้พูดจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน เพราะฉะนั้นการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องจึงสามารถช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีให้สมาชิกภายในกลุ่ม

(3) ความเป็นวัฒนธรรมบริบทสูง (High context culture)

Hall (1976) เป็นผู้นำเสนอแนวคิดเรื่อง วัฒนธรรมบริบทสูง (High context culture) และ วัฒนธรรมบริบทต่ำ (Low context culture) ทั้งนี้วัฒนธรรมบริบทต่ำ (Low context culture) เป็นวัฒนธรรมที่เชื่อว่าคำพูดเพียงอย่างเดียวสามารถตีความหมายการสื่อสารได้ทั้งหมด โดยไม่ต้องดูความหมายจากท่าทาง การแสดงออกและบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ร่วมด้วย การพูดจาของคนในวัฒนธรรมนี้มักจะพูดตรงไปตรงมาและไม่ค่อยคำนึงถึงบริบทแวดล้อมเท่าใดนักจากการสอบถามโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์พบว่าปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมเรื่องความเป็นวัฒนธรรมบริบทสูง (High context culture) อาจสามารถนำมาใช้อธิบายข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยในกลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยที่ระบุว่าปัจจัยในเรื่องบริบทของการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องทั้งในบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้พูดและ/หรือคู่สนทนาหรือบริบทที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การสนทนาเป็นปัจจัยที่คำนึงถึงเมื่อต้องเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

สรุป

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องและข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องตามแนวคิดวิชาปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory Pragmatics) โดยใช้แบบสอบถามประเภท Discourse Completion Test (DCT) จากกลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลากหลายคณะและหลากหลายชั้นปีจำนวน 100 คน และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

ผลการวิจัยพบว่าผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องมากกว่ากลวิธีทางภาษาแบบตรงไปตรงมา ส่วนข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องมี 2 ส่วน คือ 1. ข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยในส่วนที่เป็นวัตถุประสงค์ของการสนทนา และ 2. ข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยในส่วนที่เป็นบริบทของการสนทนา โดยการรักษาความสัมพันธ์ของคู่สนทนาเป็นข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยส่วนใหญ่คำนึงถึงมากที่สุดในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง

ทั้งนี้ พฤติกรรมทางภาษาดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม 3 ประการ ได้แก่ 1. การมีมุมมองตัวตนแบบพึ่งพา (An interdependent view of self) 2. ความเป็นสังคมแบบอิงกลุ่ม (Collectivism) และ 3. ความเป็นวัฒนธรรมบริบทสูง (High context culture)

ข้อเสนอแนะ

แม้ว่างานวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาเฉพาะกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องในภาษาไทย แต่จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งยังเลือกตอบแบบสอบถามในช่องคำตอบ “ไม่ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้อง” และ “ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องโดยใช้วิธีอื่น” นอกเหนือจากการใช้กลวิธีทางภาษา และจากการสังเกตของผู้วิจัย ผู้วิจัยพบว่าข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยในการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องยังมีความสัมพันธ์กับการไม่ตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องรวมไปถึงการตอบรับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องโดยใช้วิธีอื่น อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเฉพาะนิสิตนักศึกษา

เท่านั้น และอาจไม่ได้เป็นตัวแทนของผู้ใช้ภาษาไทยทั้งหมด ซึ่งหากได้มีการศึกษาต่อไปก็จะทำให้เข้าใจแง่มุมของการตอบรับ ถ้อยคำแสดงการปฏิเสธการขอร้องในภาษาไทยในแงุ่มที่ละเอียดและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น.

เอกสารอ้างอิง

- Hall, S. (1976). *Visual culture: the reader*. London: SAGE Publications
- Hanks, W., Ide, S. & Katagiri, Y. (2009). Introduction Towards an emancipatory pragmatics. *Journal of Pragmatics*, 41, 1-9.
- Hofstede, G. (1984). *Culture's consequences: international differences in work-related Values*. Beverly Hills: Sage Pub.
- Hofstede, G. (1987). *Culture's consequences: international differences in work-related values*. Beverly Hills: Sage Pub.
- Klusner, W. J. (1981). *Reflections on Thai Culture*. Bangkok: Suksit Siam.
- Markus, H. R. & Kitayama, S. (1991). Culture and the Self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253.
- Mulder, N. (1996). *Inside Thai society: An interpretations of everyday life*. Amsterdam: Pepin Press.
- Panpothong, N. (2012). *Pragmatics in Thai*. Bangkok: Chulalongkorn University (Unpublished). (in Thai)
- Pongsapich, A. (eds). (1998). *Traditional and changing Thai world view*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism and collectivism*. Boulder: Westview Press.
- Yaowaritttha, Ch. (2011). *The Concept of "Bunkhun" and Three Types of Speech Acts in Thai Society*. Master's thesis. Chulalongkorn University. (in Thai)

องค์ประกอบปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Situational Factors that Affecting Active Learning Behavior of Islamic Studies' Student Program in Higher Education of Three Southern Border Provinces of Thailand

รุดิยะห์ หะ* นิเลาะ แวอุเซ็ง และอับดุลฮากัม เฮ็งปียา

Rudiyah Ha*, Niloh Wae-u-seng and Abdulhakam Hengpiya

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000
College of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Rusamilae Mueang, Pattani 94000. Thailand.

Corresponding Author, e-mail: rodhiyah.ha@gmail.com

(Received: May 15, 2017; Revised: June 14, 2017; Accepted: June 15, 2017)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงสำรวจของปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีหลักสูตรอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 300 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 12 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบการสนับสนุนจากครอบครัว 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบบรรยากาศการเรียนรู้ 4 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน 4 ตัวบ่งชี้ นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องมีความกลมกลืนอยู่ในเกณฑ์ดีและผ่านเกณฑ์การพิจารณาทุกค่า คือ $X^2/df = 1.255$ $P = .104$ $CFI = .946$ $AGFI = .965$ $GFI = .965$ $IFI = .992$ $TLI = .990$ $RMSEA = .029$ และ $RMR = .024$ โดยบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่มีค่าสัมประสิทธิ์มากที่สุด รองลงมาคือ การสนับสนุนจากครอบครัว และการปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน ตามลำดับ จึงควรส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมที่จะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำสำคัญ : ปัจจัยสถานการณ์แวดล้อม พฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ อิสลามศึกษา สถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The purpose of this study aimed to examine the structure of situational factors affecting active learning behavior for Islamic studies students' in three southern border provinces of Thailand. Data were collected from 300 undergraduate students by using a questionnaire. The samples were from three universities in three southern border provinces of Thailand. The exploratory factor analysis (EFA) and

confirmatory factor analysis (CFA) were utilized to identify the underlying factors and test the construct reliability and convergent validity. The results show that the situational factors affecting active learning behavior consisted of 3 dimensions and 12 indicators include; family support 4 indicators, learning environment 4 indicators, and interaction between the instructor and learners 4 indicators. Additionally the confirmatory factor analysis of the model was found to be fit and reliable and all parameter estimates was a valid construct and achieved the suggested value, $\chi^2/df=1.255$ $P=.104$ CFI=.946 AGFI=.965 GFI=.965 IFI=.992 TLI=.990 RMSEA=.029 and RMR=.024. The study also found evidence that learning environment has the highest coefficient, followed by family support and the interaction with the instructors respectively. Therefore the higher education institutions in the three southern border provinces should encourage developing environment for students in order to enhance their learning skill and improve the learning potential of students in the three southern border provinces.

Keywords: Situational factors, Active learning behavior, Islamic studies, Higher education in southern border provinces

บทนำ

สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถเอื้ออำนวยหรือขัดขวางพฤติกรรมของบุคคล โดยทฤษฎีแล้วพฤติกรรมใดๆ ของบุคคลสามารถแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์แวดล้อมที่บุคคลได้เผชิญ (Bhanthumnavin, 2007) ซึ่งในด้านการจัดการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Vygotsky (1978) ได้ให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้เรียน เนื่องจากมนุษย์จะได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้ ในการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ Bandura (1986) นักจิตวิทยาที่มีแนวคิดเชิงพฤติกรรมนิยม ก็ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนโดยใช้แนวทางของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Cognitive Learning Theory) โดยกล่าวถึง พฤติกรรมของผู้เรียนว่าเป็นการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้เรียนจึงเป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมก็จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

แนวคิดการสร้างผู้เรียนให้มีพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ (Active Learning Behavior) ได้ถูกกล่าวถึงอย่างมากในการจัดการศึกษาของศตวรรษนี้ และถือเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในทุกช่วงวัย ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่มีวิสัยทัศน์ส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเพื่อให้คนไทยยุคใหม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Ministry of Education, 2008) อีกทั้งสังคมปัจจุบันกำลังก้าวสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนยุคสมัยนี้จึงจำเป็นต้องสนใจที่จะแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ การสร้างผู้เรียนยุคปัจจุบันให้มีพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้มีปัจจัยเชิงสาเหตุมาจากหลายด้าน โดยปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อม (Situational factors) เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลในการขัดเกลาและหล่อหลอมพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ในผู้เรียน องค์ประกอบย่อยเหล่านี้ได้แก่ การสนับสนุนจากครอบครัว บรรยากาศการส่งเสริม การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (Ubonsai, 2012; Popun, 2012; Ukraisa & Rangsyaton, 2009; Bhanthumnavin, 2007) นอกจากนี้ แนวคิดของนักจิตวิทยาด้านพฤติกรรมนิยม (The Behavioral Perspective) ก็เชื่อมั่นว่าพฤติกรรมภายนอกของผู้เรียนที่สามารถสังเกตเห็นได้ ก็มีสาเหตุมาจากเงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อมที่คอยเป็นแรงกระตุ้นทางอ้อมส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทั้งที่พึง

ประสงค์และไม่พึงประสงค์ (Sinchai, 2012) ดังนั้น กล่าวได้ว่าบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดีจะมีส่วนสำคัญต่อการเอื้อประโยชน์ในการเรียนรู้ และส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขกับการพัฒนาตนเองอยู่เสมอได้

เนื่องด้วยบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเฉพาะ กล่าวคือ สภาพแวดล้อมโดยรวมยังคงมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ผู้เรียนในพื้นที่ก็ยังคงให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ประกอบกับนโยบายทางการศึกษาของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ต่างให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการปรับรูปแบบการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และนำเทคนิคการสอนเชิงรุก (Active Learning) มาเป็นแนวทางกระตุ้นให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การวิจัยนี้มุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา เนื่องจากผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาถือเป็นปัญญาชนและเป็นบุคคลสำคัญที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพสังคม และคุณภาพของบัณฑิตมีส่วนเชื่อมโยงต่อการพัฒนาประเทศชาติ หากบัณฑิตได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีความใฝ่เรียนรู้ ก็จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าในอนาคต ผวนวกกับจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบว่ามีการศึกษาในประเด็นสถานการณ์แวดล้อมกับพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิจัยนี้จึงได้เน้นการศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยเชิงสาเหตุในด้านสถานการณ์แวดล้อม โดยมุ่งศึกษาในกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าองค์ประกอบปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีองค์ประกอบใดบ้าง โดยการศึกษาจะครอบคลุมถึงการสำรวจองค์ประกอบของปัจจัยสถานการณ์แวดล้อมและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลดังกล่าวกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงสำรวจของปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีหลักสูตรอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีหลักสูตรอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาอิสลามศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ รวมประชากรทั้งสิ้น 1,156 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้อยู่ระหว่าง 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ (Wiratchai & Vongvanich, 2012) เมื่อคำนวณแล้วขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมขึ้นสำหรับการศึกษารั้งนี้จึงเท่ากับ 240 คน แต่เพื่อป้องกันปัญหาการได้ข้อมูลที่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 300 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้สถาบันการศึกษาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งสัดส่วน

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบปัจจัยเชิงสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้ โดยแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย (Brown, 2004) มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม อาทิ เพศ ชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสม (CGPA) รายได้และอาชีพของบิดามารดา และตอนที่ 2 ข้อคำถามปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้นอกจากนี้ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruency: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยพิจารณาคำถามรายข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .809 นอกจากนี้ได้ตรวจสอบและทำการกลั่นกรองข้อมูล (Data Screening) ที่ไม่สมบูรณ์ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดล โดยจะพิจารณาค่าแปรปรวน-ค่าแปรปรวนร่วม (Variance Inflation Factor: VIF) และค่าความเบี่ยงเบนตรงไปประกอบซึ่งต้องมีลักษณะการแจกแจงของข้อมูลแบบปกติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อให้ทราบลักษณะทางชีวสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ เกรดเฉลี่ยสะสม รายได้และอาชีพของบิดามารดา

2) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อหาองค์ประกอบร่วมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา และคัดเลือกเฉพาะตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักในการอธิบายตัวแปรที่ศึกษาได้เหมาะสมที่สุด โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ การพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) และใช้วิธีหมุนแกนองค์ประกอบแบบออร์ทोगอนอล (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีการแปรผัน (Varimax) แล้วตรวจสอบหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ โดยจากการตรวจสอบค่า KMO กำหนดมาตรฐานว่าควรมากกว่า 0.5 และทดสอบค่า p-value จาก Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งควรมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} \leq 0.05$) รวมถึงการตรวจสอบความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาไม่ควรสูงกว่า 0.8

3) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของโมเดลปัจจัยเชิงสถานการณ์แวดล้อม ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างในแต่ละองค์ประกอบย่อยและองค์ประกอบรวมทั้งหมด ทำการวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรม AMOS โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML) โดยจะพิจารณาจากระดับความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง (Goodness of fit measures) ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความกลมกลืนโดยรวมของโมเดลที่ศึกษา ดังนี้ ค่า $RMSEA \leq 0.05$, $RMR \leq 0.05$, $CMIN/DF \leq 3.00$, $TLI \geq 0.90$, $CFI \geq 0.90$, $GFI \geq 0.90$ และ $IFI \geq 0.90$ (Hu & Bentler, 2009) รวมถึงการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของโมเดลโดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัด (AVE) โดยค่าเฉลี่ย AVE ต้องมีอย่างน้อย 0.50 และตรวจสอบค่าความน่าเชื่อถือ (CR) ขององค์ประกอบ ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่า CR ต้องสูงกว่า 0.60 (Diamantopoulos & Siguaw, 2000)

ผล

ลักษณะทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิงร้อยละ 72.7 นอกจากนั้นเป็นเพศชาย ร้อยละ 27.3 โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาอิสลามศึกษาชั้นปีที่ 1-4 จำนวนเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็น

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 71 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 78 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 79 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 72 คน ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยสะสม (CGPA) ระหว่าง 3.01-3.50 คิดเป็นร้อยละ 31.7 และรองลงมามีเกรดเฉลี่ยสะสม 2.51-3.00 คิดเป็นร้อยละ 29.7 ครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยส่วนใหญ่ปีตามารดา มีรายได้น้อยกว่า 8,000 บาท/เดือน ร้อยละรองลงมาคือ 8,000 – 15,000 บาท/เดือน ร้อยละส่วนของอาชีพปีตามารดา โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน ร้อยละรองลงมา คือ ค้าขาย และ รับจ้างทั่วไป ตามลำดับ

การนำเสนอผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อม และส่วนที่สองเป็นผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไฟเริ่นรู้ของนักศึกษาอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไฟเริ่นรู้ของนักศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลำดับแรกผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ พบว่า ข้อมูลมีการกระจายแบบปกติ (Normality) และเมื่อทดสอบค่าความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) ของตัวแปรสังเกตได้ (Observed variable) พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวไม่มีนัยสำคัญในเรื่องความเบ้และความโด่งของข้อมูลที่ผิดปกติ อีกทั้งค่าแปรปรวน-ค่าแปรปรวนร่วมของตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่า VIF น้อยกว่า 10 และค่า Tolerance มากกว่า .25 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับตามมาตรฐานสากล (Hair et al. 2010; Huber & Stephens, 1993) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวบ่งชี้ พบว่า ตัวบ่งชี้ทุกคู่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .040 - .675 ซึ่งไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ .80 จึงสรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้แต่ละคู่ไม่มีความสัมพันธ์กันสูง ดังปรากฏผลในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวบ่งชี้องค์ประกอบปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไฟเริ่นรู้

ตัวแปร	A12	A14	A15	A16	A2_20	A2_21	A2_22	A2_24	A3_34	A3_36	A3_39	A3_40
A12	1											
A14	.543**	1										
A15	.547**	.605**	1									
A16	.623**	.657**	.622**	1								
A2_20	.151**	.116*	.051	.137**	1							
A2_21	.145**	.173**	.129*	.152**	.650**	1						
A2_22	.100*	.124*	.091	.040	.552**	.690**	1					
A2_24	.165**	.162**	.104*	.069	.472**	.582**	.545**	1				
A3_34	.122*	.130*	.101*	.060	.124*	.103*	.192**	.202**	1			
A3_36	.146**	.090	.098*	.042	.170**	.169**	.160**	.250**	.594**	1		
A3_39	.120*	.066	.103*	.070	.188**	.191**	.219**	.211**	.612**	.675**	1	
A3_40	.110*	.106*	.091	.090	.237**	.238**	.244**	.244**	.581**	.629**	.595**	1
ค่าเฉลี่ย	5.03	5.21	5.09	5.30	4.44	4.61	4.44	4.39	4.41	4.45	4.57	4.49
ค่า S.D.	.861	.832	.839	.852	.784	.917	.834	.868	.790	.727	.757	.778

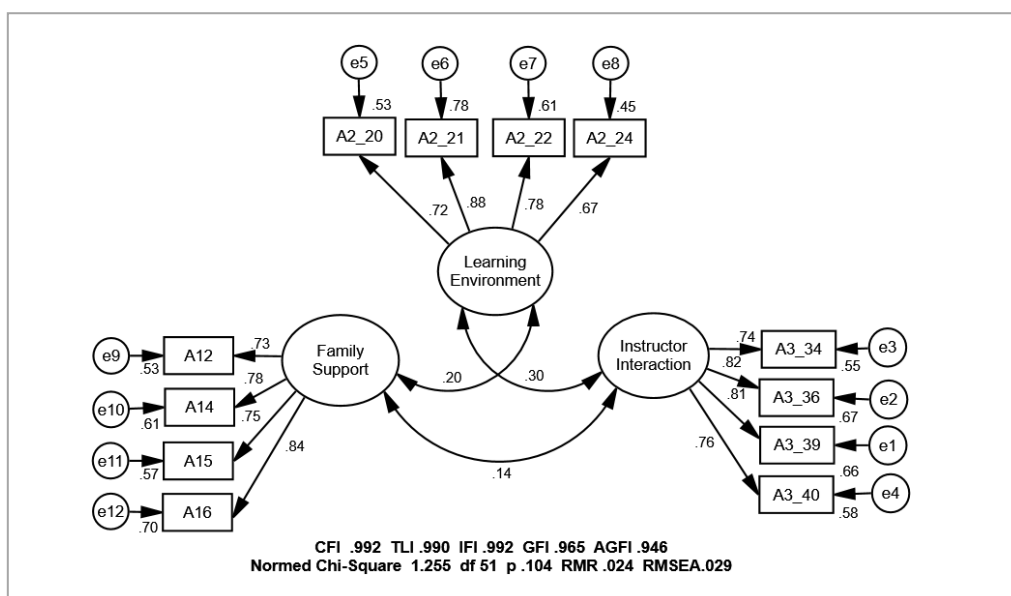
* p-value $\leq$ 0.05 **p-value $\leq$ 0.001

ผลการสกัดองค์ประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษา โดยวิธีหาองค์ประกอบหลัก (PCA) และการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Varimax) ได้ค่า KMO (The Kaiser Mayer Olkin Measure of Sampling Adequacy) เท่ากับ .823 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์การพิจารณาที่กำหนดไว้ว่าต้องมากกว่า .50 ($p \leq .001$) และ Bartlett's test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 1652.927 ($p = 0.000$) จึงอธิบายได้ว่าตัวแปรที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยจำนวนองค์ประกอบของปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย รวมทั้งสิ้น 12 ตัวบ่งชี้ โดยมีร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 70.197 รายละเอียดแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การสนับสนุนจากครอบครัว ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .795 - .874 เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ดังนี้ ครอบครัวให้การสนับสนุนทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้ (.874) สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจทำให้รู้สึกมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาเล่าเรียน (.832) สมาชิกในครอบครัวและคนรอบข้างเป็นแบบอย่างในการใฝ่เรียนรู้ใฝ่รู้ (.826) และครอบครัวรับฟังปัญหาการเรียนและให้คำปรึกษาได้ดี (.795)

องค์ประกอบที่ 2 บรรยากาศการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .748 - .884 เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ดังนี้ ความพร้อมของทรัพยากรที่ให้บริการในห้องสมุด (.884) บรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (.836) บรรยากาศในห้องเรียนที่มีความเหมาะสมจำนวนผู้เรียนไม่แออัด (.800) และมหาวิทยาลัยมีการจัดการบรรยายหรืองานวิชาการที่น่าสนใจ (.748)

องค์ประกอบที่ 3 การปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .803 - .856 เรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ดังนี้ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (.856) การให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (.848) ความเป็นกันเองของอาจารย์กับนักศึกษา (.824) และมีความกระตือรือร้นในการสอนของอาจารย์นักศึกษา (.803)

ภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อม

จากภาพที่ 1 พบว่าองค์ประกอบย่อยทั้งสามของปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อม มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า Normed Chi-square = 1.337 RMSEA = 0.034 RMR = 0.35 ค่า CFI = .967 ค่า GFI = .900 ค่า IFI = .967 และ TLI = .963 นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่าง

องค์ประกอบย่อยของตัวแปรสถานการณ์แวดล้อม พบว่า ตัวแปรแฝงทั้งหมดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .673 - .881 มีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวแปร เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของตัวชี้วัดทุกตัวซึ่งวัดจากค่า Square Multiple Correlation หรือ R^2 พบว่า มีค่าระหว่าง .453 - .775 ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงหรือองค์ประกอบย่อยก็ไม่สูงจนเกินไป ทำให้ไม่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาความสัมพันธ์กันเองสูง (Multicollinearity) โดยความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนกับบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ .30 ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากครอบครัวกับบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ .20 และความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากครอบครัวกับการปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน มีค่าเท่ากับ .14 ตามลำดับ นอกจากนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าองค์ประกอบดังกล่าวทั้งหมดมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง เพื่อให้ได้ค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัด (AVE) และค่าความน่าเชื่อถือ (CR) ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) ความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) และค่าความน่าเชื่อถือ (Composite Reliability)

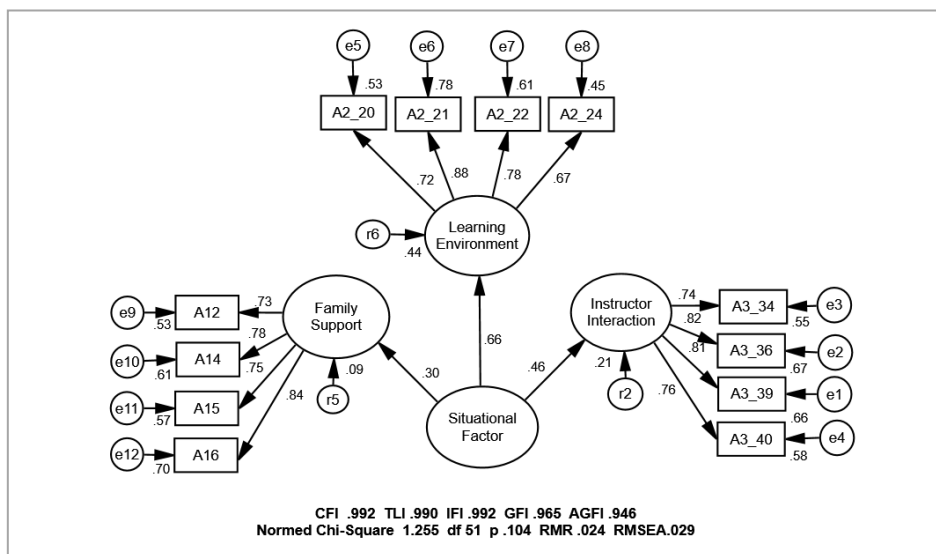
โครงสร้าง	การสนับสนุนจากครอบครัว	บรรยากาศการเรียนรู้	การปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน
1 การสนับสนุนจากครอบครัว	0.602	0.039	0.019
2 บรรยากาศการเรียนรู้	0.197	0.592	0.091
3 การปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน	0.137	0.301	0.616
Composite Reliability (CR)	0.858	0.852	0.865

ตารางที่ 2 ได้แสดงค่าความเที่ยงตรงขององค์ประกอบในโมเดลการวัดในแง่ของความถูกต้องของโครงสร้างทั้งหมด และค่าความเที่ยงตรงในการจำแนก ค่าที่แสดงในแนวทแยงมุม คือ 0.616, 0.602, และ 0.592 แสดงค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัด (AVE) สำหรับแต่ละโครงสร้าง โดยค่าเฉลี่ย AVE ที่ดีต้องมีค่าน้อยกว่า 0.50 จึงจะแสดงว่าองค์ประกอบที่สร้างนี้มีความเที่ยงตรง ส่วนด้านล่างแนวเส้นทแยงมุมแสดงค่าเมทริกซ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงทั้งสาม นอกจากนี้ ค่าที่แสดงด้านบนเส้นทแยงมุมเป็นเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมซึ่งจากตารางจะพบว่าค่า AVE ของทั้งสามตัวแปรมากกว่าค่าความแปรปรวนที่ใช้ร่วมกัน ทำให้สามารถประเมินความน่าเชื่อถือ (CR) ขององค์ประกอบปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยค่า CR ต้องสูงกว่า 0.60 ซึ่งองค์ประกอบในโมเดลการวัดนี้มีค่า CR อยู่ระหว่าง 0.852-0.865 ทั้งหมดมีค่ามากกว่า 0.6 (Hair et al., 2010) ซึ่งหมายความว่าองค์ประกอบของตัวแปรทั้งหมดนี้อธิบายโครงสร้างเดียวกัน

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลปัจจัยสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้ ทั้ง 3 องค์ประกอบย่อย คือ การสนับสนุนจากครอบครัว บรรยากาศการเรียนรู้ และการปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน ประกอบด้วย 12 ตัวบ่งชี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง .673 - .881 มีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวแปร โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุด คือ ความพร้อมของทรัพยากรที่ให้บริการในห้องสมุด มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ .88 ซึ่งอยู่ในองค์ประกอบย่อยบรรยากาศการเรียนรู้ และตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำที่สุด คือ มหาวิทยาลัยมีการจัดการบรรยายหรืองานวิชาการที่น่าสนใจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ .67 ซึ่งอยู่ใน

องค์ประกอบย่อยบรรยากาศการเรียนรู้เช่นเดียวกัน รายละเอียดโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากภาพที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดล คือ ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ = 1.255 RMSEA = .029 RMR = .24 ค่า CFI = .992 ค่า GFI = .965 ค่า AGFI = .946 ค่า IFI = .992 TLI = .990 และ P = .104 ผลการตรวจสอบพบว่าค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดีทุกค่า โดยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบย่อยทั้งสามต่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งบรรยากาศการเรียนรู้ (Learning Environment) เป็นองค์ประกอบที่มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานมากที่สุด คือ .66 รองลงมาคือองค์ประกอบปฏิสัมพันธ์ของครูสอน (Instructor's Interaction) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน เท่ากับ .46 และองค์ประกอบสุดท้ายการสนับสนุนจากครอบครัว (Family Support) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานน้อยที่สุดคือ .30 จึงกล่าวได้ว่าโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งในด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและความกลมกลืนของโมเดล ดังผลสรุปการพิจารณาในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลสรุปองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยด้านสถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาอิสลามศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ค่าดัชนี	เกณฑ์	โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2/df	≤ 3.00	1.255	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.90	0.965	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.90	0.992	ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ค่าดัชนี	เกณฑ์	โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
TLI	≥ 0.90	0.990	ผ่านเกณฑ์
IFI	≥ 0.90	0.992	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ 0.05	0.029	ผ่านเกณฑ์
RMR	≤ 0.05	0.024	ผ่านเกณฑ์

อภิปรายผล

สถานการณ์แวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งผลการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงสำรวจและองค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบย่อยด้านสถานการณ์แวดล้อม แสดงให้เห็นว่าทั้ง 3 องค์ประกอบย่อย คือ การสนับสนุนจากครอบครัว บรรยากาศการเรียนรู้ และการปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) และองค์ประกอบย่อยทั้งสามยังมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยบรรยากาศการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบย่อยที่มีอิทธิพลมากที่สุด ลำดับรองลงมาคือ การปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน และการสนับสนุนจากครอบครัวมีอิทธิพลในลำดับที่น้อยที่สุด ซึ่งอภิปรายได้ว่า การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาปัจจุบันมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง บรรยากาศและสภาพแวดล้อมจึงมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นการใฝ่เรียนรู้ในภาพรวม บรรยากาศที่เอื้อต่อที่ีจะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจอยากรู้อยากเห็น และนำไปสู่การค้นคว้าด้วยตนเองในเชิงลึกเพิ่มเติม โดยการปฏิสัมพันธ์ที่ดีของอาจารย์ผู้สอนจะมีส่วนช่วยให้ได้ทราบถึงระดับศักยภาพของผู้เรียน ทราบจุดเด่นและจุดด้อยของผู้เรียน ทำให้การเรียนรู้มีความทั่วถึง เพื่อที่อาจารย์ผู้สอนจะสามารถเสนอแนะหรือให้ความช่วยเหลือทางการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน นอกจากนี้ การสนับสนุนจากครอบครัวมีอิทธิพลน้อยที่สุด อาจมีสาเหตุจากช่วงวัยของการเป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษานี้ ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่อาศัยใกล้ชิดครอบครัวเหมือนช่วงวัยก่อนหน้านี้ จึงทำให้ได้รับอิทธิพลการสนับสนุนจากสถานการณ์แวดล้อมรอบข้างอื่นๆ อาทิ เพื่อน อาจารย์ มากกว่าการสนับสนุนจากครอบครัว

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิด Constructivism ของ Vygotsky (1978) ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ดั้งเดิมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านบรรยากาศทางสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเกิดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ukraisa & Rangsyaton (2009) ที่พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวเชิงบวกจะมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคได้ดี และมีเจตคติที่ดีต่อการเผชิญหน้ากับอุปสรรคปัญหา ทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ๆ และเรียนรู้ทักษะการดำรงชีวิตในสังคมเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ Webb & Moallem (2016) ที่พบว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีธรรมชาติของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แต่การสนับสนุนของสภาพแวดล้อมจะสร้างแรงกระตุ้น และแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุนี้ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศภายในห้องเรียนที่รู้สึกถึงความผ่อนคลาย ไม่แออัดจนเกินไป กล่าวคือ สภาพของห้องเรียนก็มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chantarattana (2015) ที่พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการคิดนอกกรอบของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ Fisher (2005) ได้นำเสนอให้เปลี่ยนแปลงบรรยากาศการสอนในชั้นเรียนให้เปลี่ยนจากการบรรยายโดยผู้สอนเป็นหลักมาเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน โดยให้เชื่อมโยงการสอนกับการออกแบบบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนให้เป็นรูปแบบใหม่ ที่ประกอบด้วย 5 มิติ คือ การถ่ายทอด (Delivering) การ

ประยุกต์ใช้ (Applying) การสร้างสรรค์ (Creating) การสื่อสาร (Communicating) และการตัดสินใจ โดยนำองค์ประกอบนี้มาใช้ในการออกแบบสภาพแวดล้อมรูปแบบใหม่ นอกจากนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Ambrose et al. (2010) ที่พบว่าช่องทางหนึ่งที่ผู้สอนจำเป็นต้องใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนคือ การสื่อสารให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ที่ให้ประโยชน์ต่อการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งการให้ข้อมูลป้อนกลับที่มีประสิทธิภาพต้องมีความเหมาะสมของเนื้อหาและจังหวะเวลาในการให้ผลป้อนกลับ โดยพิจารณาจากเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก และผลป้อนกลับจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อชี้แจงสิ่งที่ผู้เรียนต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนาอย่างชัดเจน

การปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญของตัวแปรสถานการณ์แวดล้อมที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้ของนักศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Shaugnessy (2008) ที่กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ความใกล้ชิดทางวิชาการหรือ Academic intimacy มีความสำคัญต่อนักศึกษาปริญญาตรีอย่างยิ่ง นักศึกษาแต่ละคนเหมาะกับการเรียนรู้ในรูปแบบที่ต่างกัน นักศึกษาระดับปานกลางอาจจะไม่เหมาะสมที่จะศึกษาในมหาวิทยาลัยวิจัยที่อาจารย์ยุ่งกับการวิจัยจนไม่มีเวลาในการปฏิสัมพันธ์อย่างมีคุณภาพกับผู้เรียน เมื่อพิจารณาประเด็นนี้จะพบว่า นักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในหลักสูตรอิสลามศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาระดับปานกลาง ซึ่งเหมาะสมที่จะเรียนรู้กับอาจารย์ผู้สอนที่มีความเป็นครู ความเป็นนักวิชาการ และมีความเป็นกันเอง จึงจะสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างดี นอกจากนี้ Muntner (2008) ก็มีแนวคิดที่สอดคล้องกันว่า การปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพของผู้สอนเป็นสิ่งจำเป็น ด้วยวิธีการอภิปรายหรือการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากที่สุด รวมถึงการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังกล่าวนี้นี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาพฤติกรรมไม่เรียนรู้และทักษะทางปัญญา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ubonsai (2012) ที่พบว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน มีความแปรปรวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครูผู้สอนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้างมากและมีทักษะทางสังคมกับคนรอบข้างในระดับที่ดี ก็จะมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนในระดับมากเช่นเดียวกัน จากข้อค้นพบนี้ จึงอาจเสนอแนะให้อาจารย์ผู้สอนพัฒนาทักษะการปฏิสัมพันธ์ทั้งกับบุคคลรอบข้างและกับนักศึกษา ควบคู่กับการพัฒนาทักษะทางวิชาการด้านอื่นๆ เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวยังคงเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้ในอันดับต้นๆ เนื่องจากเป็นสถาบันแรกของสังคมที่มีการปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผู้เรียน การเป็นแบบอย่างและถ่ายทอดจากครอบครัวจึงส่งผลต่อการเติบโตทางความคิดของผู้เรียนมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhanthumnavin (2007) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้ เนื่องจากเด็กจะเลียนแบบและยึดเป็นต้นแบบ แต่ทั้งนี้การมีแบบอย่างที่ดีจากเพื่อน การได้รับการแบ่งปันความรู้จากเพื่อน ก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมไม่เรียนรู้ไม่น้อยเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมพฤติกรรมไม่เรียนรู้ จึงควรเป็นบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายทั้งสถาบันระดับครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางสังคม จึงจะสามารถยกระดับคุณภาพของบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องตามกรอบนโยบายการพัฒนาการศึกษาของชาติได้

สรุป

สถานการณ์แวดล้อมเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้ของนักศึกษาอิสลามศึกษาในบริบทสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยที่สำคัญ คือ การสนับสนุนจากครอบครัว บรรยากาศการเรียนรู้ และการปฏิสัมพันธ์ของผู้สอน โดยพบว่าบรรยากาศของสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด จึงกล่าวได้ว่าในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ กระบวนการในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบในด้านสถานการณ์แวดล้อมและการจัดสภาพแวดล้อมให้กระตุ้นการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามการ

ส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพจากสถาบันครอบครัว และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องก็จะเป็นแรงจูงใจสำคัญให้นักศึกษามุ่งมั่นใฝ่เรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้สามารถสร้างประโยชน์ต่อผู้อื่นและต่อสังคมได้

สำหรับข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เปิดสอนหลักสูตรอิสลามศึกษา ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสถานการณ์แวดล้อม ซึ่งในระดับมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อาทิ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมการประชุมทางวิชาการ การจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นนอกชั้นเรียนเพื่อเสริมความรู้ในเรื่องที่นักศึกษาสนใจ และในระดับนโยบายของประเทศควรมีการส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวมีความตระหนักถึงบทบาทของครอบครัวในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับสถาบันทางการศึกษา

ส่วนข้อเสนอแนะการทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เสนอแนะให้มีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนในมิติอื่นๆ อาทิ คุณลักษณะของผู้เรียน การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลการวิจัยในส่วนของการปัจจัยเชิงสาเหตุอื่นๆ ที่มีความรอบด้าน และควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศเพื่อนบ้านที่ประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ อาทิ ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ แล้วนำมาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในบริบทสามจังหวัดชายแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

- Ambrose, S. A., Bridges, M. W., Dipietro, M., Lovett, M. C. & Norman, M. K. (2010). *How Learning Works: Seven Research-Based Principles for Smart Teaching*. (1st ed.). United State of America: Jossey-Bass.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bhanthumnavin, D. (2007). Interactionism model and Guideline in Hypothesized in the Psycho-Behavioral Science Research in Thailand. *Journal of Social Development*, 9(1), 85-117. (in Thai)
- Brown, G. T. L. (2004). Measuring attitude with positively packed self-report ratings: Comparison of agreement and frequency scales. *Psychological Reports*, 94, 1015-1024.
- Chantarattana, R. (2015). Factors Influencing Lateral Thinking of Student in Yala Rajabhat University. *Journal of Yala Rajabhat University*, 10(2), 91-106. (in Thai)
- Diamantopoulos, A. & Siguaw, A. D. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. London. UK: Sage.
- Fisher, K. (2005). *Linking pedagogy and space*. Department of education and training. Melbourne, Australia [Online]. Retrieved January 11, 2017, from: Eduweb.vic.gov.au/edulibrary.
- Hair, J. F., Anderson, R.E., Tatham, R. L. & Black, W.C. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). New Jersey: PrenticeHall.
- Hu, L. & Bentler, P. M. (2009). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 16(4), 1-55.
- Huber, E. & Stephens, J. D. (1993). Political Parties and Public Pensions: A Quantitative Analysis. *Acta Sociologica*, 36, 309-325.

- Ministry of Education. (2008). *Towards a learning society in Thailand*. Bangkok: Information Center at office of the permanent secretary ministry of education [Online]. Retrieved March 15, 2016, from: <http://www.moe.go.th/>.
- Muntner, M. (2008). *Teacher-Student Interactions: The Key to Quality Classrooms*. The University of Virginia, Center for Advanced Study of Teaching and Learning (CASTL) [Online]. Retrieved April 25, 2017, from: <http://www.readingrockets.org/article/teacher-student-interactions-key-quality-classrooms>.
- Popun, W. (2012). *The characteristics of Active Learning student in undergraduates level*. Master's thesis. King Mongkut's University of Technology North. (in Thai)
- Shaugnessy, L. O. (2008). *The College Solution. A Guide for Everyone Looking for the Right School at the Right Price* [Online]. Retrieved January 25, 2016, from: <http://www.thecollegesolution.com/>.
- Sinchai, S. (2012). *General Psychology*. Institute for Population and Social Research. Bangkok: Mahidol University. (in Thai)
- Ubonsai, K. (2012). *Psychological Characteristics and Work Situations as Correlates of Teachers' Sufficiency Economy Socialization and Its Consequence On Students' Attitudetoward Teachers' Sufficiency Economy Socialization*. Master's thesis. Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Ukrais, S. & Rangsayaton, S. (2009). Family relationship and adversity quotient, and prevention of commit suicide at-risk of public University students. *Kasetsart Journal: Social Sciences*, 30(2), 156-168. (in Thai)
- Vygotsky, L. (1978). *Interaction between learning and development*. Mind and. Society Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Webb, A. & Moallem, M. (2016). Feedback and feed-forward for promoting problem-based learning in online learning environments. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 13(2), 1-41.
- Wiratchai, N. & Vongvanich, S. (2012). *Misconceptions in Educational Research*. Bangkok: National Research Council of Thailand. (in Thai)

การศึกษาลักษณะภายนอกที่ใช้ในการคัดเลือกและอนุรักษ์พันธุ์กรรมของกระบือปลักด้วยภูมิปัญญา
ท้องถิ่นของเกษตรกรในอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

A Study of Phenotypic Traits using for the Genetic Selection and Conservation of
Swamp Buffalo with Knowledge Local Wisdom of Farmers in Si Songkhram District,
Nakhon Phanom Province

สุภาวดี แหยมคง* Nguyen Ngoc Tuan และมัทนียา สารกุล

Suphawadee Yaemkong*, Nguyen Ngoc Tuan and Mattaneeya Sarakul

คณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

Faculty of Food and Agricultural Technology, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000. Thailand.

*Corresponding Author, e-mail: suphayaku@psru.ac.th

(Received: April 7, 2017; Revised: June 20, 2017; Accepted: June 26, 2017)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาลักษณะภายนอกที่ใช้ในการคัดเลือกและอนุรักษ์พันธุ์กรรมของกระบือปลักด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรบ้านดอนสมอ ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม จำนวน 75 ราย ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงอุปนัย-นิรนัย จำแนกประเภท และเปรียบเทียบข้อมูล ประกอบการอธิบายแบบพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีทัศนคติในการเลี้ยงกระบือ เพื่อยกระดับสายพันธุ์กระบือในกลุ่มของตนเองให้มีรูปร่างใหญ่ สวยงามตามอุดมทัศน์ของกระบือไทย โดยมีลักษณะที่ใช้พิจารณาด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ 13 ลักษณะ ได้แก่ 1) โครงสร้างลำตัวยาว สูงใหญ่ 2) ขาแข็งแรง เหมาะสมกับลำตัว 3) บั้งคอสีขาว ใต้คอ 2-3 บั้ง 4) หน้า และดวงตาแจ่มใส 5) ตาแต้มทั้ง 2 ข้าง 6) มีจุดสีขาวบริเวณแก้มทั้ง 2 ข้าง 7) เท้า 4 ข้าง มีสีขาว 8) เขาใหญ่ กางออก และปลายมนหากัน 9) ลูกอ้นทะใหญ่ เสมอกัน ไม่บิด 10) หางใหญ่ ยาว เหน้หางเต็ม 11) ลึงค์รัดติดหน้าท้องตรง 12) ตำแหน่งขั้วที่เป็นมงคล และ 13) ไม่มีลักษณะกาลกิณี

คำสำคัญ: การคัดเลือก การอนุรักษ์ กระบือปลัก ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The objective of this research was to study phenotypic traits using for the genetic selection and conservation of swamp buffalo with knowledge local wisdom of farmers in Si Songkhram district, Nakhon Phanom province from 75 farmers using survey research by deep interview. The data was analyzed by analytic induction-deductive, typological analysis and constant comparison with descriptive form. The results revealed that farmer's attitudes produced buffalos for upgrade genetic breeds in their group to big shape and beautiful followed by ideal type of Thailand buffalo. The phenotypic traits for considering with knowledge local wisdom of buffalo farmers are 13 characteristics such as 1) long and high shape 2) strong legs and fit with body 3) 2-3 V-Chevron 4) fresh face and eyes 5) 2 eyes spot 6) 2 white color cheek 7) 4

white color feet 8) big, open and round end-point horns 9) big testis, equivalent and not twist 10) full, long and big tail 11) penis close to abdominal surface 12) good position of morale and 13) no bad luck.

Keywords: Conservation, Genetic, Swamp buffalo, Knowledge local wisdom

บทนำ

กระบือ เป็นสัตว์เลี้ยงที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยและเกษตรกรรายย่อยในชนบทมาตั้งแต่อดีต เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเกษตรกรไทย โดยใช้ในระบบการผลิตด้านการเกษตรกรรม เช่น เป็นแรงงานในการทำเกษตร เป็นวิถีชีวิตแบบไทยที่ทำให้เกิดเป็น วัฒนธรรมประเพณี สังคม และเศรษฐกิจ (Culture function and socio economic) ซึ่งเกษตรกรไทยเลี้ยงกระบือจะมีความผูกพันเสมือนเพื่อน ทำให้สำนึกในคุณค่าและความสำคัญของกระบือ จนกลายเป็นธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ กระบือจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยที่ก่อให้เกิดเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ ที่ดีงาม เช่น พิธีสู่ขวัญกระบือ การวิ่งกระบือ และการชนกระบือ เป็นต้น (Indramangala, 2005; Sanghuayphrai et al., 2009) แต่ในปัจจุบันด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการแข่งขันสูง โลกก้าวสู่ยุคเทคโนโลยีและเครื่องจักรกล ทำให้กระบือที่อยู่คู่กับเกษตรกรไทยถูกลดบทบาทลง มีผลให้จำนวนกระบือในประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วในแต่ละปีที่ผ่านมา (Department of Livestock Development, 2014) ปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องเร่งด่วนระดับชาติที่ไม่ควรถูกมองข้าม และควรได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว ด้วยการเพิ่มจำนวนและการอนุรักษ์ เพื่อพัฒนากระบือในรูปแบบวิถีชีวิตการเลี้ยง การดูแล และการคัดเลือกพันธุ์จากความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เริ่มหายไป จากการขาดความรู้ความเข้าใจในการปรับปรุงพันธุ์ ส่งผลให้กระบือในปัจจุบันมีขนาดตัวเล็ก แคระแกร็น เต็บโตช้า มีรูปร่างและโครงสร้างไม่ตรงตามสายพันธุ์ ประสิทธิภาพการสืบพันธุ์ต่ำ เกิดจากปัญหาเลือดชิดในฝูง ลักษณะเช่นนี้เป็นการทำลายพันธุกรรมกระบือของประเทศไทย รวมทั้งทำลายองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์และคัดเลือกพันธุ์กระบือ หรือลืมนิยามภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทย ทำให้เสียโอกาสในการสืบทอดภูมิปัญญาในการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุกรรมกระบือจากคนที่มีประสบการณ์ และจะถูกลืมนหายไปตามกาลเวลา หรือคนรุ่นใหม่ไม่ได้รับการถ่ายทอด จึงไม่รู้จักรัลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกระบือไทยในแต่ละด้าน ความเสียหายดังกล่าวไม่อาจคิดเป็นมูลค่าได้ โดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านการคัดเลือกพันธุ์กระบืองามด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นความรู้ และทักษะที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมายาวนาน ผ่านวิธีการลองผิดลองถูกมาช้านาน จนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา จนสามารถสังเคราะห์ได้องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาในการอนุรักษ์และคัดเลือกพันธุ์กระบือ เพื่อถ่ายทอดเป็นประสบการณ์ต่อไป (Kupkaeo, 2010; Phromnoi & Dontongdang, 2013)

ดังนั้น เพื่อเป็นการประมวลองค์ความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยง การคัดเลือกและผสมพันธุ์กระบือ ซึ่งถือเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุกรรมกระบือในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการคัดเลือกกระบือที่มีพันธุกรรมดีเด่นในลักษณะต่างๆ หรือการคัดทิ้งลักษณะต้องห้ามหรือกาลกิณี นอกจากนี้ ยังเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรแต่ละราย ทั้งแหล่งข้อมูลความรู้ ภูมิปัญญาที่มีเกี่ยวข้องในการเลี้ยง การคัดเลือก และอนุรักษ์พันธุ์กระบือ ซึ่งข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวนี้ จะถูกนำมาใช้ศึกษาเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาพันธุกรรมกระบือหลักของเกษตรกรแต่ละราย เพื่อนำมาใช้เป็นโมเดลต้นแบบสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผน การบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุกรรมกระบือร่วมกับการใช้เทคโนโลยีในการปรับปรุงพันธุ์สัตว์สมัยใหม่ พร้อมทั้งช่วยในการกำหนดทิศทาง และนโยบายในการพัฒนาพันธุ์กระบือให้มีความถูกต้องสอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม และความเชื่อของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ มีความเหมาะสม และตรงกับความต้องการของเกษตรกรมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการเพิ่มจำนวนประชากรกระบือ และกระบือประกวดเพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงกระบือให้ยั่งยืนของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาลักษณะภายนอกที่ใช้ในการคัดเลือกและอนุรักษ์พันธุ์กรรมของกระบือปลักด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรบ้านดอนสมอ ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือการศึกษาภาคสนาม (Field studies) ซึ่งได้ทำการตรวจคุณภาพหรือทดสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อประเมินความตรงของเนื้อหา โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อพิจารณาความยากง่ายของเนื้อหา ความเหมาะสมของคำถามและความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ และข้อมูลที่ต้องการ จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์เพิ่มเติม และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบพบกันโดยตรงระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ (Face to face interview) กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือบ้านดอนสมอ ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเกษตรกรที่เลี้ยงกระบือ ปรากฏชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาในการคัดเลือกพันธุ์กระบือ พ่อค้ากระบือ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกกระบือสำหรับการประกวดต่าง ๆ ในเขตลุ่มน้ำสงคราม ของจังหวัดนครพนม จำนวน 75 ราย โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2558 โดยอ้างอิงข้อมูลจากประธานกลุ่มผู้เลี้ยงกระบือ ปศุสัตว์อำเภอ และปศุสัตว์จังหวัดนครพนม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย-นิรนัย วิเคราะห์จำแนกประเภท และวิเคราะห์เปรียบเทียบ ประกอบการอธิบายแบบพรรณนา

ผล

สำหรับประวัติความเป็นมาของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือสวยงามบ้านดอนสมอ (ภาพที่ 1) พบว่า กลุ่มเกษตรกรฯ ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 30/21 หมู่ที่ 1 บ้านดอนสมอ ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ ทำนาและปลูกยางพาราเป็นอาชีพหลัก มีการรับจ้างและเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม มีวัฒนธรรมประเพณีมาจากชนเผ่าไทแสกที่ชอบเลี้ยงกระบือ อดีตมีการเลี้ยงกระบือในหมู่บ้านประมาณ 1,000 ตัว ซึ่งเป็นกระบือพื้นเมืองที่มีขนาดเล็ก จำหน่ายได้ราคาถูก ต่อมาปี พ.ศ. 2546 ได้ตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงโค-กระบือ บ้านดอนสมอ หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 7 มีสมาชิกเริ่มต้น 20 คน โดยไม่มีการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่ม แต่เป็นการชักชวนเกษตรกรที่มีความรักและผูกพันกระบือ ครั้งแรกได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าบ่อสงคราม จำนวน 100,000 บาท และเงินทุนส่วนตัวจำนวน 100,000 บาท นำเงินไปซื้อกระบือเพศเมีย จำนวน 20 ตัว เพื่อนำมาให้สมาชิกยืมเลี้ยง เมื่อได้ลูกกระบือแล้วต้องคืนแม่กระบือแก่กลุ่ม เพื่อจัดสรรให้เกษตรกรรายอื่นยืมเลี้ยงต่อไป

ภาพที่ 1 แสดงกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือสวยงาม บ้านดอนสมอ อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม

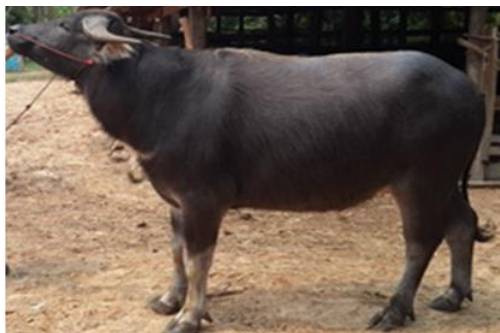
ที่มา : Nakhon Phanom Provincial Livestock Office (2015)

ต่อมาปศุสัตว์อำเภอศรีสงคราม และสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครพนม ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการเลี้ยงกระบือ และศึกษาดูงานการประกวดกระบือที่ต่าง ๆ มีการส่งกระบือของกลุ่มฯ เข้าประกวดในเวทีต่างๆ เช่น งานเกษตรลุ่มน้ำโขง จังหวัดนครพนม และงานเกษตรกรภาคอีสาน จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น จากการออกไปศึกษาดูงาน และการส่งกระบือเข้าประกวด ทำให้เห็นความแตกต่าง ซึ่งกระบือที่ชนะเลิศในการประกวดจะมีราคาสูง เมื่อเทียบกับกระบือที่เลี้ยงในหมู่บ้าน ซึ่งมีจำนวนมาก แต่ขายได้ในราคาถูก จึงได้เริ่มรวมกลุ่มกับเกษตรกรในหมู่บ้าน เพื่อเลี้ยงกระบือสวยงาม ต่อมาปี พ.ศ. 2554 ได้ตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือสวยงามบ้านดอนสมอ และจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ-กระบือบ้านดอนสมอ และขึ้นทะเบียนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ กรมปศุสัตว์ โดยมีนายหาญณรงค์ วรราช เป็นประธานกลุ่ม ปัจจุบันมีสมาชิก 75 คน มีกระบือในกลุ่ม 869 ตัว จำแนกเป็น พ่อพันธุ์ จำนวน 7 ตัว เพศผู้อายุ 2-3 ปี จำนวน 121 ตัว แม่พันธุ์ จำนวน 303 ตัว กระบือรุ่นอายุ 1-2 ปี เพศผู้ จำนวน 86 ตัว ลูกเพศผู้ จำนวน 106 ตัว กระบือรุ่น อายุ 1-2 ปี เพศเมีย จำนวน 130 ตัว และลูกเพศเมีย จำนวน 116 ตัว รวมมูลค่ากระบือและผลพลอยได้ของกลุ่มจาก (1) กระบือทั้งหมด จำนวน 869 ตัว เฉลี่ยตัวละ 30,000 บาท คิดเป็นมูลค่ารวม จำนวน 26,070,000 บาท (2) ผลิตปุ๋ยคอก (มูลกระบือ) คิดเฉลี่ยตัวละ 1,500 กิโลกรัม ต่อปี สามารถผลิตปุ๋ยคอก ได้ทั้งหมด จำนวน 1,303,500 กิโลกรัมต่อปี

จากการถอดบทเรียนภูมิปัญญาเกี่ยวกับการคัดเลือกกระบือปลักในลุ่มน้ำสงคราม จังหวัดนครพนม โดยผลการรวบรวมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ เพื่อการคัดเลือกและอนุรักษ์พันธุ์กรรมของกระบือ พบว่าส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้การคัดเลือกที่เป็นลักษณะเชิงคุณภาพ และมีลักษณะเป็นนามธรรม โดยการเลี้ยงกระบือสวยงามในลุ่มน้ำสงคราม จังหวัดนครพนม มีความแตกต่างจากการเลี้ยงกระบือทั่วไป คือ ผู้เลี้ยงมีทัศนคติ เกี่ยวกับการเลี้ยงกระบือพื้นเมืองเพื่อยกระดับสายพันธุ์กระบือในกลุ่มของตนเองให้มีขนาดรูปร่างที่ใหญ่ขึ้น และมีลักษณะสวยงามตรงอุดมคติหรืออุดมทัศน์ของกระบือไทย เกษตรกรในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยมีการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มที่เลี้ยงกระบือสวยงามในจังหวัดอื่น ใช้วิธีการเข้าร่วมการประกวดกระบือในงานต่าง ๆ ของประเทศ หรือหากไม่มีกระบือเข้าประกวด จะต้องเข้าร่วมงาน เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือทิศทางการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์กระบือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มาให้ความรู้ในงานประกวด และมีการถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้รับมาให้แก่สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบด้วย โดยจุดเริ่มต้นของการพัฒนากระบือสวยงามลุ่มน้ำสงคราม โดยเริ่มจากการคัดเลือกกระบือพื้นเมืองไทยแท้เพศผู้ที่มีลักษณะ รูปร่างสูงใหญ่ มีขนาดลำตัวยาว และลักษณะอื่นๆ ตามอุดมคติของกระบือไทยเพื่อมาผสมให้กับกระบือเพศเมียในฟาร์มของตนเอง เพื่อหวังให้กระบือรุ่นลูกมีลักษณะที่พึงประสงค์ และรูปร่างสูงใหญ่กว่ารุ่นพ่อแม่ โดยมีรายละเอียดลักษณะปรากฏภายนอกที่ใช้พิจารณาคัดเลือกกระบือสวยงามเพื่อใช้ในการประกวด 13 ลักษณะ ดังนี้

1. โครงสร้างลำตัวยาว สูงใหญ่ (ภาพที่ 2)

2. มีลักษณะของขาแข็งแรง เหมาะสมกับลำตัว โดยเกษตรกรเชื่อว่ากระบือที่มีรูปร่าง และโครงสร้างใหญ่ร่างกายใหญ่แข็งแรง จะสามารถถ่ายทอดลักษณะรูปร่างและโครงสร้างเหล่านี้ให้ลูกได้ดีกว่าแม่พันธุ์เพราะแม่พันธุ์ส่วนใหญ่มีขนาดตัวเล็ก ลูกที่ได้จึงจะเหมือนพ่อมากกว่าแม่ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 แสดงกระบือที่มีลักษณะโครงสร้างสูง ใหญ่ ขาแข็งแรง และเหมาะสมกับลำตัว

3. มีลักษณะขนสีขาวคาดที่หน้าอกหรือใต้ลำคอ (บังคอ) 2-3 แถบ เพราะกระบือที่มีบังคอ มีลักษณะสวยงามเหมือนใส่สร้อย ซึ่งเป็นลักษณะที่เป็นมงคล (ภาพที่ 3)

4. มีลักษณะหน้าและดวงตาแจ่มใส บ่งบอกถึงสุขภาพที่ดีของพ่อพันธุ์กระบือ เชื่อง เลี้ยงง่าย และกระบือที่หน้าเรียวคล้ายกระบือตัวเมียจะไม่นำมาเป็นพ่อพันธุ์ เพราะเชื่อว่าจะไม่มีความกำหนัด (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะขนสีขาวคาดที่หน้าอกหรือใต้ลำคอ (บังคอ) 2-3 แถบ

5. มีลักษณะจุดสีขาวบริเวณโคนตา (ตาแต้ม) ทั้ง 2 ข้าง (ภาพที่ 4)

6. มีลักษณะจุดสีขาวบริเวณแก้มทั้ง 2 ข้าง (แก้มจ้ำ) โดยเกษตรกรมีความเชื่อว่ากระบือที่มีจุดขาวบนใบหน้าในตำแหน่งดังกล่าว จะเป็นที่สะดุดตาของผู้คนที่พบเห็น และกรรมกรที่ตัดสินด้วยเช่นกัน (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 แสดงลักษณะของกระบือที่มีตาแต้มทั้ง 2 ข้าง และมีจุดสีขาวบริเวณแก้มทั้ง 2 ข้าง (แก้มจ้ำ)

7. มีลักษณะของเท้าทั้ง 4 ข้าง มีสีขาว เหมือนใส่ถุงเท้าขาว โดยมีความเชื่อว่ากระบือที่มีความสวยงาม จะมีลักษณะเหมือนใส่ถุงเท้าสีขาว ทั้งขาหน้าและขาหลัง และจะมีสีดำตรงข้อต่อกับขั้วเขน มองดูสะอาดตา (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 แสดงลักษณะของกระบือที่มีสีขาวที่เท้าทั้ง 4 ข้าง

8. มีลักษณะของขาที่ใหญ่ กางออก และปลายเขามนเข้าหากัน เชื่อว่า กระบือที่โคนขาใหญ่ มองด้านข้างเป็นรูปสามเหลี่ยม และเรียวขึ้นไปปลายขา เขาเกลี้ยงสะอาด มีขนาดเท่ากันทั้ง 2 ข้าง และรับกับใบหน้า เป็นลักษณะที่สวยงาม สะดุดตา (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 แสดงลักษณะของขาที่มีลักษณะใหญ่ กางออก และปลายเขามนเข้าหากันของกระบือ

9. มีลักษณะลูกอ้นทะใหญ่และเสมอกัน ไม่บิดเบี้ยว เชื่อว่ากระบือที่มีลูกอ้นทะใหญ่สมบูรณ์ ไม่หย่อนยาวมาก จะทำให้ผสมติดได้มากกว่า ไม่ดื้อ และฝึกง่ายกว่ากระบือที่ลูกอ้นทะบิด ไม่ตรง (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 แสดงลักษณะของลูกอ้นทะใหญ่และเสมอกัน ไม่บิดเบี้ยวของกระบือ

10. มีลักษณะของหางใหญ่ ยาว โคนหางเต็ม เพราะเชื่อว่ากระปือที่โคนหางใหญ่ หางยาวสมบูรณ์นั้นจะเจริญเติบโตเร็ว และลูกจะมีหางใหญ่และโตเร็วเหมือนพ่อ (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 แสดงกระปือที่มีลักษณะหางใหญ่ ยาว เหน้หางเต็ม

11. มีลักษณะของลิ้งค์รัดติหน้าท้องตรง ไม่คด เพราะกระปือที่ลิ้งค์หย่อนยาน และคด จะทำให้มีปัญหาในการผสมพันธุ์ และกระปือแม่พันธุ์ที่ใช้ผสมอาจได้รับบาดเจ็บได้ นอกจากนี้ยังเชื่อว่ากระปือที่ปลายลิ้งค์ดำ จะเลี้ยงไม่เชื่อง และบังคับยาก (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 แสดงลักษณะของลิ้งค์รัดติหน้าท้องตรง ไม่คดของกระปือ

12. มีลักษณะของตำแหน่งขั้วที่เป็นมงคล ได้แก่ บริเวณตระโหนก ใต้ท้อง อยู่ตรงกลางด้านล่างของคอ หลังหู และหัว เป็นต้น เชื่อว่าการมีขั้วตรงบริเวณโหนกหน้า ตะโหนก และสะโพกใต้หางลงมา 1 คู่ เจ้าของจะมีแต่ความร่มเย็น และร่ำรวย (ภาพที่ 10)

ภาพที่ 10 แสดงลักษณะของตำแหน่งขี้วัวที่เป็นมวงคล บริเวณตระโหนดของกระบือ

13. ไม่มีลักษณะกาลกิณี ได้แก่ หน้าผาก เท้า หาง และปากสีขาว ซึ่งเป็นลักษณะพญากระบือ ไม่เหมาะสมในการนำมาเป็นพ่อพันธุ์ และมีลักษณะสวาทใหญ่ และลึก เป็นต้น จะไม่นำมาใช้เป็นพ่อพันธุ์เพราะเชื่อว่าเป็นพญากระบือ หรือกระบือเจ้า ทำให้กระบือตัวอื่นกลัว (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 11 แสดงลักษณะกาลกิณี โดยมีลักษณะสวาทใหญ่ และลึกของกระบือ

อภิปรายผล

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร และมีศักยภาพพื้นที่สนับสนุนการเลี้ยงกระบือ เนื่องจากมีสภาพที่ตั้งล้อมรอบด้วยการทำเกษตรกรรม และแม่น้ำศรีสงคราม ซึ่งเป็นจุดที่มีความเหมาะสมในการเลี้ยงกระบือ และสามารถเป็นแหล่งพัฒนาพันธุ์กรรมกระบือที่มีศักยภาพ สมาชิกภายในกลุ่มมีการยอมรับซึ่งกันและกัน มีการคัดเลือกระบบการดำเนินงาน รักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอศรีสงคราม สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลท่าบ่อสงคราม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (Nakhon Phanom Provincial Livestock Office, 2015) สอดคล้องกับ Roengtam (2016) ที่ได้ทำการศึกษาการเสริมสร้างบทบาทขององค์กรชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยการพัฒนาชุมชนต้องเริ่มต้นที่การให้โอกาสประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง ผ่านกระบวนการส่งเสริมให้องค์กรชุมชนทำหน้าที่หลักในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ภายใต้แนวคิดที่ว่า “การแก้ปัญหาชุมชนต้องเริ่มจากชุมชน” โดยภาครัฐจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนให้เกิดกระบวนการดังกล่าว และ Udomlamun et al. (2017) ได้ทำการศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโบราณสถาน กรณีศึกษาโบราณสถาน บ้านจาเลาะ ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี โดยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการของการพัฒนาชุมชนในทุกด้าน นอกจากนี้ Prampree (2015) ได้ทำการศึกษากรณีการดำเนินงานกิจกรรมในชุมชนให้มีศักยภาพตรงตามความพึงพอใจของคนในชุมชน โดยให้เปิด

และการเรียนรู้ถือเป็นภูมิปัญญาเฉพาะตัวบุคคล นอกจากนี้เกษตรกรมีการถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้รับมาให้แก่สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบด้วย แต่อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดองค์ความรู้ในอดีตมีข้อจำกัด เพราะเป็นความรู้หรือวิชาในการทำมาหากินจะไม่ถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลอื่น นอกจากลูกหลานของตนเองเท่านั้น และต้องดูลักษณะนิสัยของผู้ที่จะรับการถ่ายทอดความรู้ว่าเป็นผู้ที่มีความรัก ความเมตตาต่อสัตว์หรือไม่ แม้เป็นลูกหลานของตนเอง ถ้าไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวก็จะไม่ยอมถ่ายทอดความรู้ให้ วิธีการถ่ายทอดจะเป็นการปฏิบัติจริง โดยมีการนำไปเลี้ยงและต้องคอยสังเกตเรียนรู้ด้วยตนเอง จนกระทั่งเกิดประสบการณ์ ซึ่งผู้ที่ต้องการจะได้รับการถ่ายทอดความรู้จะต้องมีความขยันและอดทน เช่นเดียวกับ Jankeaw & Suthiphom (2016) พบว่า การใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนเป็นผลมาจากการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่นในการสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นการเสาะแสวงหากระเบื้องามจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นภูมิปัญญาที่มีติดตัวที่เกิดจากประสบการณ์ตรงลงมือทดลองจนเกิดความแม่นยำขึ้น จนกลายเป็นความชำนาญเฉพาะตัวในการคัดเลือกกระบือ และที่สำคัญต้องมีใจรักด้วย ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้บอกเป็นนัยว่า ภูมิปัญญาองค์ความรู้ในการคัดเลือกพันธุ์กระบือของเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือสวยงามในกลุ่มน้ำสงครามสามารถนำไปศึกษาต่อยอดถึงการปรับปรุงพันธุ์ขั้นสูงได้ โดยให้เกษตรกรได้มีการจดบันทึกข้อมูลพันธุ์ประวัติ ข้อมูลการเจริญเติบโต และการให้ผลผลิตของกระบือแต่ละตัว และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกระบือและการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และโอกาสในการพิจารณาคัดเลือกพันธุ์กระบือของเกษตรกรไทยต่อไปในอนาคต

สรุป

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือสวยงามในบ้านดอนสมอ ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม มีทัศนคติในการคัดเลือกกระบือให้มีขนาดรูปร่างที่ใหญ่ขึ้น และมีความสวยงามตรงตามอุดมคติหรืออุดมทัศน์ของกระบือไทย โดยมีการพิจารณาลักษณะทั้งหมด 13 ลักษณะ ได้แก่ 1) โครงสร้างลำตัวยาว สูงใหญ่ 2) ขาแข็งแรง เหมาะสมกับลำตัว 3) บั้งคอสีขาว ใต้คอ 2-3 บั้ง 4) หน้า และดวงตาแจ่มใส 5) ตาแต้มทั้ง 2 ข้าง 6) มีจุดสีขาวบริเวณแก้มทั้ง 2 ข้าง 7) เท้า 4 ข้าง มีสีขาว 8) เขาใหญ่ กางออก และปลายมนหากัน 9) ลูกอ้นทะใหญ่ เสมอกัน ไม่บิด 10) หางใหญ่ ยาว เหง้าหางเต็ม 11) ลึงค์รัดติดหน้าท้องตรง 12) ตำแหน่งขวัญที่เป็นมงคล และ 13) ไม่มีลักษณะกาลกิณี ซึ่งเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือได้มีการพิจารณาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการคัดเลือกและอนุรักษ์พันธุ์ของกระบือในบ้านดอนสมอ ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำหรับทุนสนับสนุนการวิจัย ปีงบประมาณ 2558

เอกสารอ้างอิง

- Department of Livestock Development. (2014). *Livestock infrastructure information in Thailand: 2012-2014*. Bangkok: Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperative. (in Thai)
- Jankeaw, D. & Suthiphom, W. (2016). Factors Influencing Use of Local Agricultural Knowledge and Wisdom to Strengthen Economic Community in Lower Northeastern, Thailand. *Journal of Community Development and Life Quality*, 4(2), 188-199. (in Thai)
- Indramangala, J. (2005). *Thai Buffalo for Sustainability*. Bangkok: Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperative. (in Thai)

- Kupkaeo, K. (2010). *Knowledge local wisdom for selection Swamp Buffalo*. Bangkok: Bureau of Animal Husbandry and Genetic Improvement, Bangkok: Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperative. (in Thai)
- Nakhon Phanom Provincial Livestock Office. (2015). *Conclusion Report Group of Fancy Swamp Buffalo in Ban Don Samo*. Nakhon Phanom: Department of Livestock Development Ministry of Agriculture and Cooperative. (in Thai)
- Phromnoi, S. & Dontongdang, S. (2013). *Study of situation and Diversity of swamp Production for Sustainable of Utilization and Conservation of Buffalo in Uttaradit Province*. Uttaradit: Full report research, Uttaradit Rajabhat University. (in Thai)
- Prampre, T. (2015). Promoting Local Tradition Ram Phi Fa to Enhance Tourism Potential of Members of the Tambon Administration Na Siao, Muang Chaiyaphum, Chaiyaphum Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 3(1), 29-39. (in Thai)
- Roengtam, S. (2016). Strengthening Participatory Role of Community Organizations in Public Service Deliveries of Khon Kaen City Municipal, Khon Kaen Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 11(2), 65-79. (in Thai)
- Sanghuayphrai, N., Faree, S. & Luengcharatsuriya, K. (2009). *Characteristic of Thai buffalo with Judging Contest*. Bangkok: Bureau of Animal Husbandry and Genetic Improvement, Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperative. (in Thai)
- Udomlamun, S., Maso, Z., Wutthiwong, V., Rungrut S., Wongkamhang, C. & Chaelee, S. (2017). The Establishment of the Community Participation in the Development Ancient Remains: Case Study in Ban Ja-le Ancient Remains, Yarang District, Pattani Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 56(Special Issue), 56-72. (in Thai)
- Vechgama, K., Jaiboon, S. & Leksomboon, K. (2016). The Factors to Self Help Group Management Case Study Bann Rai Si La Thong Mortar Maker Group. *Journal of Community Development and Life Quality*, 4(1), 75-83. (in Thai)

การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ A Development ICT Competency Indicator for Academic Personnel in Rajabhat Universities

ณรงค์ พันธุ์คง^{1*} และณมน จีรังสุวรรณ^{2**}

Narong Punkong¹ and Namon Jeerungsuwan²

¹สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ 10800

²ภาควิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ 10800

¹Information and Communication Technology for Education, Faculty of Technical Education,
King Mongkut's University of Technology North Bangkok, 10800. Thailand.

²Department of Technological Education, Faculty of Technical Education,
King Mongkut's University of Technology North Bangkok, 10800. Thailand.

*,** Corresponding Author, email: jaynarongpunkong@gmail.com, namon2015@gmail.com

(Received: April 26, 2017; Revised: June 23, 2017; Accepted: June 29, 2017)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏและทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏจากการพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันตก จำนวน 204 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มของ Comrey & Lee (1992) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏจากการพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-สแควร์ (χ^2) = 232.16, df = 239, P = 0.61224, GFI = 0.92, AGFI = 0.87 และ RMSEA = 0.000สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏมี 6 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐานทางไอซีทีมี 13 ตัวบ่งชี้ 2) การจัดการเรียนรู้ด้วยไอซีที มี 6 ตัวบ่งชี้ 3) จรรยาบรรณด้านไอซีทีมี 3 ตัวบ่งชี้ 4) การวัดและประเมินผลห้องเรียนด้านไอซีทีมี 1 ตัวบ่งชี้ 5) การบริหารจัดการในห้องเรียนด้วยไอซีทีมี 3 ตัวบ่งชี้ และ 6) การพัฒนาคนมี 2 ตัวบ่งชี้

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้ สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารบุคลากรสายการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏ

Abstract

The research objectives to develop indicators of Information and Communication Technology Competency of Academic Personnel in Rajabhat University and to test the congruence of developed model with empirical data. The sample size of 204 Rajabhat University lecturers was derived by Comrey & Lee (1992) random sampling. The second-order confirmatory factor analysis of the indicator model in Information and Communication Technology Competency of Academic Personnel in Rajabhat Universities was congruent with empirical data including Chi-Square = 232.16 at degree of freedom = 239, probability

= .61224, the Chi-Square was not significant. In addition, the GFI, and AGFI were .92, and .87 respectively. Moreover, the RMSEA was .000. It was summarized that Information and Communication Technology Competency of Academic Personnel in Rajabhat Universities consisted of 6 components and 28 indicators which were 1) the fundamentals of ICT had 13 indicators 2) the learning management of ICT had 6 indicators 3) the ethics of ICT had 3 indicators 4) the measurement and evaluation classroom of ICT had 1 indicators 5) the classroom management of ICT had 3 indicators 6) the person development had 2 indicators.

Keywords: Indicator, Competency of Information and communication technology rajabhat, Rajabhat University

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันเป็นสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลาทำให้วิถีชีวิต ค่านิยมและวัฒนธรรมบางอย่างของสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นเพื่อให้คนในสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสภาพสังคมปัจจุบันอย่างเป็นปกติสุขได้นั้นต้องมีการพัฒนาคุณภาพคน เห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมสู่การเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนและสังคมไทยให้ครอบคลุม 3 เรื่องหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรมนำความรู้ มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2) การเสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เน้นการพัฒนาระบบสุขภาพอย่างควววจรและ 3) การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข โดยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในสังคมบนฐานของความมีเหตุมีผล ดำรงชีวิตอย่างมั่นคงทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน (Office of the National Economics and Social Development Board, 2006) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (Ministry of Education, 2008)

จากการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยพบว่าในอีก 10 ปีข้างหน้าจะมีเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่มีความเป็นไปได้และมีความสำคัญสำหรับประเทศไทย 18 สาขา ได้แก่ 1) เทคโนโลยีสีเขียวแบบผสมผสาน 2) เซลล์แสงอาทิตย์และเซลล์เชื้อเพลิง 3) ชีวมอลกุลที่ผลิตในแบคทีเรีย 4) ชีววิทยาระบบ 5) ระบบตรวจสอบขั้นสูง 6) พลังงานเชื้อเพลิงทางเดียว 7) เครื่องจักรนาโน 8) เทคโนโลยีเชื่อมต่อแบบไร้สาย 9) เทคโนโลยีระบบเตือนภัยธรรมชาติ 10) พันธุวิศวกรรมใหม่เพื่อการแพทย์และสาธารณสุข 11) การโคลนนิ่งเพื่อรักษาโรค 12) Silicon Photonics 13) วิทยาการทางสมองและการเรียนรู้ 14) การเกษตรที่มีสมดุลกับระบบนิเวศ 15) การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำด้วยวิทยาการจีโนมและชีวภาพ 16) เทคโนโลยีชีวมวล 17) นาโนอิเล็กทรอนิกส์ 18) ยานจากเทคโนโลยีชีวภาพที่ผสมผสานกับเคมี

สรุปได้ว่า จากเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาและการนำเทคโนโลยีไปใช้ใน 3 ลักษณะ คือ 1) เทคโนโลยีในสาขาต่างๆ จะเชื่อมโยงกันมากขึ้นในลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ ดังตัวอย่างของการนำเอนาโนเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีอื่น เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีชีวภาพ 2) เทคโนโลยีแต่ละสาขาส่งผลกระทบในเชิงลึกมากขึ้น เพื่อสร้างความรู้ใหม่ดังตัวอย่างของการศึกษาด้านพันธุกรรมที่ลึกถึงระดับการ

สังเคราะห์โปรตีน 3) การเข้าถึงเทคโนโลยี จะช่วยให้โลกแคบจากการเชื่อมโยงของส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน ในขณะที่อีกด้านหนึ่งอาจทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้นในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ (digital device) ในขณะที่กลุ่มบุคลากรทางการศึกษาและสถาบันการศึกษา จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ไปใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา ทั้งการขยายฐานการศึกษาเพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการและการส่งเสริมการเรียนรู้การสอน ตลอดจนภาคส่วนต่างๆ จึงต้องเตรียมความพร้อมกำลังคนสำหรับอนาคตใน 10-20 ปี ข้างหน้าใน 3 รูปแบบ คือ เป็นเนื้อหาของการเรียน เป็นเครื่องมือและเป็นวิถีคิด เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเพื่อให้เกิดความรู้ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและทันเวลา

โลกยุคปัจจุบันมีความสะดวกรวดเร็วในการเดินทางและการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมากในด้านการศึกษาก่อให้เกิดเคลื่อนย้ายของนักศึกษาครูอาจารย์ และบุคลากรเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากต่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ ผู้ที่ทำงานและต้องการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานมีจำนวนมากขึ้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือการปรับปรุงระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาให้มีความใกล้เคียงกันกับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีอื่นๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเคลื่อนย้ายของนักศึกษาและการเทียบโอนหน่วยกิต และนับตั้งแต่การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาของประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปที่เมือง Bologna ประเทศอิตาลีเมื่อปี พ.ศ. 2542 จนเกิดข้อตกลง Bologna Process ประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปจึงปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต (Learning Outcomes) ในแต่ละคุณวุฒิและขยายผลการดำเนินการไปตามประเทศต่างๆ ทั่วโลกสำหรับประเทศไทย การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ส่งผลกระทบให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาทุกระดับ มีการเน้นหนักให้ปรับปรุงหลักสูตรและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็นและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย มีการยกระดับของสถาบันราชภัฏและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย การเปิดดำเนินการของวิทยาลัยชุมชน และให้อิสระในการดำเนินการแก่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้สถาบันอุดมศึกษามีความหลากหลาย มีการขยายตัวเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสดำเนินการในระดับอุดมศึกษากันอย่างทั่วถึงท่ามกลางสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาตามมา กล่าวคือ จะทำอย่างไรให้สังคมเชื่อมั่นได้ว่าคุณวุฒิที่บัณฑิตได้รับจากสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีคุณภาพและมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานกำกับและส่งเสริมการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาจึงได้ดำเนินการโครงการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualifications Framework For Higher Education; TQF : HEd) เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำนโยบายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติในส่วนของมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของนักศึกษา ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิและสื่อสารให้สังคม ชุมชน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศเข้าใจได้ตรงกันและเชื่อมั่นถึงผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตได้รับการพัฒนาว่ามีมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 3) ของประเทศไทย พ.ศ.2557 - 2561 “พัฒนาสังคมอุดมปัญญาด้วย ICT เพื่อก้าวสู่สังคมดิจิทัลอย่างยั่งยืน โดยทั่วถึง เท่าเทียม และมั่นคง ปลอดภัย ในทุกชุมชนและท้องถิ่น” (Shape-up Smart Thailand to ward Digital Society) (Ministry of Information and Communication Technology, 2007)

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อที่จะรู้ถึงความจริงเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อเพื่อระบุลักษณะร่วมกันว่าข้อคำถามทั้งหมดประกอบด้วยองค์ประกอบ

อะไรบ้างสอดคล้องกับทฤษฎีหรือสมมุติฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้ามีความสอดคล้องก็แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และน้ำหนักความสำคัญของแต่ละตัวบ่งชี้โดยจะทำการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนให้ชัดเจน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏจากการพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรสายการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันตก จำนวน 204 คนโดยผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Comrey & Lee (1992) เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ 5 ระดับ คือ จำนวน 50 คน ถือว่าแย่มาก (Very poor) จำนวน 100 คน ถือว่าไม่ดี (Poor) จำนวน 200 คน ถือว่าพอใช้ได้ (Fair) จำนวน 300 คน ถือว่าดี (Good) และจำนวน 500 คน ถือว่าดีมาก (Excellent)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดย นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ 7 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามรายข้อ (Item-Objective Congruence: IOC) รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงข้อคำถาม ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.89-1.00 ค่า IOC มีค่ามากกว่า 0.50 ทุกข้อคำถาม และ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try-Out) กับบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา กำหนดผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 50 คน แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปหาคุณภาพของเครื่องมือโดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.974

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์จากคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม เพื่อขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามพร้อมทั้งส่งแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในบางส่วน และบางส่วนใช้การเก็บกับผู้ประสานงานซึ่งปฏิบัติงานอยู่ภายในมหาวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่าง ซึ่ง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 204 ฉบับ แล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองและวิเคราะห์น้ำหนัก (Factor loading) ขององค์ประกอบ และ ตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยใช้การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย (Kaiyawan, 2001) โปรแกรม spss (Silpcharu, 2012) และโปรแกรมลิสเรลในการวิเคราะห์ข้อมูล (Sukkasem & Prasith-rathsint, 2007)

ตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบที่ตั้งชื่อใหม่และชื่อตัวบ่งชี้

ชื่อองค์ประกอบ	สัญลักษณ์	ตัวบ่งชี้	สัญลักษณ์
1.ความรู้พื้นฐานทางไอซีที	Basic	1.ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์	a1
		2. ความรู้เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์บันทึกข้อมูล ตลอดจนอุปกรณ์ต่อพ่วงต่างๆ	a2
		3. ความรู้ความสามารถด้านการบำรุงรักษาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	a3
		4. สามารถอธิบายและสาธิตการใช้ฮาร์ดแวร์ทั่วไป	a4
		5. ความสามารถด้านระบบปฏิบัติการและโปรแกรมประยุกต์เพื่อการศึกษา	a5
		6. ความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมสำเร็จรูปด้านการประมวลผลคำ และการนำเสนอ	a6
		7. ความสามารถอธิบายและการใช้ซอฟต์แวร์ การนำเสนอ	a7
		8. การใช้ซอฟต์แวร์เกี่ยวกับการติดตั้งโปรแกรม	a8
		9. การเลือกใช้ซอฟต์แวร์และเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และหลักสูตร	a9
		10. การใช้ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ในการรับ-ส่ง หนังสือราชการผ่านระบบอินเทอร์เน็ต	a10
		11. การใช้งานอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงข้อมูล	a11
		12. การใช้ไอซีทีในการนำเสนองาน	a12
		13. ความรู้ด้านหลักการเบื้องต้นของการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และองค์ประกอบของระบบสารสนเทศ	a13
2.การจัดการเรียนรู้ด้วยไอซีที	Manage	14.การจัดทำแผนการเรียนรู้	b14
		15.ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	b15
		16.การจัดการเรียนการสอนด้วยไอซีที	b16
		17.มีความรู้และเข้าใจด้านเทคโนโลยีการเรียนการสอนและด้านเนื้อหาที่ปฏิสัมพันธ์กัน	b17
		18.ใช้ไอซีที (ICT) เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้	b18
		19.มีความรู้ใฝ่เรียนใช้งานด้านไอซีที	b19
3.จรรยาบรรณด้านไอซีที	Mind	20. มีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศไปในทิศทางที่ถูกต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมาย	c20
		21. รู้กฎหมายคุณธรรมจริยธรรมทางคอมพิวเตอร์	c21
		22. การใช้ไอซีทีที่ถูกต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมาย มีวินัยในตนเองและเคารพกฎเกณฑ์ รับผิดชอบต่อข้อมูลที่น่ามาใช้ และไม่ละเมิดลิขสิทธิ์	c22

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชื่อองค์ประกอบ	สัญลักษณ์	ตัวบ่งชี้	สัญลักษณ์
4.การวัดและประเมินผลด้านไอซีที	Measure	23.ใช้ โปรแกรมที่อำนวยความสะดวกในงานต่างๆ เช่น พิมพ์ข้อสอบ ประมวลผลสอบรายงานผลการเรียน ผลิตสื่อการสอนและผลการวิจัย	e23
5.การบริหารจัดการในห้องเรียนด้วยไอซีที	Admin	24.การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา การมีภาวะผู้นำในชั้นเรียน การบริหารจัดการในชั้นเรียน การสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ	f24
		25.จัดการเรียนการสอนระดับฝีมือและระดับเทคนิคบริหารจัดการในห้องเรียน สถานที่ฝึกปฏิบัติงาน และห้องปฏิบัติการและการบำรุงรักษา	f25
		26.ครูผู้สอนมีความรู้และเข้าใจในคุณค่าของการค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และเพิ่มทางเลือกในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ ให้กับผู้เรียนเพราะข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์	f26
6.การพัฒนาคน	Develop	27. การสื่อสาร การวิเคราะห์ ตัวเลข เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	g27
		28. ครูมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนเช่น การสร้างคำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติ การเรียนรู้ การฝึกฝนให้ผู้เรียนมี ทักษะเชาว์ ปัญญา ให้ผู้เรียนค้นพบทักษะด้วยตนเอง	g28
สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏ			CTRU

ผล

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง มีรายละเอียด ดังนี้

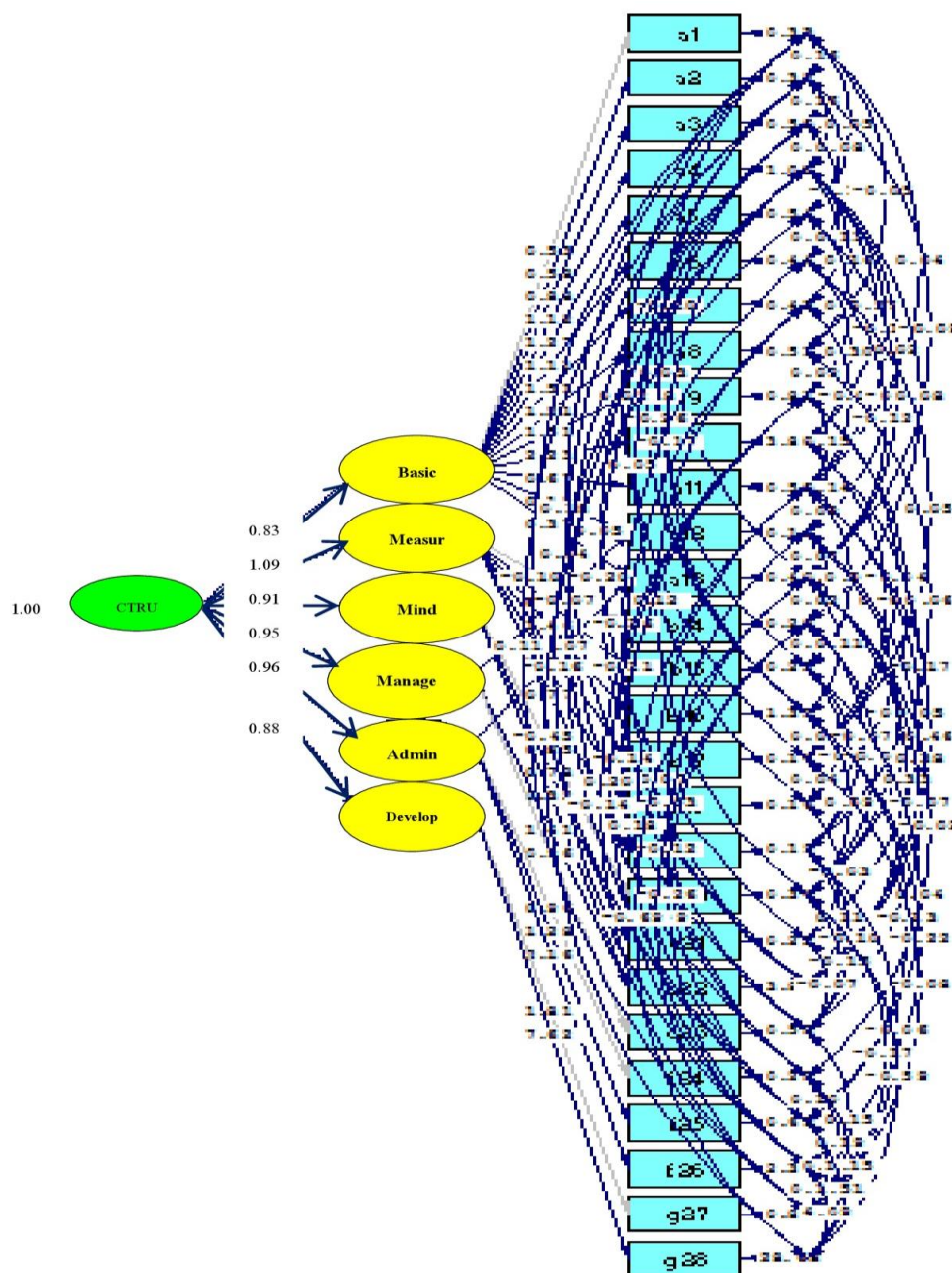
การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองจากตัวบ่งชี้ 28 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้พื้นฐานทางไอซีที (Basic) การจัดการเรียนรู้ด้วยไอซีที (Manage) จรรยาบรรณด้านไอซีที (Mind) การวัดและประเมินผลห้องเรียนด้านไอซีที (Measure) การบริหารจัดการในห้องเรียนด้วยไอซีที (Admin) และการพัฒนาคน (Develop) โดยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏดังตาราง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
ของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏ

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ				สปส.คะแนนองค์ประกอบ(FS)	สัมประสิทธิ์การ พยากรณ์ (R ²)
		b	SE	t	β		
Basic (b=0.83)	a1	0.53	-	-	0.67	0.11	0.45
	a2	0.58	0.04	13.35	0.71	0.04	0.50
	a3	1.12	0.12	9.04	0.75	0.11	0.56
	a4	1.12	0.12	9.71	0.74	-0.05	0.54
	a5	1.27	0.11	11.69	0.86	0.03	0.74
	a6	1.11	0.10	11.00	0.85	0.13	0.73
	a7	1.51	0.13	11.67	0.91	0.17	0.84
	a8	1.21	0.11	10.58	0.86	0.10	0.73
	a9	1.51	0.14	11.02	0.85	0.05	0.73
	a10	2.23	0.23	9.74	0.74	0.02	0.55
	a11	0.67	0.07	9.50	0.67	0.05	0.45
	a12	0.12	0.05	2.41	0.20	-0.02	0.53
	a13	0.37	0.10	3.74	0.34	0.13	0.61
Manage (b=0.95)	b14	0.70	-	-	0.79	0.13	0.63
	b15	0.61	0.03	17.42	0.78	0.17	0.62
	b16	1.46	0.12	12.51	0.78	0.02	0.61
	b17	0.69	0.05	14.42	0.88	0.18	0.77
	b18	0.62	0.05	13.51	0.83	0.10	0.70
	b19	0.77	0.06	12.62	0.87	0.37	0.75
Mind (b=0.91)	c20	0.85	-	-	0.83	0.36	0.69
	c21	0.78	0.05	14.25	0.86	0.01	0.74
	c22	1.41	0.35	4.07	0.13	0.00	0.42
Measure (b=1.09)	e23	0.96	-	-	0.77	-0.16	0.59
Admin (b=0.96)	f24	0.96	-	-	0.87	0.21	0.76
	f25	1.28	0.07	18.02	0.83	0.21	0.69
	f26	2.16	0.15	14.61	0.81	0.11	0.66
Develop (b=0.88)	g27	1.81	-	-	0.88	0.44	0.78
	g28	7.62	0.57	13.48	0.81	0.05	0.65
Chi-Square = 232.16, df = 239, p = 0.61224, AGFI = 0.87, GFI = 0.92 RMSEA = 0.000							
RMR = 0.15							

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองด้วยโปรแกรมลิสเรล เพื่อพัฒนา ตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second order CFA Model) ของสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏ

จากตารางที่ 2 และภาพที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนในภาพรวม ของโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏได้ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 232.16 ที่ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (degrees of freedom) เท่ากับ 239 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-Value) เท่ากับ 0.61224 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.92 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ

(RMFSEA) เท่ากับ 0.000 แสดงว่าโมเดลองค์ประกอบตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรสาย การสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สร้างขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี และมีผลการเทียบดัชนีความ สอดคล้องของโมเดลสมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปดัชนีความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การประเมินความสอดคล้องของโมเดล	เกณฑ์	ค่าที่ได้	ผลการพิจารณา
χ^2-p	$0.05 < \chi^2-p \leq 1.00$	0.612	ผ่านเกณฑ์
χ^2 / df	$0 < \chi^2 / df \leq 2$	0.970	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	0.000	ผ่านเกณฑ์
GFI	$0.90 \leq GFI \leq 1.00$	0.920	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เชิงยืนยันอันดับที่สอง ของโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนใน มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีดัชนีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 / df = 0.970$, p-value = 0.612, RMSEA = 0.000, GFI = 0.920) ซึ่งผ่านเกณฑ์พิจารณาทุกกรณี

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์เชิงยืนยันอันดับที่สอง ของโมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ กับกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งให้เห็นว่า ทั้ง 6 องค์ประกอบ มีค่าสถิติวัดความ กลมกลืนผ่านเกณฑ์ทุกตัว แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละ ข้อเพื่อระบุลักษณะร่วมกันว่าข้อคำถามทั้งหมดประกอบด้วยองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับทฤษฎีหรือสมมุติฐานที่กำหนด ไว้ดี สามารถนำไปเป็นรูปแบบสำหรับพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะด้าน ไอซีที สำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏได้

ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Onthawon & Mungsing, 2015) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวแบบ ตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนในสถาบันการพลศึกษาในประเทศไทย โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบองค์ประกอบหลัก 5 ด้านที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ดี และพบ ความสำคัญขององค์ประกอบ เรียงตามลำดับ คือ

1.การบูรณาการด้านไอซีทีสำหรับการเรียนการสอน 2.การใช้ไอซีทีด้านหลักสูตรและการประเมินผล 3.การใช้ไอซี ที 4.ความสนใจด้านไอซีที 5.นโยบายด้านไอซีทีในการสอน และยังสอดคล้องกับมาตรฐานสมรรถนะด้าน ICT สำหรับครู ของ ยูเนสโก (UNESCO, 2008) ประกอบไปด้วย 6 ด้านได้แก่ 1)ความเข้าใจเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษา 2)หลักสูตร และการวัดผลประเมินผล 3)กระบวนการสอน ศาสตร์แห่งการศึกษา 4)ความรู้ด้าน ICT 5)การบริหารจัดการ องค์กรและการ บริหาร และ 6)การพัฒนาวิชาชีพ การเรียนรู้ของครูผู้สอนอย่างมืออาชีพ นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยของ (Yossiri et al., 2017) ที่ศึกษาเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา ภาษาอังกฤษของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาพบว่า คุณลักษณะอาจารย์ที่พึงประสงค์ด้านวิชาการ ด้านการสอน ด้าน คุณธรรมและสังคม และด้านการปฏิบัติตน ในระดับมากเท่ากันทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาคน 1.มีการสื่อสาร การ วิเคราะห์ ตัวเลข เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความ รับผิดชอบ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องในด้านการสอน พบว่าอาจารย์เป็นผู้มีทักษะในการถ่ายทอดและ อธิบายความรู้ได้เป็นอย่างดีส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วน ร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอนเพื่อผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น 2.ครูมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะ

ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนเช่น การสร้างคำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติ การเรียนรู้ การฝึกฝนให้ผู้เรียนมี ทักษะเชาว์ ปัญญา ให้ผู้เรียนค้นพบทักษะด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องในด้านวิชาการ พบว่าอาจารย์มีการพัฒนาการสอนสม่ำเสมอและมีเอกสารประกอบการสอนในวิชาที่สอนมีความกระตือรือร้นในงานตัวเอง มีความรู้ใหม่ ๆ และให้คำแนะนำแหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอน อีกทั้งมีความแม่นยำและความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนอย่างลึกซึ้ง มีความรู้รอบตัวสนใจศึกษาหาความรู้ทางวิชาการ และจรรยาบรรณด้านไอซีทีในเรื่องมีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศไปในทิศทางที่ถูกต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องด้านคุณธรรมและสังคม พบว่า นักศึกษาต้องการอาจารย์ที่มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความยุติธรรม เมตตาและซื่อสัตย์ ปฏิบัติต่อนักศึกษาได้เหมาะสมและเสมอภาค อีกทั้งรับฟังความคิดเห็นและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งการวางตัวของอาจารย์เป็นตัวอย่างหรือเยี่ยงอย่างให้แก่ผู้เรียนได้มาก

สรุป

งานวิจัยนี้ เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ของบุคลากรสายการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการศึกษาทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้โครงสร้างสมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏหลังจากนั้นทำการพัฒนาตัวบ่งชี้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน พิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามรายข้อ (Item-Objective Congruence: IOC) รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงข้อคำถามได้องค์ประกอบจำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความรู้พื้นฐานทางไอซีที (basic) (2) การจัดการเรียนรู้ด้วยไอซีที (manage) (3) จรรยาบรรณด้านไอซีที (mind) (4) การวัดและประเมินผลด้านไอซีที (measure) (5) การบริหารจัดการในห้องเรียนด้วยไอซีที (admin) (6) การพัฒนานักเรียน (develop) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value = 0.612) แสดงว่าทุกองค์ประกอบเป็นสมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบมีค่าอยู่ระหว่าง 0.83-1.09 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยองค์ประกอบที่มีความสำคัญเรียงจากมากไปน้อยมีดังนี้ การวัดและประเมินผลด้านไอซีที (measure) (1.09) การบริหารจัดการในห้องเรียนด้วยไอซีที (admin) (0.95) การจัดการเรียนรู้ด้วยไอซีที (manage) (0.95) จรรยาบรรณด้านไอซีที (mind) (0.9) การพัฒนาครู (develop)(0.88) และความรู้พื้นฐานทางไอซีที (asic) (0.83)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานนำผลการวิจัยไปทำประโยชน์

1. เป็นแนวทางในการสร้างมาตรฐานสมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับครูและผู้สอนในมหาวิทยาลัย
2. เป็นแนวทางในการนำเกณฑ์การประเมินมาตรฐานด้านสมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนทั่วไปทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา
3. ตัวบ่งชี้ด้านความรู้พื้นฐานทางไอซีทีมาสร้างเป็นแบบทดสอบด้านความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อทดสอบผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
4. นำตัวบ่งชี้ด้านจรรยาบรรณด้านไอซีทีสร้างเป็นเครื่องมือการวัดคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพสำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อทดสอบผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

โมเดลตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านไอซีทีสำหรับผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่พัฒนาขึ้นนี้เน้นให้เหมาะสมกับบทบาทของผู้สอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ หากต้องการใช้องค์ประกอบที่กว้างขวางหรือซับซ้อนมากกว่านี้ อาจเพิ่มเติมสมรรถนะในสถานะ

อื่น เช่น บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา หรือสามารถวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลหลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. 2(3). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associated.
- Kaiyawan, Y. (2001). *Multivariate Statistical Analysis for Research*. Doctoral Dissertation. Department of Technological Management. Phetchaburi Rajabhat University. (in Thai)
- Ministry of Education. (2008). *Basic Education*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand. Limited. (in Thai)
- Ministry of Information and Communication Technology. (2007). *ICT 2020 Conceptual Framework*. Bangkok: Thana & Graphic Press. (in Thai)
- Office of the National Economics and Social Development Board. (2006). National Economic and Social Development Plan No. 10, (2007-2011). (in Thai)
- Onthawon, K. & Mungsing, S. (2015). A Development ICT Competency Indicator Model for Faculty Member in Institute of Physical Education–Thailand. *Academic Journal Institute of Physical Education*, 7(1), 209-221. (in Thai).
- Silpcharu, T. (2012). *Research and Statistical Analysis Using SPSS and AMOS*. Nonthaburi: S.R. Printing Mass Products, Co., Ltd. (in Thai)
- Sukkasem, K. & Prasith-rathsint, S. (2007). *Handbook of LISREL applications*. Bangkok: Samlada Co., Ltd. (in Thai)
- UNESCO. (2008). *ICT Competency Standards for Teachers*. United Kingdom: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Yossiri, W., Rawichart, N., Hayeesani, M., Karaminae, N., Laongpol, J., Vongsvivut, S., et al. (2017). The Study of University Teachers' Desired Characteristics in English Language Teaching and Learning as Perceived by Yala Rajabhat University Students. *Journal of Yala Rajabhat University*, 12(Special Issue), 86-99. (in Thai)

อิมามอัชชาฟีอีและพัฒนากการฟื้นฟูอิสลาม Imam al-Shafi'iy and Development of Islamic revival

ปราโมทย์ พันธ์* และอับดุลเลาะ การ์รีนา
Pramote Pachnee* and Abdullah Karina

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000
College of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Rusamilae Mueang, Pattani, 94000. Thailand.

*Corresponding Author, e-mail: promote@hwks.ac.th

(Received: April 29, 2017; Revised: June 5, 2017; Accepted: June 7, 2017)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสังเขปชีวประวัติและพัฒนากการฟื้นฟูอิสลามของอิมามอัชชาฟีอี การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบบันทึกข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการอุลุม อัดดีฟส์ หลักการอุซูลุดดีนและการวิพากษ์วิจารณ์ จากการศึกษาพบว่า 1) เชื้อสายและวงศ์ตระกูลของท่านมาจากท่านนบีหมัมมัด คือลัลลอฮ์ อัลลัยฮิ วะสัลลัม ท่านได้ทุ่มเทในการศึกษาแสวงหาความรู้จนกลายเป็นผู้ที่เป็่นนักอญติฮาด (วินิจฉัย) โดยเฉพาะสาขานิติศาสตร์อิสลาม 2) พัฒนากการฟื้นฟูอิสลามประกอบด้วยสามด้านหลัก ได้แก่ ด้านอะกิดะฮ์อิสลามมียะฮ์ ฟื้นฟูหลักอะกิดะฮ์ที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับพระนามและคุณลักษณะตามการอธิบายของอัลลอฮ์ สิบหะนะฮ์วะตะอาลาและเราะฮ์ลุส โดยไม่มีการตีความใด ๆ ทั้งสิ้น ด้านวิชาการ ฟื้นฟูส่งเสริมการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การประพันธ์ และการโต้แย้งเชิงวิชาการ ด้านสังคม ฟื้นฟูสังคมด้วยการเปลี่ยนวิธีคิดของผู้คนบนพื้นฐานของหลักการอิสลาม โดยยึดหลักความเป็นธรรมและความยุติธรรม และประกันสังคมให้เอาใจใส่ด้านสุขภาวะที่ดี มีความรู้และความสมดุลย์ บ้านเมืองย่อมเข้าสู่สภาวะที่สงบสุข

คำสำคัญ : อิมามอัชชาฟีอี พัฒนากการ ฟื้นฟูอิสลาม

Abstract

This research article aimed at studying brief biography and developments of Islamic revival of Imam Syafie. The data entry and data analysis using Ulum Tafsir and Usuluddin were used in the data collection. The findings of this study were 1) his lineage descended from the prophet Muhammad devoted to enlarge his knowledge for becoming Ijtihad (a judge), particularly in Islamic jurisprudence. 2) The developments of Islamic revival comprised three aspects as follows. Firstly, on Aqidah Islamiyah based on Al-Quran and Al-Hadith, it involved the names and attributes of Allah described by His way without any interpretation. Secondly, on academic, it was the revivals of education, learning management, composition, as well as academic arguments. Lastly, on society, it was to change thought of people based on Islamic concept and justice. The social insurance on health care, cultivation, and balance will lead to the peaceful country.

Keywords: Imam al-Shafi'iy, Development, Islamic revival

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาจากสมัยหนึ่งสู่อีกสมัยหนึ่ง และยังเหตุการณ์หนึ่งสู่เหตุการณ์หนึ่งตามสภาวะการณ์ เป็นสังขารที่มนุษย์ทุกคนจะต้องให้การยอมรับถึงธรรมชาติของอัลลอฮ์ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ถูกสร้างย่อมรับการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งสู่อีกสภาพหนึ่ง เป็นวงจรชีวิตที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ มนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีประสบการณ์กับความทุกข์และความสุข และการเกิดแก่เจ็บตายเป็นเรื่องธรรมดา เช่นเดียวกับสถานการณ์บ้านเมืองย่อมที่จะมีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บางช่วงของกาลเวลาสภาวะบ้านเมืองอาจจะมีภาวะเจริญก้าวหน้า และอีกบางช่วงของกาลเวลาอาจจะมีภาวะตกต่ำ

เมื่อความตกต่ำเข้ามาครอบงำในวิวัฒนาการโลก ศึกษาพบว่า ประการแรกที่มนุษย์โลกจะต้องคำนึงถึง คือการฟื้นฟูเพื่อแก้ปัญหาจากความตกต่ำกลับสู่สภาพเดิม ด้วยยึดหลักการมีส่วนร่วมโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา (Sudjit, 2010) เรื่องราวของศาสนาก็เช่นเดียวกัน ศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นทางรอดของชีวิต และเป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สู่ความตกต่ำหรือความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะศาสนาอิสลามเริ่มต้นจากศตวรรษแรกๆ สมัยท่านนบีมุหัมมัด คือลัทธิลัทธิอะลียะฮ์วะฮ์ลีย์ เป็นช่วงเวลาอันบริสุทธิ์ ปราศจากการบิดเบือน หลายศตวรรษต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเชื่อที่ถูกบิดเบือน ทำให้เกิดขบวนการทางสังคม ประจวบเหมาะกับการเข้ามาของอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาที่มีใช่อิสลาม อิทธิพลเหล่านี้ทำให้เกิดความตกต่ำทางศาสนาอันบริสุทธิ์

อัลลอฮ์ สุหนะฮ์ฮะวะฮ์ลีย์ ได้ส่งบรรดานักฟื้นฟูอิสลามมายังประชาชาติทุก ๆ ต้นศตวรรษ ได้คำจูงศาสนานี้ไว้ด้วยหลักธรรมคำสอนของอัลลอฮ์ สุหนะฮ์ฮะวะฮ์ลีย์ นำทางประชาชาติสู่แนวทางที่เป็นสังขาร เป็นตัวแทนของบรรดานบีจนถึงวันสิ้นโลก หนึ่งในนั้น คือ ท่านอิมามอัชชาฟีอีย์ ท่านใช้ชีวิตท่ามกลางความแตกแยกทางสังคม ผูกฝักกลุ่มที่ตัวเองมีความรักชอบ สังคมแปดเปื้อนด้วยปรัชญาที่ไม่ใช่อิสลาม โปรรายความคิดให้ปฏิเสธอัลลอฮ์ สุหนะฮ์ฮะวะฮ์ลีย์ ท่านได้นำพระบัญญัติของอัลลอฮ์และเราะสูลมาใช้ในสังคมอีกครั้งโดยพัฒนาการในการฟื้นฟูอิสลาม อาทิ หลักความเชื่อ นำเสนอวิชาการและพัฒนาสังคม จึงทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงกลับสู่สภาพเดิม

ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสังขารชีวิตประวัติของท่าน อิมามอัชชาฟีอีย์ว่าท่านมาจากตระกูลใด การศึกษา และสภาพสังคมเป็นอย่างไร ? ที่ท่านสามารถขึ้นสู่ระดับนักฟื้นฟูอิสลาม และพัฒนาการการฟื้นฟูอิสลามว่ามีพัฒนาการอย่างไร ? ที่ท่านสามารถฟื้นฟูอิสลามในสังคมสมัยนั้นกลับสู่การใช้ชีวิตที่ตรงกับหลักการอิสลามตามแบบฉบับของท่านนบีมุหัมมัด คือลัทธิลัทธิอะลียะฮ์วะฮ์ลีย์ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่มีความสำคัญต่อสังคมมุสลิมปัจจุบันโดยตรง เพราะสังคมปัจจุบันมีความขัดแย้ง ผูกฝักกลุ่มที่ตัวเองมีความรักชอบ และแปดเปื้อนด้วยปรัชญาที่ไม่ใช่อิสลาม มีผู้คนอีกจำนวนมากที่ไม่เข้าใจถึงเรื่องราวดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายความให้ได้รับองค์ความรู้สู่การปฏิบัติและเจริญรอยตามหนทางที่ถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสังขารชีวิตประวัติของอิมามอัชชาฟีอีย์
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการการฟื้นฟูอิสลามของอิมามอัชชาฟีอีย์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลศึกษาจากแหล่งปฐมภูมิ อาทิ อัลกุรอานและอัลฮะดีษ หุดียุมิ อาทิ เอกสารประวัติศาสตร์การฟื้นฟูที่ถูกบันทึกในยุคต่างๆของอิสลาม ที่เกี่ยวข้องกับประวัติอิมามอัชชาฟีอีย์และพัฒนาการการฟื้นฟูอิสลามตลอดจนคำอธิบายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบบันทึกข้อมูลโดยแบ่งแบบบันทึกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ส่วนบันทึกข้อมูลทางบรรณานุกรม ส่วนบันทึกเนื้อหา และส่วนบันทึกชื่อหนังสือ เล่มที่ เลขหน้าที่ ปีพิมพ์ และโรงพิมพ์

3. เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติอิมามอัซฮาฟีอีย์และพัฒนาการฟื้นฟูอิสลามโดยเรียงลำดับหัวข้อตามวัตถุประสงค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการอุลุมอ์ดดีฟส์ การอธิบายอรรถาธิบายอัลกุรอานโดยยึดหลักฐานที่ชัดเจนที่สุดในการอธิบาย เช่น การนำอายะฮ์อัลกุรอานหนึ่งอายะฮ์ไปอธิบายอีกหนึ่งอายะฮ์ หรือการนำอัลอะดีษ มาอธิบายอายะฮ์ในอัลกุรอาน และอธิบายด้วยคำกล่าวของบรรดาเศาะฮาบะฮ์ บรรดาอุละมาอ์ ตะปอีน และตะปอิตตาบีนหลักการ อุลุมอ์ลอะดีษ ผู้วิจัยจะยึดอัลอะดีษ อัศเศาะหิหฺ และอัลหะสัน เท่านั้นในการประกอบการอธิบาย และหลักการทางประวัติศาสตร์ อาทิ วิชาภายนอก (External Criticism) และวิชาภายใน (Internal Criticism)

5. การสังเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นำเสนอเชิงพรรณนาเรียบเรียงและสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ขอบเขต

ขอบเขตประชากร ผู้เขียนใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง “อิมามอัซฮาฟีอีย์” เพราะท่านเป็นนักฟื้นฟูอิสลามท่านที่สองในศตวรรษที่สามแห่งปียัจญ์เราะฮ์ศักราช

ขอบเขตเนื้อหา

1. สังเขปชีวประวัติของท่านอิมามอัซฮาฟีอีย์ด้านชื่อและวงศ์ตระกูล การศึกษา และสภาพสังคม
2. พัฒนาการฟื้นฟูอิสลามของท่านอิมามอัซฮาฟีอีย์ด้านอะกีดะฮ์ ด้านวิชาการ และด้านสังคม

ผล

สังเขปประวัติของท่านอิมามอัซฮาฟีอีย์

อิมามอัซฮาฟีอีย์ มีนามว่า มุหัมมัด บุตร อิดริส บุตร อับบาส บุตร อุษมาน บุตร ซาฟิอ บุตร อัศสาอิบ บุตร อุบัยด บุตร อับดุล ยะซีด บุตร ฮาซิม บุตร อัลมุฏฏอิลิบ บุตร อับดิลมะนาฟ บุตร กุศัย บุตร กิลาบ บุตร มุรเราะฮฺ บุตร กะอ บุตร ลุอัย บุตร ซอลิบ บุตร ฟิสร บุตร มาลิก บุตร อัลนัจญฺ บุตร กิยานะฮฺ (al-'Andalusiy, 1997) ท่านสืบเชื้อสายมาจากตระกูลมุฏฏะลียฺ บรรจบเชื้อสายในตระกูลเดียวกันที่อับดุลมะนาฟ ถือกำเนิดในปียัจญ์เราะฮ์ 150 ณ เมืองฆอซซะฮฺ บิดาของท่านเสียชีวิตในขณะที่ท่านยังเยาว์วัย มารดาของท่านได้พาท่านเข้าสู่เมืองมักกะฮ์เมื่ออายุได้ 2 ขวบ ('Ibn Kathir, 1998)

สภาพครอบครัวที่ท่านผู้นำทำให้มีความยากลำบากในการใช้ชีวิต มารดาของท่านต้องเป็นผู้ดูแลทั้งหมดในครอบครัวหาเลี้ยงชีพพอที่จะซื้อปัจจัยและอุปกรณ์การเรียนให้แก่ท่าน ท่านเป็นชายรูปร่างสูง มารยาทอันงดงาม คำพูดสุภาพอ่อนโยน มีความน่าเกรงขาม เอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นที่รักของบรรดาผู้คน คราถูกย้อมด้วยสีแดงตามแบบอย่างของท่านนบี มุหัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม ท่านเป็นผู้ที่เคร่งครัดในทำศาสนกิจและอ่านอัลกุรอานในยามค่ำคืน ละหมาดในช่วงสุดท้ายของกลางคืนเป็นประจำ ท่านอ่านอัลกุรอานในละหมาดไม่ต่ำกว่าร้อยอายะฮ์ เมื่ออ่านถึงอายะฮ์ที่มีความหมายความเมตตา ท่านจะวิงวอนต่ออัลลอฮ์ สُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّ الْعَالَمِينَ จงประทานความเมตตาแก่ตัวท่านและพี่น้องมุสลิม เมื่อท่านอ่านถึงอายะฮ์การลงโทษ ท่านก็วิงวอนขอให้พ้นจากการลงโทษของพระองค์

การศึกษาหาความรู้ของท่านแบ่งออกเป็นสองช่วงด้วยกันดังนี้ ช่วงแรกเมืองมักกะฮ์ ท่านแสวงหาความรู้ในเมืองมักกะฮ์ เรียนอัลกุรอาน และฝึกหัดอ่าน เขียน และท่องจำจากครูคนแรกมีนามว่ามุสลิม บุตร คอลิด อัซซัยญียฺและครูบาอาจารย์ท่านอื่น ๆ ท่านเป็นนักเรียนที่มีความจำดี จะเห็นได้ว่าอาจารย์ของท่านสอนไม่ทันจบบทเรียน ท่านสามารถท่องจำบทเรียนได้ทั้งหมด ต่อมาท่านเริ่มที่จะนั่งร่วมกับบรรดาอุละมาอ์ในมัสญิดด้วยความมุ่งมั่น บันทึบบทเรียนที่เรียนมาในกระดาษ กระดุก แผ่นหนัง และอื่นๆ เมืองมักกะฮ์สมัยนั้นเป็นศูนย์รวมของบรรดามุสลิมที่ลี้ภัยมาจากทั่วโลก รวมไปถึงนักวิชาการอิสลามหลากหลายสาขา อาทิ นักอัลอะดีษ นักนิติศาสตร์อิสลาม นักวิจัย นักไดวาที ห้อมล้อมไปด้วยนักเรียนและนักศึกษา ท่านได้

อาศัยอยู่ที่มกกะฮูเป็นเวลาสิบปี จนกระทั่งท่านาญด้านภาษาอาหรับและเดินทางต่อไปยังเมืองมะดีนะฮฺ ท่านเดินทางต่อเพื่อเอาความรู้จากอิมามมาลิก บุตร อะนัส ท่องจำตำราหะดีษมวัฏฏะฮฺ เป็นการเดินทางครั้งยิ่งใหญ่มีบันทึกไว้ในตำราหลายเล่ม ท่านอิมามมาลิกให้การต้อนรับอย่างดีเยี่ยมในการมาของท่านครั้งนี้ และว่ากล่าวตักเตือนให้ท่านยำเกรงต่ออัลลอฮ์ สุบหานะฮฺวะตะอาลา เพราะจะได้มีความยิ่งใหญ่ และจงบรรจรรู้ลงในจิตใจและอย่าดับมันด้วยการกระทำความชั่ว (al-Nawawiy, n.d) เป็นความผูกพันที่ประจักษ์ระหว่างท่านกับอิมาม มาลิก ซึ่งเป็นครูของท่านที่หวังให้ลูกศิษย์เจริญก้าวหน้าในการศึกษาถึงแม้ว่าจะมีทัศนะที่ต่างกันก็ตาม

สภาพสังคมในสมัยนี้แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้ *ด้านอะกิดะฮ์* ปรากฏกลุ่มชีอะฮ์ อรรอฟีฎะฮ์ กลุ่มนี้มีความสุดโต่งในอิมามอะลี๋ย ใส่ร้ายบรรดาเศาะหาบะฮ์ กลุ่มตรกรวิทยา กลุ่มนี้มีความเชื่อตีความคุณลักษณะของอัลลอฮ์ สุบหานะฮฺวะตะอาลา และ*กลุ่มมูรญิอะฮ์* ที่ปฏิเสธการอีมานมีเพิ่มมีลด (al-Razy, 2003) อะกิดะฮ์ของกลุ่มดังกล่าวซึมซาบเข้าไปในประชาชาติอิสลามในยุคต่อมา สำหรับผู้ที่ได้รับปรัชญานี้ บางคนมีสติปัญญาและอีมานที่เที่ยงตรง จะได้รับความสมบูรณ์และความรู้เรื่องทางปัญญา และผู้ที่สติปัญญาและอีมานอ่อนแอ แน่นอนเขา คือผู้ที่สับสนทางความคิดและทำลายอะกิดะฮ์ที่ต้อง *ด้านนิติศาสตร์อิสลาม* แบ่งออกเป็นสองสถาบัน สถาบันที่หนึ่ง คือแนวทางหะดีษ ประกอบด้วยชาวมกกะฮ์ มะดีนะฮ์ และเยมัน เช่น อิมามมาลิก บุตร อะนัส อิมามอัซฮาฟีอีย์ สุฟยาน อัษเษารี อะหมัด บุตร หันบัล และดาอูด บุตร อะลี๋ย บุตร มุหัมมัด อัลอัศปะฮานีย์ กลุ่มนี้ถูกเรียกว่า “ชาวอะฮ์ลุลหะดีษ” เพราะให้ความสำคัญในการค้นคว้า ศึกษา วิจัย และวิเคราะห์สายรายงานอัลหะดีษ สถาบันที่สอง คือแนวทางอะฮ์ลุลเราะฮะฮ์ ส่วนใหญ่เป็นชาวอิรัก เช่น ท่านอะบี หะนีฟะฮ์ มุหัมมัด บุตร หะสัน อะบู ยูสุฟ อัล หะสัน บุตรซียาด และอิบนุ ลิมะอะฮ์ กลุ่มนี้ถูกเรียกว่าชาวอะฮ์ลุลเราะฮะฮ์ เพราะพยายามที่จะให้ได้มาซึ่งหุกุมของการเปรียบเทียบ บางครั้งตีความหุกุมอัลหะดีษโดยยกเอาการเปรียบเทียบมาก่อนอัลหะดีษ

อิมามอัซฮาฟีอีย์ ได้สมรสกับนางหัมดะฮ์ และนางสะรียะฮ์ มีบุตรด้วยกันทั้งหมดสี่คน เป็นชายสองคน คืออะบู อุษมาน และอะบู อัลหะสัน อัซฮาฟีอีย์ และหญิงสองคน คือนางพะฎีมะฮ์ และนางซัยนัฮ์ บุตรชายทั้งสองเป็นอุละมาอ์ที่ถูกให้การยอมรับ และมีตำแหน่งเป็นผู้พิพากษา ณ นครมะดีนะฮ์หลังจากการเดินทางที่ยาวนาน ท่านเข้าสู่เมืองอียิปต์ในช่วงปลายของชีวิต อยู่มาไม่นานท่านได้ป่วยอย่างหนักต่อมามีท่านได้เสียชีวิตในคืนวันศุกร์ เดือนเราะฮะบ์ ตรงกับปีฮิจญ์เราะฮ์ศักราชที่ 204 ณ เมืองอียิปต์ (al-Qawasimiy, 2003)

พัฒนาการการฟื้นฟูอิมามอัซฮาฟีอีย์

ด้านอะกิดะฮ์

ท่านอิมามอัซฮาฟีอีย์มีพัฒนาการการฟื้นฟูอิสลามด้านอะกิดะฮ์ดังนี้

ยึดอัลกุรอานและอัลหะดีษ อิมามอัซฮาฟีอีย์ยึดอัลกุรอานและอัลหะดีษ ตามแนวทางของกลุ่ม อะฮ์ลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ในเรื่องอะกิดะฮ์อิสลามมียะฮ์ เช่น การศรัทธา การให้เอกภาพ และการเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ สุบหานะฮฺวะตะอาลา โดยปฏิบัติตามอัลกุรอานและอัลหะดีษเป็นที่ตั้ง (al-'Aqil, 1998) และสามารถอธิบายในขอบเขตของความรู้ ความเข้าใจ และนัยะภายในขอบเขตที่ถูกกำหนดไว้ในหลักการ

การยอมรับอัลลอฮ์และคุณลักษณะของพระองค์ ท่านได้ให้การยืนยันคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ สุบหานะฮฺวะตะอาลาที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลหะดีษ และได้ปฏิเสธการตีความ ตัดทอนและการเปรียบเทียบคุณลักษณะของอัลลอฮ์ สุบหานะฮฺวะตะอาลาเหมือนสิ่งถูกสร้าง (al-Shafi'iy, 1938) ดังอัลกุรอานความว่า “ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนกับพระองค์” (al-Shura : 11) และตัวอย่างส่วนหนึ่งจากอายะฮ์อัลกุรอานในสุเราะฮ์ (al-Qasas: 88) และ (al-Qamar: 14) คุณลักษณะดังกล่าวเป็นที่รู้และเข้าใจกัน แต่วิธีการในการอธิบายความถึงคุณลักษณะนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถรู้ได้

อัลกุรอาน คือกะลามุลลอฮ์ ท่านได้ให้ทัศนะว่าอัลกุรอานเป็นคำดำรัสของอัลลอฮ์ สُبْحَانَฮุ วะตะอาลา “ไม่ใช่สิ่งถูกสร้าง” แสดงให้เห็นว่าอัลกุรอาน คือคำดำรัสของอัลลอฮ์ สُبْحَانَฮุ วะตะอาลาทั้งตัวบทและความหมาย¹ ทุกคำและทุกประโยคมาจากพระองค์เอง (al-Raziyy, 2003)

ด้านวิชาการ

ท่านอิมามอัซฮาฟีอียะมีพัฒนาการการฟื้นฟูอิสลามด้านวิชาการดังนี้

พื้นฐานความรู้ อิมามอัซฮาฟีอียะให้คุณค่าพื้นฐานความรู้และพัฒนาตนเองในด้านวิชาการตั้งพื้นฐานที่ว่า “ผู้ใดศึกษาอัลกุรอาน เขจะมีเกียรติในสายตาของมนุษย์ ใครที่ศึกษาอัลหะดีษ เขาจะได้หลักฐานที่แข็งแรง ใครที่เรียนไวยากรณ์ภาษา เขาจะเป็นผู้ที่ถูกเกรงขาม ใครที่เรียนภาษาอาหรับ เขามีนิสัยที่อ่อนโยน” (Ibn al-Jawziyy, 2012) วิชาการต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมให้มีความยำเกรง และยังมีการพัฒนาระดับผู้ที่แสวงหาความรู้ด้วยพื้นฐานดังกล่าว สู่ระดับของผู้รู้ทางศาสนาที่แท้จริง

การสอนวิชาการ ท่านได้เดินทางทำการเรียนการสอนทั้งในเมืองมักกะฮ์ ณ มัสญิดอัลหะรอม เมืองอิรัก และในเมืองอียิปต์ (al-‘Aqil, 1998) ศึกษาพบว่า ท่านฟื้นฟูวิชาการโดยส่งเสริมให้มีการนำเสนอใช้ในการดำเนินชีวิต พร้อมกับให้ความสำคัญในเรื่องฟิกฮ์ และการถอดหุกุมจากฟิกฮ์ (อิสติบบาฏ) และฟื้นฟูสภาพสังคมที่แบ่งออกเป็นสองกลุ่มด้านฟิกฮ์ กลุ่มที่หนึ่ง คือผู้ที่ยึดมั่นตามแนวคิดอิมามมาลิก กลุ่มที่สอง คือผู้ที่ยึดมั่นตามแนวคิดของอิมาม อะบี หะนีฟะฮ์ ท่านนำเสนอวิชาการจนกระทั่งน้อมนำให้พวกเขาหันจากแนวคิดทั้งสองกลับสู่อัลกุรอานและอัลหะดีษ

การแต่งตำรา ท่านได้ประพันธ์ตำราอันดัดด้น ๆ ดังนี้

“กิตาบบุลอุม” เป็นงานเขียนที่ท่านได้ถ่ายทอดออกมา 4 เล่ม มีจำนวน 128 บท ด้วยกัน ท่านมุ่งเน้นคัดลอกด้วยการสรุปย่อ และตีพิมพ์พร้อมกัน จนบางคนคิดว่ากิตาบบุลอุมมีไซของอิมาม อัซฮาฟีอียะ แต่ทว่าเป็นของอัลบะยูญียะ ซึ่งเป็นคำพูดที่ไม่ถูกต้อง (al-‘Aqil, 1998) ท่านได้นำเสนอเรื่องราวใน “กิตาบบุลอุม” เริ่มด้วยบทว่าด้วยเรื่องความสะอาด ตามด้วยบทละหมาด ไปเรื่อย ๆ ตามลำดับ แนวทางการนำเสนอตามลำดับความสำคัญ เริ่มจากหลักฐานตัวบทอัลกุรอาน ดังตัวอย่างว่าด้วยการปฏิบัติตามผู้นำ เช่น ท่านกล่าวว่า อัลลอฮ์ สُبْحَانَฮุ วะตะอาลา กล่าวว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลายจงเชื่อฟังอัลลอฮ์ เชื่อฟังเราะสูลเถิด และผู้ปกครองในหมู่พวกท่านด้วย” (al-Nisa’: 59) และอธิบายถึงเป้าหมายของเรื่องราวนี้ ตามด้วยการนำเสนอตัวบทอัลหะดีษ หรือคำกล่าวของเศาะหาบะฮ์ และบางครั้งอธิบายถึงความถูกต้องของสายรายงานอัลหะดีษ และบางครั้งไม่อธิบาย ลำดับต่อมาท่านได้นำเสนอข้อปลีกย่อยใช้หลักการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากกลุ่มต่าง ๆ ด้วยหลักอุศูลุลฟิกฮ์ และเกาะวาอิคูลฟิกฮ์ หากมีความขัดแย้งในเชิงความคิด ท่านจะนำเสนอความคิดจากสำนักต่าง ๆ แล้วมาหาข้อสรุปเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติต่อไป

“กิตาบอิคตีลาฟุลอะหะดีษ” ท่านได้นำเสนองานเขียนเกี่ยวกับความขัดแย้งอัลหะดีษ ใช้แนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้สองวิธี การหลอมรวม หรือการยกเลิก เช่น การนำอัลหะดีษมาหลอมรวมกันโดยการวิเคราะห์ถึงหลักเฉพาะหรือทั่วไป มีเงื่อนไขหรือไม่มีเงื่อนไข และหลักการอื่น ๆ ดังตัวอย่างเรื่องราวในหะดีษความว่า “บ่อน้ำบิฏออะฮ์ที่มีสัตว์ผ่านจะไม่สกปรก” (al-Tirmidhiyy, n.d.) เพราะน้ำที่มีปริมาณมากนั้นจะไม่สกปรกหากไม่เปลี่ยนสี กลิ่น และรส ด้วยการให้หลักการทั่วไป และอีกหะดีษความว่า “หากสุนัขเลียน้ำในภาชนะจะต้องล้างด้วยน้ำถึงเจ็ดครั้ง” (al-Naysaburiyy, n.d.) ด้วยการให้หลักการเฉพาะ เพราะน้ำในภาชนะนั้นมันน้อย จึงมีการปนเปื้อนสิ่งสกปรกจนเปลี่ยนสถานะของน้ำ อัลหะดีษทั้งสองสามารถนำมาใช้ได้ตามการวิเคราะห์หลักการดังกล่าว

¹ การตัดสินผู้ที่ศรัทธา “อัลกุรอานเป็นมัดคูลูก” ในทัศนะของอิมามอัซฮาฟีอียะ ถือว่าเป็นการปฏิเสธนิอมะฮ์ ที่ยังไม่ออกจากศาสนา แต่อยู่ในระดับการอุตริกรรมทางศาสนา (al-Nawawiy, n.d.)

การโต้แย้งเชิงวิชาการ ท่านได้ทำการโต้แย้งหลายๆ ปัญหาในวิชาการฟิกฮ์ (al-Qawasimiy, 2003) ดังปรากฏในหนังสือ “อัลอุม” ของท่าน บทว่าด้วยการอภิปรายโต้แย้งกับมุหัมมัด บุตรหะสัน อาที เรื่องการจ่ายค่าสินไหมระหว่างผู้ขายกับผู้หญิงเมื่อมีการฆ่ากันตาย ท่านก็ได้ทำการโต้แย้งกับท่านมุหัมมัด บุตรหะสัน โดยการยกหลักฐานอัลหะดีษที่มีสายรายงานแข็งแรงกว่านำเสนอเพื่อโต้แย้งบนฐานของความถูกต้อง แต่ทั้งสองไม่ได้สร้างความร้าวฉานที่นำไปสู่การแตกแยกออกเป็นกลุ่มก้อนและก่อให้เกิดภัยทางสังคมในที่สุด

ด้านสังคม

ท่านอิมามอัชชาฟีอียี่มีพัฒนาการการฟื้นฟูอิสลามด้านสังคมดังนี้

เรียกร้องความเป็นธรรมและยุติธรรม ท่านมีจุดยืนในการทำงานด้วยความเป็นธรรมและยุติธรรม (‘Abu Zahrah, n.d.) จะเห็นได้ว่ามวลประชาชนชาวนัจญ์รอนในแต่ละยุคมักจะประสบพอลอบรรดานักการเมือง ผู้พิพากษา ให้ได้มาซึ่งหนทางสู่การฉ้อโกง พวกเขารู้ว่าท่านเป็นบุคคลที่ตรงไปตรงมา มีความเป็นธรรมสูง ท่านพยายามที่จะปิดประตูสู่การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งเป็นประตูที่ผู้ธรรมเข้าถึงบรรดาผู้ปกครองทั้งหลายเพื่อที่จะแสวงหาความสุขและอธรรมผู้อื่น

การรักษาโรค อิมามอัชชาฟีอียี่ได้ฟื้นฟูสังคมด้วยการส่งเสริมให้มีแพทย์เพื่อดูแลสังคมในการดำรงชีวิต ท่านกล่าวว่า “ความรู้แบ่งออกเป็นสองประเภท ความรู้ด้านร่างกาย คือความรู้ด้านการแพทย์ ความรู้ทางศาสนา คือความรู้ทางด้านวิชาฟิกฮ์” (al-Sakhawiy, n.d.) ท่านให้ความสำคัญถึงความเชี่ยวชาญและจรรยาบรรณทางวิชาชีพแพทย์ เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับมุสลิม หากหมู่บ้านหนึ่งหมู่บ้านใดขาดผู้เชี่ยวชาญ และไม่มีจรรยาบรรณทางการแพทย์ แน่แน่นอนมนุษย์ไม่สามารถจะดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสุข เพราะวิชาชีพนี้ไปตกอยู่ในที่กลุ่มชนที่ไม่มีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ อาจจะมีการอธรรมเกิดขึ้นในสังคม

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบประเด็นที่ควรแก่การอภิปรายที่สำคัญมีดังนี้

อิมามอัชชาฟีอียี่ได้ฟื้นฟูอะลิสลามให้กลับสู่หลักความเชื่อเดิมที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ ท่านได้กล่าวถึงหลักอัตเตาหีด การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ สุบหานะฮะวะตะอาลาโดยการปฏิเสธพระเจ้าอื่นจากอัลลอฮ์ สุบหานะฮะวะตะอาลา ผู้ซึ่งคู่ควรแก่การสักการะ และการยอมรับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ สุบหานะฮะวะตะอาลา ตามแนวทางของชาวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ วะลญะมาอะฮ์ ที่พวกเขาได้ยึดตามการอธิบายของอัลกุรอานและอัลหะดีษ ปราศจากการตีความ การบิดเบือน การตัดทอน และการเปรียบเทียบในพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ สุบหานะฮะวะตะอาลา สอดคล้องกับอัลกุรอานที่ว่า “อำนาจอันเด็ดขาดแห่งชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินนั้นเป็นสิทธิ์ของพระองค์ พระองค์ทรงให้เป็นและทรงให้ตาย และพระองค์ทรงเป็นผู้ทรงอนุภาพเหนือทุกสิ่ง” (al-Hadid: 2) หากขาดซึ่งความเชื่อดังกล่าวแน่อนสังคมจะต้องจมอยู่กับความเชื่อที่มลาย นำไปสู่การแตกแยกและขัดแย้งกันในสังคม ดังนั้นอิมามอัชชาฟีอียี่ เรียกร้องกลับสู่ความเชื่อที่ใช้รากฐานเดิม ถูกประทานลงมาจากฟากฟ้า นั้น คืออัลกุรอานและ อัลหะดีษ

อิมามอัชชาฟีอียี่ได้ฟื้นฟูวิชาการโดยให้ความสำคัญการศึกษาพื้นฐานความรู้ อาทิ อัลกุรอาน อัลหะดีษ และภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นกุญแจสู่ประตูดุอาการอิสลาม เช่น วิชาฟิกฮ์ รากฐานทางฟิกฮ์ อุศูลุลฟิกฮ์ เกาะวาอิตุลฟิกฮ์ และวิชาการแขนงอื่น ๆ ล้วนแล้วถอดความจากอัลกุรอานและอัลหะดีษนำไปสู่การเผยแพร่ทางวิชาการ โดยการถ่ายทอดทางการสอน งานเขียน การโต้แย้งเชิงวิชาการสอดคล้องกับอัลหะดีษความว่า “บุคคลที่ดีในหมู่ผู้เจ้า คือผู้เรียนอัลกุรอานและสอนอัลกุรอาน” (al-Bukhariy, 1993) ท่านได้นำบทเรียนที่มาจากรากฐานดังกล่าว ประมวลเป็นหลักการทางฟิกฮ์ เช่น “การสงสัยไม่ทำให้ความแน่ใจเสียหาย” วิเคราะห์หุกุมจากบทเรียนอัลหะดีษที่ว่า ความว่า “เมื่อมีผู้หนึ่งรู้สึกรู้ว่ามีการพาลมในขณะละหมาด อย่าได้ออกจากการละหมาดนอกจากจะได้ยินเสียงและได้กลิ่น” (al-Bukhariy, 1993) การฟื้นฟูวิชาการของท่านดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของบรรพชนอิสลามที่ได้ฟื้นฟูหลักการอิสลาม ถ่ายทอดวิชาการด้วยการสอน การเขียน และการโต้แย้งเชิงวิชาการ ล้วนแล้วกลับสู่อัลกุรอานและอัลหะดีษ หากขาดการฟื้นฟูด้านวิชาการโดยนำหลักการจากอัลกุรอานและอัลหะดีษมาใช้เป็น

เอกสารอ้างอิง

- al-'Aqil, M.(1998). *Manhaj al-Imam al-Shafi'ay fi 'lthbat al-'Aqidah*. al-Riyad: Maktab 'Adwa'a al-Salaf. (in Arabic)
- al-'Andalusiy, 'A. (1997). *'Intiqā' Fada'il al-'A'immah al-Thalathah al-Fuqaha'*. Bayrut: Dar al-Basha'ir al- 'Islamiy. (in Arabic)
- al-Bukhariy, M. (1993). *Sahih al-Bukhariy*. Bayrut: Dar 'Ibn kathir. (in Arabic)
- 'Ibn al-Jawziy, J. (2012). *Sifat al-Safwah*. Bayrut: Dar al-Kitab al-'Arabiyy. (in Arabic)
- 'Ibn Kathir, 'A. (1998). *al-Bidayah wa al-Nihayah*. Dimashq: Dar al- 'Ibn Kathir. (in Arabic)
- al-Naysaburiy, M. (n.d). *Sahih Muslim*. S.l. Dar al-'Ihya' al - Kutub al - 'Arabiyy. (in Arabic)
- al-Nawawiy, M. (n.d). *Tahdhib al-'Asma' wa al-Lughat*. Bayrut: Dar al-Kutub al-'Arabiyy. (in Arabic)
- al-Qawasimiy, 'A. (2003). *al-Makhan 'Ila Madhhab 'Imam al-Shafi'iy*. 'Urdun: Dar al-Nafa'is. (in Arabic)
- al-Raziyy, M. (2003). *Adab al-Shafi'iy wa Manaqibhu*. Bayrut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyy. (in Arabic)
- al-Shafi'iy, M. (1938). *al-Risalah*. Misr : Matba' al-Mustafa'. (in Arabic)
- al-Sakhawiy, M. (n.d). *Manhan al-'Adhab al-Rawiy*. S.l.: S.n. (in Arabic)
- Sudjit, S. (2010). *The Islamic Leaders' Opinion toward Implementing the Government's Policy for Solving The Crisis in Tree Southernmost Provinces*. *Journal of Yala Rajabhat University*, 5(2), 160-170. (in Thai)
- al-Tirmidhiy, M. (n.d). *Sunan al-Tirmal-Tirmidhiydhyy*. S.l.: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah. (in Arabic)
- 'Abu Zahrah, M. (n.d). *al-Shafi'ay Hayatuhu wa 'Asruhu 'Ara'auhu wa Fiqhuhu*. al-Riyad: Dar al-Fiqr al-'Arabiyy. (in Arabic)

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในศตวรรษที่ 21

The Desirable Characteristics of Teachers in 21st Century

เกิดพงศ์ จิตรหลัง

Kerdpong Jitlung

144/28 หมู่ 5 ถนนกันตัง ตำบลบางรัก อำเภอเมือง จังหวัดตรัง 92000

144/28 Village No.5 Kantrang Road, Bangrak Subdistrict, Muang District, Trang 92000. Thailand.

Corresponding Author, e-mail: jumrernj@yahoo.com

(Received: October 3, 2016; Revised: November 22, 2016; Accepted: November 30, 2016)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอผลการวิเคราะห์ประเด็นความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครูในศตวรรษที่ 21 ควรจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ มีความรู้และความเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านการศึกษามีจิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ยุคใหม่ มีอัตลักษณ์ของความเป็นครูที่ดีในดวงใจ มีคุณลักษณะตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษามีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีสาระความรู้สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครู มีคุณลักษณะของความเป็นครู และเป็นแบบอย่างทางด้านคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

คำสำคัญ : คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครู ศตวรรษที่ 21

Abstract

The purpose of this article is to study and present the desirable characteristics of teachers in 21st Century. The desirable characteristics of teachers in 21st Century were knowledge, proficiency, spirit teacher, leadership, teacher identity, and reached professional standards of teachers, code of ethics of teaching profession, knowledge competency and profession experience, characteristics of teachers, morality ethics and moral model. These are for development of students.

Keywords: The Desirable Characteristics, Teachers, 21st Century

บทนำ

กระแสความเจริญทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในสังคมอย่างมากมาย ในขณะเดียวกันในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยจะเปิดประตูเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (AEC) ซึ่งทำให้บุคคลจะต้องเตรียมตัวอย่างไรให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในครั้งสำคัญนี้ โดยเฉพาะด้านการศึกษาก็ต้องปรับระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทที่จะต้องเปลี่ยนแปลงในอนาคต ครูเป็นตัวแทนที่สำคัญที่สุดในการคุณภาพการศึกษา เพราะคุณลักษณะและพฤติกรรมต่างๆ ของครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ครูต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถรอบรู้ในวิชาชีพหรือวิทยาการนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ครูจึงต้องเป็นผู้นำ

รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม มีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีคุณภาพได้เหมาะสมกับยุคสมัย สอดคล้องกับ Tammatakool (2012) ที่กล่าวสนับสนุนว่า ครูเป็นวิชาชีพชี้นำทางการศึกษาในสังคมไทย ที่มีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของสังคมไทย เมื่อพิจารณาวิชาชีพครูให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่า ผู้เป็นครุนั้นต้องรับภาระหน้าที่ต่อสังคมและชาติบ้านเมือง หากผู้เป็นครูปฏิบัติภาระงานที่ตนได้รับบกร่อง ผลกระทบก็จะตกไปถึงความเสื่อมของสังคมและชาติบ้านเมือง และในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะต้องมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในระดับปฏิบัติ คือ ระดับห้องเรียน เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และเพื่อให้พร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีครูผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ (Junpom, 2015)

ในโลกที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ “ครู” ยังคงเป็นผู้ที่มีความหมายและปัจจัยสำคัญมากที่สุดในห้องเรียน และเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา แต่การที่ครูจะทำหน้าที่ต้องสนองต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างสมบูรณ์ได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกระบวนการยกระดับคุณภาพครูไทยเพื่อให้เป็นครูในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง เปลี่ยนวิธีการสอนที่เน้น “วิชาเป็นตัวตั้ง” เป็นเน้น “ชีวิตผู้เรียนเป็นตัวตั้ง” (Vace, 2010) มีการพัฒนาวิชาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม (Sinlarat, 2014) เป็นครูที่มีคุณค่า คือ ครูที่ทำงานแต่ไม่ทำเงิน คิดถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน คำนวณเพิ่มพูนปัญญาและเปี่ยมด้วยเมตตา กรุณา (Amornviwat, 2012) สอดคล้องกับ (Beema, 2016) ที่กล่าวว่า ครูนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน โดยมีหน้าที่จัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงจำ เป็นต้องมีครูที่มีคุณภาพ ซึ่งการที่จะได้ครูที่มีคุณภาพนั้น ครูจะต้องมีขวัญกำลังใจที่ดี ได้รับการตอบสนองด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม เพราะขวัญกำลังใจ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน

ครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดผู้เรียนที่สุด ครูจึงมีภาระหน้าที่ในการเตรียมความพร้อมสร้างเสริมสติปัญญา เป็นผู้ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้และเป็นผู้จุดประกายแห่งการเรียนรู้ กระตุ้นการใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ได้มีความเพียรพยายามในการแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งปลูกฝังกล่อมเกลาค่านิยมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ สอนทักษะชีวิตให้สามารถทำงานและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ สิ่งสำคัญครูต้องมีจิตเมตตา กรุณาผู้เรียนเป็นพื้นฐาน มีอุดมการณ์ หุ่เม เท เสียสละ มีความจริงใจ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์ และมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาชาติจนเกิดผลต่อการพัฒนาประเทศชาติดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “...ความเป็นครุนั้นประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่มีคุณค่าสูงหลายอย่าง อย่างหนึ่งได้แก่ปัญญาคือ ความรู้ที่ดีประกอบด้วยหลักวิชาอันถูกต้องที่กระจำจ้งในใจรวมทั้งความฉลาดที่จะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนกิจที่จะทำคำที่จะพูดทุกอย่างได้โดยถูกต้องด้วยเหตุผลอย่างหนึ่งได้แก่ ความดีคือ ความสุจริต ความเมตตา กรุณาเห็นใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่นโดยเสมอหน้า อีกอย่างหนึ่งได้แก่ ความสามารถที่จะแผ่แผ่และถ่ายทอดความรู้ความดีของตนเองไปยังผู้อื่นอย่างได้ผล ความเป็นครูมีอยู่แล้วย่อมฉายออกให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ด้วยกล่าวคือความแจ่มแจ้งแนชัดในใจยอมส่องแสดงความรู้ออกมาให้เข้าใจตามได้โดยง่ายและความหวังดีโดยบริสุทธิ์ใจยอมอ่อนน้อมนำให้เกิดศรัทธาแจ่มใส มีใจพร้อมที่จะรับความรู้ความดีด้วยความชื่นบานทั้งพร้อมจะร่วมงานด้วยโดยเต็มใจและมั่นใจ โดยนัยนี้ ผู้ที่ได้รับแสงสว่างแห่งความเป็นครูจึงเป็นผู้ใฝ่หาความรู้ใฝ่หาความดีทั้งตั้งใจและเต็มใจที่จะช่วยเหลือสนับสนุนผู้อื่นโดยบริสุทธิ์จะประกอบกิจการใดก็จะทำให้กิจการนั้นดำเนินไปโดยสะดวกราบรื่นและสำเร็จประโยชน์ที่มุ่งหมายได้โดยสมบูรณ์ ผู้ที่มีความเป็นครูสมบูรณ์ในตัวนอกจากจะมีความดีด้วยตนเองแล้วจึงยังจะช่วยให้ทุกคนที่มีโอกาสเข้ามาสัมผัสเกี่ยวข้องกับบรรลู่ถึงความดีความเจริญไปด้วย” (Suwannarot, 2007)

สภาพสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันรวมทั้งคุณภาพของผู้เรียนที่สะท้อนจากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนต่ำลง ผลักดันให้ครูต้องมีสมรรถนะสูงขึ้น มุมมองหนึ่งของการผลิตครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ คือ การพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพตามระดับขั้นของหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่กำหนดไว้แล้ว โดยเฉพาะครูซึ่งสามารถสร้างเป็นหลักสูตรในระบบการฝึกหัดครูหรือเพิ่มพูนได้จากหลักสูตรและประสบการณ์ในการฝึกอบรมประจำการ ทั้งนี้

สมรรถนะที่สูงขึ้นของครูไม่จำเพาะแต่เพียงการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับประสบการณ์ของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังต้องสามารถเผชิญสถานการณ์ของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ (Office of the Education Council, 2013)

ครูยุคใหม่ ครูที่พึงประสงค์ ครูตีในดวงใจ กำลังเป็นกระแสในสังคมที่ก่อให้เกิดการวิพากษ์และคำถาม เช่น ครูยุคใหม่ ครูที่พึงประสงค์ ครูตีในดวงใจ คือครูแบบไหน ทำไมต้องมีครูยุคใหม่ ครูที่พึงประสงค์ ครูตีในดวงใจ ครูเหล่านี้พัฒนาการศึกษาได้จริงหรือไม่ ทั้งนี้ Noparak (2016) ได้กล่าวถึงครูยุคใหม่ซึ่งเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ว่า ต้องมีลักษณะดังนี้ มีความรู้และความเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านการศึกษา เป็นนักวิเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์ และนักวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นครูโดยจิตวิญญาณ มีจิตวิทยาและศิลปะในการสอน และการถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ยุคใหม่ มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการเรียนการสอน และมีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์และสังคม

จากผลการวิจัยของ Jitlung (2016) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ครูตีในดวงใจผลการวิจัย พบว่า กระบวนการสร้างวาทกรรมครูตีในดวงใจถูกสร้างขึ้นมาจากการตีความจากตัวบทซึ่งเป็นประเพณี อุดมคติ ค่านิยม กฎเกณฑ์กติกาต่างๆ ที่ผ่านมาในอดีตและปัจจุบันที่ถูกสร้างขึ้นจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ในมิติภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม ครูตีในดวงใจได้เลือกสรรวิถีทางในการปฏิบัติตนเพื่อแสดงและสร้างอัตลักษณ์ความเป็นครูตีในดวงใจ ในมิติภาคปฏิบัติการทางสังคมเป็นการถ่ายทอดอุดมการณ์ของสังคมผ่านโรงเรียน เพื่อให้ครูตีในดวงใจปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม อัตลักษณ์ของครูตีในดวงใจมีหลากหลายลักษณะ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของครูตีในดวงใจถูกสร้างขึ้นโดยการนิยามตัวเองและถูกสร้างโดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานศึกษา มีการทับซ้อนระหว่างอัตลักษณ์ อัตลักษณ์นี้ได้จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียวแต่อาจมีหลากหลายอัตลักษณ์ประกอบรวมกันในบุคคลคนเดียว อัตลักษณ์ของครูตีในดวงใจ คือ การสร้างตัวตนผ่านการทำงานเกินเกณฑ์มาตรฐาน การใช้ระเบียบวินัยเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติงาน การใช้ระบบคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติราชการและการเสียสละเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และผลการวิจัยของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (Students, Master of Education, Education Administration, Khon Kaen University, 2013) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในทศวรรษหน้าในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในทศวรรษหน้า คือ มีคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความเป็นครู มีความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีความสามารถด้านการเรียนการสอนและมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า อาชีพครูมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ เมื่อระยะเวลาผ่านไป คุณลักษณะของครูก็จะมีเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ยกย่องขีดความสามารถของนักเรียนเพื่อให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศได้

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาซึ่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2556 กำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุมทางการศึกษา ตั้งแต่วิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น (ตามที่ประกาศกำหนดในกฎกระทรวง) จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้รับบริการ อันถือเป็นเป้าหมายหลักของการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพให้สมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงและได้รับการยอมรับ (Office of Professional Standards Council, 2016)

คุรุสภา ดำเนินการตามหน้าที่ที่กำหนดในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2556 มาตรา 9 (1) คุรุสภามีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพมาตรา 9 (11) (ฉ) กำหนดให้คุรุสภามีหน้าที่ออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ และมาตรา 49 กำหนดให้มีข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ประกอบด้วย (1)มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ (2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน (3) มาตรฐานการปฏิบัติตน

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตน เพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพได้ว่าเป็นบริการที่มีคุณภาพ ตอบสังคมได้ว่าการที่มีกฎหมายให้ความสำคัญกับวิชาชีพทางการศึกษา และกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุมนั้น เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะ ต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 กำหนดให้มีมาตรฐานวิชาชีพ 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง ข้อกำหนดสำหรับผู้ที่เข้ามาประกอบวิชาชีพ จะต้องมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพ จึงจะสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมกับมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ ทั้งความชำนาญเฉพาะด้านและความชำนาญตามลำดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงาน หรืออย่างน้อยจะต้องมีการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ เพียงพอที่จะดำรงสถานภาพของการประกอบวิชาชีพต่อไปได้หรือไม่ นั่นก็คือการกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องต่อใบอนุญาตทุกๆ 5 ปี

3. มาตรฐานการปฏิบัติตน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติตนของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางและข้อพึงระวังในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะ เกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพที่คุรุสภาจะกำหนดเป็นข้อบังคับต่อไป หากผู้ประกอบวิชาชีพผู้ใดประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจนได้รับการร้องเรียนถึงคุรุสภาแล้ว ผู้นั้นอาจถูกคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพวินิจฉัยชี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ 1) ยกข้อกล่าวหา 2) ตักเตือน 3) ภาคทัณฑ์ 4) พักใช้ใบอนุญาตที่กำหนดเวลาตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกิน 5 ปี และ 5) เพิกถอนใบอนุญาต (มาตรา 54)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จะเห็นว่ามาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาทั้งสามด้าน เป็นสิ่งสำคัญที่ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณสมบัติดังกล่าว มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพ ทั้งการประพฤติปฏิบัติตนและแนวทางการทำงาน ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูประพฤติปฏิบัติตนตาม เพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ

จรรยาบรรณของวิชาชีพ

อาชีพครูถือว่าเป็นวิชาชีพ ซึ่งจรรยาบรรณวิชาชีพครู พ.ศ. 2556 มีจำนวน 5 ด้าน 9 ข้อ ดังนี้ (The Secretariat of the Council, 2016)

ด้านที่ 1 จรรยาบรรณต่อตนเอง

ข้อ 1 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนานตนเองด้านวิชาชีพบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

ด้านที่ 2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

ข้อ 2 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

ด้านที่ 3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

ข้อ 3 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า

ข้อ 4 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ข้อ 5 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกายวาจา และจิตใจ

ข้อ 6 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องไม่กระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ

ข้อ 7 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

ด้านที่ 4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

ข้อ 8 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

ด้านที่ 5 จรรยาบรรณต่อสังคม

ข้อ 9 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าจรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแนวทางหรือข้อกำหนดที่ครูพึงปฏิบัติโดยเฉพาะครูในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีคุณสมบัติดังกล่าว ต้องพัฒนาทั้งตนเองและด้านวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ต่อผู้รับบริการ ต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพและต่อสังคม

สาระความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครู

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้ออกประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง สาระความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นครู ประกอบด้วย

(ก) สาระความรู้ ได้แก่ สภาพงานครู คุณลักษณะ และมาตรฐานวิชาชีพครู การปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครูและวิชาชีพครู การจัดการความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู และการสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

(ข) สมรรถนะ ได้แก่ รอบรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและกลยุทธ์การสอน เพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้แสวงหาและเลือกใช้ข้อมูลข่าวสารความรู้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และมีจิตวิญญาณความเป็นครู

2. ปรัชญาการศึกษา ประกอบด้วย

(ก) สาระความรู้ ได้แก่ ปรัชญา แนวคิด และทฤษฎีทางการศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และแนวคิด และกลวิธีการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

(ข) สมรรถนะ ได้แก่ ประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษา และวิเคราะห์เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ภาษาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย

- (ก) สาระความรู้ ได้แก่ ภาษาและวัฒนธรรมไทยเพื่อการเป็นครู และภาษาต่างประเทศเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู
- (ข) สมรรถนะ ได้แก่ สามารถใช้ทักษะการฟังการพูด การอ่าน การเขียนภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อความหมายอย่างถูกต้อง และใช้ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

4. จิตวิทยาสำหรับครู ประกอบด้วย

- (ก) สาระความรู้ ได้แก่ จิตวิทยาพื้นฐานและจิตวิทยาพัฒนาการของมนุษย์ จิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา
- (ข) สมรรถนะ ได้แก่ สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและ ใช้จิตวิทยาเพื่อความเข้าใจและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

5. หลักสูตร ประกอบด้วย

- (ก) สาระความรู้ ได้แก่ หลักการ แนวคิดในการจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการพัฒนาหลักสูตร
- (ข) สมรรถนะ ได้แก่ วิเคราะห์หลักสูตรและสามารถจัดทำหลักสูตรได้ และปฏิบัติการประเมินหลักสูตรและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

6. การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย

- (ก) สาระความรู้ ได้แก่ หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ทฤษฎีและรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาได้ การบูรณาการเรียนรู้อย่างบูรณาการ การจัดการชั้นเรียน และการพัฒนาศูนย์การเรียนในสถานศึกษา
- (ข) สมรรถนะ ได้แก่ สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้และนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริงและ สามารถสร้างบรรยากาศการจัดการชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- (ก) สาระความรู้ ได้แก่ หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติในการวิจัย และการใช้และผลิตงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
- (ข) สมรรถนะ ได้แก่ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน

8. นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ประกอบด้วย

- (ก) สาระความรู้ ได้แก่ หลักการ แนวคิด การออกแบบ การประยุกต์ใช้ และการประเมินสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร
- (ข) สมรรถนะ ได้แก่ ประยุกต์ใช้ และประเมินสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร

9. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- (ก) สาระความรู้ ได้แก่ หลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ปฏิบัติการวัดและการประเมินผล
- (ข) สมรรถนะ ได้แก่ สามารถวัดและประเมินผลได้ และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

10. การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

- (ก) สาระความรู้ ได้แก่ หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา

(ข) สมรรถนะ ได้แก่ สามารถจัดการคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

11. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ประกอบด้วย

(ก) สาระความรู้ ได้แก่ หลักธรรมาภิบาล และความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรม และจริยธรรมของวิชาชีพครู และ จรรยาบรรณของวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด

(ข) สมรรถนะ ได้แก่ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตสำนึกสาธารณะ และเสียสละให้สังคม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ สาระการฝึกทักษะและสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานประกอบวิชาชีพ

12. การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน ประกอบด้วย

(ก) สาระการฝึกทักษะ ได้แก่ การสังเกตการจัดการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง การทดลองสอนในสถานการณ์จำลอง และสถานการณ์จริง การออกแบบทดสอบ ข้อสอบหรือเครื่องมือวัดผล การตรวจข้อสอบ การให้คะแนน และการตัดสินผลการเรียน การสอบภาคปฏิบัติและการให้คะแนน การวิจัยแก้ปัญหาผู้เรียน และการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ

(ข) สมรรถนะ ได้แก่ สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจุดประสงค์การสอนที่หลากหลายและสามารถปฏิบัติการสอน ออกแบบทดสอบ วัดและประเมินผลผู้เรียน

13. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ประกอบด้วย

(ก) สาระการฝึกทักษะ ได้แก่ การปฏิบัติการสอนวิชาเอก การวัดและประเมินผล และนำผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือแบ่งปันความรู้ในการสัมมนาการศึกษา

(ข) สมรรถนะ ได้แก่ สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเอก สามารถประเมิน ปรับปรุง และศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน และปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับสาระความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครูจะเห็นว่า ประกอบด้วย ความเป็นครู ปรัชญาการศึกษา ภาษาและวัฒนธรรม จิตวิทยาสำหรับครู หลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ครูในศตวรรษที่ 21 จะต้องพัฒนาตนเองให้มีโดยการศึกษาค้นคว้า การสะสมประสบการณ์ ศึกษาวิจัยและสร้างนวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

คุณลักษณะของครู

มีนักรการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้กล่าวถึงลักษณะของครู มีดังนี้

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (Office for Promotion of Social Learning and Improve the Quality of Youth, 2014) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่มีคุณภาพดังนี้ เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้ มีทักษะการสื่อสารอำนวยการ ความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตื่นรู้ทันสมัยทันเหตุการณ์ ตามทัน เทคโนโลยีและข่าวสาร ความก้าวหน้าทางวิทยาการและความรู้ สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นคนไทยที่หลากหลาย ภาควิชาใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยอมรับและเป็นผู้ดำเนินการ เปลี่ยนแปลง มีความพร้อมและปรับปรนต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและประชาคมอาเซียน

คุณลักษณะ 10 ประการของครูสอนดี (Great Teachers) ของสหรัฐอเมริกา (Office for Promotion of Social Learning and Improve the Quality of Youth, 2014) มีดังนี้

1. การใส่ใจด้านการสอนและการดูแลนักเรียน
2. มีการวางแผนเป้าหมายและจุดประสงค์การสอนในแต่ละครั้งอย่างชัดเจนและดำเนิน การให้บรรลุผลตามที่ได้วางไว้
3. มีทักษะการจัดการเชิงบวกในห้องเรียน
4. มีทักษะการจัดการห้องเรียนที่ดี
5. การสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครอง
6. มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง
7. มีความรู้ด้านหลักสูตรและมาตรฐาน
8. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน
9. รักเด็กและรักการสอน
10. ความเป็นมิตรและความวางใจต่อนักเรียนสูง

สำนักงานพัฒนาการศึกษาครูของสิงคโปร์ (Office of Teacher Education, National Institute of Education Singapore) เป็นหน่วยงานจัดการศึกษาและพัฒนาให้แก่ทั้งครูและผู้อำนวยการโรงเรียนของสิงคโปร์และเป็น ผู้พัฒนากรอบคุณลักษณะของครูสิงคโปร์ในศตวรรษที่ 21 ที่พึงประสงค์การพัฒนาครูให้เป็นมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 สิงคโปร์เน้นการเตรียมและพัฒนา ครูใน 3 ด้าน คือ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (Office for Promotion of Social Learning and Improve the Quality of Youth, 2014)

1. ด้านเจตคติและค่านิยม

1.1 ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อมั่นที่เด็กทุกคนสามารถ เรียนรู้ได้ ความเชื่อมั่นในการพัฒนาเด็กอย่างเต็มศักยภาพ การเห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย

1.2 ลักษณะของครู ประกอบด้วย มีมาตรฐานสูงในการทำงาน ความรักในธรรมชาติ รักการเรียนรู้พัฒนา ตนเองต่อเนื่อง มีความปรารถนาอันแรงกล้า รู้จักปรับตัวและมีความยืดหยุ่นมีศีลธรรมความเป็นมืออาชีพ

1.3 การช่วยเหลือบุคลากรในวิชาชีพและต่อชุมชน ประกอบด้วย ทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนา ตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติและระบบพี่เลี้ยง ความรับผิดชอบต่อสังคมและความเอื้ออาทร

2. ด้านทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการสะท้อนและการคิด ทักษะด้านการเรียนการสอน ทักษะด้านการจัดการ คน ทักษะด้านการบริหารจัดการตนเอง ทักษะด้านการจัดการและการบริหาร ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านการ ประสานงาน ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะด้านนวัตกรรมและผู้ประกอบการ และทักษะด้านอารมณ์และสังคม

3. ด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความรู้เกี่ยวกับนักเรียน ชุมชน เนื้อหาวิชาที่สอน วิธีการ เรียนการสอน นโยบายและพื้นฐานด้านการศึกษา ความรู้พหุวัฒนธรรม ความตระหนักรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงไปของโลกและ ความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

คุณลักษณะ 10 ประการของครูสอนดี (Great Teachers) ของรัฐบาล ควีนส์แลนด์ ออสเตรเลีย (Office for Promotion of Social Learning and Improve the Quality of Youth, 2014) ประกอบด้วย มีทักษะในการอธิบายรัก การพบปะผู้คน มีความกระตือรือร้น มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ความเป็นผู้จัดการโดยเฉพาะด้านเวลา มีทักษะการทำงาน เป็นทีมและความคิดริเริ่ม สามารถรับความกดดันได้ดี มีความอดทนและอารมณ์ขันรักความยุติธรรม สามารถรับมือกับความ เปลี่ยนแปลงได้

แนวทางการยกระดับคุณภาพครูที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ครูไทยในทศวรรษที่ 21

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (Office for Promotion of Social Learning and Improve the quality of youth, 2014) ได้สรุปแนวทางการยกระดับคุณภาพครูที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ครูไทยในทศวรรษที่ 21 ในหลากหลายประเด็นดังนี้

1. การพัฒนาครูต้นแบบหรือการสร้างระบบครู ให้ครูเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานระหว่างครูผู้มีประสบการณ์กับเพื่อนครูในการแก้ปัญหการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล ตลอดจนการมีระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษาหารือ (Coaching & Mentoring) กับครูที่ยังขาดประสบการณ์ มีการสร้างเครือข่ายที่สามารถประสานความร่วมมือระหว่าง ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียนได้รวมทั้งมีการสร้างวัฒนธรรมขององค์กรที่เข้มแข็งทางวิชาชีพ

2. การผสมผสานกระบวนการวัดผลเข้ากับกระบวนการสอนให้ยืดหยุ่นหลากหลาย ใช้ได้ในหลายสถานการณ์มีการสร้างแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยมีการบูรณาการสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ และกระบวนการคิดที่ตกผลึก ตลอดจนมีทักษะในการนำเสนอผลงานได้เพื่อให้เกิดห้องเรียนแห่งการเรียนรู้ (Thinking Classroom)

3. การจัดการความรู้ของครูจะต้องมีระบบแบบแผนที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติได้จริง เปรียบเสมือนการจัดการเรียนการสอนที่ครูจะต้องสามารถปรับบทบาทของตนเองได้หลากหลายเพื่อให้เข้ากับบริบทของเหตุการณ์นั้น โดยจะต้องมีความอดทนต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนครูด้วยกัน และสุดท้ายผู้เรียนที่จะต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนว่าอยู่ในลักษณะแบบใดพยายามที่จะปรับตัวครูก่อนที่จะปรับเด็กเข้าหาครู เป็นเรื่องยากที่จะประสบความสำเร็จได้ทำให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนขาดตอนได้

4. ปรับโฉมหน้าขององค์กร โดยที่ครูจะต้องทำให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและหน่วยงานที่มีหน้าที่ผลิตครูจะต้องมีการทบทวนบทบาทของตนในด้านกระบวนการใดที่มีปัญหาต้องดำเนินการแก้ไขที่จุดของปัญหาไม่ใช่แก้ที่ปลายเหตุโดย เน้นครูให้เป็นครูของผู้เรียน (Teacher for Learner) ให้มาก

5. การสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดพลังที่จะพัฒนาตนเองหรือปรับปรุงกระบวนการที่ตนเองให้เกิดการเรียนรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ให้มากขึ้น

สรุปการยกระดับคุณภาพครูที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ครูไทยในทศวรรษที่ 21 นั้นเน้นที่ระบบการพัฒนาครูต้นแบบหรือการสร้างระบบครู การผสมผสานกระบวนการวัดผลเข้ากับกระบวนการสอนให้ยืดหยุ่นหลากหลาย การจัดการความรู้ของครูจะต้องมีระบบแบบแผนที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติได้จริง ปรับโฉมหน้าขององค์กร โดยที่ครูจะต้องทำให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้และการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดพลังที่จะพัฒนาตนเองหรือปรับปรุงกระบวนการที่ตนเอง

การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นเพียงใดนั้น บุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ก็คือ ครู ครูยังคงเป็นผู้ที่มีความหมายและเป็นปัจจัยสำคัญมากที่สุดในห้องเรียน และเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณภาพของนักเรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู สอดคล้องกับ (Watanachai, 2014) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้การศึกษามีคุณภาพดีขึ้น คือ ครูที่เปี่ยมด้วยศรัทธา และมากด้วยความรู้ความสามารถทั้งในเนื้อหาวิชาการที่รับผิดชอบการสอนและทักษะความเป็นครู ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนและนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนทุกชั่วโมงทุกวิชา และครูดี หมายถึงครูที่มีลักษณะต่อไปนี้คือ

1. ครูดีโดยจิตวิญญาณ ครูที่รักทุกคน
2. ครูที่มีอุดมการณ์ มีความตั้งใจจริงที่จะเป็นครูดีของลูกศิษย์
3. ครูรักนักเรียนด้วยจิตแห่งโพธิสัตว์
4. ครูจดจ่ออยู่กับการสั่งสอนวิชา และอบรมจิตใจลูกศิษย์ตลอดเวลา ทั้งในและนอกตารางเรียน
5. ครูให้ลูกศิษย์โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ
6. ครูคือผู้กล้าหาญทางคุณธรรม ต้องกล้าตายความมีบอดทางคุณธรรมของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่เกเร

7. ครูที่สอนให้นักเรียนทุกคนรู้จักแยกแยะความผิดชอบชั่วดี
8. ครู คือ ผู้ล้างพิษร้ายของสังคม และต้องประพฤติเป็นแบบอย่างแห่งความดี
9. ครูเป็นผู้สลายอวิชชา ทำให้นักเรียนรู้เรื่องราว รู้เหตุผล รู้ผิดชอบชั่วดี และเกิดปัญญา
10. ไม่มีนักเรียนคนไหนที่ครูสอนไม่ได้

สรุป

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงบริบท สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารปัจจุบันบนโลกไร้พรมแดน ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องรวดเร็วและรุนแรง การศึกษายังคงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์และการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ให้สามารถดำรงชีวิต ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ อย่างยั่งยืนทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย รวมทั้งการศึกษา ตลอดชีวิต การจัดระบบการศึกษาที่สนองตอบความต้องการของบุคคล สังคมและประเทศชาติ มากเท่าไร หมายถึง การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นเพียงนั้น บุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ ก็คือ ครู ซึ่งครูเป็นปัจจัยสำคัญมากที่สุดในห้องเรียนและเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู ครูเป็นปัจจัยสำคัญในระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด ครูในศตวรรษที่ 21 ว่า ต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านการศึกษา เป็นนักวิเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์ และนักวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นครูโดยจิตวิญญาณ มีจิตวิทยาและศิลปะในการสอน และการถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ยุคใหม่ มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการเรียนการสอน และมีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์และสังคม มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพ ทั้งการประพฤติปฏิบัติตนและแนวทางการทำงาน ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูประพฤติปฏิบัติตนตาม ต้องพัฒนาทั้งตนเองและด้านวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ต่อผู้รับบริการ ต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพและต่อสังคม

สำหรับแนวทางการยกระดับคุณภาพครูที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ครูไทยในทศวรรษที่ 21 นั้นควรดำเนินการดังนี้ คือ การพัฒนาครูต้นแบบหรือการสร้างระบบครู โดยการมีระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษาหารือ การผสมผสานกระบวนการวัดผลเข้ากับกระบวนการสอนให้ยึดหยุ่นหลากหลาย การจัดการความรู้ของครูจะต้องมีระบบแบบแผนที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติได้จริง เปรียบเสมือนการจัดการเรียนการสอนที่ครูจะต้องสามารถปรับบทบาทของตนเองได้หลากหลายเพื่อให้เข้ากับบริบทของเหตุการณ์นั้น ครูจะต้องทำให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดพลังที่จะพัฒนาตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- Amornviwat, S. (2012). *Khu musician who's a teacher, so the teacher*. Bangkok: Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Beema, M. (2016). The Relationship between Transformational Leadership of School Administrators and Morale Encouragement in Working of Teachers under Yala Primary Educational Service Area Office. *Journal of Yala Rajabhat University*, 11(1), 1-18. (in Thai)
- Jitlung, K. (2016). *The Formation of Good Teacher in Heart in the Education System in Thailand*. Master Thesis. Prince of Songkla University. (in Thai)
- Junpom, S. (2015). Standard Classroom of School in Primary Education Office, Lay 2. *Academic Journal*, 18(1), 15-20.(in Thai)

- Noparak, S. (2016). *New Teacher* [online]. Retrieved September 9, 2016, from:
<http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=218468key=hotnews>.
- Office for Promotion of Social Learning and Improve the Quality of Youth. (2014). *Lifting Quality Teachers in Century 21. Materials Symposium Aphiwat Learning Turning point to Thailand*.
6-8 May 2014. N.P.
- Office of Professional Standards Council. (2016). *Meaning of Professional Standards in Education* [online]. Retrieved September 9, 2016, from: <http://education.dusit.ac.th/QA/articles/doc02.pdf>.
- Office of the Education Council. (2013). *Framework and Direction of Education Country (2012-2015) support education policy government*. Bangkok: Limited partnership Charoenphon graphics.
- Sinlarat, P. (2014). *Excellence for Thai Education*. Bangkok: Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Students, Master of Education, Education Administration, Khon Kaen University. (2013). *Characteristics of Teacher in 21st Century in Educational Primary Schools, Khon Kaen, Area 1*. Khon Kaen: Education Administration, Khon Kaen University.
- Suwannarot, S. (2007). Teacher Royal thought or Idea. *Microbiology professor*, 101(4), 40. (in Thai)
- Tammatakool, S. (2012). *Education for Teacher characteristic New Age*. Phetchabun: Faculty of Education Phetchabun Rajabhat University. (in Thai).
- The Secretariat of the Council. (2016). *Professional Standards in Education* [online]. Retrieved September 9, 2016, from: <http://www.ksp.or.th/ksp2016/th/home/index.php>.
- Vace, P. (2010). *Lecture: Education Out of the crisis*. Bangkok: Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Watanachai, K. (2014). *Dear Teacher: He was born to be a teacher*. Bangkok: Tanawat printing office. (in Thai)

การเรียนรู้แบบเชิงรุก : การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในศตวรรษที่ 21 Active Learning: Problem-Based Learning in the 21st Century

นาวรัตน์ ไชยชมภู*, ดวงใจ เปลี้นบำรุง และ กิตติพร เนาว์สุวรรณ

Navarat Waichompu*, Doungjai Plianbumroong and Kittiporn Nawsuwan

หลักสูตรวิทยาการธุรกิจสุขภาพ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000
Department of Health Science Business, Faculty of Science Technology and Agriculture of Yala Rajabhat University,
Amphur Muang, Yala 95000. Thailand.

*Corresponding Author, e-mail: navarat@hotmail.com

(Received: September 6, 2017; Revised: December 8, 2017; Accepted: February 2, 2018)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอกรอบแนวคิด หลักการ และทฤษฎี เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบเชิงรุก โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้จากการศึกษาวิเคราะห์จากหนังสือ ตำรา และบทความต่างๆ นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ออกมาเป็นแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้แบบเชิงรุกด้วยวิธีการสอนอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ออกแบบและประเมินตามคุณลักษณะของผู้เรียนตาม VARK Learning Styles ผลการศึกษา พบว่า การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning: AL) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) สามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนแบบการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานซึ่งเป็นการส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบเชิงรุก การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ศตวรรษที่ 21

Abstract

This article aims to present conceptual framework, principles and theories about active learning, problem-based learning that fits into the context of the 21st century. The analysis of books, texts and articles to analytical synthesis is a concept that can be used to evaluate the learning outcomes of learners and can also be applied to active learning with other teaching methods effectively. This is a concept designed and assessed according to the characteristics of the learn VARK Learning Styles. The study indicated that active learning and problem based learning can be used as a guideline for evaluating learners' learning outcomes. Using problem-based learning, the 21st century skill enhancements are provided to the learners effectively.

Keywords: Active Learning, Problem Based Learning, 21st Century

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ อาทิเช่น มิติทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ระบบการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเองของผู้เรียน ปรับผู้สอนเป็นเพียงผู้ช่วยชี้แนะ และนำ ให้คำปรึกษา รวมทั้งออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน ซึ่งการออกแบบการเรียนรู้จะต้องสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กล่าวว่าจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยการดำเนินงานตามมาตรา 22 ว่าด้วย การจัดการศึกษาต้องยึดฐานว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) สอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers (1969) ที่กล่าวว่า มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ และเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะ (Non directive) และทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน (Facilitator) และการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการ (Process learning) เป็นสำคัญ การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านความคิดบนพื้นฐานการมีเหตุผล ตลอดจนสามารถคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นเพื่อให้ระบบการศึกษาเท่าทันการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 กระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง โดยมีจุดเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือทำ ที่เรียกว่า การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active learning: AL) ซึ่งเชื่อว่าเป็นการเรียนรู้ที่ก้าวหน้ากว่าการเรียนรู้แบบเชิงรับ (Passive learning: PL) ที่ผู้เรียนฟังบรรยายจากผู้สอนอย่างเดียว (One way communication) เป็นเรียนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องอ่าน ทำความเข้าใจ สะท้อนคิด และสามารถโต้ตอบกับผู้สอนและเพื่อนร่วมเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Two way communication) โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการกระบวนการเรียนรู้แบบ AL จะเป็นองค์ความรู้ที่ยั่งยืน เนื่องจากเกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า โดยการลงมือทำ เกิดเป็นองค์ความรู้ที่ฝังลึกในผู้เรียนมากกว่าองค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ PL สอดคล้องกับ Pruetikul (2012) ที่กล่าวว่า AL เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า จากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบเชิงรุกรุ่น มีวิธีการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เรียน ผู้สอน และสถานศึกษา อาทิเช่น การเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) เป็นการเรียนรู้ที่มีกระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างครอบคลุมทั้ง 3R7C ซึ่งประกอบด้วย Reading (อ่านออก) (W)Riting (เขียนได้) (A)Rithmetics (คิดเลขเป็น) Critical thinking and problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity and innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม) Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, teamwork and leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communication, information and media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และ

รู้เท่าทันสื่อ) Computing and ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) Career and learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) (Panich, 2012)

การจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ ผ่านกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist theory) ที่เชื่อว่าการสร้างความรู้เกิดขึ้นภายในตัวของผู้เรียนเองโดยเชื่อมโยงกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมมาสร้างเป็นความรู้ความเข้าใจของตนเอง เรียกว่า โครงสร้างทางปัญญา (Cognitive structure) โดยมีฐานที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือกระทำ หรือเรียกว่า Active construct (Chaiyaroen, 2008) จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบ AL เพราะกระบวนการเรียนรู้แบบ AL สอดคล้องกับการทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับความจำ โดยสามารถเก็บและจำสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน และสิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ที่ผ่านการปฏิบัติจริง ทำให้สามารถเก็บความจำในระบบความจำได้ในระยะยาว (Long term memory) ทำให้ผลการเรียนรู้ ยังคงอยู่ได้ในปริมาณที่มากกว่าและระยะยาวกว่า

บทความนี้วิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยจำนวน 3 เรื่อง บทความวิชาการจำนวน 6 เรื่อง และหนังสือจำนวน 11 เรื่อง เพื่อนำเสนอแนวคิดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning: AL) และการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning: PBL) รวมทั้งการสังเคราะห์แนวคิดที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้แบบเชิงรุกโดยใช้ปัญหาเป็นฐานซึ่งสามารถส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

ความหมายและประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

ศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนมีจุดมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมผ่านการลงมือปฏิบัติ โดยเชื่อว่าความรู้เดิมมีความสำคัญต่อการสร้างความรู้ใหม่ สิ่งเหล่านี้ เรียกว่า Active learning : AL หรือ การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Dahsah, 2009) เป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโอกาสในการพูด ฟัง เขียน อ่าน และไตร่ตรองอย่างมีความหมายเกี่ยวกับเนื้อหา แนวคิด ประเด็น (Meyers & Jones, 1993) ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยผู้เรียนได้ใช้ทักษะการพูด ฟัง อ่าน เขียน และไตร่ตรองความคิด รวมทั้งเป็นกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่ผู้เรียนทุกคนได้ถูกเรียกให้ทำสิ่งต่าง ๆ นอกเหนือจากการนั่งดู ฟัง และจดบันทึกอย่างเดียว สอดคล้องกับแนวคิดของ Felder & Brent (2009) ที่เชื่อว่า ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ (Receive) ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (Co-creators) ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ Constructivism เน้นการเรียนบนพื้นฐานการเรียนรู้ของตนเองและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยการเรียนรู้เชิงรุกทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มภายใต้กิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ เช่น การสังเกต การเขียน การทดลอง การอภิปราย การแก้ปัญหา และการพูดคุยเกี่ยวกับหัวข้อที่เรียนรู้ เป็นการเรียนรู้แบบเชิงรุกที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับลึก โดยผู้เรียนสร้างความเข้าใจและค้นหาความหมายของเนื้อหาสาระโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ สามารถบูรณาการความรู้ใหม่กับความรู้เก่า สามารถประเมิน ต่อเติม และสร้างเป็นแนวคิดของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากวิธีการเรียนรู้ในระดับผิวเผิน ที่เน้นการรับข้อมูลและจดจำข้อมูลเท่านั้น รวมทั้งผู้เรียนจะได้เรียนรู้วิธีการเรียน (Learning how to learn)

ลักษณะและขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

การเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ AL เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมนั้น ๆ (Active engage student) อาทิเช่น การอภิปราย (Discussion method) การสอนแบบโครงงาน (Project-based Learning) บทบาทสมมติ (Role playing) การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based

Learning) กรณีศึกษา (Case study) การสอนจากสภาพจริง (Authentic learning) การเรียนรู้จากชุมชน (Community-based learning: CMBL) เป็นต้น การเรียนดังกล่าวล้วนเป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติมากกว่าการฟังบรรยาย (Learning by doing) เพื่อยกระดับทักษะการคิดขั้นสูง (Higher order learning level) อันประกอบด้วย การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ให้แก่ผู้เรียน จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำผู้เรียนสู่การเรียนรู้แบบ AL และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 โดยขั้นตอนการจัดการเรียนแบบ AL มีความหลากหลายตามความเหมาะสมของบริบทสถานศึกษา ภายใต้จุดเน้นและลักษณะที่สำคัญของการเรียนแบบ AL ประกอบด้วย 1) เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ทั้งการคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ 2) เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูงสุด 3) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 4) ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ และร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน 5) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงาน 6) เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน ฟัง คิด อย่างลุ่มลึก 7) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง 8) เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ สู่การสร้างความคิดรวบยอด 9) ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง 10) ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้และการสรุปบทวนของผู้เรียน (Rueangsuan, 2010)

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบ AL มีความหลากหลาย ในที่นี้ขอกล่าวถึงรูปแบบตามแนวคิดของ Pochanukul (2009) ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิด (Think-pair-share) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนดคนละ 2-3 นาที (Think) จากนั้นให้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนอีกคน 3-5 นาที (pair) และนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด (Share) 2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning group) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดกลุ่ม ๆ ละ 3-6 คน 3) การเรียนรู้แบบทบทวนโดยผู้เรียน (Student-led review sessions) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้และพิจารณาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้สอนจะคอยช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหา 4) การเรียนรู้แบบใช้เกม (Games) คือ การจัดกิจกรรมที่ผู้สอนนำเกมเข้ามาบูรณาการในการเรียนการสอน 5) การเรียนรู้แบบวิเคราะห์วิดีโอ (Analysis or reactions to videos) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ดูวิดีโอ 5-20 นาที แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น หรือสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้จากวิดีโอ และ 6) การเรียนรู้แบบโต้เถียง (Student debates) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้เพื่อยืนยันแนวคิดของตนเองหรือกลุ่ม

บทบาทของของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

การจัดการเรียนการสอนรูปแบบหรือวิธีการใด ๆ ก็ตาม บทบาทของผู้สอนยังมีความสำคัญยิ่ง โดยมีความแตกต่างตามวัตถุประสงค์ และกระบวนการของรูปแบบหรือวิธีการสอนนั้น ๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบ AL นั้นมีแนวคิดที่สำคัญ คือ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นบทบาทของผู้สอนในการออกแบบกิจกรรมต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตตามยุคสมัย อาทิเช่น การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและท้าทายความสามารถของผู้เรียน ภายใต้แนวคิดคุณลักษณะของผู้เรียน (VARK Learning Styles) โดยผู้สอนต้องเปิดใจและยอมรับความคิดเห็น ความสามารถ และการแสดงออกของผู้เรียน โดยปราศจากอคติ

บทบาทของของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

การเรียนรู้แบบ AL บทบาทของผู้เรียนที่สำคัญและควรส่งเสริม คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการของรูปแบบและวิธีการสอน อาทิเช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในห้องหรือในกลุ่มเพื่อร่วมกันค้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ การร่วมแสดงความคิดเห็นตามความรู้และความเข้าใจของตนเองบนพื้นฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ที่

ได้จากการค้นคว้า การนำเสนอองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ รวมทั้งการปรับทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของตนเองจากการเรียนแบบเดิม ๆ (passive learning) โดยผู้เรียนควรมีคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่มั่น มีความรับผิดชอบสูง ทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อค้นคว้าคำตอบของการเรียนรู้

เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก

การจัดการเรียนรู้แบบ AL ประกอบด้วยเทคนิคและวิธีการจัดที่หลากหลาย อาทิเช่น เทคนิคการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to face learning) การเรียนแบบออนไลน์ (Online learning) หรือการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก (Small group) กลุ่มใหญ่ (Big group) เพื่อตอบสนองคุณลักษณะผู้เรียนตาม (VARK Learning Styles) อย่างครอบคลุม ภายใต้การออกแบบวิธีการสอนที่หลากหลายภายใต้ความครอบคลุมเนื้อหารายวิชา หรืออาจบูรณาการเนื้อหาแต่ละรายวิชาเข้าด้วยกันเพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) หรือผ่านกระบวนการลงมือทำ (Learning by doing) โดยผู้สอนควรมีเทคนิคและวิธีการเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น เทคนิคการตั้งคำถาม เทคนิคการสะท้อนคิด เทคนิคการเสริมพลัง เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียน กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และสามารถแก้ปัญหาอย่างรอบคอบภายใต้เหตุผล

สรุปได้ว่า AL เป็นการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเป็นการเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งกระตุ้นรอบ ๆ ตัว ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และลงมือทำ บนพื้นฐานความรู้หรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ภายใต้ความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ (One way communication) เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ (Two way communication) โดยการจัดการเรียนรู้แบบ AL ผู้สอนสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งสามารถใช้ได้กับผู้เรียนทุกระดับ ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ภายใต้วิธีการเรียนที่หลากหลาย ดังนั้นการเลือกใช้วิธีการเรียนแบบใดขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาวิชา ลักษณะของผู้เรียน แต่มีจุดมุ่งเน้นเพื่อยกระดับการเรียนรู้ในทักษะขั้นสูงแก่ผู้เรียน

แนวคิดการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ความหมายและประโยชน์ของการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

Problem Based Learning: PBL สามารถแปลความหมายตามคำดังนี้ “Problem” แปลว่า ปัญหา “Based” แปลว่า ฐานพื้นฐาน “Learning” แปลว่า การเรียนรู้ ดังนั้นคำว่า problem based learning หรือ PBL ก็คือวิธีการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่มีรูปแบบการเรียนรู้โดยการนำปัญหามาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักการศึกษาชาวอเมริกันเป็นผู้ค้นคิดวิธีสอนแบบแก้ปัญหา และเป็นผู้เสนอแนวคิดว่า การเรียนรู้เกิดจากการลงมือทำด้วยตัวเอง (learning by doing) นำไปสู่แนวคิดในการเรียนโดย PBL ซึ่งมหาวิทยาลัย McMaster ได้พัฒนาหลักสูตรแพทย (medical curriculum) โดยการนำการเรียนแบบ PBL มาใช้เป็นครั้งแรก ทำให้มหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นที่ยอมรับและรู้จักกันทั่วโลกว่าเป็นผู้นำ PBL (world class leader) ส่วนในประเทศไทยปี พ.ศ. 2531 ได้นำการเรียนโดย PBL มาใช้ครั้งแรกในหลักสูตรแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และประยุกต์ใช้ในหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ Satayasai (2004) กล่าวว่า PBL เป็นวิธีการเรียนที่เริ่มต้นด้วยการใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าศึกษาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากแหล่งวิทยาการที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา โดยมีการศึกษาหรือเตรียมตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวมาก่อน สอดคล้องกับแนวคิดของ Suthirat (2012) ที่กล่าวว่า PBL มีจุดมุ่งหมายที่สอนผู้เรียนให้ฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหา และฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม โดยที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่กำหนดในการเรียนรู้และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นลักษณะกลุ่มย่อย ผู้เรียนจะเป็นผู้กระทำด้วยตนเองโดยมีครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ และให้ข้อมูลที่จำเป็นประโยชน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นให้กับผู้เรียน ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การแก้ปัญหา การชี้นำตนเองในการเรียนรู้และการทำงานเป็นกลุ่ม

ลักษณะของการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีลักษณะเฉพาะที่ใช้ตัวปัญหาเป็นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการแก้ปัญหาและสร้างเสริมความรู้เพิ่มเติม สอดคล้องกับ Lekhakula (2008) ที่กล่าวว่า PBL เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนในกลุ่ม เน้น active และ collaborative learning นำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบหรือสร้างความรู้ใหม่บนฐานความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีมาก่อนหน้า โดยกระบวนการเรียนรู้ของ PBL เป็นวิธีการเรียนที่ใช้ปัญหา หรือสถานการณ์ เป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาความรู้ เป็นการเรียนที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะการคิดแก้ปัญหา การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการทำงานร่วมกันเป็นทีม และสอดคล้องกับ Khamanee (2013) ที่กล่าวว่าเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์จริง หรือผู้สอนอาจจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาแล้วแก้ปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในปัญหานั้นอย่างแท้จริง เพื่อให้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ

บทความนี้ผู้เขียนใช้การเรียนโดย PBL ด้วยคำว่า “การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน” และใช้คำว่า “การเรียนรู้” แทนคำว่า “การสอน” เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเองไม่ได้เกิดจากการสอนของผู้สอน เป็นการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ด้วยโจทย์ปัญหาที่ผู้สอนสร้างขึ้นบนพื้นฐานความจริง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม และนำไปสู่การค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยลักษณะเด่นของการเรียนโดย PBL เป็นการใช้ปัญหาแท้จริงเป็นตัวกระตุ้นการแก้ปัญหา และเป็นจุดเริ่มต้นในการแสวงหาองค์ความรู้อื่น ๆ สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ การให้ผู้เรียนได้ผ่านการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างครบถ้วน 3 ประการ ประกอบด้วย 1) *problem-based learning* เป็นกระบวนการเรียนที่ผู้สอนใช้ “ปัญหา” เป็นฐานในการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ 2) *self-directed learning* เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้อิสระทางความคิดแก่ผู้เรียนในการแสวงหาองค์ความรู้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามความสามารถของตนเอง 3) *small-group learning* เป็นการเรียนรู้กลุ่มเล็ก ประมาณ 8-10 คน ซึ่งเป็นวิธีการส่งเสริมผู้เรียนในการพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการทำงานเป็นทีม เพื่อการค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่ ๆ

รูปแบบของการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

รูปแบบหรือขั้นตอนการเรียนโดย PBL นักวิชาการหลายท่านได้ระบุขั้นตอนไว้ อาทิเช่น Lekhakula (2008) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เริ่มจากการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ขนาดประมาณ 8-10 คน โดยมีครู หรือผู้สอนประจำกลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (facilitator) กระบวนการประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนทำความเข้าใจหรือทำความเข้าใจความกระจ่างในคำศัพท์ในโจทย์ปัญหาเพื่อให้เข้าใจตรงกัน
- ขั้นตอนที่ 2 ผู้เรียนจับประเด็นข้อมูลและระบุปัญหาในโจทย์
- ขั้นตอนที่ 3 ระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหา หาคำอธิบายแต่ละประเด็นปัญหา
- ขั้นตอนที่ 4 ตั้งสมมติฐานเพื่อค้นหาคำตอบตามประเด็นต่าง ๆ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐานที่เป็นไปได้อย่างมีเหตุผล
- ขั้นตอนที่ 5 จากสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ผู้เรียนจะประเมินว่าตนเองมีความรู้เรื่องอะไรบ้าง มีเรื่องอะไรที่ยังไม่รู้หรือขาดความรู้ และความรู้จะจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน ซึ่งเชื่อมโยงกับโจทย์ปัญหาที่ได้ ขั้นตอนนี้กลุ่มจะกำหนดประเด็นการเรียนรู้ (learning issue) หรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (learning objective) เพื่อค้นคว้าหาข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 6 ค้นคว้าหาข้อมูลและศึกษาเพิ่มเติมจากทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือตำรา เอกสารการเรียนสอนต่าง ๆ การศึกษาในห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน อินเทอร์เน็ต หรือปรึกษาอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาขาเฉพาะ
- ขั้นตอนที่ 7 นำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ อธิบาย พิสูจน์สมมติฐาน และประยุกต์ให้เหมาะสมกับโจทย์ปัญหา พร้อมสรุปเป็นแนวคิด

โดย ขั้นตอนที่ 1-5 เป็นขั้นตอนภายในห้องเรียน ขั้นตอนที่ 6 เป็นกิจกรรมของผู้เรียนรายบุคคลนอกห้องเรียน และขั้นตอนที่ 7 เป็นกิจกรรมที่กลับมาในกระบวนการกลุ่มอีกครั้ง

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการเรียนรู้แบบ PBL เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบ AL และสิ่งสำคัญอีกอย่างที่สำคัญไม่ได้ในการเรียนโดย PBL คือ บทบาทผู้สอน ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้ให้คำปรึกษา (facilitator or tutor) สอดคล้องกับการศึกษาของ Plianbumroong & Utaipan (2016) ที่พบว่า การเรียนโดย PBL เป็นการเรียนที่แก้ไขจุดอ่อนของการเรียนการสอนแบบเดิม ทำให้นักศึกษาอยากเรียนรู้ด้วยตนเองไปตลอดชีวิต (lifelong learning) เป็นการเรียนแบบผสมผสานระหว่าง ทฤษฎีกับการปฏิบัติเน้นการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองของผู้เรียน ผ่านการฝังรู้และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าผู้สอนบรรยาย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนโดย PBL ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ ด้าน ในที่นี้นำเสนอการวิเคราะห์ปัจจัยโดยวิธีการ SWOT analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพในการจัดการเรียนโดย PBL ซึ่งทำให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน และมองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบต่อการจัดการเรียนโดย PBL อาทิเช่น สถานศึกษามีความพร้อมของผู้สอน ผู้เรียน คือ จุดแข็ง แต่ยังมีข้อด้อยสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ระบบสารสนเทศต่าง ๆ คือ จุดอ่อน การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ คือ โอกาส ผู้เรียนยึดติดการเรียนแบบเดิมๆ คือ อุปสรรค ซึ่งปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์นี้สามารถนำมาวางแผนกลยุทธ์เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนโดย PBL อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สรุปได้ว่า วิธีการเรียนโดย PBL เป็นวิธีการเรียนที่วิธีหนึ่งซึ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบ AL เนื่องจากเป็นวิธีที่ส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีเหตุและผล ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ควบคู่กับการลงมือปฏิบัติ นอกจากนี้ ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งทรัพยากรเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ส่วนของผู้สอนก็จะลดบทบาทของการเป็นผู้ควบคุมในชั้นเรียนโดยเน้นบทบาท Expert Process มากกว่า Expert content ซึ่งสวนทางกับ ผู้เรียนที่จะมีอำนาจในการจัดการควบคุมตนเองเพิ่มขึ้น ส่วนจะหาองค์ความรู้ใหม่ๆ ได้มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะผู้เรียนในการค้นคว้า เนื่องจากผู้เรียนเป็นฝ่ายรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อก้าวสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกโดยใช้เทคนิค ABCA

การส่งเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุกในศตวรรษที่ 21 หากยังนำการเรียนแบบเดิม ๆ มาใช้กับผู้เรียนในศตวรรษนี้ ซึ่งเป็นผู้เรียน Generation Z อาจไม่เหมาะสมตามคุณลักษณะของผู้เรียน และอาจส่งผลต่อผลลัพธ์หรือมาตรฐานการเรียนรู้ ไม่ได้ตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับ Panich (2012) ที่ได้รับบุคลิก 8 ประการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) มีอิสระที่จะเลือกสิ่งที่ตนพอใจ แสดงความเห็นและลักษณะเฉพาะของตน 2) ต้องการดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ตรงตามความพอใจและความต้องการของตน 3) ตรวจสอบหาความจริงเบื้องหลัง 4) เป็นตัวของตัวเองและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อรวมตัวกันเป็นองค์กร เช่น ธุรกิจ รัฐบาลและสถาบันการศึกษา 5) มีความสนุกสนาน และการเล่นเป็นส่วนหนึ่งของงาน การเรียนรู้และชีวิตทางสังคม 6) การร่วมมือและความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของทุกกิจกรรม 7) ต้องการความเร็วในการสื่อสาร การหาข้อมูลและตอบคำถาม และ 8) สร้างนวัตกรรมต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต

ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบ AL โดยใช้กระบวนการเรียนโดย PBL เป็นการส่งเสริมผู้เรียนสู่การเป็นนักคิดวิเคราะห์ (Analyzing) สังเคราะห์ (Synthesis) และประเมินค่า (Evaluation) ซึ่งเป็นลำดับขั้นการเรียนรู้ในระดับสูง (High-order thinking skills) เป็นการจัดการเรียนที่มีความเหมาะสมกับคุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากการค้นคว้าองค์ความรู้จากแนวคิดการเรียนรู้แบบ AL และแนวคิดการเรียนโดย ผู้เขียนได้สังเคราะห์แนวคิด ABCD ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่จดจำได้ง่ายในการนำมาใช้ โดยอักษรย่อแต่ละตัวมีความหมายที่เกี่ยวกับการเรียนแบบเชิงรุก สอดคล้องกับแนวคิดของ Fleming (2007) ที่แบ่งสไตล์การเรียนรู้ตามความชอบหรือความถนัดในการรับข้อมูลไว้ 4 กลุ่ม โดย

เรียกชื่อการแบ่งกลุ่มนี้ว่า VARK Model หรือ VARK Learning Styles ประกอบด้วย V: Visual รูปแบบการเรียนรู้ที่สื่อด้วยภาพและสัญลักษณ์ A: Aural / Auditory รูปแบบการเรียนรู้ที่สื่อด้วยเสียง R: Read / write รูปแบบการเรียนรู้ที่สื่อด้วยอักษร K: Kinesthetic รูปแบบการเรียนรู้ที่สื่อด้วยสัมผัสและการกระทำ ดังนั้นแนวคิด ABCD จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงเป็นการตอบโจทย์การเรียนแบบ AL โดยวิธีการสอนแบบ PBL จะเห็นได้จากผลการศึกษาของ Srimala & Wangruangsati (2015) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบ VARK learning style มีค่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการพยาบาลทารกแรกเกิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับมาก (mean= 4.40, SD=0.56) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Nilmanee et al. (2016) พบว่า ผู้เรียนที่มีความถนัดอย่างใดอย่างหนึ่ง (Unimodal learner) ร้อยละ 54 และผู้เรียนที่มีความถนัดหลายอย่าง (Multimodal learner) ร้อยละ 46 และผู้เรียนที่มีความถนัด 2 ด้าน (Bi-modal) ร้อยละ 62 ผู้เรียนที่มีความถนัด 3 ด้าน (Tri-modal) มีร้อยละ 26 ผู้เรียนที่มีความถนัดทั้ง 4 ด้าน (Quad-modal) ร้อยละ 12 ดังนั้นการนำแนวคิด ABCD มาใช้ในประเมินการเรียนแบบเชิงรุก ด้วยวิธีการเรียนแบบ PBL เกิดจากคุณลักษณะผู้เรียนทั้ง 4 ลักษณะของ VARK learning style

ผู้เขียนมีความประสงค์ในการนำเสนอแนวคิด ABCD เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อตอบโจทย์ว่าการเรียนโดย PBL ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบ AL และส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างไร มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Makmee (2008) ที่กล่าวว่า การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcome) ในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 3 ส่วนได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude) สอดคล้องกับ Woods (1994) การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้สอนควรให้ผลย้อนกลับ (Feedback) กับผู้เรียนตลอดเวลา โดยใช้การประเมินขณะเข้ากลุ่มและหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน ความรู้ และเจตคติที่ควรประเมินในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) การทำงานเป็นทีม 3) การทำหน้าที่ประธาน 4) การฟัง 5) การจดบันทึก 6) ทักษะการแก้ปัญหา 7) ความร่วมมือ 8) เคารพความเห็นของผู้อื่น 9) การประเมินวรรณกรรมเชิงวิจารณ์ 10) การเรียนโดยการกำกับตนเอง และ 11) ทักษะการนำเสนอ ตามรายละเอียดได้ดังนี้

A: Active หมายถึง ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สามารถประเมินได้จากพฤติกรรมของผู้เรียนว่ามีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น การสืบค้นโดยวิธีที่ทันสมัย รวดเร็ว และเชื่อถือได้ การบริหารเวลาในการค้นคว้า การบริหารทีม เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้แบบ AL ด้วยวิธีการเรียนแบบ PBL ประเมินโดย **A: Active** สามารถกระตุ้นผู้เรียนตามแนวคิด VARK Learning Styles ได้ทั้ง 4 ลักษณะของผู้เรียน เนื่องจาก **A: Active** เกิดจากการกระตือรือร้นของผู้เรียน ผ่านโจทย์ปัญหาซึ่งมาในรูปแบบกระดาษหรือวิดีโอ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ของผู้เรียนนั้น ผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้น V: Visual ผ่านภาพนิ่งหรือวิดีโอของโจทย์ปัญหา A: Aural/Auditory จากการฟังสมาชิกในกลุ่มพูดคุย วิเคราะห์ วิพากษ์โจทย์ปัญหาหรือจากเสียงกระตุ้นประเด็นคำถามจากผู้สอน R: Read/write จากการเขียนเพื่อย้อนองค์ความรู้ที่เคยมีมาก่อนหรือสรุปองค์ความรู้ใหม่ๆ K: Kinesthetic จากการลงมือค้นหาผ่านอินเทอร์เน็ต หรือฐานข้อมูลต่างๆ ซึ่ง **A: Active** ผู้สอนสามารถประเมินได้ระหว่างการเรียนรู้ (Formative evaluation) จากพฤติกรรมของผู้เรียน และสามารถประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ (Summative evaluation) จากผลการเรียนรู้ว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ ข้อมูลมีความถูกต้องและทันสมัยหรือไม่

B: Brain หมายถึง ผู้เรียนบรรลุการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยระดับสูง สามารถประเมินได้จากผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนว่าสามารถบรรลุการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) ระดับสูง ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และประเมินค่า หรือไม่ ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนสามารถระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหาจากโจทย์ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้แบบ AL ด้วยวิธีการเรียนแบบ PBL ประเมินโดย **B: Brain** สามารถกระตุ้นผู้เรียนตามแนวคิด VARK Learning Styles ได้ทั้ง 4 ลักษณะของผู้เรียน เนื่องจาก **B: Brain** เป็นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์

และประเมินค่า ผ่านโจทย์ปัญหาซึ่งมาในรูปแบบกระดาษหรือวิดีโอ ผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้น V: Visual จากการดูภาพนิ่งหรือวิดีโอของโจทย์ปัญหา แล้วคิดวิเคราะห์เหตุและผลของปัญหานั้นๆ A: Aural/Auditory จากการฟังเสียงของวิดีโอแล้ววิเคราะห์จากน้ำเสียงของบุคคลในวิดีโอโจทย์ปัญหาว่ามีความรู้สึกอย่างไร R: Read/write จากการเขียนเพื่อสรุปสภาพปัญหาของวิดีโอโจทย์ปัญหา K: Kinesthetic จากการลงมือค้นหาผ่านอินเทอร์เน็ต หรือฐานข้อมูลต่างๆ ซึ่ง B: Brain ผู้สอนสามารถประเมินได้ระหว่างการเรียนรู้ (Formative evaluation) ว่าผู้เรียนมีการระดมสมองในการคิดวิเคราะห์เพื่อตอบโจทย์ปัญหาหรือไม่ และสามารถประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ (Summative evaluation) จากผลการค้นคว้าและองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดจากการเรียนแบบ PBL

C: Creative หมายถึง ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเอง สามารถประเมินได้จากผลลัพธ์การเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น เกิดแนวคิด ได้องค์ความรู้ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งขึ้นผ่านกระบวนการค้นคว้าอย่างมีระบบ มีเหตุและผลของที่มาของคำตอบ เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้นี้แบบ AL ด้วยวิธีการเรียนแบบ PBL ประเมินโดย **C: Creative** สามารถกระตุ้นผู้เรียนตามแนวคิด VARK Learning Styles ได้ทั้ง 4 ลักษณะของผู้เรียน เนื่องจาก **C: Creative** เป็นการได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ ๆ ผ่านโจทย์ปัญหาซึ่งมาในรูปแบบกระดาษหรือวิดีโอ ผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้น V: Visual จากการดูภาพนิ่งหรือวิดีโอของโจทย์ปัญหา โดยผู้เรียนเชื่อมโยงความคิด ความรู้ที่เคยมีมาก่อนกับความรู้ใหม่ที่ค้นพบ A: Aural/Auditory จากการฟังสมาชิกในกลุ่มวิพากษ์ ซึ่งทำให้จุดประกายความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมา R: Read/write จากการเขียนสรุปประเด็นปัญหาเป็นกลุ่มๆ เพื่อค้นหาคำตอบ K: Kinesthetic จากการลงมือค้นหาผ่านอินเทอร์เน็ต หรือฐานข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อต่อยอด ซึ่ง **C: Creative** ผู้สอนสามารถประเมินได้ระหว่างการเรียนรู้ (Formative evaluation) ว่าผู้เรียนมีวิพากษ์ การแสดงความคิดเห็นหรือไม่ และสามารถประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ (Summative evaluation) จากการสรุปผลการค้นคว้าว่ามีข้อแตกต่างหรือข้อเหมือนจากความรู้ที่เคยมีมาก่อนหรือไม่

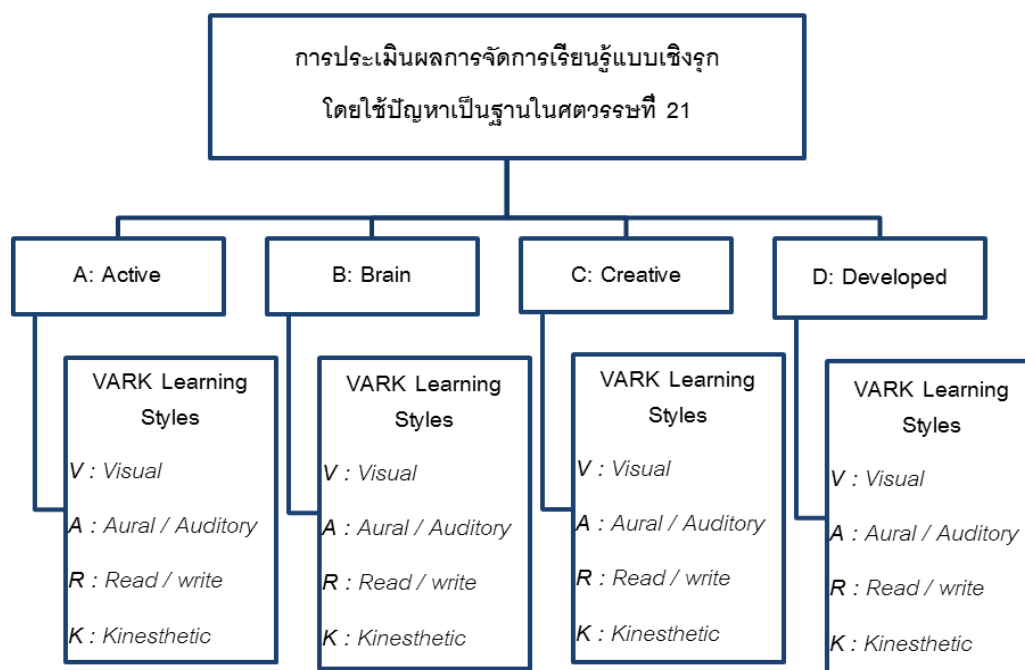
D: Developed หมายถึง ผู้เรียนมีการพัฒนาองค์ความรู้ สามารถประเมินได้จากผลลัพธ์การเรียนรู้ตัวอย่างเช่น การค้นคว้าด้วยตนเอง การนำเสนอผลการเรียนรู้ คณะกรรมการสอบ เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้นี้แบบ AL ด้วยวิธีการเรียนแบบ PBL ประเมินโดย **D: Developed** สามารถกระตุ้นผู้เรียนตามแนวคิด VARK Learning Styles ได้ทั้ง 4 ลักษณะของผู้เรียน เนื่องจาก **D: Developed** เป็นการประเมินภาพรวมความก้าวหน้าของการเรียนแบบ AL ด้วยวิธีการสอนแบบ PBL ผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้น V: Visual จากการดูภาพนิ่งหรือวิดีโอของโจทย์ปัญหา ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ A: Aural/Auditory จากการฟังคำชี้แนะ คำปรึกษา ของผู้สอนเมื่อผู้เรียนหลงประเด็น R: Read/write จากการเขียนข้อค้นพบ ข้อมูลสนับสนุนข้อค้นพบ K: Kinesthetic จากการลงมือค้นหาผ่านอินเทอร์เน็ต หรือฐานข้อมูลต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้และคงไว้ให้ยั่งยืน ซึ่ง **D: Developed** ผู้สอนสามารถประเมินได้ระหว่างการเรียนรู้ (Formative evaluation) ว่าผู้เรียนมีพัฒนาการขององค์ความรู้เพิ่มจากเดิมหรือไม่ อาจเป็นการทดสอบย่อย และสามารถประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ (Summative evaluation) จากผลการทดสอบความรู้

การออกแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการเรียนแบบ PBL เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่ยั่งยืน ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ Khmanee (2013) กระบวนการเรียนรู้ จากการลงมือทำ ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักศึกษาได้พัฒนาการใช้ความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ได้ดีกว่าการเรียนแบบบรรยาย (Lecture) รวมทั้งสามารถตอบสนองความชอบ ความถนัด VARK Learning Styles ของผู้เรียนในครบทั้ง 4 ลักษณะ

สรุป

ABCD เป็นแนวคิดที่จัดจำง่ายมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม เป็นการ

เปลี่ยนจากผู้สอนเป็นจุดศูนย์กลาง (Teacher Center) เป็นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง (Student center) รวมทั้งประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้แบบเชิงรุกด้วยวิธีการสอนอื่นๆ เช่น การสอนแบบโครงงาน (Project-based Learning) กรณีศึกษา (Case study) การเรียนรู้จากชุมชน (Community-based learning: CMBL) เป็นต้น โดยผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจคุณลักษณะทั้ง 4 ลักษณะของผู้เรียน (VARK learning style) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ได้ตรงกับคุณลักษณะผู้เรียนซึ่งจะส่งผลต่อความท้าทายและความมุ่งมั่นเมื่อได้เรียนตามคุณลักษณะของตนเอง สามารถสรุปกรอบแนวคิดบทความวิชาการครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิด ABCD

เอกสารอ้างอิง

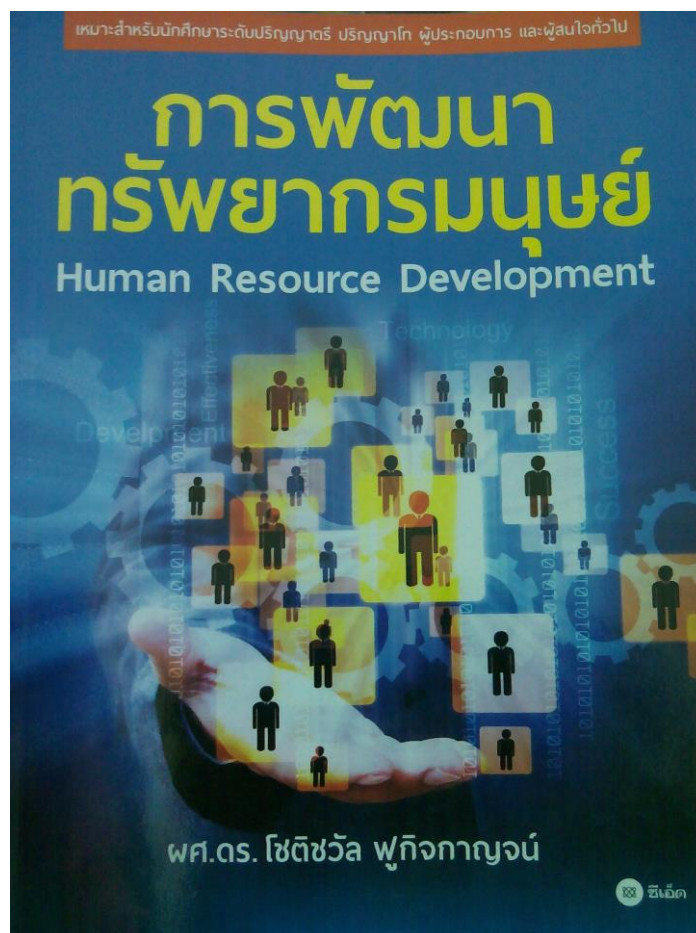
- Chaiyaroen, S. (2008). *Educational technology and teaching system development*. Department of Educational Technology Faculty of Education, Khon Kaen University. (in Thai)
- Dahsah, C. (2009). 15 techniques in active learning. *The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology : IPST*, 38(163), 72-76. (in Thai)
- Felder, R. M. & Brent, R. (2009). Active learning: An introduction. *ASQ Higher Education Brief*, 2, 4-9.
- Fleming, N. D. (2007). *VARK: A Guide to Learning Styles* [Online]. Retrieved 2017 December, 8, from: <http://www.learningreviews.com/Learning-Styles-Challenges/Learning-Styles/VARK-A-Guide-to-Learning-Styles.html>.
- Khamanee, T. (2013). *Teaching science. Knowledge for effective learning processs*. (17th ed.). Bangkok: Chaulalongkorn University Printing House. (in Thai)
- Lekhakula, A. (2008). *Problem-based learning*. Songkhla: Faculty of Medicine Prince of Songkla University. (in Thai)
- Makmee, P. (2008). Problem-based Learning. *EAU Heritage Journal*, 5(1), 7-14. (in Thai)

- Meyers, C. & Jones, T. B. (1993). *Promoting Active Learning: Strategies for the Collage Classroom*. San Francisco: Jossey Bass.
- Panich, W. (2012). *21st Century Learning Path for Disciples*. (4thed.). Bangkok: Tathata Publication. (in Thai)
- Nilmanee, T. Phonak, D. & Sintanakul, K. (2016). The Classification of VARK Learning Style of Computer Engineering Students of Rajamangala University of Technology PhraNakhon. *Journal of Yala Rajabhat University*, 11(2),145-158.
- Plianbumroong, D. & Utaipan, P. (2016). Understanding and Opinions towards Problem-Based Learning among Nursing Students and Nurse Instructors in Boromarajonani College of Nursing, Yala. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 3(2), 39-52. (in Thai)
- Pochanukul, P. (2009). *From Active Learning to Action Research*. Pattani: Faculty of Education Prince of Songkla University Pattani Campus. (in Thai)
- Pruettikul, S. (2012). Quality of students driven from active learning process. *Buraphab University, Journal online*,6(2), 1-13. (in Thai)
- Rogers, C. R. (1969). *Freedom to learn*. Columbus: Charles E. Merrill Publishing Co.
- Rueangsuwan, C. (2010). *A design and development of courseware and web-based learning*. (14th ed.). Department of Technology and Communication for Education, Faculty of Education, Mahasarakham University, Mahasarakham. (in Thai)
- Satayasai, W. (2004). *Problem-Based learning the learner-centered learning model is Central*. Bangkok: Book net. (in Thai)
- Srimala, S. & Wangruangsatid, R. (2015). Achievement and Satisfaction of Nursing Students Studying Newborn Nursing Care by Using VARK Learning Style. *Journal of Health Science*, 24(4), 751-759.
- Suthirat, C. (2012). *80 Innovation-oriented learning management*. Bangkok: Danex Intercoperation. (in Thai)
- Woods, D. R. (1994). *Problem-based learning: How to gain the most from PBL*. Hamilton: Woods Publisher.

บทวิจารณ์หนังสือ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”

เสกสรรค์ สนวา และสุพัตนา ศรีบุตรดี
คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ชื่อหนังสือ : การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผู้แต่ง : ไซติชวัล พุทธิกาญจน์ (2559)

ผู้จัดพิมพ์ : สำนักพิมพ์ ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ

ปีที่พิมพ์ : 2559

หนังสือเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” เล่มนี้ ดร.ไซติชวัล พุทธิกาญจน์ ได้เขียนขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอน ในรายวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื้อหาส่วนใหญ่ครอบคลุมทั้งแนวคิด ทฤษฎี อันนำไปสู่การสร้างพื้นที่องค์ความรู้ใหม่ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็น 7 บท ได้แก่ บทที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ บทที่ 2 รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บทที่ 3 แนวทางการเลือกรูปแบบและวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บทที่ 4 กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บทที่ 5 การพัฒนาภาวะผู้นำและทีมงาน บทที่ 6 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกล ยุทธ์ และบทที่ 7 การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ถือได้ว่าหนังสือเล่มนี้มีความเหมาะสมกับบัณฑิต นักศึกษา

และผู้สนใจที่ใช้ในการเรียนและการนำไปปรับใช้ในการทำงานในอนาคต นอกจากหลักการและทฤษฎีผู้เขียนยังแทรกด้วยการยกเอากรณีศึกษามาให้ผู้อ่านได้ติดตามหากเกิดกรณีเช่นนี้ ผู้อ่านจะแก้ไขสถานการณ์แห่งปัญหาได้อย่างไร ประเด็นที่น่าสนใจในภาพรวมของหนังสือคือ การนำเสนอบทที่ 7 ว่าด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะเป็นประเด็นที่มีความท้าทายสำหรับนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งประเด็นนี้เขียนได้ให้แนวทาง เทคนิค สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เอาไว้อย่างชัดเจน

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ถือเป็นขั้นตอนหนึ่งของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) โดยธรรมชาติของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้จำแนกขั้นตอนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนการสรรหา ขั้นตอนการพัฒนา ขั้นตอนการรักษาไว้ และขั้นตอนการใช้งาน ดังนั้น จากขั้นตอน 4 ขั้นตอน สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรจะสามารถดำเนินการได้ ก็ต่อเมื่อองค์กรหรือหน่วยงานได้ดำเนินการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานแล้ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงจะก่อตัวกระบวนการขึ้น ซึ่งปกติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเริ่มตั้งแต่การปฐมนิเทศ (Orientation) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สร้างความเข้าใจที่ดีให้กับบุคลากรใหม่ ในด้านต่างๆ เช่น วัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหาร หลักการทำงาน การสร้างความประทับใจ รวมถึงความก้าวหน้าในอาชีพ เป็นต้น สำหรับประเด็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้เขียนนำเสนอว่า กระบวนการ/ขั้นตอน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หากจำดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยกรอบการพัฒนาอย่างน้อย 3 แบบ ประกอบด้วย การศึกษา (Education) การอบรม (Training) และการพัฒนา (Development)

แนวคิดสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากกรอบการพัฒนา 3 แบบข้างต้น ถือเป็นแก่นหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ทุกหน่วยงานให้ความสำคัญ และนำมาประยุกต์ใช้กับหน่วยงาน แต่การนำมาประยุกต์ใช้ ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องวิเคราะห์ความสอดคล้องและความเป็นไปได้ว่าจะเลือกใช้แบบใด ให้เหมาะสมกับเนื้อหา, กลุ่มเป้าหมาย, วิทยาการ, งบประมาณ, สถานที่, เวลา รวมถึงความจำเป็นด้านอื่นๆ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง สอดคล้องกับผู้เขียนที่นำเสนอว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นสิ่งสำคัญผู้บริหารและองค์กรต้องใช้กลยุทธ์เป็นตัวกระตุ้น เพราะ กลยุทธ์เป็นเทคนิคเฉพาะของแต่ละหน่วยงานที่จะใช้เพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน นอกจากนี้กลยุทธ์ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ในปัจจุบันและอนาคต กลยุทธ์หากนำมาใช้ก็สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายขององค์กร กระบวนการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย กระบวนการพิจารณาองค์การ การวางแผนและการออกแบบ การดำเนินการ การควบคุมและการประเมินผล ผู้เขียนเชื่อว่าหากหน่วยงานใดสามารถดำเนินการได้ตามกระบวนการนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลย่อมเกิดขึ้นได้แน่นอน

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ หรือ Strategic of Human Resource Development เพราะ กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง แนวทางและวิธีการที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือการเอาชนะคู่แข่ง เดิมคำนี้เป็นคำที่ยืมมาใช้จากกองทัพ (Army) ซึ่งใช้สำหรับการปราบปรามศัตรู หรือการสงคราม เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการแข่งขันกันสูงขึ้น องค์กรจึงได้นำเอาแนวคิดกลยุทธ์มาปรับใช้ เพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ผู้เขียนนำเสนอว่า กลยุทธ์เป็นการวางแผนในระยะสั้นและระยะยาว โดยทั้งสองส่วนจะต้องเชื่อมโยงกัน สอดคล้องกันและมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ “พัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อความสำเร็จขององค์กร”

ผู้วิจารณ์ขอแสดงความคิดเห็นว่า หากจะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากกลยุทธ์แล้วหน่วยงานจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย เพราะบุคลากรเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในแง่ของหลักการและแนวปฏิบัติอันจะสามารถช่วยให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีศักยภาพที่สูงขึ้น ลักษณะของบุคลากรที่ทำหน้าที่การพัฒนาต้องมีคุณลักษณะ 5 ประการคือ 1) เป็นผู้ที่สามารถเข้าใจถึง

ความรู้สึกนึกคิดของบุคลากร 2) เป็นบุคคลที่สามารถประสานความร่วมมือจากบุคคลอื่นๆ ได้ 3) เป็นผู้ที่กำลังคิดกล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ 4) เป็นผู้ที่สามารถปรับเปลี่ยนสถานการณ์ความรุนแรงให้ลดลงได้ และ 5) ชอบทำงานท้าทายกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ บุคลากรที่มีคุณลักษณะทั้ง 5 ประการ ก่อนการพัฒนาต้องดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกองค์กร SWOT ซึ่งสอดคล้องกับผู้เขียนที่นำเสนอว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องสามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ บรรลุเป้าหมาย โดยคำนึงถึงการพิจารณาองค์การ การสร้างกลยุทธ์การประเมินความจำเป็น การวางแผนและออกแบบการพัฒนา และการประเมินผลสรุป และการปรับปรุงงาน

ข้อดีของหนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอ่านเข้าใจง่าย สามารถนำเอาหลักการที่ได้จากหนังสือเล่มนี้ไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยงานทุกประเภท นอกจากนี้ เนื้อหาของหนังสือมีสาระครอบคลุมประเด็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเหมาะกับการใช้อ่านประกอบการเรียนรายวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนิสิตระดับปริญญาตรี รวมถึงบุคคลผู้สนใจ เนื้อหาที่น่าสนใจในแต่ละบท ผู้เขียนได้แทรกขอบเขตของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสะดวกสำหรับผู้อ่านในการทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี ข้อดีอีกประการของหนังสือเล่มนี้คือ ในแต่ละบทที่นำเสนอผู้เขียนได้ทำการเขียนอภิธานศัพท์ แบบฝึกหัด และกรณีศึกษาไว้ท้ายเล่ม ซึ่งถือว่าหนังสือเล่มนี้เป็นตำราด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีมากอีกเล่มหนึ่ง

สำหรับข้อเสนอแนะ ผู้วิจารณ์ขอเสนอแนะเพิ่มเติมในส่วนของเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจาก หนังสือ ตำรา ที่ผ่านมามีไม่ค่อยปรากฏเนื้อหาดังกล่าว หรืออาจมีปรากฏอยู่บ้างไม่มากนัก ซึ่งหากผู้เขียนมีโอกาสในการพัฒนาหนังสืออีกครั้ง ควรเพิ่มเนื้อหาส่วนนี้เข้าไปยังจำทำให้หนังสือมีความสมบูรณ์แบบมากขึ้นและกลายเป็นหนังสือที่ดีที่สุดอีกเล่มหนึ่งในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่มุ่งวางรากฐานองค์ความรู้ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับกลุ่มบุคคลผู้มีความสนใจได้ศึกษาเนื้อหาที่น่าสนใจมีความสอดคล้องและเข้ากับยุคสมัย ทำให้อ่านแล้วเกิดความเข้าใจสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงทั้งในด้านการพัฒนาตนเองและองค์การ

เอกสารอ้างอิง

Fukijkhan, C. (2015). *Human Resource Development*. Bangkok: Se-education Public Company Limited.
(In Thai).

บทวิจารณ์หนังสือ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ สำหรับผู้จัดการในสายงานในทศวรรษหน้า

Human Resource Management for Line Managers in the Next Decade

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์

Surasak Chamaram

อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Lecturer, the Department of Public Administration, Faculty of Law and Politics , Roi Et Rajabhat University

Corresponding Author, e-mail: surasakchamaram@hotmail.com

ชื่อหนังสือ : การบริหารทรัพยากรมนุษย์สำหรับผู้จัดการในสายงานในทศวรรษหน้า

ผู้แต่ง : โสภณ ภูเก้าล้วน และจิตติวรรณ สินธุ์นอก

ผู้จัดพิมพ์ : สำนักพิมพ์ อีเทอร์นีตีไอเดีย 168 กรุงเทพฯ

ปีที่พิมพ์ : 2557

หนังสือเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์สำหรับผู้จัดการในสายงานในทศวรรษหน้า หรือที่ใช้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Human Resource Management for Line Managers in the Next Decade เล่มนี้จัดพิมพ์โดยอีเทอร์นีตีไอเดีย 168 พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ.2557 เนื้อหามีจำนวน 239 หน้า (นับรวมหน้าปก คำปรารภ บทนำ และสารบัญด้วยแล้ว) ถึงแม้ว่าจะมีการตีพิมพ์เผยแพร่ออกสู่สาธารณะมานานพอสมควรแล้ว ประกอบกับยังได้มีการพิมพ์ซ้ำแต่อย่างใด แต่ก็เป็นหนังสือที่มีเนื้อหา

สาระน่าสนใจ และเหมาะกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคสมัยปัจจุบันเป็นอย่างยิ่งอีกเล่มหนึ่ง โดยเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นจากประสบการณ์ของผู้เขียนทั้งสองคน โดยที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์หรือตั้งใจเพื่อที่จะใช้เป็นตำราเรียน แต่ให้ใช้เทียบเคียงกับสิ่งที่เคยเกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดขึ้นกับผู้จัดการในสายงานในอนาคต เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้ ผู้เขียนทั้งสองยังได้กำหนดนิยามหรือความหมายของคำว่า “ผู้จัดการในสายงาน (Line Managers)” ไว้ในหนังสือเล่มนี้ว่าหมายถึง ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของพนักงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับบัญชาในระดับใด และเรียกชื่อตำแหน่งว่าอย่างไร เช่น หัวหน้างาน หัวหน้าแผนก ผู้จัดการแผนก ผู้จัดการส่วน ผู้จัดการฝ่าย ผู้อำนวยการฝ่าย รองกรรมการผู้จัดการ กรรมการผู้จัดการ หัวหน้าคณะผู้บริหาร หรือประธานกรรมการ เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในทิศทางเดียวกันกับผู้เขียน

หนังสือเล่มนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ 1) เพื่อให้ผู้จัดการในสายงานมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอำนาจที่จะควบคุมบังคับบัญชาทีมงาน และในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบต่อเป้าหมายขององค์การในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) เพื่อให้ผู้จัดการในสายงานมีความเข้าใจและมีทักษะเบื้องต้นในการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบบูรณาการ ทั้งในด้านการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การกลั่นกรองคัดเลือกและบรรจุแต่งตั้งพนักงาน ไปจนถึงการประเมินผลและปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์การ และ 3) เพื่อให้ผู้จัดการในสายงานมีทัศนคติที่ถูกต้อง และมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์ที่ร่วมสร้างสรรค์ความสำเร็จให้กับองค์การ ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะกับผู้อ่านที่เป็นผู้จัดการในสายงาน (Line Managers) เจ้าหน้าที่หรือผู้จัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ และนักศึกษาที่กำลังศึกษาทางด้านการบริหารธุรกิจ การจัดการ และศาสตร์อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงผู้สนใจทั่วไปในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์อีกด้วย การนำเสนอเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้มีการจัดแบ่งออกเป็น 10 บท ซึ่งมีสาระสำคัญโดยสังเขปตามลำดับดังนี้

บทที่ 1 แนวคิดสมัยใหม่ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดสมัยใหม่ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความเข้าใจเบื้องต้น ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากร (Resource) ความรู้เรื่องมนุษย์และพฤติกรรมมนุษย์ (Understanding Human Behavior) แนวคิดด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management Concepts) รวมตลอดทั้งการวิเคราะห์องค์การ (Organization Analysis)

บทที่ 2 กิจกรรมการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การที่มุ่งหวังความสำเร็จ เป็นความพยายามกล่าวถึงกิจกรรมการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การที่มุ่งหวังให้ประสบความสำเร็จในฐานะผู้บังคับบัญชา และในฐานะฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ว่าควรดำเนินการอย่างไร ประกอบด้วยกิจกรรมการสรรหาและคัดเลือก (Recruitment and Selection) การฝึกอบรมและพัฒนา (Training and Development) การบริหารค่าตอบแทน (Remuneration) พนักงานสัมพันธ์ (Employee Relations) การบริหารสวัสดิการ (Welfare Administration) การให้บริการข้อมูลทรัพยากรมนุษย์ (HRIS Service) รวมตลอดทั้งการวางแผนและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของพนักงาน (Modeling)

บทที่ 3 การสรรหาและคัดเลือกพนักงาน ในบทนี้ ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรมาร่วมงานในทีมงานของแต่ละสายงาน เป็นภารกิจที่ทั้งฝ่าย HR และผู้จัดการในสายงานจำเป็นต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพราะถ้าเลือกคนมาผิด ไม่ว่าจะเป็นด้วยความไม่รู้ ด้วยด้อยประสบการณ์หรือความประมาทเลินเล่อก็ตาม แทนที่ทีมงานจะได้คนมาช่วยแก้ปัญหา กลับได้คนมาสร้างปัญหา การสรรหาและคัดเลือกในกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีอยู่ 3 ขั้นตอนใหญ่คือ การสรรหาและคัดเลือกเบื้องต้น เป็นงานของ HR การพิจารณาตัดสินใจเลือกคนเข้ามาทำงาน ซึ่งเป็นงานของต้นสังกัด และการรับรายงานตัวเพื่อนำพนักงานใหม่เข้าสู่โลกของการทำงาน ซึ่งเป็นงานที่ต้องทำร่วมกันทั้งสองฝ่าย

บทที่ 4 การฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพยายามอธิบายให้เห็นถึงว่าองค์การใดที่มีพนักงานที่มีประสิทธิภาพสูงทั้งในด้านคุณสมบัติเฉพาะตัวบุคคล และสมรรถนะของทีมงาน องค์การนั้นก็จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างทันเวลา ทันต่อการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงของสถานะเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาคุณภาพ

ของทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และนิสัยในการทำงาน (Habit) ที่เหมาะกับการปฏิบัติงานแต่ละประเภทในองค์กร พร้อมทั้งปลูกฝังให้ได้ใช้ความรู้ ความสามารถเหล่านั้นรวมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรนั้นก็จะต้องอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าไปท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ดังนั้น ในบทนี้ ผู้เขียนจึงอธิบายถึงว่าทำไมจึงต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เขาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กันไปทำไม รวมตลอดทั้งการฝึกอบรมแบบต่างๆ

บทที่ 5 บทบาทด้านการบริหารดาวเด่นในองค์กรสำหรับผู้จัดการในสายงาน ผู้เขียนกล่าวถึงประเด็นแรงงานฝีมือว่า ถ้าองค์กรกิจและเจ้าของสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่เป็นคนไทยได้ดำเนินการพัฒนาคนและธำรงรักษาคนของตนเองให้อยู่ร่วมสร้างความสำเร็จในองค์กร ในขณะที่กลุ่มทุนต่างประเทศที่เป็นธุรกิจข้ามชาติ (Multinational Business) ทำกันมานานแล้ว นั่นคือ การบริหารดาวเด่น (Talent Management) และการเร่งรัดพัฒนาบุคลากร (Fast Track Development Program) ดังนั้น ในบทนี้ ผู้เขียนจึงอธิบายให้เห็นว่า ทำไมการบริหารดาวเด่นจึงมีความสำคัญมากในปัจจุบัน มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลกระทบต่อการบริหารดาวเด่น และนโยบายใดขององค์กรที่ควรจะต้องกำหนดให้มีขึ้น เพื่อส่งเสริมการบริหารดาวเด่น รวมตลอดทั้งในตอนสุดท้ายได้พยายามชี้ให้เห็นถึงบทบาทของผู้บริหารระดับสูงในการบริหารดาวเด่นนั้นว่าควรเป็นอย่างไร

บทที่ 6 การประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี ในบทนี้ ผู้เขียนได้อธิบายอย่างสั้นๆให้เห็นถึงเหตุผลของการประเมินผลว่า เราประเมินผลการปฏิบัติงานทำไม ทำไมการประเมินผลการปฏิบัติงานจึงมีปัญหา และเพื่อให้เห็นถึงความเหมาะสมของการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้เขียนจึงได้นำวิธีการว่า ทำอย่างไรจึงจะดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีได้อย่างเหมาะสมไว้ในตอนท้ายของบทนี้

บทที่ 7 บทบาทด้านการพัฒนาองค์กรของผู้จัดการในสายงาน ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรในองค์กรมีลักษณะเช่นเดียวกันกับองค์กรที่จะต้องเผชิญกับความท้าทายต่างๆที่จำเป็นจะต้องมีความพึงพอใจในการทำงาน ต้องต่อสู้เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่ทันสมัย ต้องดำรงไว้ซึ่งเกียรติยศและศักดิ์ศรี อีกทั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรและประสบความสำเร็จในฐานะเป็นสมาชิกขององค์กร ตลอดจนการธำรงรักษาไว้ซึ่งสภาพการมีงานทำในโลกของการใช้เทคโนโลยีมาทำงานแทนมนุษย์ ทางเลือกหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาของทั้งองค์กรและบุคลากรขององค์กรได้คือ การพัฒนาองค์กร (Organization Development) ดังนั้น ในบทนี้ ผู้เขียนจึงได้นำเสนอให้เห็นถึงขั้นตอนในการพัฒนาองค์กร ผลการพัฒนาองค์กร และบทบาทของผู้จัดการในสายงานด้านการพัฒนาองค์กรว่าควรมีความรับผิดชอบที่สำคัญในการพัฒนาองค์กรอย่างไร

บทที่ 8 บทบาทด้านการเป็นพี่เลี้ยงในการปฏิบัติงานของผู้จัดการในสายงาน เป็นการอธิบายถึงการส่งเสริมคนที่มีผลงานโดดเด่นโดยการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชาหรือผู้จัดการนั้น องค์กรจะต้องแบกรับภาระ “การมีผู้จัดการที่มีนิสัยเจ้าหน้าที่เทคนิค” ของพนักงานผู้นั้นไปนานพอสมควรเสียทีเดียว ที่โชคร้ายกว่านั้นก็คือ อาจมีบางคนท้อแท้ลาออกจากองค์กรไป เพราะถ้อยหลังกลับลงมาไม่ได้ เพื่อให้องค์กรหลีกเลี่ยงการสูญเสียเจ้าหน้าที่เทคนิคดีๆไปหนึ่งคน และได้ผู้จัดการใหม่ๆมาหนึ่งคน ดังนั้น ในบทนี้ ผู้เขียนจึงได้นำเสนอคำแนะนำเพื่อทำความเข้าใจกับแนวคิดและหลักการของผู้ที่จะเป็นผู้จัดการให้่องแท้ โดยกล่าวถึงคนที่จะเป็นผู้จัดการว่าต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่แตกต่างจากคนธรรมดาอย่างไร และภาวะผู้นำหรือรูปแบบของคนที่เป็นผู้จัดการหรือหัวหน้างานระดับมืออาชีพว่าควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง จากนั้นได้เสนอแนะวิธีการพัฒนาบุคลากรด้วยระบบพี่เลี้ยง รวมตลอดทั้งความรู้เรื่องการเป็นพี่เลี้ยงในการปฏิบัติงานว่าต้องรู้อะไรบ้าง ทำไมหลายคนจึงไม่ยอมเป็นพี่เลี้ยงให้ผู้อื่น ต้องคิดอย่างไรจึงจะเป็นพี่เลี้ยงได้ ใครควรเป็นพี่เลี้ยง และรูปแบบการเป็นพี่เลี้ยง

บทที่ 9 การบริหารการมาทำงานของพนักงาน ในบทนี้ ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่า นักบริหารและผู้จัดการในสาย ในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบในการวางแผนและกำกับดูแลการปฏิบัติงานของทีมงานว่าจำเป็นต้องมีความเข้าใจในแนวคิดและหลักการในการบริหารการมาทำงานให้ถูกต้องทั้งในด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และในด้านข้อกำหนดของ

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 ในประเด็นต่างๆได้แก่ การบันทึกเวลาการทำงานของพนักงาน การลาป่วย การลากิจ การลาหยุดพักผ่อนประจำปี และการขาดงาน

บทที่ 10 ข้อคิดสำหรับผู้จัดการในสายงาน ในบทสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้สะท้อนประสบการณ์ของตนฝากไว้เป็นข้อคิดและข้อเสนอแนะแก่บุคคลที่เป็นผู้จัดการในหลายเรื่องได้แก่ ทำไมพนักงานจึงลาออกจากองค์กรไปเสียละ และทำไมพนักงานเก่งๆดีๆเหล่านี้จึงออกไปเสียละ

กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มเล่มนี้เป็นหนังสือกึ่งวิชาการที่มีการใช้ภาษาในการอธิบายไม่ยากและสลับซับซ้อนจนเกินไป มีสาระเนื้อหาที่น่าสนใจชวนให้น่าติดตาม และมีการลำดับเนื้อหาตามหมวดหมู่ที่แบ่งไว้อย่างเหมาะสม เป็นหนังสือที่มีเนื้อหามุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มคนคือ กลุ่มผู้จัดการในสายงาน (Line Managers) แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าหนังสือเล่มนี้ยังคงมีจุดอ่อนสำคัญคือ ผู้เขียนไม่ได้นำเสนอกรณีศึกษา (Case Study) ไว้ในแต่ละบท ซึ่งอาจจะทำให้ผู้อ่านมองไม่เห็นภาพหรืออาจปฏิบัติตามได้ค่อนข้างยาก และยังมีจุดอ่อนที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนไม่ได้มีการสรุปเนื้อหาสาระสำคัญเพื่อให้ผู้อ่านได้ทบทวนความรู้ความเข้าใจในทุกบทไว้ด้วย ดังนั้น หากจะเป็นการช่วยเติมเต็มเนื้อหาในแต่ละบทของหนังสือเล่มนี้ให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น ผู้วิจารณ์จึงเห็นว่าในการปรับปรุงเนื้อหาในครั้งต่อไป ผู้เขียนควรมีการเพิ่มเติมในส่วนของการกรณีศึกษา (Case Study) และการสรุปเนื้อหาสาระสำคัญในแต่ละบทไว้ด้วยก็จะเป็นการดียิ่ง

ถึงแม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะมียุติตอนอยู่บ้าง แต่ก็มียุติเพียงน้อยนิดหากเปรียบเทียบกับข้อดีหรือคุณค่าที่เป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติของหนังสือเล่มนี้ ซึ่งมีอยู่หลากหลายประการตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นนั้น ดังนั้น หนังสือเล่มนี้ก็ยังมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นคู่มือหรือหนังสืออ่านประกอบสำหรับนักศึกษาที่กำลังศึกษาทางด้านการบริหารธุรกิจ การจัดการ และศาสตร์อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงผู้จัดการในสายงาน เจ้าหน้าที่หรือผู้จัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ มีความเข้าใจและมีทักษะเบื้องต้นในการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบบูรณาการ รวมทั้งมีทัศนคติที่ถูกต้อง และมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์ที่ร่วมสร้างสรรค์ความสำเร็จให้กับองค์กรได้ ดังนั้น นักศึกษา ผู้จัดการในสายงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่หรือผู้จัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงควรที่จะได้อ่านหนังสือที่มีคุณค่าเล่มนี้

คำแนะนำในการเตรียมบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นเอกสารวิชาการ ออกปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคมถึงเมษายน ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคม และฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายนถึงธันวาคม) รับผิดชอบบทความสาขาเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ ศึกษาศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยจะได้รับการประเมินคุณภาพทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ท่าน โดยพิจารณาแบบ Double-Blind Review และบทความที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จักต้องไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาจากที่อื่น หรือได้รับการตีพิมพ์ในวารสารอื่น หรือ Proceedings มาก่อน

ประเภทของผลงานวิชาการที่รับลงตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research article) ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลอภิปรายผล สรุปและข้อเสนอแนะ กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิง
2. บทความวิชาการ (Academic article) ประกอบด้วย บทนำ สารระประทัศน์ในประเด็นต่างๆ สรุป กิตติกรรมประกาศ
3. บทวิจารณ์หนังสือ (Book review) ประกอบด้วย ชื่อหนังสือที่ต้องการนำมาวิจารณ์ ชื่อผู้พิมพ์ สังกัด และอีเมล และต้องระบุชื่อผู้แต่งหนังสือ รายละเอียดการตีพิมพ์ของหนังสือ ภาพหน้าปกหนังสือ รายละเอียดการวิจารณ์หนังสือให้แสดงข้อดีและข้อด้อยของหนังสือ และข้อเสนอแนะ ควรมีจำนวนหน้าอยู่ระหว่าง 3-5 หน้า

รูปแบบการส่งบทความ

พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word 2003 ขึ้นไป โดยรูปแบบฟอนต์ที่กำหนด คือ TH SarabunPSK ยกเว้นตัวอักษรที่เป็นสัญลักษณ์ให้ใช้รูปแบบฟอนต์เป็น symbol ขนาด point (pt) ซึ่งมีความสูงเท่ากับตัวอักษรอื่นในบรรทัดนั้น รายละเอียดข้อกำหนดส่วนต่าง ๆ มีดังนี้

1. ขนาดกระดาษ ขนาด A4 พิมพ์แบบแนวตั้ง (Portrait) ใส่หมายเลขหน้าทุกหน้าที่ด้านบนขวาของกระดาษ โดยตั้งค่าน้ำกระดาษ (Page setup) ดังนี้

— ด้านบน (top) และ ด้านล่าง (bottom)	2.54 ซม.
— ด้านซ้าย (left) และ ขวา (right)	2.54 ซม.
— หัวกระดาษและท้ายกระดาษ	1.25 ซม.
— ระยะห่างระหว่างบรรทัด	ใช้ Single
— จำนวนหน้าต้นฉบับ	8-10 หน้า (รวมตาราง กราฟ และรูปภาพ)

2. เนื้อหา ประกอบด้วย

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) พิมพ์ทั้งภาษาไทยและอังกฤษไว้ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.2 ชื่อผู้พิมพ์ (Author) ต้องระบุชื่อ และนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษของผู้พิมพ์ทุกคน โดยไม่ต้องใส่คำนำหน้านามหรือชื่อตำแหน่งหน้าชื่อ สำหรับผู้ที่เป็นผู้พิมพ์หลักให้ใส่เครื่องหมายดอกจัน (*) ไว้ท้ายนามสกุล

2.3 ที่อยู่ (Address) ให้ระบุสังกัดและสถานที่ติดต่อโดยละเอียดทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ 133 ถนนเทศบาล 3 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000 เป็นต้น

2.4 อีเมลผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author, e-mail) ให้ระบุอีเมลเฉพาะของผู้ประสานงานหลัก

2.5 บทคัดย่อ (Abstract) จะต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวนคำไม่เกิน 300 คำ และต้องมีคำสำคัญ (Keywords) จำนวน 3-5 คำ

2.6 บทนำ (Introduction) นำเสนอที่มา ปัญหา แนวคิดหรือความจำเป็น หรือวิธีการแก้ปัญหาหรือการดำเนินการ ผลดีหรือผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หรือประโยชน์จากการดำเนินการชัดเจน วัดได้ สอดคล้องกับเรื่องที่ดำเนินการ

2.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives) มีความชัดเจน วัดได้ สอดคล้องกับเรื่องที่ดำเนินการ

2.8 วิธีดำเนินการวิจัย (Materials and methods) ให้อธิบายวิธีการดำเนินการทางการวิจัย ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.9 ผล (Result) เสนอผลการวิจัย สอดคล้องกับวิธีดำเนินการวิจัย

2.10 อภิปรายผล (Discussion) เสนอการค้นพบที่สำคัญของงานวิจัยและอาจเชื่อมโยงผลเพื่อเปรียบเทียบกับผลงานวิจัยอื่น หรือให้ความเห็นบนพื้นฐานหลักการทฤษฎี

2.11 สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion & Suggestion) ให้เขียนบรรยายหรือสรุปโดยย่อถึงผลงานที่สำคัญและให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ความยาวไม่เกินครึ่งหน้ากระดาษ A4

2.12 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) ให้เขียนสั้นๆ และกระชับ โดยอาจกล่าวถึงทุนที่ได้รับการสนับสนุน ขอบคุณหน่วยงาน หรือบุคคลอื่นๆ ที่สำคัญ

2.13 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้ระบบ APA และต้องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น (ศึกษาการเขียนอ้างอิงที่เอกสาร “การแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ”)

หลักเกณฑ์การอ้างอิงในบทความ

หลักเกณฑ์การอ้างอิงใช้ระบบนาม-ปี และระบุเลขหน้าต่อท้าย (Name-Year System: Page) โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ชื่อผู้นิพนธ์ให้เขียนเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น และเขียนเฉพาะนามสกุล (Last Name)
2. ปี หมายถึง ค.ศ. ที่เอกสารได้รับการตีพิมพ์
3. เรื่องที่มีผู้นิพนธ์คนเดียว และในกรณีที่วงเล็บเฉพาะปีให้เขียนดังนี้

Daramae (2016 : 108) พบว่า.....

กรณีที่ “ชื่อผู้นิพนธ์-ปี” อยู่ในวงเล็บ ให้เขียน ดังนี้

..... (Clark, 1954 : 58).

4. เรื่องที่มีผู้นิพนธ์ 2 คน ให้เชื่อมด้วย “และ” ในกรณีที่วงเล็บ เฉพาะปี ให้เขียนดังนี้

Wiwattana & Rawat (1984 : 15) แสดงให้เห็นว่า.....

กรณีที่ “ชื่อผู้นิพนธ์-ปี” อยู่ในวงเล็บและเขียนเป็นภาษาต่างประเทศให้เชื่อมด้วย “&” เช่น

..... (Bose & Rawat, 1984 : 15)

5. เรื่องที่มีผู้นิพนธ์ ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ภาษาไทยให้เขียนชื่อ-นามสกุล หรือ ชื่อ-นามสกุลเฉพาะคนแรกแล้วตามด้วย “และคณะ” สำหรับภาษาต่างประเทศให้เขียนนามสกุลเฉพาะคนแรกแล้วตามด้วย et al. โดยคำว่า et al. จะพิมพ์ตัวเอน หรือขีดเส้นใต้ก็ได้ และต้องใช้ระบบเดียวกันตลอดทั้งเล่ม

Smith et al (1984 : 114) พบว่า.....

กรณี “ชื่อผู้นิพนธ์-ปี” อยู่ในวงเล็บ ให้เขียนดังนี้

.....(Smith, et al., 1984 : 8)

6. ผู้นิพนธ์หลายกลุ่มอ้างอิงในเนื้อหาเดียวกัน ให้คั่นแต่ละกลุ่มด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;) เช่น

.....(Smith, et al., 1984 : 45; Paterson & Clarke, 1975 : 855)

7. การอ้างอิงที่ไม่ได้อ้างจากต้นฉบับแต่เป็นการอ้างอิงต่อให้ใช้คำว่า “อ้างถึงใน” เช่น

Smith (1984 อ้างถึงใน Harrington, 1989 : 45) กล่าวว่า.....

8. การอ้างที่มาของตารางและภาพ การเขียนชื่อผู้แต่งให้ใช้หลักการ เดียวกับการเขียนอ้างอิงแบบตามท้ายข้อความในเนื้อเรื่องด้วย ตามด้วยวงเล็บปีที่พิมพ์

9. การอ้างอิงท้ายบทกำหนดให้เขียนแบบ APA และแปลเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ให้ดูวิธีการเขียนตามเอกสาร “การแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ”

การใส่ตาราง

ควรมีชื่อตารางกะทัดรัดเข้าใจง่ายและมีหมายเลขกำกับโดยเรียงหมายเลขตารางตามลำดับ โดยใส่ชื่อตารางบนหัวตาราง เริ่มตารางที่ 1, ตารางที่ 2, ตารางที่ 3 ... ไปจนครบ ในกรณีที่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ให้เขียนชื่อผู้แต่งตามหลักการ เดียวกับการเขียนอ้างอิงแบบตามท้ายข้อความในเนื้อเรื่องด้วย ตามด้วยวงเล็บปีที่พิมพ์ เช่น

ตารางที่ 1 ที่มา : Bose และคณะ (1984 : 85)

Position	Male		Female		Total	
	Left	Right	Left	Right	No.	(%)
1	0	0	1	0	1	0.21%
2	0	0	0	1	1	0.21%
3	56	49	138	133	376	40.09%
Total	153	153	316	316	938	100%

* $p < 0.05$

การใส่ภาพประกอบ

ภาพประกอบ ต้องเป็นภาพที่มีความคมชัดของรายละเอียดอย่างน้อยที่สุด 360 ppi (หากเป็นภาพที่เป็นลายเส้นจะต้องมีความละเอียดอย่างน้อยที่สุด 600 ppi) ต้องมีชื่อกะทัดรัดเข้าใจง่ายและมีหมายเลขกำกับโดยใส่ชื่อภาพประกอบไว้ที่ด้านล่างของภาพ และเรียงหมายเลขภาพประกอบ เช่น ภาพที่ 1 ภาพที่ 2 ภาพที่ 3 ... ไปจนครบ การอ้างอิงภาพประกอบในเนื้อหาต้องอ้างหมายเลขกำกับภาพประกอบด้วย การอ้างอิงแหล่งที่มาให้เขียนชื่อผู้แต่งตามหลักการเดียวกันกับการเขียนอ้างอิงแบบตามท้ายข้อความในเนื้อเรื่องตามด้วยวงเล็บปีที่พิมพ์ เช่น

ภาพที่ 1

ที่มา : Johnson และ Smith (1980: 78)

หมายเหตุ

- ชื่อเรื่อง กำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 point ตัวหนา
- ชื่อผู้พิมพ์ กำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point ตัวปกติ
- สังกัดของผู้พิมพ์ และอีเมลผู้ประสานงานหลัก กำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 12 point ตัวปกติ
- ส่วนของเนื้อหา กำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point ตัวปกติ (ยกเว้นชื่อเรื่องให้ใช้ตัวอักษร ตัวหนา)
- การเว้นบรรทัด กำหนดให้บรรทัดที่เว้นกำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point กำหนดระยะห่างบรรทัด (line spacing) เป็น 1 บรรทัด (single)
- คำอธิบายเชิงอรรถ กำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 12 points

การส่งบทความต้นฉบับ

กำหนดส่งเอกสารผ่านเว็บไซต์ https://tci-thaijo.org/index.php/yrj_human/index โดยประกอบไปด้วยเอกสาร ดังนี้

- บทความที่พิมพ์ด้วย Microsoft Word 2003 ขึ้นไป 1 ชุด
- หนังสือยินยอมการส่งบทความฯ (เฉพาะบทความที่มีผู้พิมพ์ร่วม) 1 ฉบับ
(หมายเหตุ เจ้าหน้าที่จะแจ้งให้โอนเงินหลังจากมีการตรวจสอบบทความเบื้องต้นแล้ว)

ค่าธรรมเนียมกระบวนการพิจารณาลงตีพิมพ์

- บทความภาษาไทยจำนวน 2,000 บาท
- บทความภาษาอังกฤษจำนวน 3,000 บาท

การชำระเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

ธนาคาร	กรุงไทย สาขายะลา (อ้อมทรัพย์)
ชื่อบัญชี	Journal of Yala Rajabhat University
เลขที่บัญชี	909-0-64139-4

ช่องทางการติดต่อสอบถาม

คุณพิตรินา ดาราแม

โทรศัพท์/โทรสาร : 073-299-634

อีเมล : ejournal@yrj.ac.th

มือถือ : 091-862-6900 (เวลาราชการ)

เว็บไซต์ : https://tci-thaijo.org/index.php/yrj_human/index

การแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพวารสารสู่มาตรฐานสากล โดยมีเป้าหมายเพื่อผลักดันวารสารสู่ฐานข้อมูล ACI ซึ่งเป็นฐานข้อมูลระดับอาเซียน และฐานข้อมูล Scopus ซึ่งเป็นฐานข้อมูลระดับนานาชาติ เพื่อให้วารสารได้มีโอกาสเข้าถึงผู้อ่านที่ไม่ใช่เฉพาะคนไทยเท่านั้น และยกระดับความเป็นสากลของวารสารอีกระดับหนึ่ง ดังนั้น กองบรรณาธิการวารสารฯ จึงกำหนดรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง ดังนี้

1. กำหนดให้ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA Style
2. อ้างอิงที่นำมาใช้ต้องมีอายุไม่เกิน 10 ปี (หากเป็นอ้างอิงเรื่องทฤษฎี กฎ หรือสูตร อนุโลมให้สามารถนำมาใช้อ้างอิงได้)
3. จำนวนเอกสารอ้างอิงต้องไม่เกิน 20 เรื่อง
4. ต้องแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ โดยยังคงเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเดิมไว้ด้วย เขียนจัดเรียงคู่กัน โดยให้เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษที่แปลขึ้นก่อนและตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทย และเติมคำว่า “(in Thai)” ต่อท้ายเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาไทย
5. การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง **กรณี** เอกสารอ้างอิงที่แปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษให้ยึดตัวอักษรภาษาอังกฤษในการเรียงลำดับ

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

1.หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2551). *การนำนโยบายไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์ จำกัด

Katsuwan, R. (2008). *Policy Implementation*. Bangkok: Bophit Printing. (in Thai)

2.วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง

จริยา สุขจันทร์. (2557). สถานการณ์ความปลอดภัยและพฤติกรรมการบริโภคปลาเค็มในจังหวัดยะลา.

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 9(1), 85-98.

Sukjuntra, J. (2014). Situation of Food Safety and Consumer Behavior Toward Salted Fish in Yala Province. *Journal of Yala University*, 9(1), 85-98. (in Thai).

3. เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. รายละเอียดทางการพิมพ์ (ถ้ามี) [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปี,
จาก : แหล่งสารสนเทศ.

ตัวอย่าง

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2558). *โลกาภิวัตน์* [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2558, จาก :
<http://th.wikipedia.org/wiki/Globalization>.

Wikipedia free encyclopedia. (2015). *Globalization* [Online]. Retrieved November 14, 2010,
from: <http://th.wikipedia.org/wiki/Globalization>. (in Thai)

4. เอกสารสืบเนื่องจากงานประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ใน ชื่อเอกสารรายงานการประชุม, วัน เดือน ปี ที่จัด.
เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

รอฮานา ดาคาเฮง วัธสา คงนคร และพงศ์ศักดิ์ เหล่าดี. (2555). การใช้โปรโตซัวในการติดตามตรวจสอบ
คุณภาพน้ำในพื้นที่ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ใน *การประชุมวิชาการแห่งชาติ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขต กำแพงแสน ครั้งที่ 9, 6-7 ธันวาคม 2555*. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Dakaheng, R., Kongnakon, W. & Laodee, P. (2012). The Usage of Protozoa for Water Quality
Monitoring in Lumpaya Sub district, Muang District, Yala Province. *The 12nd KU-KPS
Conference*, December 6-7, 2012. Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)

5. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์. ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

พิตรินา ดาราม. (2557). ปริมาณของสารซาโปนินในกากเมล็ดชา *Camellia oleifera* Abel.
และการออกฤทธิ์ต่อแมลงวันหัวเขียว *Chrysomya megacephala* (Fabricius) (Diptera:
Calliphoridae). วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. Darmae,
F. (2014). *Saponin Contents of Tea Seed Cake Camellia oleifera* Abel. And Its Biological
Activity on Blow Fly *Chrysomya megacephala* (Fabricius) (Diptera: Calliphoridae).
Master's Thesis. Prince of Songkla University. (in Thai)

หมายเหตุ

รายการเอกสารอ้างอิงทั้ง 5 ลักษณะนี้ ถ้ามีผู้เขียนไม่เกิน 6 คน ให้ใส่นามสกุลผู้เขียนครบทุกคน แต่หากมี
มากกว่า 6 คน ให้ใส่ชื่อทั้ง 6 คน หลังจากคนที่ 6 ให้ตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al” เช่น

Salmon, M., Earman, J., Wilson, R. T., McGarry, D. D., Hpoman, D., Dynaraki, S., et al. (2008).
Language: Structure and Use. (2nd ed.). Illinois: Scott.

หนังสือรับรองการส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ตามที่ ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว/ดร.).....
ตำแหน่งทางวิชาการ.....สังกัด.....
เบอร์โทรศัพท์.....E-mail.....
ได้ส่ง ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจารณ์หนังสือ เรื่อง
(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา นั้น

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผู้นิพนธ์ร่วมในบทความฉบับนี้ทุกท่าน ได้รับทราบและยินยอมให้ส่งบทความเข้ารับการพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับชื่อผู้นิพนธ์ร่วมในการส่งบทความดังกล่าวนี้ ข้าพเจ้ายินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว ทั้งนี้ข้าพเจ้าและผู้นิพนธ์ร่วมทุกท่านได้ลงนามไว้ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้แล้ว

ลงนามผู้นิพนธ์หลัก (ชื่อที่ 1)

.....
(.....)
...../...../.....

ลงนามผู้นิพนธ์ร่วม (ชื่อที่ 2)

.....
(.....)
...../...../.....

ลงนามผู้นิพนธ์ร่วม (ชื่อที่ 3)

.....
(.....)
...../...../.....

ลงนามผู้นิพนธ์ร่วม (ชื่อที่ 4)

.....
(.....)
...../...../.....

ลงนามผู้นิพนธ์ร่วม (ชื่อที่ 5)

.....
(.....)
...../...../.....

ลงนามผู้นิพนธ์ร่วม (ชื่อที่ 6)

.....
(.....)
...../...../.....

หมายเหตุ ให้ผู้นิพนธ์หลักและผู้นิพนธ์ร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้นิพนธ์มากกว่า 6 ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนามข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้นิพนธ์บทความทั้งหมด